tadeusz dołęga mostowicz

PROFESORUL WILCZUR

(VRACIUL — Partea a doua)

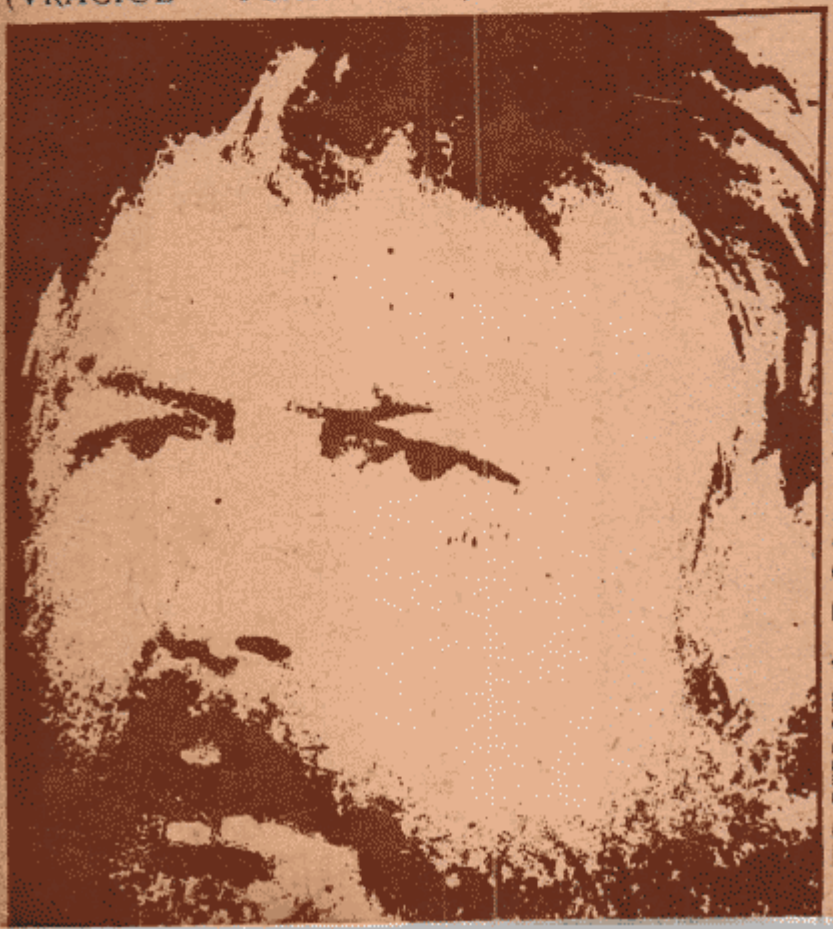

EDITURA ROMCART

RC

Coperta de VASILE SOCOLIUC

TADEUSZ DOŁEGA-MOSTOWICZ
Znachor. Profesor Wilczur
Wydawnictwo Łódzkie, Łódź, 1985

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii Univers

Tadeusz Dołega-Mostowicz

PROFESORUL WILCZUR

(*Vraciul* — Partea a doua)

Traducere de ION PETRICĂ

Editura ROMCART
București, 1991

ISBN 973-95379-4-4

Capitolul I

Profesorul Jerzy Dobraniecki aşează receptorul cu o mişcare încetă şi fără să-şi privească soţia, spuse pe un ton aparent detaşat:

— Simbătă avem adunarea generală a Uniunii Medicilor.

Doamna Nina întrebă fără să-şi ia ochii de la el:

— Şi ce a mai vrut Biernacki? El a telefonat, nu-i aşa?

— Ah, o nimica toată. Nişte aranjamente organizatorice, spuse Dobraniecki şi dădu din mînă.

Doamna Nina îşi cunoştea prea bine soţul, pentru ca masca indiferenţei de pe faţa lui să rămînă impenetrabilă pentru ea. Presimţea că o nouă lovitură se abătuse asupra lui, că avusese loc un nou dezastru, sau cel puţin suportase o înfrîngere dureroasă, că, iată, suferise un eşec pe care voia să i-l ascundă.

Ah, omul acesta slab, omul acesta care nu ştie să lupte, care cedează altora, rînd pe rînd, toate poziţiile pe care le deţine, şi este mereu împins în umbră, în masa cenuşie a medicilor. Îl ura în asemenea clipe.

— Ce a vrut Biernacki? întrebă apăsat.

Dobraniecki se ridică şi plimbîndu-se prin cameră începu să vorbească pe un ton condescendent persuasiv:

— Fără îndoială... Au dreptate... Wilczur merită .. Apoi şi eu merit puţină odihnă. Atîţia ani am fost preşedintele Uniunii... Şi nu putem uita că Wilczur are dreptul la o anumită recompensă morală pentru toate nenorocirile prin care a trecut...

Damna Nina izbucni într-un rîs scurt şi tăios. Din ochii ei mari şi verzi fulgera o ironie dispreţuitoare. Un rictus al buzelor, al frumoaselor ei buze, de imaginea că-

rora nu putea scăpa nici atunci cînd lucra, desena acum o linie plină de repulsie.

— Recompensă?... A primit-o demult cu vîrf şi îndesat! Cred că tu eşti orb! Îţi ia funcţiile una după alta. Ţi-a luat conducerea spitalului, studenţii, pacienţii, veniturile... Recompensă!

Dobraniecki îşi încruntă sprîncenele şi spuse pe un ton care nu admitea împotrivire:

— Pe toate le merită, Wilczur este un mare învăţat, un chirurg genial.

— Da? Atunci tu ce eşti? Acum şase ani, cînd m-am căsătorit cu tine, te credeam convins că eşti cel mai bun chirurg şi o celebritate în ştiinţă.

Dobraniecki schimbă tonul. Se sprijini de marginea biroului, se aplecă asupra soţiei şi începu blînd:

— Dragă Nina, trebuie să înţelegi că există o anumită scară, o anumită ierarhie, că sînt diferite grade ale capacităţii şi valorii umane... Cum poţi să-mi reproşezi faptul că am tăria să fiu atît de lucid încît să apreciez singur că, din multe puncte de vedere, sînt inferior lui Wilczur?... De fapt...

— De fapt, îi luă ea vorba, nu avem despre ce discuta. Tu-mi cunoşti părerea în această problemă. Dacă ţie îţi lipseşte ambiţia şi voinţa de a învinge, află că mie îmi prisoseşte. Nu mă pot împăca defel cu rolul de soţie a unei nulităţi. Şi te avertizez că dacă în cele din urmă vei fi nevoit să profesezi în vreo văgăună, eu nu merg cu tine.

— Nina, nu exagera.

— Ah, aşa se va sfîrşi. Crezi că eu nu ştiu. Wilczur îl favorizează acum pe docentul Biernacki. Te vor împinge pe treapta cea mai de jos! Eu nu am cu ce-mi scoate haina de blană! Pe tine însă asta nu te interesează, dar eu nu pot să suport, nu sînt făcută pentru ca să fiu nevasta unui calic. Şi te previn...

S-a oprit, dar în vocea ei răsunase o ameninţare mult prea evidentă.

Profesorul Dobraniecki spuse încet:

— Nu mă iubeşti, Nina, nu m-ai iubit niciodată...

Ea scuturã din cap:

— Te înşeli. Dar eu pot iubi numai un bărbat adevărat. Unul adevărat, înseamnă unul care luptă, care învinge, unul care nu cunoaşte hotarele sacrificiului pentru femeia sa.

— Nina, îi reproşă, nu fac eu tot ce-mi stă în putere?

— Nu faci nimic. Sîntem tot mai săraci, tot mai puţin se uită lumea la noi, sîntem împinşi în umbră. Iar eu nu sînt făcută să trăiesc în umbră, şi ţine minte că te-am avertizat!

Se ridică şi se îndreptă spre ieşire. Cînd era cu mîna pe clanţă, Dobraniecki o strigă:

— Nina!

Întoarse capul. În ochii ei, care cu o clipă mai înainte scînteiau de furie, nu zări decît o răceală înspăimîntătoare.

— Ce mai vrei să-mi spui? întrebă ea.

— Ce-mi ceri?... Cum să procedez?

— Ce?... Făcu trei paşi spre el şi spuse apăsat: Distruge-l! Dă-l la o parte! Fii tot atît de necruţător ca şi el şi vei reuşi să-ţi păstrezi poziţia!

După o clipă adăugă:

— Şi pe mine... Dacă ţii la asta.

Rămas singur, se lăsă greu în fotoliu şi căzu pe gînduri. Nina nu vorbea în vînt. Şi îşi dădea atît de bine seama că o iubeşte, că fără ea, viaţa ar fi pentru el lipsită de farmec şi de sens. Cu şase ani în urmă, cînd i-a cerut mîna, putea socoti că nu-i cerşeşte dragostea. Ce-i drept era mult mai în vîrstă decît ea, dar era în culmea succesului, a celebrităţii şi gloriei. Şi a sănătăţii.

Din acest punct de vedere, ultimii trei ani au fost îngrozitori. Insuccesele profesionale şi băneşti i-au zdruncinat sistemul nervos. Ascundea de Nina crizele hepatice tot mai dese, dar nu-i putea ascunde urmările lor. Se îngrăşa, dormea rău, pe faţa tumefiată îi apăruseră pungi verzui sub ochi.

Nina nici nu-şi închipuia cîtă suferinţă îi produceau înfrîngerile. Îi reproşa lipsa de ambiţie, tocmai lui, care a fost condus toată viaţa de ambiţie, pe care ambiţia l-a ridicat pe culmi!

Căderea lui a început în ziua aceea nenorocită, cînd a fost regăsit, sau mai bine zis, cînd el l-a regăsit pe dispărutul profesor Rafal Wilczur. Cît de bine își amintea ziua aceea! O sală de tribunal întunecată, iar pe banca acuzaților un țăran bărbos, într-un suman jerpelit, un vraci, un vraci dintr-un sat de la marginea țării, judecat pentru practici interzise, pentru operații efectuate cu instrumente de lăcătușerie, primitive, ruginite, pentru operații care au salvat viața multor oameni necăjiți din niște sate urgisite...

Vraci...

Profesorul Jerzy Dobraniecki a fost primul care a recunoscut în el pe fostul lui șef și mentor, pe profesorul Rafal Wilczur, după a cărui dispariție, în mai bine de zece ani, i-a luat, i-a ocupat, i-a cucerit pe rînd toate pozițiile în știință, în practică, în viață.

Prin urmare, avea el dreptul să tăinuiască descoperirea făcută, avea el dreptul să-l condamne pe Wilczur la o nesfîrșită vegetare în mizerie și în necunoașterea propriei personalități, a numelui, a titlurilor, a originii?... Astăzi profesorul Dobraniecki nu voia să se gîndească la toate acestea. Știa un singur lucru: ziua aceea de neuitat de acum trei ani devenise un blestem al vieții lui.

Rafal Wilczur și-a revenit repede din amnezia îndelungată. Și-a redobîndit memoria tot atît de repede pe cît de repede o pierduse cîndva, și o dată cu memoria și-a redobîndit tot universul în care trăise pînă la acel tragic accident. A revenit la catedră, Dobraniecki primind alta, secundară, a preluat conducerea spitalului și a clinicii chirurgicale universitare, iar regăsirea zgomotoasă i-a sporit și mai mult celebritatea. Celebritatea, banii și onorurile.

Iată, chiar astăzi i se cerea lui Dobraniecki să renunțe benevol la președinția Uniunii și să avanseze candidatura lui Wilczur, care va fi primită cu aclamații. Da, ei toți consideră acest lucru normal. Ei toți, cu alte cuvinte colegii, ei, adică pacienții, ei, adică studenții facultății de medicină. Pentru ei toți este evident că Vilczur merită întîietate. Și chiar el, doctorul Jerzy Dobraniecki, îi spusese adineaori soției că și el consideră la fel.

Dar nu era adevărat.

În el totul se revolta împotriva realității, împotriva imperativului de a renunța la pozițiile dobîndite. Cu cît îl încovoiau mai mult insuccesele, cu atît mai violente și mai puternice deveneau în el furia, disperarea și ura. De aceea se temea de discuțiile cu Nina pe această temă. Se temea ca din firea ei pătimașă și nestăpînită să nu sară o scînteie pe revolta adunată în el.

Iar revolta sporea necontenit. Astăzi Nina îi spusese pentru întîia oară limpede, fără nici un menajament, că nu are bani să-și scoată haina de blană. Ce-i drept avea o mulțime de blănuri și putea foarte bine să se lipsească de una nouă, cu toate acestea recepționase cuvintele ei ca pe o palmă pe obraz. Era mîndru că pînă acum nu-i refuzase nimic, că o acoperea cu cadouri scumpe, că pentru ea cumpărase acel mic palat din strada Frascati, că pentru ea ținea atîția servitori și limuzine luxoase, că pentru ea dădea recepții fastuoase. Poate că nu numai pentru ea, ci și pentru el, dar în toată bogăția aceasta cea mai mare plăcere o simțea atunci cînd în ochii ei întîlnea strălucirea mîndriei, a mîndriei provocate de puterea, de întîietatea pe care i-o asigura în societate poziția și celebritatea soțului.

Nina... S-o piardă... Așa ceva i se părea lui Dobraniecki de neimaginat, dar știa că dacă nu se va întîmpla vreo minune, dezastrul e inevitabil. De trei ani veniturile îi scădeau continuu, dar nu se putea hotărî să mai limiteze luxul în care trăia. Dacă lipsa banilor îl silea să limiteze ceva, își limita propriile cheltuieli, străduindu-se să ascundă acest lucru în fața soției. Lucra tot mai mult, își asuma tot mai multe operații, fără să disprețuiască nici micile onorarii, care-i picurau adeseori în rate de la pacienții aproape săraci. În același timp, datoriile îi sporeau. Ca să-și plătească datoriile pentru care ipotecase vila, a trebuit să facă un împrumut important, dar nu-și putea plăti dobînzile.

— Asta-i o nimica toată, își spunea posomorît. Eu aș reuși să mă împac și cu asta, să mă mut într-o casă mai modestă, dacă Nina n-ar face din asta o tragedie.

Dobraniecki însuși suferea mai mult din cauza pierderii poziției sale în societate, pe care i se părea că o

dobîndise o dată pentru totdeauna în timpul absenței lui Wilczur.

Nu mai departe decît ieri suferise o nouă umilință. La curs nu-i venise nici un student. A fugit din aulă de parcă l-ar fi urmărit privirile batjocoritoare ale pereților goi. Era în pragul sinuciderii. Totul s-a terminat însă cu o criză dureroasă de ficat, apoi, o zi întreagă, cu un vîjîit în urechi, provocat de dozele exagerate de beladonă. Din fericire în ziua aceea a avut o serie de operații simple, ușoare, care nu impuneau o concentrare deosebită și inventivitate, așa că i-au reușit în totalitate.

— Distruge-l...

Așa spusese Nina. Dobraniecki rise scurt și trist. Cum să-l distrugă el pe Wilczur!... Să ia studenții de mînecă și să-i aducă la cursurile lui, să se răzbune pe tinerii medici care preferau să asiste la operații în spitalul lui Wilczur, sau să-i racoleze pacienții bogați, fiindcă aici nu putea fi vorba de nici o concurență, cu toate că toți știau că Dobraniecki ia mult mai puțin pentru o operație și, mai mare rușinea, a ajuns să se și tîrguiască.

Se uită la ceas. Se apropia ora cinci. Astăzi e ziua de primire a Ninei. În curînd vor începe să se adune oaspeții. Tot mai puțini oaspeți. Salonul lor devenea tot mai puțin atractiv. Erau mulți numai cînd se răspîndea știrea că vine și profesorul Wilczur...

— Distruge-l, spusese Nina.

Să-l distrugi pe Wilczur însemna să-i distrugi celebritatea, să distrugi încrederea pacienților în infailibilitatea diagnozelor lui, în siguranța mîinii lui.

Se ridică și începu să umble prin cameră. Mai erau și alte mijloace. O muncă de furnică, sau mai degrabă de cîrtiță, care să ducă la subminarea, la erodarea acelei încrederi cu ajutorul slăbiciunilor care-i rămăseseră lui Wilczur din perioada amneziei. Dar lui Dobraniecki îi repugnau asemenea mijloace de luptă. Știa că Wilczur păstrase din practica lui de vraci o înclinație deosebită pentru anumite plante și alifii de valoare îndoielnică, dar mai știa că acele mijloace primitive nu puteau face nici un rău bolnavilor și de aceea nu elogia comportarea Ninei, care nu scăpa nici un prilej să ia în derîdere această practică

şi să facă uz de toate farmecele sale ca să transmită ironia ei şi tinerilor medici care-i vizitau.

Agitaţia împotriva lui Wilczur dădea totuşi anumite rezultate. Prin spitale şi prin clinici începuseră să circule numeroase anecdote, în care Dobraniecki recunoştea umorul răutăcios al soţiei sale. Cea mai proaspătă promoţie de medici prelua aceste note ironice cu plăcerea izvorîtă din resentimentul propriu acestei vîrste faţă de tot ce nu e modern, pentru ca subminînd prestigiul unui maestru reputat să şi-l sporească pe al lor. Se întîmpla ca unii dintre ei să se împotrivească categoric dorinţei pacienţilor lor de a-l convoca pe Wilczur la consult. Acestea erau însă cazuri rare.

Cu vreo cîteva săptămîni în urmă, în unele cotidiene varşoviene apăruseră nişte note şi foiletonaşe care făceau uz de materialul acela anecdotic. Ce-i drept, Wilczur nu era vizat nominal, dar toţi îşi putea închipui despre cine e vorba. Dobraniecki bănuia, şi nu fără dreptate, că autoarea lor e Nina. În ultima vreme întîlnise în casa lor cîţiva ziarişti, pe care nu-i mai văzuse pînă atunci. Interesul neaşteptat al Ninei pentru oamenii presei nu putea scăpa atenţiei lui Dobraniecki.

Toată acţiunea Ninei trezea în el nu numai dezgust, ci şi trista convingere că toate aceste jumătăţi de măsură în lupta pentru existenţă sînt ineficiente.

— Distruge-l, îi spusese Nina, dacă ţii la mine...

Dobraniecki îşi muşcă buzele şi se opri la fereastră. Printre crengile copacilor, despuiate de toamnă, licăreau luminile dese şi albe ale felinarelor, tot mai puternice pe măsură ce se însera. Oraşul îndepărtat mormăia într-o forfotă uniformă. În apropiere, pe asfaltul umed, scîrţîiră pneurile unui automobil care se opri în faţa vilei.

Soseau primii oaspeţi. Trebuia să se îmbrace.

Capitolul II

Profesorul Wilczur se întrerupse o clipă. Privirile lui alunecau prin aula plină pînă la refuz. Era o linişte de-

plină. Simțea că fiecare cuvînt al lui ajunge drept la inima studenților, că fiecare inimă îi răspunde cu un ecou viu.

— Chemarea medicului, răsună iar vocea lui, este creația celei mai mari și mai nobile iubiri, a iubirii față de aproapele nostru, sădită în inimile noastre secătuite. Chemarea medicului înseamnă credință în frăție, înseamnă dovada cea mai înaltă a comuniunii umane. Iar cînd veți porni în lume, ca să vă îndepliniți menirea, țineți minte în primul rînd un lucru: iubiți oamenii.

A mai rămas o clipă nemișcat și tăcut, apoi a zîmbit, și-a înclinat ușor capul și a părăsit aula cu pasul lui greoi, dar energic.

De cîte ori, de cîte sute de ori n-a străbătut el acest coridor lat, la sfîrșitul cursului, urmărit de larma care răbufnea în aulă după ieșirea lui. Astăzi însă nu fusese un curs ca toate celelalte, iar profesorul Wilczur nu vorbise studenților săi despre lucruri obișnuite. El însuși nu era într-o dispoziție obișnuită.

În ultimele săptămîni ajunseseră la el știri tot mai ciudate și mai dureroase. La început l-au surprins într-atît încît l-au uluit. I se părea ceva cu totul întîmplător, de neînțeles, de-a dreptul absurd. Nu pentru că se refereau la el: dacă s-ar fi spus asemenea lucruri calomnioase la adresa profesorului Dobraniecki, a doctorului Rancewicz, Biernacki sau a tînărului Kolski, Wilczur ar fi fost la fel de zguduit.

Pînă în ziua de astăzi nu voia și nu putea să creadă că toată această campanie calomnioasă îndreptată împotriva lui ar fi o acțiune organizată și că ar avea aceeași sursă. Nu credea pentru că nu avea dușmani. Nu a dorit rău nimănui, nu a făcut rău nimănui. Toată viața a rămas credincios principiilor pe care le-a expus la sfîrșitul cursului de astăzi.

— E imposibil, repeta străbătînd coridorul luminos.

Abia în fața decanatului privi ceasul. Era unsprezece. Spre uimirea lui, în prima încăpere zări cîțiva bărbați pe care nu-i cunoștea. La intrarea lui, s-au ridicat, iar secretarul îi explică:

— Domnii sînt de la presă. Vă roagă să le acordați un interviu.

Wilczur zîmbi.

— Tot nu v-ajunge? Credeam că după trei ani, aţi reuşit să satisfaceţi curiozitatea cititorilor dumneavoastră. O să-i plictisiţi cu persoana mea şi cu avatarurile mele.

— Nu, domnule profesor, interveni unul dintre ziarişti. De data aceasta ne interesează noul dumneavoastră pacient.

— Pacient? Care pacient?

— Leon Donat.

Wilczur desfăcu braţele.

— Ce pot eu să vă spun... Nu-i nimic grav. După cîte ştiu din relatările colegilor mei din Milano, operaţia va fi uşoară şi nu va avea nici un fel de consecinţe.

— Totuşi, domnule profesor, e vorba de operarea unui laringe, a unui laringe care aduce cîteva milioane de zloţi pe an. Şi apoi mai e şi popularitatea lui Donat. Dumneavoastră înţelegeţi că această operaţie este evenimentul care interesează astăzi, în cel mai înalt grad, nu numai Varşovia, ci întreaga Europă, ba chiar întreaga lume. Orice aţi vrea să ne spuneţi, va fi ceva senzaţional.

— Ei, bine, căzu de acord Wilczur. Totuşi, trebuie să plec la spital, aşa că pe drum vă stau la dispoziţie cu orice informaţie.

Jos aştepta limuzina mare şi neagră a profesorului. Ziariştii s-au instalat în limuzină, şi în timp ce străbăteau străzile aglomerate notau cu scrupulozitate argumentele profesorului Wilczur.

Copleşit de activităţi, Wilczur abia acum îşi dădu seama că într-adevăr astăzi ochii a milioane de admiratori ai marelui cîntăreţ vor fi aţintiţi asupra spitalului său. Doctoriţa Lucia Kańska îi spusese încă de ieri că toată presa poloneză înregistrase cu multă satisfacţie ştirea că Donat, neavînd încredere în chirurgii italieni, francezi şi germani, se hotărîse să-i încredinţeze operarea laringelui său tocmai lui, profesorului Wilczur, şi de aceea făcuse o călătorie atît de lungă pînă la Varşovia.

Cu toate că din descrieri şi din fotografii rezulta că operaţia e într-adevăr banală şi simplă, Wilczur nu se mira de teama cîntăreţului, pentru care vocea reprezenta întreaga raţiune a existenţei sale, iar un mic tremur al

mîinii chirurgului în timpul intervenției îl putea lipsi de voce și de venituri colosale.

Sosind la clinică, Wilczur observă că aici domnește o încordare generală. În primul rînd, în fața porții se adunase o mare mulțime în așteptarea cîntărețului. În hol și pe coridoare era o mișcare permanentă. Wilczur s-a despărțit de ziariști și în drum spre cabinetul său aruncă o privire în cabinetul internistului de serviciu. O zări pe soră și întrebă:

— Cine e de serviciu astăzi?

— Doctorița Lucia Kańska, domnule profesor.

Dădu din cap. Bine!

În cabinetul lui îl găsi pe profesorul Dobraniecki discutînd ceva cu tînărul Kolski. Amîndoi erau înfierbîntați de discuție, dar cînd Wilczur intră, își întrerupseră discuția. L-au salutat în tăcere, apoi Kolski îi prezentă, scurt și la obiect, starea cîtorva pacienți și încheie:

— Pe inginerul Lignis ați promis că-l consultați dumneavoastră personal. Doamna Laskowska și domnul Rzymski v-au rugat să-i vizitați personal. Asta-i tot la etajul al treilea. Sărmanul acela care a fost adus aseară cu fractură de bazin, a avut spre dimineață o hemoragie internă și este în agonie. Se pare că nu se mai poate face nimic.

— Îți mulțumesc, colega, îi răspunse Wilczur și aruncîndu-și o privire spre ceas, adăugă: Trebuie să văd, în primul rînd, laringele lui Donat. Sala mică de operații este pregătită?

— Da, domnule profesor.

— De cea mare ai nevoie dumneata cel puțin vreo patru ore, nu-i așa? se adresă Wilczur lui Dobraniecki. Aș fi bucuros dacă ai reuși să-l salvezi.

Dobraniecki ridică din umeri.

— E o situație disperată. O șansă la o sută.

În timp ce Wilczur își îmbrăca halatul, sub ferestre se auzeau vociferări tot mai puternice. Medicii zîmbeau. Se înțelegeau fără cuvinte. Kolski remarcă:

— Oamenii apreciază mai mult arta decît sănătatea! Nici unul dintre noi nu s-ar bucura de asemenea ovații.

— Dumneata, colega, uiți de profesorul Wilczur și de popularitatea lui, aruncă în treacăt Dobraniecki.

— Popularitatea mea nu se datorează faptului că sînt medic, ci faptului că am fost pacient, răspunse Wilczur şi părăsi cabinetul. Imediat în urma lui ieşi Kolski.

Dobraniecki se lăsă greu în fotoliu. Chipul lui parcă încremenise de încordare. Apoi apăsă pe sonerie. În cabinet intră o soră medicală.

— În ce salon a fost instalat Donat? întrebă scurt Dobraniecki.

— În patrusprezece, domnule profesor.

— Operaţia mea e la ora unu?... Te rog să ai grijă să fie anunţat doctorul Biernacki. Mulţumesc.

După ce a ieşit sora, s-a ridicat şi a aruncat o privire spre ceas. Mai aşteptă o jumătate de oră, apoi ieşi. O scară largă de marmură ducea la etajul întîi. Numărul patrusprezece era chiar lîngă scară. Bătu şi intră. Donat tocmai se îmbrăca, ajutat de o soră. Zărindu-l pe Dobraniecki, strigă vesel:

— O, profesore! Mă bucur că te văd. Aveţi de gînd să mă tăiaţi astăzi.

— Bună ziua, maestre. Arăţi excelent, spuse Dobraniecki şi reţinu mîna cîntăreţului între palmele sale. Dar de ce foloseşti pluralul? Doar ai cerut categoric să te opereze Wilczur. Dragă maestre, nu ai încredere în vechiul dumitale medic.

— Am deplină încredere în dumneata, profesore. Donat făcea eforturi să rîdă.

— Să lăsăm asta, răspunse pe un ton degajat Dobraniecki. Spune-mi ce mai e nou la dumneata? Firește, nu mă refer la succesele artistice, pentru că despre ele e plină presa, dar cum mai stai cu treburile personale. Tot atît de nestăpînit te foloseşti de succesele dumitale amoroase?

Donat izbucni într-un ris sincer:

— Ah, de asta nu se satură omul niciodată! Ochii îi scînteiau.

— Ar trebui să mai cruţi inimile femeilor, metaforic vorbind, iar pe a dumitale fără nici o metaforă, glumi Dobraniecki.

Şi nu vorbea lipsit de temei. Cu toată înfăţişarea lui înfloritoare, a unei construcţii aproape atletice şi a unui temperament dezlănţuit, încă din adolescenţă, Donat nu

avea o inimă prea rezistentă. Mama lui, folosindu-se de relațiile apropiate cu Dobraniecki, îi cerea adeseori sfaturi pentru fiu.

Donat tocmai povestea cu însuflețire despre o nouă aventură, cînd se auzi o bătaie în ușă. Era doctorița Lucia Kańska. Conform regulamentului, trebuia să-l consulte pe pacient înaintea operației. Găsindu-l însă aici pe profesor și pe pacient pregătit pentru masa de operații, se opri în prag.

— Pe mine mă cauți? întrebă Dobraniecki. Foarte bine că te văd. Fii amabilă, te rog, și consultă-mi bătrînelul de la 62. În curînd intră pe masa de operație. Nu i-ar strica, dacă socotești indicat, cîteva injecții de întărire. Îți mulțumesc, domnișoară, și grăbește-te.

Doctorița Lucia voia să întrebe ceva, dar Dobraniecki se și întorsese spre Donat, întrebîndu-l:

— Și mai departe, maestre?

— Foarte frumoasă fată, își exprimă Donat interesul. E medic?

— Da, e o tînără internistă de la noi, îi explică Dobraniecki.

Cîteva minute mai tîrziu își făcu apariția doctorul Kolski, însoțit de un infirmier.

— Maestre, e timpul să mergeți în sala de operații.

Operația a început punctual.

Intervenția nu era nici dintre cele primejdioase, nici dintre cele dificile. Dar din grijă pentru laringele pacientului anestezia locală era contraindicată, așa că lui Donat i s-a făcut anestezie generală.

La operație asistau doctorii Januszewski și Kolski. Lumina puternică a proiectorului se răsfrîngea în oglindă și, multiplicată, lumina interiorul laringelui supus operației. În partea dreaptă, lîngă ganglion, apăruse o excrescență cît o jumătate de alună și de o culoare mai întunecată decît mucoasa care o înconjura. Ce-i drept, deocamdată ea nu-i periclita vocea lui Donat și fiind o neoformație benignă nu i-ar fi periclitat niciodată viața, totuși, în ultima vreme începuse să crească și era mai indicat să fie extirpată. Cu această ocazie mai trebuiau rezolvate niște aderențe, urmarea unei laringite de anul trecut. După aprecierea

profesorului Wilczur, toate aceste operații nu trebuiau să depășească douăzeci și cinci, treizeci de minute.

În sala de operații, ceasul electric măsura cu exactitate secundele. Minutarul tocmai se apropia de minutul al unsprezecelea, cînd doctorul Kolski, care urmărea pulsul pacientului se întoarse repede spre sora medicală ce stătea în spatele lui și făcu un semn nerăbdător cu mîna.

Nu era nevoie de cuvinte.

Degetele îndemînatice ale surorii medicale umpluseră seringa, iar o clipă mai tîrziu acul pătrunse sub pielea pacientului. Mai trecură cîteva minute și operația a trebuit repetată.

După optsprezece minute, profesorul Wilczur a fost nevoit să întrerupă operația.

Sala răsună de zgomotul pașilor grăbiți. Căruciorul cu aparatul cu oxigen. Respirație artificială. Alte injecții.

În minutul al douăzeci și cincilea, pacientul nu mai trăia.

Cauza decesului nu mai necesita nici o explicație. Era clar pentru toți: inima pacientului nu suportase narcoza. Profesorul Wilczur își scoase mănușile și masca, chipul lui încremenise. Nu avea ce să-și reproșeze, cu toate acestea moartea unui om în spitalul lui, în timpul unei intervenții chirurgicale efectuate de el, și încă a unei intervenții atît de banale, reprezenta pentru el o adevărată lovitură.

Nu se gîndea încă la ecoul pe care-l va avea acest tragic accident, la consecințele lui, pentru el personal era ceva îngrozitor că din cauza unei neglijențe de neînțeles, din cauza greșelii sau lipsei de conștiinciozitate a cuiva, în spitalul pe care îl conducea și-a pierdut viața un om care cu numai o jumătate de oră în urmă îi încredințase zîmbitor și plin de optimism sănătatea și viața sa.

În privirile personalului, Wilczur descoperi reflectarea propriilor gînduri. Părăsi sala de operații în tăcere. În garderobă își scoase încet halatul, strivit parcă de o uriașă oboseală.

Cînd a intrat în cabinetul său, găsi acolo aproape tot personalul superior al spitalului: doctorul Rancewicz, conferențiarul Biernacki, căruia îi revenise ticul nervos, Dobraniecki care trăgea tăcut din țigară, Kolski, palid, cu

fața posomorită, Zu..., doctorița Lucia Kańska și încă vreo cîteva persoane. Domnea o liniște deplină. Profesorul Wilczur se apropie de fereastră și după o tăcere îndelungată, întrebă fără să-i privească:

— Care dintre colegii internişti a fost de serviciu astăzi?

După o pauză scurtă, se auzi vocea înceată și tremurîndă a doctoriței Kańska.

— Eu, domnule profesor.

— Dumneata? întrebă Wilczur parcă ușor surprins. L-ai consultat înainte de operație?

Acum se întoarse și o privi cu reproș. Tocmai ea, pentru care nutrea cea mai mare simpatie, în care avea cea mai mare încredere, căruia îi prevestea un viitor strălucit, tocmai ea săvîrșise această cumplită neglijență...

— Ai uitat să-l consulți?

Doctorița Lucia scutură din cap.

— Nu am uitat, domnule profesor, dar cînd m-am dus în salonul lui, l-am găsit acolo pe domnul profesor Dobraniecki. Domnul profesor Dobraniecki mi-a cerut să consult un alt pacient... și am crezut că l-a consultat dînsul pe Donat... Așa am înțeles, așa am avut impresia.

Privirile celor prezenți se îndreptară spre Dobraniecki, care se înroși puțin și ridică din umeri.

— L-ai consultat dumneata? întrebă Wilczur.

În privirile lui Dobraniecki licări furia.

— Eu? De ce? Aceasta-i obligația internistului de serviciu.

Capul lui ridicat cu semeție și trăsăturile încruntate exprimau indignare.

— Mi s-a părut... începu doctorița Lucia cu vocea înecată de lacrimi, am avut impresia...

— Și ce-i cu asta? întrebă ironic Dobraniecki. Dumneata îți îndeplinești obligațiile, obligațiile de care depinde viața pacientului numai atunci cînd nu ți se pare nimic, cînd nu ai impresii?...

Doctorița Lucia își mușcă buzele pentru a nu izbucni în plins. În tăcerea aceea se auzi vocea revoltată a doctorului Kolski:

— Am întîlnit-o pe colega noastră pe coridor și mi-a spus că dumneavoastră ați rezolvat... că îl cunoașteți personal pe Donat...

Dobraniecki își încruntă sprîncenele.

— Tocmai am trecut pe la el, ca pe la o veche cunoștință, ca să schimbăm cîteva cuvinte. Firește, i-aș fi controlat inima, dacă mi-ar fi putut trece prin minte că domnișoara își va neglija cu atîta ușurință obligațiile.

Pe fața Luciei șiroiau lacrimile. Buzele îi tremurau.

— Nu le-am neglijat... Am fost convinsă că... Nu pot să jur, dar sînt aproape sigură că mi-ați dat de înțeles că vă ocupați personal, fiindcă... Eu... niciodată...

Ultimele cuvinte se pierdură printre sughițuri.

— Dacă e cineva vinovat, izbucni Kolski, în nici un caz domnișoara Lucia!

Pe chipul profesorului Dobraniecki apărură pete întunecate. Făcu un pas îndărăt și strigă:

— Ah, da? Acestea-s metodele? Văd că se pune la cale o intrigă împotriva mea! Vreți să aruncați vina asupra mea! Eu trebuia să răspund pentru indisciplina din spital, pentru iresponsabilitatea unor persoane privilegiate din rîndul personalului?... Ar fi revoltător dacă absurditatea n-ar fi prea evidentă. O, nu, dragii mei! Nu mi-e teamă de intrigi și de minciuni. Nu fug de răspundere, atunci cînd, într-adevăr, îmi revine mie, dar acum, cînd mă siliți, nu mai am de gînd să tac. Da, vă spun deschis. Ani de zile am condus această instituție și la mine asemenea accidente erau cu totul excluse. La mine domnea o disciplină absolută, la mine nimeni nu se bucura de privilegii, la mine fiecare trebuia să-și asume întreaga responsabilitate pentru îndatoririle stabilite cu minuțiozitate. Poate că din această cauză am fost considerat un conducător prea aspru, exigent, intransigent, în schimb atunci nu se juca nimeni cu viața oamenilor!... Donat este victima dezordinii care domnește acum aici. Ea l-a ucis pe Donat, și, pe Dumnezeul meu, nu eu sînt răspunzător pentru asta!...

Nu numai cuvintele, dar întreaga atitudine, privire și expresia feței lui Dobraniecki păreau pline de acuzații, de acuzații îndreptate împotriva tuturor celor de față.

În liniștea care a urmat s-a auzit vocea profesorului Wilczur:

— Ți-aș rămîne îndatorat, colega, dacă ai dovedi mai multă stăpînire de sine și dacă nu ai pronunța sentințe.

Nimeni nu țese intrigi împotriva dumitale, nimeni nu-ți pune la îndoială meritele, nimeni nu te învinovățește. De tot ce se întîmplă în spital, răspund eu, eu port răspunderea.

— Exact. Și eu socotesc la fel, răspunse cu un zîmbet ironic Dobraniecki, salută cu o mișcare a capului și ieși din cameră.

Știrea morții lui Donat pe masa de operație a aruncat întreg spitalul într-o stare de deprimare. Firește, știrea a ajuns repede în oraș și în mai puțin de o oră, holul spitalului era plin de ziariști și de fotografi.

Moartea lui Leon Donat, tenor aflat în culmea gloriei, trebuia să facă în întreaga lume o impresie zguduitoare. Dar cum decesul s-a produs în împrejurări atît de neobișnuite, cazul căpăta trăsăturile unei mari senzații. Condeiele reporterilor s-au pus pe lucru adunînd frînturi de informații de la medici, de la sanitari, ba chiar și de la oamenii de serviciu. Numai profesorul Wilczur nu a vrut să primească nici un reporter, declarînd că nu are nimic de spus. În schimb adjunctul lui, profesorul Dobraniecki, a acordat bucuros un interviu.

În interviu a subliniat cu toată loialitatea respectul și prețuirea lui față de profesorul Wilczur, eminent chirurg, și a adăugat că operația făcută de el în nici un caz nu putea avea un deznodămînt mortal, și nici nu ar fi avut dacă nu ar fi existat anumite neajunsuri în organizarea activității din spital. În treacăt, a mai arătat că înainte, asemenea cazuri nu au avut loc, nici atunci cînd spitalul era condus de profesorul Wilczur, încă tînăr și nemarcat de vicisitudini, și nici atunci cînd el însuși, profesorul Dobraniecki, a fost aici director.

— Vreau să mă înțelegeți bine, spunea. Conducerea unei asemenea instituții solicită foarte multe eforturi, energie nealterată, vitalitate neerodată de experiențe tragice. Fiecare dintre noi medicii ne dăm seama, sau cel puțin ar trebui să ne dăm seama că purtăm o mare răspundere pentru viața pacienților încredințați nouă, că putem să ne îndeplinim cu demnitate înalta noastră misiune numai atunci cînd avem certitudinea deplinătății forțelor noastre spirituale și intelectuale, care se diminuează chiar și atunci cînd viața decurge normal. De aceea mă simt obligat să

iau cu toată hotărirea apărarea profesorului Wilczur și cred că am dreptul să solicit îngăduință pentru el.

— Dumneavoastră și cititorii dumneavoastră știți foarte bine ce evenimente dramatice l-au smuls pentru mulți ani dintr-o existență normală. Vă rog să mă credeți că atîția ani de amnezie, de pierdere a memoriei și de vegetare în condiții groaznice, în mijlocul gloatei, în mizerie, nu puteau să nu lase urme asupra psihicului, intelectului și voinței unui om. Și așa este demn de toată admirația faptul că profesorul Wilczur a dovedit o asemenea forță și vitalitate a spiritului, încît după atîția ani a reușit să treacă de la practica de vraci, de la cele mai primitive metode de tratament la conducerea unui mare spital, în care pînă și cel mai tînăr, și cel mai energic om ar putea fi timorat de complexitatea problemelor organizatorice, care solicită o permanentă vigilență, un control permanent. Vă rog insistent să subliniați stima mea deosebită pentru profesorul Wilczur, care rămîne la datorie în pofida vîrstei la care orice medic, a cărui viață s-a desfășurat normal și liniștit, se gîndește la odihnă.

Despărțindu-se de ziariști, profesorul Dobraniecki a condiționat publicarea interviului de tipărirea lui fără nici o modificare.

— Firește, nu am și nu pot avea influență asupra genului și calității comentariilor cu care veți socoti de cuviință să însoțiți acest interviu și cazul în general. Nu aș vrea însă ca în urma deformării cuvintelor mele vreun cititor să-și poată face o părere eronată despre atitudinea mea față de acest caz.

La ora cinci după-amiază, pe străzile Varșoviei apăreau ediții speciale care aduceau știrea morții celebrului tenor. Corespondenții ziarelor străine transmiteau ample relatări, toate liniile telefonice care făceau legătura cu Berlinul, Viena, Parisul au fost multă vreme blocate.

În oraș nu se vorbea despre nimic altceva. Edițiile speciale ofereau doar fapte reci, titlurile erau însă semnificative: „Marele cîntăreț Leon Donat a murit sub cuțitul profesorului Wilczur"..., „Nu s-a controlat inima înaintea operației", „Victima unei neglijențe condamnabile în spitalul profesorului Wilczur"...

Varşovia fierbea. În faţa spitalului se adunaseră vreo cîteva mii de admiratori ai cîntăreţului decedat: din mulţime se auzeau strigăte împotriva profesorului Wilczur şi a medicilor în general. La ieşirea din spital, doctorul Zuk era cît pe aci să fie brutalizat, iar poliţia a împrăştiat cu greu mulţimea ca să poată trece maşina salvării, care tocmai aducea un pacient.

Şi în spital era o atmosferă apăsătoare. Numai profesorul Wilczur nu-şi întrerupsese activitatea cotidiană. Părea că nu observă expresia de pe feţele subalternilor săi şi nici nervozitatea lor, că nu ştie nimic despre indignarea din oraş, că nu aude larma mulţimii de sub ferestre.

Tocmai terminase vizita de seară şi cobora scările, cînd a fost adus un nou pacient. Doctorul Kolski, care-l asista pe profesor, voia să-l primească el, dar Wilczur s-a apropiat personal de medicul de la salvare. De pe targa cu care cei doi sanitari se îndreptau spre camera de gardă se auzeau gemete slabe, iar drumul era însemnat de pieături dese de sînge.

— Ce s-a-ntîmplat? întrebă profesorul Wilczur.

Medicul de pe salvare îi explică: o bătaie cu cuţite, stare critică, cîteva răni adînci în torace şi în pîntece. Numai o intervenţie imediată l-ar mai putea ajuta. De aceea l-am şi adus aici, fiindcă e mai aproape.

— Imediat pe masă! se adresă Wilczur lui Kolski. Kolski rămase o clipă nemişcat.

— Să-l opereze doctorul Rancewicz?

— Nu, am să mă ocup eu de el, răspunse Wilczur.

Kolski ieşi în grabă să dea dispoziţiile necesare, apoi, avu grijă ca pacientul să fie dezbrăcat de zdrenţele lui. Era un vagabond, cu faţa nerasă de multă vreme, crestată în cîteva locuri de răni superficiale, dar sîngerînde. Trăgea să moară. Respiraţia inegală, cu duhoare de alcool, aproape că se oprise.

Sala de operaţii era pregătită. A venit şi doctoriţa Lucia, palidă ca o coală de hîrtie, cu ochii roşii de plîns îndelungat.

— Mergeţi acasă, domnişoară, i se adresă Kolski. Am eu grijă de toate. Iar în cazul acesta aproape că nu mai e nevoie de consultaţie. Nu ştiu dacă mai ajunge pînă în sala de operaţii.

Își făcu apariția și profesorul Wilczur. Se aplecă asupra pacientului și se îndreptă ștergîndu-și ochii cu mîna.

— Cine este? Eu îl cunosc pe acest om. Sînt sigur că l-am mai văzut cîndva.

— Salvarea ne-a lăsat numai numele și prenumele, îl informă Kolski. Îl cheamă Cyprian Jemiol.

— Jemiol? repetă profesorul. De unde-l cunosc eu?

În prag apăru sanitarul și spuse că totul e pregătit. După scoaterea bandajelor provizorii se constată că rănile nu erau nici atît de adînci, nici atît de primejdioase, cum spusese medicul de pe salvare. Una singură era foarte periculoasă. Ascuțișul cuțitului îi despicase mușchii abdominali și o porțiune destul de mare din stomac. Plăminii erau neatinși, dar hemoragia puternică și îndelungată reprezenta cea mai mare primejdie.

— Al doilea cadavru într-o zi în această sală, spuse în șoaptă una dintre surorile medicale doctorului Kolski. De ce face profesorul această operație?

Kolski nu răspunse. Între timp, profesorul Wilczur, cu mîinile lui mari, sutura cu o uluitoare îndemînare rană după rană. Mintea lui însă lucra intens, căutînd parcă în memorie imaginea acestui om.

— Jemiol, își spunea. Cyprian Jemiol... Sigur îl cunosc.

Operația era încheiată. Pacientul a fost luat viu de pe masă. Scînteia de viață care mai mocnea în el putea tot atît de ușor să se stingă sau să se întețească. A fost dus la etajul al patrulea, în secția celor care nu plăteau, iar profesorul Wilczur a trebuit să se ducă direct din sala de operații în cancelarie, unde îl și așteptau un comisar de poliție și un judecător de instrucție.

Sub presiunea opiniei publice, autoritățile erau nevoite să investigheze în amănunțime cazul morții lui Donat. Profesorul Wilczur a fost informat că la dosar se află deja declarațiile tuturor persoanelor mai importante care aveau vreo legătură cu cazul, iar judecătorul de instrucție îi dădu de înțeles că greutatea acuzațiilor înclină spre doctorița Lucia Kańska, care în timpul cercetărilor nu și-a negat vina. Faptul este confirmat și de declarațiile profesorului Dobraniecki, acesta însă dă vina pe dezordinea generală din spital.

Profesorul Wilczur a trebuit să depună mari eforturi și să aducă multe argumente ca să-i convingă că doctorița Kańska nu poartă nici o răspundere și că nici profesorul Dobraniecki nu poate fi acuzat de ceva. Accidentul este urmarea unei neînțelegeri și numai a unei neînțelegeri. Nu poate fi vorba de rea-voință din partea nimănui, dar asemenea neînțelegeri nu trebuie să aibă loc în spital și profesorul Dobraniecki are dreptate cînd afirmă că moartea lui Donat este urmarea proastei organizări.

— Iar pentru organizare eu sînt aici răspunzător, încheie profesorul Wilczur, și eu sînt singurul vinovat.

— Se înțelege, domnule profesor, spuse judecătorul de instrucție în timp ce își aranja hîrtiile în servietă, că nu poate fi vorba de nici un proces penal. Trebuie să fiți însă pregătit că familia regretatului Leon Donat sau societățile de asigurare, la care defunctul a fost asigurat, pot ridica serioase pretenții bănești. Așa că v-aș sfătui să vă adresați din timp avocatului.

— Vă mulțumesc, domnule judecător, spuse Wilczur.

Era ora zece cînd Wilczur părăsi spitalul. Jos o zări pe doctorița Lucia care-l aștepta. Îl impresionă înfățișarea ei. Îi trecu prin minte că sărmana fată, disperată și copleșită de evenimentele, în sfera cărora s-a trezit fără voia ei, ar putea face vreo nebunie.

Îi zîmbi și o luă de braț.

— Ei, dragă domnișoară, mai mult curaj, mai mult curaj. Nu trebuie să te frămînți atîta. Nici un om nu poate fi absolut sigur de infailibilitatea tuturor acțiunilor sale. Și nici un medic. S-a-ntîmplat, trebuie să treci și peste asta, trebuie de acum înainte să fii și mai atentă, dar nu trebuie să cazi într-o stare depresivă.

Lucia își scuturâ capul.

— Nu, domnule profesor. Aceasta nu e stare depresivă. E disperarea că dumneavoastră ați putea fi într-adevăr convins de neglijența mea. Toate împrejurările sînt împotriva mea... Aș vrea foarte mult să-mi permiteți să vă explic...

Wilczur o strînse mai puternic de mînă.

— Dragă domnișoară Lucia...

— Nu, nu, domnule profesor, îl întrerupse. Judecînd lucrurile obiectiv, merit să fiu condamnată și știu că nu

mai puteți continua colaborarea cu mine. Nu mai puteți risca colaborarea cu mine. Sînt gata să accept orice. Vreau doar să mă credeți, să nu vă îndoiți... Nu mă fac vinovată nici de neglijență, nici de superficialitate... Poate doar de prea mare încredere în bunăvoința și loialitatea... profesorului Dobraniecki. Îmi asum toate consecințele... Chiar de mi s-ar suspenda dreptul la practică, fie!... Dar vă rog să mă credeți...

— Dar eu te cred, te cred, dragă domnișoară, o asigură Wilczur. Și poți fi liniștită, nimeni nu-ți va suspenda nimic, vei rămîne în continuare în spital, iar încrederea mea în dumneata nu se va diminua cu nimic.

O vreme au mers în tăcere, apoi Wilczur i se adresă pe un ton neobișnuit de aspru pentru el:

— Dumneata ești tînără, foarte tînără și de aceea îți iert și singura greșeală de care te-ai făcut vinovată. Acum... Voi încerca să uit că ai putut măcar o clipă să te îndoiești de bună-credința profesorului Dobraniecki, de bună-credința oricărui medic. Un medic poate greși, dar nu există pe lume, auzi dumneata, nu există pe lume medic care, indiferent de motive, să pună în primejdie viața unui pacient. Asta, ca medic, ar trebui să înțelegi... Dumneata trebuie să crezi în asta! În clipa în care nu mai crezi, trebuie să renunți la profesiunea de medic.

Lucia interveni pe un ton explicativ:

— Eu am vrut doar să spun, că profesorul Dobraniecki...

— Să nu mai vorbim despre asta, o întrerupse Wilczur cu hotărîre. Ferească Dumnezeu să destăinui cuiva aceste... Ei, să lăsăm asta. Uite și dumneata ce noapte frumoasă. Cîte stele.

Se aplecă spre ea zîmbind.

— Îmi place toamna. Îmi place toamna. Dar dumitale?

Capitolul III

Conținutul ziarelor de dimineață au făcut-o pe doamna Nina Dobraniecka să se îmbujoreze. Poruncise să i se

aducă toate ziarele şi nu era nici unul care să nu fi publicat interviul cu soţul ei. Şi aproape toate conţineau comentarii tăioase care înfierau neglijenţa condamnabilă dintr-un spital care ani de zile fusese renumit pentru ordinea ireproşabilă şi nivelul medical ridicat. Unele publicaţii cereau de-a dreptul retragerea profesorului Wilczur, altele îşi exprimau temerea că dacă atît de neglijent a fost tratat un pacient bogat şi celebru în lumea întreagă, atunci cum sînt trataţi acolo oamenii simpli. Toate cotidienele aminteau şi faptul că îndelungata amnezie a profesorului Wilczur nu putea rămîne fără influenţă asupra actualelor lui facultăţi spirituale, dovadă fiind şi reminiscenţele înclinaţiilor vrăjitoreşti spre utilizarea plantelor, chiar şi a unora pe care ştiinţa le consideră de mult în mod oficial ca lipsite de valoare sau chiar dăunătoare.

Interviul soţului i se părea însă doamnei Nina prea slab. Omul acesta, spunea ea, a scăpat cea mai bună ocazie de a-şi zdrobi, de a-şi zdrobi definitiv adversarul şi de a-l înlătura de pe scenă. Complimentele acelea exagerate la adresa lui Wilczur erau de prisos. Trebuia evidenţiată mai bine vîrsta lui şi găsită o dovadă a revenirii amneziei. Răsfoind publicaţiile, doamna Nina apăsă pe butonul soneriei.

— Domnul profesor s-a trezit? o întrebă pe servitoare.

— Domnul profesor a plecat acum o oră.

— Acum o oră? se miră doamna Nina.

Ieri nu se văzuse cu soţul. De moartea lui Donat aflase din ediţiile speciale. Încercase de cîteva ori să-l contacteze telefonic, dar de fiecare dată i se spunea că nu poate veni la telefon. S-a întors acasă seara tîrziu, cînd ea dormea. Iar acum a plecat înainte de opt, ceea ce nu făcea niciodată.

— Poţi pleca şi pregăteşte-mi baia, o concedie pe servitoare.

Doamna Nina se hotărî să nu piardă timpul. În primul rînd trebuia aflat ce ecou au avut articolele din presa de dimineaţă printre cunoscuţi, apoi trebuia făcut în aşa fel încît personalităţile influente să aibă o atitudine cît mai critică faţă de Wilczur. Nu era o sarcină prea dificilă în atmosfera creată de evenimente. Toţi interlocutorii doamnei Nina îşi dădeau seama că doamna Dobraniecka, soţia

adjunctului și a celui mai apropiat colaborator al lui Wilczur poate deține informații mult mai exacte și mai bogate despre desfășurarea operației și despre cauzele morții lui Donat, decît deținea presa.

Și doamna Nina nu le-a înșelat așteptările.

Avea relații întinse, știa să fie convingătoare. Drept urmare, bîrfele și comentariile în jurul tragicei întîmplări sporeau necontenit luînd forma celor mai fantastice ipoteze, presupuneri și suspiciuni. Problema preocupa în așa măsură Varșovia, încît nu putea părăsi nici coloanele presei. Nu era o campanie îndreptată direct împotriva persoanei profesorului Wilczur, în fond însă țintea subminarea poziției lui în lumea medicală și a celebrității lui de chirurg.

Doamna Nina nu făcea parte dintre persoanele care își aleg mijloacele de luptă, nu făcea parte dintre persoanele care se dau înapoi de la orice pas dacă acest pas o putea apropia de țintă. Din această cauză, după cîteva zile, a ajuns cu soțul său la controversă aprinsă.

La un consult convocat în legătură cu un pacient, Dobraniecki a auzit de la doctorul Hryniewicz o acuzație atît de absurdă la adresa lui Wilczur încît dintr-un simplu sentiment de bună-cuviință a trebuit să-l combată. Acuzația se referea la faptul că Wilczur, chipurile, în unele cazuri în loc de tratament „descîntă" bolnavul. O clipă Dobraniecki l-a bănuit pe Hryniewicz că pune la cale o provocare.

— E absurd, colega, spuse însoțindu-și cuvintele de o grimasă. Cum poți crede asemenea absurdități.

— Sora mea a auzit acest lucru de la soția dumneavoastră, i-a răspuns medicul.

Dobraniecki a mormăit ceva despre o confuzie care s-ar fi produs, dar întorcîndu-se acasă a început să-i facă soției reproșuri violente.

— Tu nu cunoști nici o măsură și nu ai simțul rezonabilului. În felul acesta nu faci decît să mă compromiți pe mine. Nu poți convinge lumea de niște absurdități în care nu crede nici un om cu mintea întreagă.

Doamna Nina ridică din umeri.

— Și uite că au crezut.

— Ori s-au prefăcut, sublinie el.

— Dragul meu, fii convins că dacă vorbeşti pe cineva de rău, întotdeauna te cred.

— Şi totuşi, te rog, Nina, să-ţi mai temperezi acţiunea. Wilczur îşi dă foarte bine seama cine are interes să-i strice reputaţia. În comportarea lui faţă de mine am observat în ultimele zile tot mai multă reţinere şi răceală. Dacă îşi pierde răbdarea îmi poate face foarte mult rău.

— Cum?

— Foarte simplu. Poate să mă acuze că duc o campanie de defăimare împotriva lui.

Nina zîmbi ironic.

— În faţa cui să te acuze?

— Nu are importanţă. În senat, la Uniune sau chiar în presă. Nu uita că se bucură încă de multă autoritate. O operaţie tragică... nu poate anihila o asemenea autoritate.

Profesorul Dobraniecki avea dreptate. Moartea lui Donat nu reuşise să anihileze autoritatea profesorului Wilczur, dar a zguduit-o puternic. Cel mai clar s-a văzut acest lucru la adunarea anuală a Uniunii, în timpul alegerilor.

Poziţia lui Wilczur era încă atit de puternică încît Dobraniecki a considerat mai indicat să-şi retragă candidatura la funcţia de preşedinte şi să-l propună pe Wilczur. A urmat votarea şi Wilczur a fost ales. Dar dacă cu două săptămîni în urmă ar fi fost ales cu unanimitate, acum a avut o neinsemnată majoritate şi multe abţineri.

Wilczur n-a fost prezent. Profund afectat de necazurile lui, uitase de adunare, iar cînd a fost înştiinţat de rezultat a adresat Uniunii o scurtă scrisoare declarînd că nu poate accepta alegerea. Şi-a motivat refuzul afirmînd că e obosit şi că funcţiile publice ar trebui ocupate de oameni mai tineri. În realitate, îi crea repulsie gîndul că acceptînd alegerea ar trebui să fie mereu în contact cu oamenii care au votat împotriva lui, care au dat crezare bîrfelor perfide şi calomniilor care circulau prin oraş şi care găseau ecou în multe cotidiene, ba chiar şi în publicaţii de specialitate.

Mai avea şi alte necazuri. Într-o zi l-a vizitat reprezentantul unei societăţi la care Donat fusese asigurat pentru o sumă colosală. Societatea se plasa pe poziţia că răspunderea pentru moartea lui Donat revine profesorului Wilczur

şi că el trebuie să suporte asigurarea. Pentru Wilczur aceasta echivala cu ruina.

Cu toate acestea, a declarat, fără nici o ezitare, că este gata să acopere întreaga sumă. Putea el să se expună la un proces, la expertize, la scoaterea la lumină a tuturor bănuielilor care se acumulaseră nu numai în el, dar şi în Lucia Kańska, în Kolski şi cu siguranţă în mulţi alţii? Ar trebui să apară în faţa tribunalului, iar unul dintre ei ar aborda şi aceste chestiuni, ar exprima aceste bănuieli. Pe Wilczur îl cuprindea oroarea şi scîrba chiar şi numai cînd se gîndea la ele.

Nu, nu putea accepta aşa ceva.

În felul acesta într-o singură zi a pierdut aproape întreaga avere. Spitalul, vila, casa din Pulawska, toate au trecut în proprietatea societăţii de asigurări. Direcţiunea acestei societăţi i-a arătat şi aşa multă înţelegere şi bunăvoinţă menţinîndu-l în fruntea spitalului, stabilindu-i venituri relativ ridicate şi lăsîndu-i dreptul de a folosi vila toată viaţa. Datorită acestor împrejurări, chestiunea a fost rezolvată în tăcere şi fără zgomot, fapt la care Wilczur ţinea cel mai mult. Aparent nu se schimbase nimic. Nimeni nu ştia că Wilczur încetase să mai fie stăpînul atotputernic al spitalului şi că acum depindea de Societatea de Asigurări a lui Tuchwic.

Nici chiar Wilczur nu simţea această schimbare. De mulţi ani nu mai dădea importanţă banilor. Cîndva, cînd mai era cu el Beata, lucra şi peste zece ore pe zi, credea că oferindu-i strălucirea limuzinelor elegante, a blănurilor şi bijuteriilor scumpe îi putea oferi bucurie şi fericire. Şi iată că într-o zi a lăsat totul, a lăsat şi a plecat, luînd-o pe Mariola. Odată cu plecarea ei s-au spulberat şi iluziile lui. Toate eforturile de pînă atunci, toată lupta lui grea şi îndîrjită i se părea o confuzie ridicolă, o trudă lipsită de sens, o eroare tragică.

Apoi au venit anii... cu totul alţi ani... Cine ştie dacă n-ar trebui să binecuvînteze acei ani petrecuţi pe cărările peregrinajului, anii petrecuţi în mijlocul unor oameni buni, cînd muncea cu securea în mînă sau cu sacul greu în spinare şi muncea pentru o simplă bucată de pîine... Pierderea memoriei. Da. Ani întregi n-a ştiut cine este, de unde este, cum îl cheamă. Dar n-a fost pierderea memoriei o binefa-

cere pentru el? N-ar trebui să-i mulțumească Domnului că i-a luat conștiința trecutului, conștiința rănii mortale primite drept în inimă, în inima ce iubea pînă la uitare, de la o femeie, de la femeia iubită mai presus de orice...

Cenușa timpului s-a presărat peste trecut, s-a presărat peste părul lui...

Din trecut i-a rămas numai Mariola... Dar i-a rămas?...

De trei ani, de cînd s-a căsătorit, a văzut-o o singură dată. Nu-i reproșa nici ei și nici lui Leszek acest lucru. Ce să-i faci?... Fiecare cu viața lui. Puii de pasăre își iau zborul din cuib, își fac alte cuiburi și nu se mai întorc niciodată la cele vechi. Leszek și Mariola au plecat în America și cu toate că scriu des, din scrisorile lor se simte tot mai limpede distanța cîtorva mii de kilometri, granița miilor de alte condiții de existență care-i despart.

Nu au nevoie de mine, își spunea Wilczur, și, fiind bogați, nu vor simți că nu le rămîne nici o moștenire.

Moștenire. Pentru întîia oară i-a trecut prin minte că e bătrîn. Pînă acum munca de zi cu zi și energia lui inepuizabilă îl făceau să nu observe că se apropie de vîrsta la care majoritatea oamenilor se gîndesc la moarte. Cînd a citit aceste cuvinte în interviul lui Dobraniecki, i s-au părut atît de ridicole și de josnice, ca de altfel și celelalte destăinuiri perfide. Zilele și săptămînile treceau, iar el tot mai des se gîndea la bătrînețe.

E drept că și acum, la șapte dimineața era în picioare, iar la opt în spital, dar după-amiezele de cele mai multe ori și le petrecea acasă. De obicei singur.

Se simțea obosit. Atacurile neîntrerupte, la care nu răspundea, îi afectau starea nervilor, iar acest lucru îi înrăutățea sănătatea și buna dispoziție.

Tot atunci a început să bea. Nu era un viciu. Pur și simplu, bătrînul și experimentatul Józef, servitorul lui Wilczur, i-a propus într-o zi să bea un păhărel de coniac.

— Ați cam înghețat, domnule profesor. Vă face bine.

Din ziua aceea, după-amiaza, cînd se așeza în fața căminului din cabinet, lîngă cafeluță stătea și o sticlă cu coniac. Cîteva păhărele îl încălzeau bine, îi luau gîndurile de la realitățile neplăcute și-i creau iluzia detașării și satisfacției, dar în primul rînd îi adormeau nervii, nervii, care în ultima vreme aveau atîta nevoie de liniște.

Atacurile necontenite împotriva lui Wilczur trebuiau să influențeze și pe cei mai apropiați colaboratori ai săi. În spital observase că o parte a personalului avea o atitudine critică față de el și înclina evident spre Dobraniecki, fie din convingere, fie din prevedere, ca să-i intre în grație, în cazul în care s-ar apropia perioada dominației lui.

Aparent, atitudinea lui Wilczur față de Dobraniecki nu s-a schimbat cu nimic. Nevoiți să vină zilnic în contact la spital, participau la consulturi, la consfătuiri. Amîndoi însă se străduiau să se limiteze la ceea ce era strict obligatoriu. Evitau orice conflict. Așa că atunci cînd profesorul Dobraniecki i-a comunicat secretarului să nu-i mai repartizeze pacienți de la etajul patru (secție cu tratament gratuit), Wilczur a primit acest lucru fără nici un protest și de atunci vizita el însuși această secție.

Și tocmai în această secție i s-a întîmplat un lucru neașteptat. În timpul unei vizite a cunoscut un om care a fost înregistrat sub numele de Cyprian Jemiol. Sau mai degrabă Jemiol l-a recunoscut pe Wilczur.

Lucrurile s-au petrecut în felul următor: profesorul a fost înștiințat că pacientul și-a recăpătat cunoștința. Cînd Wilczur a intrat în salonul lui și s-a aplecat asupra bolnavului, acesta a deschis ochii și vreme îndelungată a rămas cu privirea lucidă ațintită pe chipul profesorului, apoi a zîmbit discret și i s-a adresat:

— *How do you do, darling**?

— De unde te cunosc eu pe dumneata? întrebă Wilczur.

Zîmbind, pacientul își dezveli dinții cariați.

— Ne-a făcut cunoștință maestrul de ceremonii la o recepție oferită de prințesa Montecuculi**.

Profesorul rise.

— Da, îți recunosc vocea și felul de a vorbi.

— Nici nu e greu, *mon cher*. Obișnuiesc să-mi schimb vocea odată în viață. În perioada mutației. În ceea ce privește felul de a vorbi, țin să mă exprim elegant.

Profesorul își trase scaunul și se așeză.

— Și totuși, trebuie să ne fi cunoscut demult, foarte demult, spuse gînditor.

---

* Ce mai faci, dragă? (Trad. din lb. engleză).

** Probabil Montecuccoli, familie de prinți italieni.

Jemiol închise ochii.

— Dacă m-aş mai putea mira de ceva pe această lume, atunci m-aş mira că nu ne întîlnim pe cealaltă. Ce coincidenţă! Dacă memoria nu mă înşală, cu mulţi ani în urmă domnia-ta ai fost lipsit de posibilitatea de a-ţi continua viaţa de pămîntean şi ai fost expediat *al patres* *. Pe mine cîţiva prieteni buni m-au trimis nu de mult în aceeaşi direcţie. Şi iată că ne întîlnim într-un spital încălzit. Dumneata eşti doctor?

— Da, spuse Wilczur. Eu te-am operat. Erai incredibil de ciopîrţit.

— Îmi pare foarte rău că ţi-am dat de lucru, *signore. Mille grazzie.* Dar de vreme ce eşti medic, spune-mi, te rog, în primul rînd, dacă nu mi-ai amputat ceva.

— Nu, vei fi complet sănătos.

— E o ştire destul de plăcută. Plăcută pentru Drożdżyk, care cu siguranţă îmi duce dorul şi îşi îneacă în lacrimi frumoşii lui ochi. Îţi aminteşti de Drożdżyk, *dottore*?

— Drożdżyk? Profesorul îşi încruntă sprîncenele.

— Da, *my dear*, mă refer la celebrul *établissement* Drożdżyk, *rue* Witebska *quinze* **... Un restaurant de categoria a treia din punct de vedere fiscal, dar de clasa întîi sub aspectul societăţii, al obiceiurilor şi moralităţii. *Établissement Drożdżyk.* Nu-ţi spune nimic? *Rendez-vous*-urile Varşoviei elegante. *High life* ***... Acolo am avut onoarea şi plăcerea...

Profesorul Wilczur îşi frecă fruntea.

— Nu cumva?... dumneata... dumneata m-ai acostat atunci pe stradă?...

— *Si, amico* **** *Tocino tak, tak imienno* *****. Am intrat la Drożdżyk să consumăm o soluţie de alcool de patruzeci şi cinci de grade, să abordăm unele chestiuni abstracte, ceea ce ne-a şi reuşit. Din cîte îmi amintesc aveai pe atunci nişte neplăceri şi, din păcate, un portofel prea burduşit în bu-

---

* La tatăl (trad. din lb. lat).

** Stabilimentul Drozdżyk, strada Witebska cincisprezece (trad. din lb. fr.).

*** Înalta societate (trad. din lb. engl.).

zunar. Din ziua aceea ori de cîte ori am făcut elogiul sărăciei, am făcut uz de exemplul dumitale. Întotdeauna am fost de părere că bogăția nu aduce fericirea. Dacă nu ai fi avut atunci atîția bani, nu te-ar fi croit cu parul în cap și nu te-ar fi înecat în groapa de gunoi.

Jemiol îl privi în ochi pe Wilczur și adăugă:

— *Nein, mein Herr* vous vous trompez***. Eu nu am luat parte. Am aflat totul a doua zi. Folclor. Legendă. Încă o legendă spre meditație asupra efemerității lucrurilor lumești.

Wilczur duse automat mîna la moalele capului, unde mai rămăsese un semn.

— Prin urmare, așa s-a-ntîmplat?

— Așa, comandante. Nici n-am visat să te mai văd vreodată.

Din ziua aceea profesorul îl vizita destul de des pe Jemiol, care de altfel se însănătoșea repede. L-a dat și în grija specială a domnișoarei Lucia, care s-a ocupat de el cu o ardoare deosebită. Wilczur nu putea să nu observe că această fată tînără se dedică muncii cu o dăruire nemaiîntîlnită, de parcă voia să compenseze greșeala pe care o făcuse. De asemenea, nu putea să nu observe că Lucia îl simpatizează în mod deosebit, că în privirile ei întîlnește multă căldură, compasiune cordială, prietenie și parcă o anumită rugăminte.

Uneori plecau împreună din spital și atunci ea îl conducea pînă acasă. De cele mai multe ori discutau probleme profesionale, dar se întîmpla ca discuția să alunece și spre probleme personale. Așa a aflat că Lucia este orfană. Era din Sandomierz, dar a crescut la Varșovia. La școală și la studii a întreținut-o o mătușă, care a murit acum cîțiva ani. I-a povestit și că a fost logodită, dar la puțin timp s-a convins că tînărul inginer care mima dragostea în fața ei, era un om de nimic, și atunci a rupt logodna.

— Acum văd, interveni Wilczur, că doctorul Kolski este foarte preocupat de dumneata.

Ea ridică ușor din umeri.

---

* Nu, domnule (trad. din lb. germ.).
** Vă înșelați (trad. din lb. fr.).

— Kolski, domnule profesor, este un coleg, un băiat foarte cumsecade. Mi-e drag şi-i recunosc calităţile, dar nu acestea sînt calităţile care ar putea trezi sentimente mai profunde.

Au mers o vreme în tăcere.

— Există vreo calitate care să trezească sentimentele în femeie?... În afară de frumuseţe, de tinereţe, de... ştiu eu... farmec?...

Lucia neagă cu o mişcare a capului.

— Nu, domnule profesor. Toate acestea pot interesa o femeie obişnuită. Cred că noi... că eu aş aprecia la un bărbat în primul rînd bogăţia sufletească, aş vrea să găsesc în el o mare bibliotecă a trăirilor, a meditaţiilor, a dramelor şi înălţărilor, un fel de muzeu, un muzeu viu. Nu reuşesc să mă exprim exact. Poate că am folosit comparaţii nereuşite. Mai bine aşa: aş vrea ca sufletul lui să fie un instrument complex, să aibă atîtea însuşiri şi sunete, încît nici într-o viaţă întreagă să nu reuşesc să i le descopăr şi să i le cunosc. Şi cred că nu sînt o excepţie. Mi se pare că aşa ceva este foarte feminin, general-feminin... Această aviditate, această dorinţă de a veghea asupra multor, multor bogăţii, pe care mintea noastră nu le cuprinde, dar pe care le poţi preţui şi venera... Pentru că numai venerînd poţi iubi.

Zăpada albă acoperise străzile Varşoviei şi scîrţiia uşor sub tălpile lor. Lumina lămpilor se fringea în fişiile vineţii ale umbrelor. Copacii acoperiţi de nea stăteau tăcuţi, nemişcaţi, plini de demnitate.

— Nu-i adevărat, spuse Wilczur, după o tăcere mai îndelungată. Ai să te convingi cîndva că nu-i adevărat.

— Niciodată nu mă voi convinge de aşa ceva, contestă ea, dar el părea să nu-i audă cuvintele şi vorbea în continuare:

— Tinereţea te face să vorbeşti aşa, tinereţea te face să gîndeşti aşa. Lipsa de experienţă. Dragostea... dragostea dă ascultare trupului... Dă ascultare legilor naturii. Dar spiritul? Spiritul este spirit, locul lui e în abstract şi nu ai ce-i face.

În vocea lui răsună o notă de amărăciune şi Lucia spuse:

— Nu mă voi convinge de aşa ceva şi consider că dumneavoastră priviţi prea pesimist aceste lucruri.

— Pentru că eu m-am convins, spuse zîmbind trist. Poate că odată am să-ți povestesc... Spre luare-aminte. Iar acum, iată și casa mea. Îți mulțumesc pentru plimbarea plăcută și pentru conversație. Dumneata ești un om bun, domnișoară Lucia.

La despărțire i-a sărutat mîna.

Scoțîndu-și haina de blană în vestibul, se privi în oglindă și constată că e nebărbierit.

— Józef, îi spuse servitorului, în fiecare dimineață amintește-mi că trebuie să mă bărbieresc.

— În fiecare zi aveți totul pregătit, răspunse revoltat servitorul.

— Da, dar eu nu-mi aduc întotdeauna aminte, nu-mi aduc aminte...

Cuvintele rostite i-au amintit articolul de astăzi dintr-un ziar, care relua iar cazul morții lui Donat. O mediocritate, care se ascundea îndărătul literelor doctor X.Y., afirma că tratarea completă a amneziei este aproape imposibilă. După opinia acelui ignorant, memoria nu revine niciodată complet și crizele se repetă obligatoriu.

Ce absurditate. Folosindu-se de asemenea artificii încearcă să-l determine să renunțe. Dacă ar ști că spitalul aparține acum societății de asigurări, cu siguranță că ar găsi alte intrigi.

Își îmbrăcă halatul și se așeză în fața căminului. Józef îi aduse o cafea fierbinte și aromată și ziarele de seară. Poate că intenționat sau că întîmplător le-a așezat în așa fel încît aruncîndu-și privirile asupra lor, Wilczur citi pe prima pagină a unui cotidian titlul:

„Profesorul Wilczur a plătit familiei regretatului Leon Donat despăgubiri în valoare de milioane."

Au trecut cîteva minute pînă a întins mîna după ziar.

„Aflăm, citi el, că societatea la care era asigurat cîntărețul polonez de celebritate mondială, Leon Donat, decedat în împrejurări tragice în spitalul profesorului Wilczur, l-a amenințat pe nefericitul chirurg cu intentarea unui proces de despăgubire. Cum profesorul Wilczur ar fi pierdut acest proces, fiindcă moartea tenorului s-a produs ca urmare a neglijenței și dezordinii condamnabile din spitalul său, el a trebuit să suporte valoarea asigurării, care se ridică la amețitoarea sumă de două milioane și jumătate de zloți.

Pentru a acoperi această sumă, spitalul profesorului, vila și aproape tot ce poseda au trecut în proprietatea societății. E greu să nu-l compătimim pe celebrul chirurg, tocmai acum cînd a fost lovit pe neașteptate de ruină, pe de altă parte, acest caz trebuie să servească drept avertisment tuturor acelor medici care tratează cu superficialitate viața pacienților.

Wilczur puse ziarul deoparte și șopti:

— Prin urmare s-a-ntimplat...

Iar s-au pus paie pe foc. Indiscreția cuiva, indiscreția sau spionajul indirjit, a făcut să se aţiţe iar birfa, să se dezlănțuie o nouă campanie împotriva lui.

— Nu mănînc, nu sînt flămînd, îi spuse servitorului cînd acesta îl anunță că masa e servită.

— Poate totuși o ceșcuță de *consommé*?

— Nu, mulțumesc. Mai dă-mi o cafea... Da, și coniac.

În noaptea aceea profesorul Wilczur nu s-a culcat deloc. Excesul de cafea și de alcool a făcut ca dimineața, privindu-se în oglindă, să zărească o față cenușie, obosită și tumefiată. Cu toată oboseala, s-a bărbierit cu grijă și punctual și-a făcut apariția în spital.

Nu i-a fost greu să observe că știrea din ziarul de ieri era cunoscută tuturor. Prezentînd programul zilei și starea bolnavilor, doctorul Żuk nu îndrăznise să-l întrebe nimic pe Wilczur, dar privirea lui spunea că întrebările îi stăteau pe limbă.

Programul prevedea șase operații: o trepanație a craniului, trei fracturi ale membrelor și extirparea apendicelui unei fete de patrusprezece ani, care a fost adusă chiar în noaptea aceea. Cu excepția primei operații, celelalte erau simple și ușoare.

După ora de vizită, profesorul a trecut în sala de operații. De la memorabilul accident al lui Donat, suplimentar, consulta personal fiecare pacient, pentru a-i stabili starea inimii și dacă nu suferă de idiosincrazie la vreun anestezic. Asta-i lua mult timp, dar prefera să se bazeze numai pe el însuși.

Prima operație a durat peste o oră și a reușit excelent. A extirpat din creier o tumoare postgripală. Următoarele au mers la fel de ușor. Ultima însă Wilczur a amînat-o o jumătate de oră. Trebuia să se odihnească. Noaptea ne-

dormită și încordarea nervoasă își făcuseră efectul. În vreme ce stătea în garderobă, a venit Dobraniecki, l-a salutat și i s-a adresat:

— Mi-a spus Rancewicz că sînteți obosit. Poate dăm altcuiva apendicita aceea?

— Nu, îți mulțumesc, spuse Wilczur zîmbind palid.

— Eu sînt liber... Eventual...

— Nu. Mulțumesc. Wilczur nu-și putu stăpîni tonul iritat.

Se ridică și apăsă pe butonul soneriei.

— Pacienta în sală, se auzi îndărătul ușii vocea infirmierului.

Dobraniecki ieși. Wilczur deschise dulăpiorul de serviciu și scoase un borcănel cu brom, turnă o doză destul de mare în pahar, adăugă apă și bău.

Cînd a început operația era complet liniștit și sigur pe fiecare mișcare a sa. Incizia oblică era precisă. Cîteva picături de sînge pe substratul alb de grăsime și zări încîlcitura cenușiu-violetă a intestinelor. Sîrma incandescentă a aparatului electric sisîi scurt și strident, făcîndu-și datoria, apoi apendicele inflamat ajunse în paharul cu formalină. Operația se apropia de sfîrșit. În minutul al patruzeci și unulea, profesorul Wilczur terminase de pus copcile.

...Doisprezece, treisprezece, patrusprezece, cincisprezece, număra doctorul Żuk instrumentele.

Tocmai scoteau bolnava din sală.

— Lipsește un instrument, spuse liniștit doctorul Żuk.

A urmat un moment de consternare. Profesorul Wilczur, care tocmai își scotea masca, spuse cu o voce răgușită:

— Înapoi pe masă.

Trebuia deschis din nou abdomenul pentru a scoate dintre intestine acel mic obiect metalic nichelat. Căldura din sala de operații și oboseala îi cereau lui Wilczur o voință extraordinară ca să-și păstreze luciditatea minții și agerimea mîinilor. Simțea că e gata să leșine. Din fericire a rezistat pînă la capăt.

Pacienta a fost luată în clipa în care își revenea după anestezie. Împleticindu-se, Wilczur ieși în urma ei în coridorul răcoros. Își smulse masca și rămase cîteva minute sprijinit de parapetul ferestrei. Încet își recăpăta lucidi-

tatea și forțele. Înțelese că vijiitul pe care îl aude este urmarea dozei excesive de brom. Se îndreptă încet spre vestiar. Se îmbrăcă ajutat de un sanitar și ceru să i se aducă aici paltonul de blană și pălăria și, fără să mai treacă pe la cabinetul său, ieși în stradă.

În acest timp, spitalul vuia ca un stup. Ce-i drept, abandonarea instrumentelor chirurgicale în abdomen este destul de frecventă, și se întîmplă multor chirurgi, necesitînd o nouă intervenție. Profesorul Wilczur era însă celebru prin luciditatea minții și spiritul de observație, încît nu i se întîmplase niciodată așa ceva.

Firește, persoanele care asistau la operație sesizaseră extenuarea profesorului, iar doctorul Żuk, urmărindu-l cu atenție, nu excludea un leșin și se pregătea să-l înlocuiască el personal pe profesor în finalul operației.

Acum întreaga elită a spitalului se adunase în cabinetul profesorului Dobraniecki, care spunea:

— Toți îl respectăm, îi recunoaștem meritele, avem pentru el multă simpatie, dar asta nu trebuie să ne facă să nu vedem faptele: e un om bătrîn, i se cuvine și lui odihnă, dar nu acceptă în nici un fel să i se spună așa ceva. Asemenea accidente i se vor întîmpla tot mai des. Pur și simplu nu știu ce-i de făcut.

În mijlocul unor încuviințări generale, se auzi vocea tremurătoare a doctoriței Lucia Kańska.

— Aici nu-i nimic de făcut. Trebuie deschise ferestrele și schimbată această atmosferă infectă pe care o creează niște oameni de rea-voință. Trebuiesc combătute bîrfele, minciunile și denigrările oribile. Nu știu dacă ar exista cineva care să-și poată păstra liniștea și echilibrul în mijlocul atîtor calomnii josnice, atîtor intrigi perfide și uneltiri zeloase care-l înconjoară pe profesorul Wilczur. E o rușine! E degradant! Dar se înșală cei care vor să-l doboare pe profesorul Wilczur pentru interesele lor murdare. Socotesc greșit. Un om ca el nu se încovoaie în fața josniciei unor intriganți infami, toți oamenii cinstiți vor fi de partea lui!...

Profesorul Dobraniecki îngălbeni și își încruntă sprîncenele.

— Toți sîntem de partea lui, spuse apăsat.

— Da? Şi dumneavoastră, domnule profesor? îl întrebă privindu-l drept în ochi.

Dobraniecki nu-şi putu ascunde indignarea.

— Dragă domnişoară. Cînd dumneata purtai încă uniformă de pension, eu publicam biografia profesorului Wilczur! Dumneata eşti prea tînără şi îţi permiţi să treci cu prea multă uşurinţă peste o anumită distanţă. Nu cred că trebuie să-ţi dau mai multe explicaţii.

Doctoriţa Lucia Kańska se descumpăni: într-adevăr, între ea şi profesorul Dobraniecki era o asemenea distanţă ca între un general şi un soldat şi numai indignarea o făcuse să uite pentru o clipă acest lucru.

Folosindu-se de faptul că după ultimele cuvinte Dobraniecki se întoarse spre docentul Biernacki, Lucia părăsi cabinetul. Îl găsi pe Kolski la etajul al doilea. Tocmai termina de bandajat un bolnav. Era atît de agitată, încît el o întrebă:

— S-a întîmplat ceva?

Scutură din cap.

— Nu, nimic. Nimic important. Iar uneltesc ceva... Voiam să vorbesc cu dumneata.

— Imediat, spuse făcînd un semn cu capul. În cinci minute voi fi liber. Aşteaptă-mă în camera mea.

În ochii lui se zărea tristeţe şi nelinişte.

Cînd a intrat în cameră, ea stătea la birou şi plîngea.

— Cît de hidoasă, cît de abjectă e lumea.

Kolski îi prinse delicat vîrfurile degetelor şi îi spuse pe un ton persuasiv:

— Întotdeauna a fost aşa. Lupta pentru existenţă nu este un joc de copii şi nici un joc de societate, ci un război, un război necontenit, în care atît dinţii, cît şi ghearele sînt o armă tot atît de bună ca şi cuvintele. Ce să-i faci. Se vede că aşa trebuie să fie. Hai, linişteşte-te, domnişoară Lucia, linişteşte-te!

Capitolul IV

Preşedintele Tuchwic bătea îngîndurat cu creionul în plicul cu coli subţiri bătute la maşină.

— V-am citit memoriul, domnule profesor, spuse fără să-şi ridice privirile spre Dobraniecki, aşezat de cealaltă parte a biroului, l-am citit şi trebuie să vă spun că mă aflu într-o situaţie nespus de neplăcută. Firește, trebuie să fiu de acord cu unele dintre argumentele dumneavoastră, dar atit din punct de vedere juridic, cit şi personal nu pot face nimic.

Dobraniecki se mişcă în fotoliu.

— Mă iertaţi, dar n-am înţeles.

Pe chipul lui Tuchwic apăru o grimasă care trăda nerăbdarea.

— Vedeţi dumneavoastră, domnule profesor, eu nu mă pricep la treburile dumneavoastră medicale. Eu sînt un om de afaceri şi în această sferă îmi cunosc obligaţiile. Profesorul Wilczur a procedat faţă de noi foarte *fair*. A procedat ca un *gentleman*. Bineînţeles, putea să nu ia asupra lui întreaga vină, putea să arunce vina asupra internistei care nu l-a consultat pe Donat. Bineînţeles că atunci aş fi avut dreptul să cer împărţirea răspunderii cu proprietarul spitalului şi tribunalul, cu siguranţă, ar fi confirmat-o. Dar mă îndoiesc că am fi recuperat întreaga sumă, iar cazul ar fi durat ani de zile. Acesta este primul punct. Apoi, personal, îi datorez dacă nu recunoştinţă, atunci cel puţin o atitudine la fel de *fair*...

— Dar cred că nu cu preţul vieţii altor pacienţi, interveni sarcastic Dobraniecki.

— Bineînţeles. Dacă este aşa cum spuneţi dumneavoastră şi cum scrieţi aici, recunosc că profesorul Wilczur ar trebui să se retragă. Dar eu nu-l pot obliga. Am încheiat cu el un contract în baza căruia rămîne conducătorul spitalului cît timp doreşte. Acesta e al doilea punct. Există şi al treilea. Vedeţi dumneavoastră, eu îi sînt dator lui Wilczur recunoştinţă. Cu mulţi ani în urmă a tratat-o pe mama mea şi i-a salvat viaţa.

În cabinet s-a aşternut liniştea. Preşedintele îşi aprinse încet pipa.

— Dintre toate argumentele, spuse Dobraniecki, esenţial este unul singur: contractul cu Wilczur. Dar şi în acest caz văd o soluţie. Nu aţi putea să vă gîndiţi la un fel de pensie pentru Wilczur? Cred că o asemenea rezolvare

i-ar conveni și profesorului Wilczur. Bineînțeles sub o anume presiune.

— Eu însă nu pot face asupra lui nici o presiune, îi răspunse președintele.

Dobraniecki făcu o pauză.

— Dacă societatea, al cărei președinte sînteți, este proprietara spitalului, trebuie să țineți la renumele lui, pentru că renumele și numai renumele este principala lui valoare. Din clipa în care spitalul începe să-și piardă reputația celei mai bune instituții de acest fel din capitală, vor scădea și veniturile lui, prin urmare și valoarea lui obiectivă.

— Înțeleg asta foarte bine, recunoscu președintele. De aceea trebuie să vă asigur că nu intenționăm cîtuși de puțin să-l păstrăm pentru noi. Sîntem gata să-l vindem primului solicitant. Chiar cu o anumită pierdere.

Privirea lui Dobraniecki se învioră.

— Peste cîteva luni am putea discuta acest lucru.

— Dumneavoastră?... se arătă curios președintele.

Dobraniecki făcu un semn nedefinit cu mîna.

— Nu singur. Eu nu dispun de asemenea fonduri. Dar sper să găsesc cîțiva medici care s-ar asocia cu mine. Firește, ar putea fi vorba de așa ceva numai în cazul în care conducerea ar fi încredințată altcuiva. Vă rog să nu mă înțelegeți greșit, domnule președinte. Nu țin cîtuși de puțin ca să preiau eu direcțiunea. Mă interesează în primul rînd securitatea pacienților și menținerea la un anumit nivel a instituției, al cărei coautor pot spune deschis că sînt.

Președintele se ridică.

— Am să mă mai gîndesc și în curînd am să vă dau un răspuns.

— Îl aștept cu o nerăbdare explicabilă fiindcă prelungirea stării actuale poate avea consecințe grave.

Președintele îl conduse pe Dobraniecki pînă la ușă, apoi se cufundă iar în fotoliul său adînc. Într-adevăr, cazul acesta avea pentru el un gust extrem de neplăcut. Dacă ar depinde de el, dacă nu ar fi răspunzător pentru aspectul financiar al societății, ar prefera să lase lucrurile așa cum sînt.

Dobraniecki nu-i plăcuse. Firește, știa că e o personalitate recunoscută și stimată, un savant de mare anver-

gură și un om care joacă un rol important în viața înaltei societăți varșoviene. Totuși atitudinea profesorului față de Wilczur i se părea președintelui jenantă, dacă nu chiar neloială.

Pe de altă parte însă, la urechile președintelui ajunseseră nu o dată zvonuri care confirmau datele cuprinse în memoriul lui Dobraniecki.

În aceeași seară, în timpul cinei, președintele Tuchwic relată soției sale toată povestea și auzi un astfel de sfat:

— Dragul meu, cel mai bine ai face dacă te-ai vedea cu Wilczur și ai discuta cu el deschis.

— Ai dreptate, recunoscu. Am s-o fac săptămîna viitoare.

În spital se știa de memoriul înaintat de Dobraniecki, fiindcă la redactarea lui participaseră cîțiva medici care țineau cu autorul. Bineînțeles, secretul nu a putut fi păstrat și în curînd ajunse și la cunoștința lui Wilczur. A ascultat în tăcere, a zîmbit, a ridicat din umeri și nu a spus nimic. A doua zi, în prezența cîtorva persoane, s-a adresat lui Dobraniecki:

— Mi se cuvine și mie un scurt concediu. Cum tot se apropie sărbătorile de iarnă, aș vrea să te rog să mă înlocuiești, firește, dacă nu ai alte planuri.

— Nici unul. Rămîn în Varșovia de sărbători. Dumneavoastră plecați? Pentru mult timp?

— Două, trei săptămîni. Cel puțin așa intenționez.

— Plecați la fiica dumneavoastră, în America?

— Ah, nu, răspunse indispus Wilczur, e prea lung drumul.

Amintirea Mariolei îl făcu să sufere. Cu cîteva zile în urmă primise de la ea o scrisoare lungă. Știrea morții lui Donat ajunsese la ei, ca și faptul că Wilczur a trebuit să suporte despăgubiri uriașe, care l-au ruinat. Mariola știa și de campania purtată împotriva tatălui ei la Varșovia, dar în scrisoare Wilczur nu găsea acea compasiune de care ducea atîta lipsă.

„Ne-au amărît foarte mult necazurile dumitale, scria Mariola. Dar Leszek are dreptate cînd spune că poate e mai bine că nu va trebui să mai lucrezi atîta. La vîrsta asta, tăticule, trebuie să ai mai multă grijă de sănătatea dumitale decît de sănătatea altora. Slavă Domnului, situația

noastră materială îți permite să te poți odihni. Leszek, care-i acum cu niște afaceri la Philadelphia, mi-a telefonat ieri și m-a rugat să te asigur că îți va trimite lunar o mie de dolari, ba chiar și mai mult dacă nu-ți ajung."

În afară de acest pasaj, scrisoarea mai conținea cîteva informații despre reușitele lui Leszek în afaceri și despre niște succese minore obținute de ei în societate.

Scrisoarea îl rănise profund pe Wilczur. Singurii oameni apropiați socoteau că sînt în ordine față de el dacă au grijă să nu-i lipsească banii. Ca și clica lui Dobraniecki, ei considerau că ar trebui să renunțe la profesiunea îndrăgită, că nu mai e capabil să muncească și că ar trebui să lase locul altora mai tineri.

Nu înțelegeau că pentru el renunțarea la muncă ar fi mai cumplită decît moartea, că ar însemna să recunoască în fața lumii și a sa, că nu mai este necesar nici lumii, nici lui însuși, că a devenit o vechitură, un instrument uzat, care se aruncă la coșul de gunoi. Și asta cînd dorește mai mult ca oricînd să muncească, să acționeze, să fie de folos...

Lui Dobraniecki nu-i spusese adevărul.

Nu intenționa să plece nicăieri. Voia pur și simplu să respire un timp în singurătate, departe de ochii oamenilor, să-și odihnească nervii, să-și recapete liniștea, să-și adune gîndurile și să regăsească în el acele forțe care să-i permită să depășească și campania dușmanilor.

I-a spus și servitorului să comunice tuturor celor care-l caută, tuturor, fără nici o excepție, că „profesorul a plecat undeva pentru cîteva săptămîni" și să nu lase pe nimeni să intre.

Bătrînul Józef a înțeles exact dispozițiile stăpînului și-i îndepărta de la ușă atît pe cunoscuții cît și pe pacienții profesorului. Nu-l plictisea nici măcar cu relatări despre cei care-l căutau. Dar nici profesorul nu-l întreba.

Primele două zile le-a petrecut în pat, în a treia s-a apucat de lectura publicațiilor de specialitate restante și a cîtorva opere științifice pe care încă nu le cunoștea. Firea lui activă începu însă curînd să se revolte. Tot mai des se uita la ceas, care acum nu-l mai grăbea nicăieri. În curînd simțea că odihna îl obosește mai rău decît munca. Constatînd acest lucru, se apucă de ordonat notițele și alte materiale pe care le strînsese acum un an pentru un stu-

diu privind tratamentul chirurgical al sarcomului. Cînd a terminat, a trecut numaidecît la redactare şi cum orice muncă îl absorbea în întregime, de dimineaţa pînă seara tîrziu nu se ridica de la birou decît ca să servească în grabă prînzul sau cina.

Drept urmare, după o săptămînă lucrarea era încheiată, ceea ce nu-l bucură cîtuşi de puţin pe Wilczur. Începuse să se plictisească. Gîndurile lui se învîrteau mereu în jurul problemelor spitalului, iar acest lucru nu avea deloc o influenţă pozitivă asupra stării nervilor lui. A scos din bibliotecă mai multe volume ale unor poeţi cîndva atît de îndrăgiţi, dar nici aşa nu-şi putea umple timpul liber. Umbla prin camere, stătea ore întregi la fereastră privind pustietatea străzii.

Începuse să-l întrebe cu meticulozitate pe Józef: cine a fost, cine a telefonat, ce a spus.

Într-o zi, stînd la fereastră, a zărit un om care ducea un brad. Se uită în calendar şi se convinse că era Ajunul. De ani de zile, data aceasta nu mai avea pentru el semnificaţia sentimentală pe care o avea atunci cînd casa aceasta era casa unei familii, cînd se aşeza la masă împreună cu Beata, cînd sub brad se ridicau mormanele de cadouri pentru Mariola...

Şi deodată simţi aproape dureros singurătatea din jurul lui. Gîndul străbătu repede galeria cunoştinţelor, a colaboratorilor, colegilor.

Nu, nici unul nu-i era apropiat, cu nici unul nu avea relaţii mai călduroase.

Lucia... Profesorul zîmbi. Da. E o idee bună, genială. Îi dă un telefon şi o invită la cină. Domnişoara Lucia nu va refuza.

Înviorat de această idee, profesorul Wilczur începu să răsfoiască repede cartea de telefoane. Cînd a dat însă de numărul Luciei, a ezitat.

Era de necrezut ca această fată tînără să nu-şi fi făcut un program de sărbători, să nu fi fost invitată de cineva mai din vreme, de cineva cu siguranţă mai interesant, într-o casă veselă, plăcută, cu brad, cu copii, cu atmosferă familială plină de căldură, de căldura aceea după care tînjea el însuşi. Poate că a invitat-o familia lui Kolski, ori poate familia Zarzecki, de care vorbea atît de des.

Profesorul închise cartea. În nici un caz nu avea dreptul să-i supraliciteze simpatia, ori poate mila, şi să-i răpească această frumoasă seară pentru a-şi satisface propriile-i plăceri.

Cu toate că a renunţat s-o mai caute, Wilczur nu putea să nu se gîndească la Lucia, la atitudinea ei blîndă, simţitoare şi sensibilă faţă de el, la atitudinea în care vibrau clar cele mai bune şi cele mai nobile sentimente. În orice caz s-a hotărît ca într-una din zilele următoare să se vadă cu ea, iar astăzi se cuvenea să-i facă o plăcere. După o clipă de gîndire apăsă pe butonul soneriei şi-i spuse lui Józef:

— Józef, du-te la cea mai apropiată florărie, cumpără vreo douăzeci de trandafiri şi spune să fie trimişi pe adresa doctoriţei Lucia Kańska. Adresa o găseşti în cartea de telefoane.

— Îi scrieţi şi vreun bileţel, domnule profesor?

— Nu, nu, se împotrivi violent profesorul, nici un bileţel.

— Şi ce culoare să aibă trandafirii?

Wilczur îşi încruntă sprîncenele nemulţumit.

— Ei... pot să fie, ştiu eu, cum sînt de obicei?

— Roşii, galbeni, albi.

— Albi? Atunci să fie albi.

— Dar dacă nu găsesc albi? întrebă pedant servitorul.

— Ah, Józef, nu mă plictisi. De unde să ştiu eu?! Întreab-o şi tu pe vînzătoare.

— Am înţeles, domnule profesor.

După o oră s-a întors şi i-a comunicat că sfătuit de vînzătoare a ales trandafiri roz.

— Fiindcă vînzătoarea m-a întrebat pentru cine sînt, eu i-am spus că pentru o persoană tînără şi nespus de drăguţă, dar fără intenţii amoroase. Atunci ea mi-a spus că cei mai potriviţi sînt trandafirii roz, fiindcă...

— Bine, bine, mormăi Wilczur. Mulţumesc, Józef.

După ce a plecat servitorul, Wilczur îşi spuse:

— Józef a devenit groaznic de vorbăreţ.

De fapt vina era a lui Wilczur, fiindcă, din plictiseală, în ultimele zile îl atrăgea pe Józef în conversaţii. Şi în ziua aceea, spre seară, cînd a auzit că Józef se ceartă cu cineva

în vestibul, l-a chemat mai tîrziu ca să-l întrebe cine a fost și ce a vrut.

— Un zdrențăros obraznic, domnule profesor. Insista să-i dau drumul la dumneavoastră și, să mă iertați, dar îndrăznea să spună că este prietenul dumneavoastră.

— Prieten? se miră Wilczur. Dar nu și-a spus numele?

— Ba da, dar e un nume ciudat. Nu arăta a evreu, dar are un nume evreiesc. Cumva... Șecspir.

Profesorul se porni pe rîs.

— Iar prenumele William?

— Exact, domnule profesor. Și, să mă iertați, dar duhnea a votcă de la trei metri. Mi-am dat seama că-i un om iresponsabil, poate chiar un dement. Și-i obraznică bestia. Eu îi spun că domnul profesor nu-i în Varșovia, iar el îmi zice, să mă iertați, că lui îi ajunge, nu mai țin minte ce, dar ceva scîrbos, un corp spiral sau așa ceva. Abia cînd m-a făcut cerber, n-am mai răbdat și l-am dat pe ușă afară. Bineînțeles, că m-am spălat repede pe mîini, fiindcă de pe unul ca ăsta pot să sară pe om tot felul de bacterii.

În aceeași clipă, într-o cameră închisă, nelocuită iarna și care dădea spre terasă, se auzi zornăitul unui geam spart. Józef sări la ușă. Dar înainte de a reuși s-o deschidă, în prag își făcu apariția Cyprian Jemioł.

— Șecspir! strigă Józef. Spargere! Poliția! Te învăț eu minte!

Îl apucă de guler și dominîndu-l prin statură și forță, îl scutura cum scutură ciinele un iepure.

Fără să se arate prea indignat, Jemioł spuse:

— Președintele meu, poruncește-i lui Atlas al tău, să nu mai cutremure pămîntul. Poruncește-i repede, pentru că altfel îl liniștesc eu.

O dată cu ultimul cuvînt îi aplică o lovitură fulgerătoare între coaste. Cel lovit îl lăsă imediat și drăcuindu-l se îndepărtă vreo cîțiva metri.

— Lasă-l în pace, Józef, spuse profesorul.

— Să chem poliția, domnule profesor? întrebă profund indignat servitorul.

Jemioł îl măsură cu o privire plină de dispreț.

— Cheam-o, arhanghele, și cere-i să te poprească. Lasă-l, președintele meu, să se dea pe mîna poliției. E regretabil că o față ca a lui nu se află încă în albumul

poliției. Albumul ar fi încîntat de o asemenea față. Iar acum pleacă, nevrednice Leporello *, și lasă-ne singuri fiindcă se apropie seara.

Profesorul făcu un semn cu mîna și Józef, care tocmai se pregătea să sară din nou la Jemioł, se îndreptă spre ușă ridicînd din umeri.

— Dătătorule de plăceri, se grăbi să adauge Jemioł, poruncește mameluculuí tău, *darling*, să aducă vreun lichid arzător, cu care să ne umplem viscerele. Chirurg fiind, ar trebui să știi că nimic nu acționează atît de binefăcător asupra vindecării rănilor ca soluția de alcool de patruzeci și cinci de grade. Du tratamentul pînă la capăt.

Profesorul zîmbi.

— Cînd ți-au făcut ieșirea din spital?

— Astăzi, *my beautiful friend. Aujourd'hui.*** Am ieșit în lumea asta rece și străină într-o dimineață cețoasă de decembrie, dar poruncește o dată să mi se dea votcă, în numele dragostei pentru aproapele nostru sau în numele oricui îți vine acum în minte.

La privirea interogativă a servitorului, profesorul răspunse cu o mișcare afirmativă a capului. Cyprian Jemioł se așează dezinvolt în fotoliu și după ce ieși Józef rise scurt.

— O, profan, o, masă înapoiată. Credea că închizîndu-mi ușa mă împiedică să te văd, dragă maestre. E adevărat, au existat asemenea vremi, dar asta a fost demult. Eu am un obicei ciudat să nu cred că cineva nu-i acasă, dacă în vremea asta îl văd pe fereastră. Or, trecînd pe aici ți-am zărit bustul în fereastră, *darling*.

Profesorul spuse:

— Nu primesc pe nimeni, pentru că vreau să mă odihnesc. De aceea servitorul a primit dispoziția...

— Satis. Te iert. Eu sînt mărinimos și înțelegător. Și mie-mi place citeodată singurătatea, dar asta se întîmplă numai în cazurile în care, dispunînd de o cantitate neînsemnată de alcool, aș fi amenințat de colaborarea binevoitoare a altcuiva. Bănuiesc, dragul meu Esculap, că tu te ascunzi din alte motive. N-are importanță. Eu însă a tre-

---

* Personaj molièresc.

** Frumosul meu prieten (trad. din lb. engl.). Astăzi (trad. din lb. fr.).

buit să-ţi mulţumesc pentru că mi-ai cirpit rămăşiţele pămîntene şi le-ai adus în stare de utilitate publică. De fapt nu ştiu dacă în felul acesta n-ai făcut un act împotriva veşniciei care mă aşteaptă cu înfrigurare. Închipuie-ţi corurile de îngeri şi nu mai puţin impresionantele coruri satanice, acoperindu-se reciproc, după toate principiile operei, şi concurînd pentru sufletul meu înălţător. Cînd colo un individ, un *homo simplex*, posesorul unei ciudate priceperi în peticirea intestinelor umane, le răpeşte prada mult rîvnită.

Wilczur pufni în ris.

— Nu a fost chiar atît de greu.

— În orice caz, am socotit potrivit, *mon cher*, să-ţi fac o vizită, ceea ce se şi întîmplă. Scuză-mă că haina mea are poalele cam scurte şi că nu arăt a *gentleman-like*, dar înfăţişarea mea este de o sută de ori compensată de fastul interior. Trebuie să-ţi mărturisesc, fără nici o exagerare, dragă cardinale, că am simţit pentru tine o simpatie inexplicabilă şi o atracţie care m-ar nelinişti pe mine însumi dacă nu aş avea deplina convingere că problemele dependente de departamentul lui Eros le-am lichidat demult, spre satisfacţia ambelor părţi, adică a mea şi a lui Eros. Dragostea, *cher ami*, este invenţia unor oameni cărora nu le place să gîndească, cărora gîndirea le provoacă mari greutăţi. În ceea ce mă priveşte, la mine n-am observat niciodată aşa ceva. Gîndesc tot atît de uşor, spre exemplu, pe cît de uşor încrustezi tu înfloriturî cu briceagul pe trupurile oamenilor pentru satisfacerea instinctelor tale de măcelar.

Józef intră cu o înfăţişare demnă şi dispreţuitoare, purtînd pe tavă două sticle, una de coniac şi alta de votcă, două păhărele şi cafea. La vederea lui, Jemiol strigă:

— Bine-ai venit, *palladium* *, majordomus, măreţ slujitor. Mă bucur că pentru stăpînul tău ai adus votcă iar pentru mine coniac. Încep să observ la tine anumite licăriri de inteligenţă. Poţi să speri în bunăvoinţa mea, paznic al căminului. Cînd o să te alunge profesorul, să vii la mine. Cine ştie, cine ştie...

---

* Statuia zeiţei Pallas Atena, ocrotitoarea cetăţii Troiei.

Servitorul așează cu o liniște imperturbabilă tava pe măsuță și ieși maiestuos. Wilczur întrebă:

— Știi, prietene, că astăzi e Ajunul? Poate petrecem împreună această seară?

Jemioł încruntă sprîncenele meditativ.

— Ce-i drept sînt invitat mai demult la Președintele Consiliului de Miniștri și la prințul Radziwiłł,* dar prefer să rămîn cu tine. Te-am îndrăgit de cînd m-am convins că știi să asculți. Pentru că nu-i o artă să fii un om simplu și prost, și să vrei să vorbești încontinuu, pentru a-ți exterioriza golul sufletesc, este o artă să știi să asculți și de aceea, *carissime*, rămîn cu tine, cu condiția că ospitalitatea ta nu se va rezuma la cantitatea de alcool pe care o văd în aceste vase, iar comunicativitatea — la actualele limite.

Se întunecase de-a binelea și Wilczur aprinse lumina. Din sufragerie răzbătea zgomotul pregătirilor pentru cină. Józef așeza tacîmurile. Profesorul aruncă acolo o privire și spuse:

— Józef, pune pentru două persoane.

Era bucuros de vizita acestui om ciudat. Pălăvrăgeala lui acționa ca un anestezic. Sub învelișul vorbăriei nestăpînite se ascundeau uneori idei profunde, neașteptate, asociații surprinzătoare, care îi îndepărtau gîndul de la treburile lui, îndemnîndu-l spre abstractizări. Ce-și putea dori mai mult Wilczur acum?

Cînd s-au așezat la masă, Jemioł mînca puțin, în schimb bea și vorbea mult. Józef îi înlocuia farfuriile și-i aducea mereu alte sticle pline, fără să-și ascundă repulsia.

— Îmi placi, prietene. Îl bătu pe servitor pe umăr. Poți să te bazezi pe mine. Dacă într-o bună și frumoasă zi, patronul tău te concediază, prezintă-te la mine. Te recomand hoffliferantului** meu, lui Drożdżyk, stimat din toate punctele de vedere. Spune-mi numai dacă poți azvîrli pe ușă afară cu destulă îndemînare oaspeții mai puțin simpatici?

Pe chipul solemn al lui Józef apăru expresia unei disponibilități imediate. Făcu o jumătate de pas înainte iar

* Familie princiară poloneză.

** Furnizorul curții (trad. din lb. germ.).

mîinile executară şi ele o jumătate de mişcare de parcă ar fi vrut să confirme numaidecît că nimic nu poate face mai bine decît să dea afară oaspeţii nedoriţi. Jemioł nu dădu atenţie acestui lucru şi i se adresă lui Wilczur:

— Te-ai gîndit vreodată, signore, la misterul mecanismului social în care întotdeauna există un *quantum* de oameni care au îndrăgit ilotismul? Nişte paria privilegiaţi. Sclavi din predestinare şi din proprie iniţiativă. Menirea lor e să slujească...

— Fiecare slujeşte cuiva sau ceva, observă Wilczur.

Jemioł scutură din cap.

— *Tournement de tête, amigo* *. Eu nu slujesc nimănui. Eu. Iată-mă în toată splendoarea. Nimănui şi la nimic. Libertatea. Înţelegi cuvîntul „libertate"? Eu l-am înţeles cu mai bine de treizeci de ani în urmă. Cîndva am fost şi eu sclav, un sclav cu nenumăraţi stăpîni. Stat, popor, religie, sentimente de toate genurile şi de toate calibrele, onoare, ambiţii. Imposibil de numărat. Şi deodată, într-o bună şi frumoasă zi, mi-am dat seama cît de încurcat sînt în toate acestea. M-a cuprins mirarea, apoi un ris zadarnic. Am făcut o săritură plină de graţie şi am ieşit din lada cu gunoi, dezrobit, independent, liber. Nici nu m-am uitat îndărăt ca să văd ce ruine am lăsat în urmă. Şi nimic nu mai e în stare să-mi tulbure libertatea.

— Doar poliţia, mormăi pe sub mustaţă Józef.

Jemioł auzi această observaţie. Ridică un deget şi întorcîndu-se spre servitor spuse:

— O, masă înapoiată! Vertebrat omnivor, cu gîndul numai la trup. Tu n-ai să ajungi niciodată în butoiul lui Diogene, tu n-ai să te ridici niciodată cu dirigeable-ul sufletului mai presus de leşul tău. *Odi profanum vulgus!...* ** Bineînţeles că stau adesea şi cu plăcere în puşcărie, dar spiritul meu nu pierde nimic din libertatea sa. *Spiritus flat ubi vult.* *** Chiar şi atunci cînd lipseşte spiritul. Mai toarnă-mi şi pleacă, fiindcă vremelnicia ta îmi acoperă perspectiva veşniciei.

Wilczur înclină capul.

---

* Aiureli (trad. din lb. fr.), prietene (trad. din lb. span.).

** Urăsc mulţimea de rînd (trad. din lb. lat.).

*** Spiritul zboară unde vrea. (trad. din lb. lat.).

— Poți să te retragi, Józef.

Józef profită bucuros de permisiune, dar înainte de a se duce la bucătărie încuie cu grijă toate camerele, dulapurile și sertarele. Acest Șecspir nu trezea în el nici cea mai mică încredere. Józef era chiar înclinat să creadă că cel mai indicat ar fi să telefoneze imediat la comisariat și multă vreme n-a putut adormi gîndindu-se la faptul dacă nu a făcut o greșeală lăsîndu-l pe profesor singur cu acel om dezagreabil.

— Da, Cezare, spunea în vremea aceasta Jemioł plimbîndu-și pe sub nas paharul pe care tocmai îl golise. Da, Cezare! Și iar te văd ieșit din formă. Atunci, dacă memoria mea genială nu mă înșală, o femeie ți-a sfîșiat inima... Ascultă-mă pe mine: dă diavolului ce-i al diavolului: toate femeile, toate, de la cea mai bătrînă cotoroanță din Lysa Góra *, pînă la cea mai tînără domnișoară de pension. Acesta-i departamentul lui. Să le ia naiba pe toate! Ce-l pot interesa pe un om inteligent niște ființe încorsetate din ambele părți? De corsetul creierului și al pantofilor. La mijloc pîntece și părțile acelea ale procreerii. Ce satisfacție îi poate oferi unui om lipirea buzelor de orificiul bucal rujat al unor ființe cu creier de găină, cu instincte animalice, lipsite de conștiință! Nu, stăpîne, asta nu-i o ocupație pentru un om serios. Ți-ai ales un subiect nepotrivit pentru dramă.

Profesorul Wilczur zîmbi palid.

— Te înșeli. Nu am nici o dramă. Nu trăiesc nici o dramă.

Jemioł închise un ochi, iar al doilea, înroșit, îl ațintì asupra chipului lui Wilczur.

— Și totuși te roade ceva, *darling*. Eu sînt un tenismen prost, boxez slab, cînt, se pare, nu prea bine, iar la orgă cînt și mai rău, dar sînt un excelent psiholog. Nu te îndemn la destăinuiri. Nu-mi plac spovedaniile. Unul dintre cele mai plictisitoare lucruri pe lume este să asculți păcatele altora. Dar de data aceasta mă milostivesc. Află că sînt mărinimos. Pentru că mai trebuie să știi, conte, că sînt singurul om pe lume în fața căruia poți să te destăinui

* În folclorul polonez, localitate în care se întîlnesc vrăjitoarele.

liniştit, fără teama că vei întîlni ironie, compătimire, Schadenfreude *, milă sau alte asemenea monstruozităţi. Voi fi insensibil ca un zid. Se pare că pentru asta am şi fost inventat, chiar dacă evreii au inventat cu cîteva mii de ani în urmă zidul plingerii. Aşază-te deci, rabi, la poalele mele şi plingi. Pe cine vrei să plingi, amigo? Copiii, văduvele, orfanii, nereuşitele în afaceri, catastrofele burselor sau aşa, global, mirovaia scorb?...**

Wilczur scutură din cap.

— Oamenii... Oamenii... Oamenii răi...

Jemioł izbucni în ris.

— Cristofor Columb! O, Newton! O, Kopernik! Descoperitorule de noi adevăruri! Ce revelaţie, ce spirit de observaţie! Stimatul domn consilier a observat că oamenii sînt răi? Dar cum ar trebui să fie? Ai vrea, maestro, să-i prefaci în coruri de îngeri? Asta ar cere puţină trudă. Ar trebui să-i sterilizezi de tot ce este esenţa vieţii. Eşti chirurg, atunci fă trei amputaţii: amputaţia buzunarelor, amputaţia stomacurilor, ei, şi aşa mai departe. Atunci vor deveni nişte mieluşei. Oameni răi... Alţii nici nu există. Ori sînt nişte vite grase care îşi păzesc prada şi îşi consumă propria grăsime, ori sînt nişte ciini turbaţi care te apucă de beregată! Alţii nu există.

Jemioł se ridică şi lovind cu pumnul în masă repeta într-un exces de furie:

— Nu există, nu există, nu există!...

— Nu-ţi împărtăşesc pesimismul, prietene, spuse liniştit Wilczur. Eu personal cunosc alţi...

— Pe Marte? Pe lună?... Pe ce planetă? urlă Jemioł.

— Pe a noastră. Pe pămînt.

— Ah, da? rise ironic Jemioł, şi stăpînindu-se brusc, întrebă pe un ton liniştit:

— Ai putea, stimate domn, să-mi dai şi mie adresa lor?

Wilczur îşi sprijini bărbia în palmă.

— Ar trebui să-ţi dau multe adrese, prietene. Sînt mulţi oameni buni.

— Ah, în cazul acesta se ascund atît de bine... Ei, în sănătatea ta, Sfinte Francisc. În sănătatea ta.

---

*Bucurie de necazul altuia. (trad. din lb. germ.)

** Suferinţă universală. (trad. din lb. rusă)

Jemiol goli paharul său, luă cu degetele o bucată de somon de pe platou, o înghiți și dădu din mînă:

— Reverendissime, cunosc o singură adresă: a ta. Alta nu-ți pot oferi pentru că nu am un domiciliu stabil. Trimite-i pe cei interesați: *Établissement Drożdżyk, Poste restante.*

— Nu-i adevărat, spuse Wilczur. Sînt mulți. Numai că e greu să-i vezi. Sînt mai puțin activi decît cei răi. Nu atrag atenția asupra lor. Preocupați de munca lor liniștită, se mulțumesc cu o simplă bucată de pîine, pe cînd ceilalți luptă pentru existență per fas et nefas.

— Ah, îl întrerupse Jemiol. Așa deosebiri faci, *my darling*, de acord. Dar atunci ia în considerație și faptul că cei activi se hrănesc cu ceilalți. Ceilalți, care nu luptă pentru existență, slujesc, pur și simplu, drept nutreț. Crește iarba, crește și cînd a crescut, spre slava Domnului, vine un pui de cățea, o mănîncă și gata. Ha, ha. Te-ai gîndit vreodată ce-i un oraș? Orașul e o invenție a diavolului, iar satul e iarba. Orașele mănîncă satele. Cu cît mănîncă mai mult, cu atît sînt mai flămînde. *L'appetit vient en mangeant.** Monștrii aceștia se umflă, se înecă în febra ingurgitării, plutesc în propriile lor excremente, fiindcă nu pot digera totul... Orașele...

Își mai umplu un pahar și continuă:

— Urăsc orașele, dar mă atrag prin monstruozitatea proceselor de digerare. Eu sînt în intestinele lor. Și dacă nu mă sufoc, asta se datorează faptului că eu însumi sînt produsul lor. Iată opera!

Se ridică, poză în Napoleon. Părul lui răvășit, lucios de transpirație, fața murdară și nebărbierită, ochii sticloși de bețiv, zdrențele de pe el, toate alcătuiau ceva respingător.

— Iată ce *chef-d'oeuvre* **, intonă el pe un ton teatral. Iată capodopera orașului, iată floarea civilizației noastre, iată chintesența progresului...

Wilczur se cutremură. Într-adevăr, în cuvintele ciudatului său oaspete sesiză un adevăr. Înfățișarea tragicomică a lui Jemiol se asocia într-un fel cu ceea ce spunea.

---

* Pofta vine mîncînd (trad. din lb. fr.).

** Capodoperă (trad. din lb. fr.).

Profesorul se ridică şi se apropie de fereastră.

— Oraşul, se gîndea, oraşul animalelor lacome...

Strada era pustie. De undeva de departe se desluşeau nişte sunete ritmice. A trecut o vreme pînă cînd a recunoscut clopotele.

Capitolul V

Întorcindu-se de la nişte cunoştinţe din vilă, Lucia găsi în camera sa un buchet mare de trandafiri. Adora florile, acestea însă i-au produs o surpriză neplăcută. Firește, nu se îndoia că i le trimisese Kolski, cu toate că florile nu erau însoţite de nici un bileţel.

— De ce face el asta, de ce face asta? se întrebă ea.

În gestul acesta anonim era ceva studenţesc, dar şi mic-burghez. Doar de atitea ori i-a dat de înţeles că din partea ei nu se poate aştepta la nimic mai mult decît la simpatie şi prietenie. Îl îndrăgise sincer, îi respecta cinstea şi caracterul, dar pentru ea era numai coleg şi nu putea rămîne decît coleg.

De cîte ori se întîmpla să rămînă numai ei doi şi nu aveau nimic urgent de făcut, Kolski încerca să dirijeze discuţia spre aspecte pur personale. Pe ea o costa multă trudă şi diplomaţie ca să nu permită aşa ceva. Nu voia să-l facă să sufere. El însă părea să nu înţeleagă considerentele după care se conducea Lucia şi nici nu sesiza în atitudinea ei faptul că nu se putea aştepta la alte sentimente, fiindcă revenea mereu la acelaşi subiect.

De fapt ea nu avea ce să-i reproşeze. Poate doar că era total absorbit de carieră, că tot timpul muncea, învăţa, studia, că se străduia să cîştige tot mai mult şi nu putea înţelege atitudinea ei. Şi doar abia acum cîteva zile erau cît pe-aci să se certe din această cauză.

— Nu înţeleg atitudinea dumitale faţă de propriu-ţi viitor, spunea el. Pierzi timpul cu practica aceasta care nu-ţi aduce nici un venit şi nici nu-ţi sporeşte experienţa şi cunoştinţele medicale.

— Pentru că dumneata eşti un egoist, i-a răspuns ea pe un ton indiferent.

Kolski s-a revoltat:

— Nu sînt deloc egoist, dar consider că pentru a oferi ceva trebuie întîi să ai ce. Cînd voi fi un medic în adevăratul sens al cuvîntului, cînd voi avea un cabinet bun, care să-mi asigure mie și viitoarei mele familii o existență îndestulată, te asigur, domnișoară Lucia, că mă voi ocupa și de orfelinate și de casele de bătrîni, așa cum faci dumneata astăzi. Te asigur că la începutul carierei sale profesorul Wilczur, pe care dumneata îl așezi atît de sus, știu asta cu certitudine, nu era nici el stăpînit de furia filantropiei, ci muncea asupra sa și pentru el.

Lucia ridică din umeri.

— Aici nu e vorba de filantropie. Cît de puțin mă înțelegi. Eu nu mă îngrijesc de săraci din filantropie.

— Totuna. Dacă preferi, putem să-i spunem simț al datoriei sociale.

— Dar de unde. Nu poate fi vorba de datorie acolo unde găsești plăcere. Eu o fac pentru mine. Mă bucură faptul că pot fi de folos, că sînt într-adevăr necesară acestor oameni care nu au cu ce plăti un medic, un medic mai bun.

— De acord. Accept, cu o singură rezervă: întîi trebuie să devii acel medic mai bun, să acorzi mai mult timp studiului în clinică, și nu unor boli standard, care nu te învață nimic.

Lucia îl privi drept în ochi.

— Spune-mi, te rog, nu crezi că asemenea medici mai răi, ca mine, vor fi mereu necesari săracilor?

Kolski ripostă iritat:

— Fără îndoială, dar de ce trebuie s-o faci tocmai dumneata, cu prețul aptitudinilor și viitorului dumitale?!

— Ei, uite egoismul. Aptitudinile mele, viitorul meu. Dar nu te gîndești la faptul că poate eu nu-mi doresc alt viitor, că poate cea mai mare plăcere o găsesc într-o astfel de utilizare a aptitudinilor mele. Cît de comic ești în orbirea asta a dumitale. Dumitale ți se pare că toți oamenii trebuie să aibe aceleași preocupări și aceleași aspirații ca dumneata.

— Nu aceleași, dar chibzuite, chibzuite!

Voia să-i răspundă că în interpretarea lui chibzuința se reduce la aspectele contabilicești, dar s-a abținut.

În orice caz, discuția aceasta cam răcise relațiile dintre ei, iar Lucia considera trandafirii primiți acum o modalitate de a-și cere scuze. Bănuiala aceasta o cam irita. Din cîteva motive. În primul rînd cunoștea zgîrcenia lui Kolski, care trebuia să fi cheltuit o sumă importantă din veniturile lui și așa modeste; firește, nu fără ezitări și fără convingerea că multă vreme nu va uita această cheltuială.

În al doilea rînd, avea o reticență înnăscută de a primi ceva de la oamenii față de care nu putea sau nu voia să se revanșeze. În sfîrșit, își dădea seama că anonimatul era un mare sacrificiu din partea lui Kolski. Era convinsă că el aparține acelor oameni care poate că nu aleargă în mod special după popularitate, dar țin întotdeauna să-și facă remarcată prezența în toate problemele la care participă.

Tarele lui Kolski nu stîrneau însă indignarea Luciei, le privea mai degrabă cu îngăduință. Cu toate acestea se hotărî să-i reproșeze trimiterea florilor și să sublinieze clar că nu-i fac plăcere asemenea dovezi de aducere-aminte.

Ocazia se ivi îndată după sărbători. Seara tîrziu, lucrînd în laboratorul spitalului la o analiză microscopică a sîngelui unui pacient, auzi în spatele ei pașii lui Kolski. Folosindu-se de prilejul că poate să-i comunice opiniile fără să-l privească în ochi pe Kolski, spuse cu deplină siguranță:

— Bine că ai venit. Tocmai voiam să stăm de vorbă. De ce faci asemenea lucruri? Te rog să mă crezi că nu pot nici măcar să-ți mulțumesc, fiindcă nu mi-au produs nici o plăcere.

Kolski se mîră sincer.

— Nu știu ce vrei să spui, domnișoară Lucia.

— Nu te preface. Mă refer la flori. Faci niște cheltuieli inutile, niște cadouri care nu ți se potrivesc nici dumitale, nici mie.

— Nu știu despre ce flori e vorba, răspunse cu hotărîre Kolski.

Luciei îi trecu prin minte că acum apreciază cum se cuvine inutilitatea inițiativei sale și că face uz de anonimatul comisionului pentru a nu recunoaște nimic.

— Nu credeam că ești chiar atît de lipsit de curaj civic, spuse ea rece.

Kolski tăcu o clipă.

— Domnișoară Lucia, începu, trebuie să fie o neînțelegere. Cineva a vrut să te implice pe dumneata, pe mine sau pe amîndoi într-o glumă și s-a folosit de numele meu. Nu mi-a lipsit niciodată curajul civic și, în definitiv, de ce ar trebui să mă rușinez că îți trimit flori? Și aș fi făcut-o, adăugă după o clipă de ezitare, dacă n-aș ști că dumneata nu apreciezi asemenea manifestări ale sentimentelor... prietenești.

— Prin urmare trandafirii nu sînt de la dumneata?... Mi i-a trimis un anonim... Iar eu am crezut... Te rog foarte mult să mă ierți.

Amîndoi erau într-o situație penibilă. Lucia se simțea de parcă ar fi încercat să-l convingă pe acest om că o adoră mai mult decît în realitate. Kolski era disperat că a săvîrșit o greșeală condamnabilă și nu i-a oferit Luciei de sărbători un cadou oricît de mărunt. Se putea crede că nu s-a gîndit deloc la ea. Ori poate că Lucia a inventat trandafirii aceia ca să sublinieze lipsa lui de atenție?...

Stătea la masa din laborator privind jenat trupul ei ușor aplecat, îmbrăcat în halat alb, părul ei blond, obrajii mai îmbujorați ca de obicei, mîinile foarte albe, poate prea late și prea mușchiuloase, care lucrau la microscop.

— Te rog foarte mult să mă ierți, repetă ea.

— Ah, nu face nimic, răspunse el încurcat.

— Ba da, pentru că te-am bănuit că te ții de prostii, spuse lapidar.

— Nu a fost nici o prostie, se împotrivi el. De fapt eu trebuie să-ți cer scuze că nu m-am gîndit la o atenție de sărbători.

Lucia ridică ușor din umeri.

— Nu văd nici un motiv pentru care ar fi trebuit să te gîndești la o atenție tocmai pentru mine. Nici unul.

Kolski ezită puțin.

— Motivul constă în faptul că trebuie să ne gîndim la persoanele pe care le socotim cele mai apropiate...

Bănuind încotro bate Kolski, Lucia îl întrerupse rizînd:

— Exact. Nu cumva sîntem de prea mult timp apropiați?! Se pare că dumneata ar trebui să fii în secție. E unsprezece fără un sfert.

Kolski însă nu se lăsă.

— Domnișoară Lucia, de ce nu vrei să mă asculți? De ce întotdeauna atunci cînd vreau să-ți spun ce simt, ce simt de multă vreme, cu ce trăiesc, ce gînduri am... De ce...

Fără să-și ridice privirile de la microscop, Lucia spuse repede:

— Pentru că este inutil.

— Dumneata știi, nu se poate să nu știi că eu te iubesc, spuse exasperat.

— Știu că ți se pare. Scoase repede lamela din microscop. Își notă ceva pe un formular și se ridică.

El îi tăie calea.

— Domnișoară Lucia, n-ai să pleci de aici pînă nu mă asculți. De ce?... Ce ai să-mi reproșezi?

— Nu am nimic să-ți reproșez.

— Atunci de ce?... De ce îmi respingi sentimentele cu atîta dispreț, cu atîta teamă, nici eu nu mai știu cum să-i spun?

Lucia scutură din cap.

— Nu le resping. Pur și simplu nu le pot accepta, fiindcă nu pot răspunde la fel.

— Am cerut eu așa ceva? Ți-am cerut eu ceva vreodată? Vreau doar să-mi dai voie să-ți vorbesc despre mine și despre dragostea mea. Vreau doar să sper că atunci cînd voi merita așa ceva, iar în inima dumitale se va trezi, nu dragostea, ci măcar puțină simpatie, cordialitate, bunăvoință...

Îl privi drept în ochi.

— Domnule Janek. Vreau să mă înțelegi bine. Nutresc pentru dumneata multă simpatie și multă cordialitate, dar știu, am certitudinea că este mult prea puțin față de ceea ce pot și ar trebui să nutresc pentru omul cu care aș vrea să-mi unesc viața. Nu sînt un copil, am douăzeci și șase de ani. Ar trebui să fii convins că știu să privesc lucid viața, oamenii. Te consider cel mai drăguț dintre colegii mei, și dacă după cum bine ai observat, m-am străduit atîta vreme să nu ajungem la această discuție, am făcut-o numai pentru că nu vreau să pierd prietenia dumitale, pe care o prețuiesc atît de mult. Dar dacă m-ai silit, e de datoria mea să-ți spun că nu te iubesc și nu te voi iubi niciodată.

Kolski stătea palid, cu un zîmbet resemnat pe buze.

Lucia simți o strîngere de inimă.

— Îmi pare tare rău, domnule Janek, dar recunoaște și dumneata că e mai bine să-ți vorbesc deschis și sincer, decît să te port cu niște promisiuni, pe care nu pot și nu le voi putea onora.

— Prin urmare nu-mi lași nici o speranță? întrebă încet.

— Nici o umbră. Și te rog să nu mă condamni.

Își luă formularele de pe masă și se îndreptă spre ușă. Cînd era în ușă, Kolski o strigă:

— Domnișoară Lucia, încă o întrebare.

Se opri.

— Iubești pe altul?

— E atît de important? întrebă după o pauză.

— Foarte important, spuse apăsat.

— Da, iubesc pe altul.

— Încă un lucru. Îl iubești pe... Wilczur?

Lucia nu răspunse. Kolski se apropie de ea.

— Asta-i o nebunie, domnișoară Lucia... E un om bătrîn... un om epuizat... La ce te poți aștepta de la el?... Dumneata știi cît îl stimez și îl admir. Nu ți-aș spune toate acestea dacă nu mi-aș da seama de stupiditatea monstruoasă a simplei apropieri: el și dumneata. El, care încheie viața și dumneata, care abia o începi. El, în care atîtea sentimente s-au înfiripat și au pierit, și dumneata, care nici nu le-ai cunoscut. E o adevărată nebunie. Îl stimez și îi datorez mult, dar eu te iubesc și este de datoria mea să-ți spun toate acestea. Domnișoară Lucia, gîndește și dumneata, ce îți poate el oferi? Ce îți poate oferi?...

Pe chipul Luciei apăru un zîmbet.

— Ce-mi poate oferi?... Oferi?... Cît de puțin mă cunoști?... Îmi poate oferi cel mai mult, totul îmi poate oferi dacă vreau să primesc. Să primesc ce-i pot eu lui oferi...

Se uită la Kolski, dar el simți că nu-l vede. În privirea ei se putea zări și tristețea și zîmbetul.

Rămase o clipă nemișcată, apoi se întoarse și ieși. Cîteva minute Kolski nu se mișcă din loc. Puțin mai înainte totul se revolta în el împotriva înfrîngerii, acum însă îl cuprinse apatia. Se afla în fața unui lucru pe care nu-l putea înțelege, nu putea să-l aprecieze folosind categoriile gîndirii

raționale, măsura pe care se obișnuise s-o aplice lucrurilor omenești, măsura bazată pe legi în care credea. Și deodată își dădu seama că n-o cunoștea deloc pe Lucia, că habar nu are de psihologia ei, de psihologia femeii în general.

Cu toate că împlinise treizeci de ani, avea o experiență mult prea săracă în acest domeniu. Provenind dintr-o familie modestă, de mic copil a fost lăsat în voia soartei, și-a dezvoltat instinctul conservării și înțelegerii lucrurilor care guvernează lupta pentru existență. Și cum nu putea să se dedice numai pe jumătate unui lucru, pătrundea cu totul în realitate, iar realitatea însemna pentru el munca și acel imbold permanent: înainte, mai mult, mai bine!

Sub acest semn se desfășura și viața lui. Rareori reușea să ciupească citeva ore pentru plăcerile lui personale, pentru distracții, iar relațiile cu femeile le considera distracții. Pînă a cunoscut-o pe Lucia.

În secție totul era în ordine. Noaptea se anunța liniștită. Putea să se culce în camera de gardă, dar nu avea nici un chef să doarmă. Treptat își ordonă gîndurile și din ele se desprindea tot mai clar un proiect: de vreme ce Lucia este atît de irațională, trebuie făcut tot ce ar putea îngreuna, împiedica săvîrșirea unor greșeli, care i-ar influența pentru totdeauna viitorul.

Firește, nici o persuasiune nu putea da rezultate. În privința asta nu-și făcea iluzii. Așa că rămînea doar îndepărtarea ei de Wilczur. Dar cum? Multă vreme nu a putut găsi nici un răspuns. Dacă ar fi fost în relații mai apropiate și mai strînse cu profesorul, ca să-i poată permite o discuție deschisă și sinceră cu el, ar fi avut anumite șanse de a-și realiza planul. Kolski nu se îndoia că acest om înțelept putea fi ușor convins. Din păcate, chestiunea era prea intimă, prea personală ca să poată fi abordată, și apoi dacă Lucia ar afla de intervenția lui prematură, ar rupe orice relații cu el.

— Nu. Exclus!

Rămînea deshisă o altă problemă. Toți cei din spital își dădeau seama că în curînd, într-un an sau chiar într-o jumătate de an, profesorul va trebui să cedeze presiunii și să părăsească spitalul. Pînă acum Kolski se gîndea cu

tristețe la această eventualitate, de data aceasta însă i se părea o modalitate foarte bine-venită. Din cauza Luciei. În ceea ce o privește, era convins că, în pofida conflictului cu profesorul Dobraniecki, va reuși să-i păstreze poziția în spital. Știa că Dobraniecki ține la părerea lui, că ține seama de popularitatea lui printre colegi și că în perioada de început a domniei sale nu se va încumeta să facă schimbări prea radicale, că va evita conflictele și că mai degrabă se va strădui să-și atragă personalul. Pe urmă lucrurile se vor rezolva într-un fel. În definitiv, ca medic, Lucia avea multe calități: hărnicie, disciplină, intuiție. Cu timpul Dobraniecki o va accepta...

Meditațiile acestea l-au condus pe Kolski la concluzia că în interesul lui și în primul rînd al Luciei, nu trebuie să acționeze în direcția menținerii cît mai îndelungate a lui Wilczur în funcție. Dimpotrivă, este indicat să colaboreze cu grupul care acționează pentru grăbirea demisiei lui. Doctorul Kolski luă această hotărîre cu inima grea, dar nu putea lua alta.

Nici Lucia nu putuse dormi în noaptea aceea. O tulburase și o răscolise discuția cu Kolski, care o provocase atît de brutal și atît de inutil. Îi reproșa lipsa de subtilitate. Într-adevăr, se temea că relațiile lor nu vor mai putea reveni nici la vechea destindere, nici la vechea colegialitate, pe care o prețuia atît de mult. Prin lipsa de tact nu a cîștigat nimic, ba a și stricat totul. Mergînd spre casă își reproșa că l-a tratat prea blînd. Trebuia să-i spună mai limpede ce înseamnă asemenea declarații și cum apreciază ea insistența lui deplasată.

Preocupată de aceste gînduri, abia cînd ajunse în cameră și zări din nou trandafirii, se întrebă:

— Dacă nu sînt de la el, atunci cine i-a trimis?

Nu avea mulți cunoscuți, iar printre ei nici unul care să fie îndreptățit să facă așa ceva. Știa că place citorva colegi și poate tînărului Zarzecki, dar ei aveau certitudinea că nu pot aștepta nimic de la ea.

Atunci cine?...

Și deodată tot sîngele îi năvăli în cap. O idee demențială, absurdă, îndrăzneață. Și totuși ceva îi spunea, ceva o asigura, o întărea în convingerea că tocmai el, profesorul Wilczur trimisese aceste flori.

Inima îi bătea mai repede și mai puternic. Privi îndelung buchetul roz parcă așteptînd confirmarea bănuielii sale. În cele din urmă, parcă ar fi primit confirmarea așteptată, se lumină zîmbind.

Nu, nu. În acest caz intuiția nu o poate înșela. Cu cîtă bucurie ar fi strîns aceste flori la pieptul ei...

Se aplecă asupra lor. Nările i se umplură de mireasma ușoară care abia se mai simțea. Petalele răcoroase îi atingeau delicat obrajii înfierbîntați și multe dintre ele se scuturară ca o ploaie deasă pe măsuță.

Și totuși! Și totuși n-a uitat-o, și totuși s-a gîndit la ea! S-a gîndit în această zi de Ajun.

Iar ea a fost atît de credulă! L-a crezut cînd i-a spus că pleacă! Firește că e în Varșovia. Și-a petrecut sărbătorile aici. Singur. Absolut singur...

Privi în grabă la ceas. Era trecut de douăsprezece. Cu toate acestea s-a hotărît să-i telefoneze. Știa că profesorul nu se culcă niciodată mai devreme, că în orice caz va afla ceva de la Józef.

Formă numărul cu o grabă plină de nervozitate. În receptor vreme îndelungată răsună un bîzîit ritmic, în cele din urmă se auzi o voce răgușită și necunoscută.

— Suflet rătăcitor, de ce ai nevoie?

— Casa... casa domnului profesor Wilczur? întrebă nehotărîtă Lucia.

— Într-adevăr. Ai ghicit, fetițo. Aceasta este locuința lui pămîntească. *Und mein Liebchen, was willst du noch mehr?**

— Aș putea să-l rog pe domnul profesor?... întrebă Lucia, surprinsă, după o clipă de ezitare.

— Depinde ce, turturico. Dacă vrei un ceas de aur și un cub de zahăr, cred că da. Dacă vrei să-ți extirpezi apendicele, nu te-aș sfătui. Dacă vrei o partidă de golf, nici vorbă. Dacă vrei să-i ceri mîna, ai întîrziat cu cel puțin treizeci de ani. Dacă vrei un păhărel de alcool, nu se poate, fiindcă eu opun veto. Prin urmare, cu toate că Sfînta Scriptură spune „cere și ți se va da", observă, domnița, că nu se spune că ți se va da ce ceri. Ceri, de pildă, turtă dulce cu migdale și ți se dă febră galbenă

* Și ce mai vrei, dragul meu? (trad. din lb. germ.).

cu complicații. Ceri inspirație și ți se aduce omletă din patru ouă cu slănină. *Boîte à surprises* *. Un joc de-a v-ați ascunselea cu destinul. *Surprinse party* ** cu Providența. Prin urmare ce doriți, *mia bella?*

— Aș vrea să vorbesc cu domnul profesor la telefon, spuse speriată Lucia.

— Irealizabil, răspunse apodictic vocea răgușită. Irealizabil din trei motive. *Prima*, profesorul nu e în Varșovia. *Secundo*, nu mai mult decît acum cîteva ore am reușit să-l conving, și mi-a dat dreptate, că e păcat să-ți pierzi timpul discutînd cu femeile. Și *terțio*, chiar dacă ar fi acum în Varșovia și ar vrea să-și piardă timpul discutînd cu tine cincisprezece minute, tot n-ar putea s-o facă, fiindcă zace sub una dintre mese, netrădînd nici o intenție de a-și redobîndi cunoștința. Iar eu sînt la sfîrșitul puterilor. *Addio, signora, good-bye. Vale et me ama!* ***

Și așeză receptorul.

Capitolul VI

Secretarul președintelui Tuchwic îl înștiință:

— Domnul profesor Wilczur s-a întors astăzi din concediu și-i gata să vă primească numaidecît. A întrebat dacă vă supără ceva. I-am răspuns că nu știu.

Tuchwic înclină capul.

— Bine. Mulțumesc. Spune-i șoferului să vină.

Zece minute mai tîrziu Tuchwic era la spital. Imediat fu introdus în cabinetul profesorului Wilczur, care se ridică în întîmpinarea lui.

— Veniți ca oaspete, ca pacient, ori ca șef ? întrebă zîmbind.

Președintele îi strînse mîna îndelung și cordial.

---

* Cutia cu surprize (trad. din lb. franc.).

** Joc (trad. din lb. engl.).

*** Adio, doamnă (trad. din lb. ital.), la revedere (trad .din lb. engl.). Rămîi sănătoasă și iubește-mă! (trad. din lb. lat.).

— Slavă Domnului, de sănătate nu mă pling. Aș vrea să vorbesc puțin cu dumneavostră despre afaceri.

— Vă stau la dispoziție, dădu din cap Wilczur poftindu-l pe oaspete să ia loc în fotoliu.

Tuchwic se așează comod și umplîndu-și pipa spuse:

— V-ați odihnit prea puțin, dragă domnule profesor. Ca să vă fac un compliment evreiesc: arătați așa și așa.

Într-adevăr, concediul nu contribuise la îmbunătățirea stării sănătății lui Wilczur și asta se vedea.

— Elementul meu este munca, spuse grav. Nimic nu e mai plictisitor ca inactivitatea.

— Știu cîte ceva despre asta, recunoscu Tuchwic. Intră în sînge și în oase. Devine un viciu, un viciu primejdios. Cunosc. Se pare că sîntem de aceeași vîrstă și tot nu mă îndur să las munca, deși îmi închipui că și la mine, ca și la dumneavoastră, unii mai tineri și ambițioși ar vrea să-și dea superiorul deoparte ca să-i ia locul.

Profesorul Wilczur își încruntă sprîncenele. De fapt încă de la început se aștepta la o discuție pe această temă.

— Bănuiam eu că intrigile de aici împotriva mea vor ajunge la dumneavoastră sub forma unor bîrfe și a unor sugestii strecurate cu abilitate.

— Nu, domnule profesor. Au ajuns într-un mod mai direct. Pur și simplu am primit un memoriu semnat de cîțiva medici din spitalul nostru, memoriu despre care tocmai voiam să discut cu dumneavoastră sincer și deschis. Vă rog să apreciați că am venit fără nici o intenție concretă. Pur și simplu vreau să vă prezint această chestiune și vă las dumneavoastră ultimul cuvînt. Am totală încredere în cinstea și autoaprecierea dumneavoastră.

— Vă sînt recunoscător, domnule președinte. Wilczur înclină capul.

— Nu vreau să fac nici cea mai mică presiune asupra hotăririi dumneavoastră. Nici cea mai mică, spuse în continuare Tuchwic. Pur și simplu nu mă pricep la asta. Am primit o explicație unilaterală a problemei. Să mai adaug că am impresia, așa cum aminteam adineaori, că adversarii dumneavoastră sînt călăuziți mai puțin de porniri obiective și mai mult de ambiția lor. Cu toate acestea, cred că acțiunea inițiată împotriva dumneavoastră de personalul care vă e subordonat nu poate

rămîne fără influenţă asupra bunei funcţionări a instituţiei. Pe scurt, ori consideraţi indicat să vă retrageţi dumneavoastră, ori veţi fi nevoit să-i îndepărtaţi pe cei care v-au dezavuat. Starea actuală nu mai poate continua.

Wilczur răspunse posomorît:

— Sînt absolut de acord cu dumneavoastră. Aş vrea acum să aud învinuirile care mi s-au adus.

Preşedintele luă servieta.

— Am la mine o copie a memoriului. Nu am luat originalul fiindcă este semnat. Veţi fi de acord că sînt şi eu obligat la o anumită discreţie.

— Fără îndoială, recunoscu Wilczur.

— Firește, în cazul în care dumneavoastră veţi lua hotărîrea numărul doi, vă voi înmîna originalul, pentru ca să puteţi dispune eliberarea autorilor. Deocamdată poftiţi copia.

Îi oferi lui Wilczur cîteva file dactilografiate. Profesorul se adînci în lectură. Aşa cum prevăzuse, în memoriu nu găsi nici o învinuire nouă sau importantă. Totul se învîrtea în jurul bănuielilor că amnezia lăsase urmări durabile în psihicul lui, că magia îi deformase metodele medicale, că organizarea spitalului lasă de dorit ca urmare a neglijenţei, a administrării indolente şi favorizării unor anumite persoane. Se citau o serie de intervenţii în presă în sprijinul opiniei că renumele spitalului, socotit ani de zile ca cel mai bun spital din capitală, este serios ameninţat.

Wilczur adună filele şi, zîmbind ironic, le înapoie preşedintelui Tuchwic.

— Şi care este părerea dumneavoastră în această chestiune? întrebă Tuchwic.

Profesorul Wilczur luă un creion în mînă.

— Vă răspund pe rînd la toate incriminările. În ceea ce priveşte amnezia, nici un specialist nu scrie nici un cuvînt că i s-ar fi întîmplat vreodată să observe la vreun pacient revenirea ei. Nici unul. Vă puteţi închipui că după ce mi-am recăpătat memoria, am studiat tot ce s-a scris vreodată pe această temă.

— E de înţeles, confirmă Tuchwic.

— Prima învinuire cade. A doua, referitoare la magia practicată de mine, este de-a dreptul ridicol. Nu-mi în-

chipui ca vreunul dintre autorii acestui memoriu să dispună de cunoştinţe medicale mai bogate decît mine. Şi nu-mi închipui aşa ceva fie şi numai pentru că majoritatea personalului şi-a dobîndit cunoştinţele de la mine. Şi le-a dobîndit şi le dobîndeşte. Într-adevăr, în perioada activităţii mele de vraci am cunoscut cîteva metode de tratament neştiute sau abandonate de medicina oficială. Aceste metode s-au dovedit în practică bune şi eficiente. De ce să nu le aplic? Medicina nu pretinde că este infailibilă. Domnii care au semnat memoriul se vede că se socotesc infailibili. Mai rămîn două învinuiri. Prima se referă la organizarea deficitară a spitalului, în urma căreia îşi pierde bunul renume. Domnule preşedinte, eu am înfiinţat acest spital, eu l-am organizat cu mulţi ani în urmă şi cred că am dreptul să afirm că renumele lui este opera mea.

— Fără îndoială, spuse preşedintele.

— E adevărat că în ultimul timp renumele lui a început să sufere. Să analizăm obiectiv, de ce. Nu din alte motive, ci pentru că oamenii care au hotărît să mă înlăture pe mine fac totul ca el să sufere. E o agitaţie ordinară. Nu voi da nici un nume, nu voi enumera faptele. Vă asigur însă că ştiu cine şi în ce fel acţionează împotriva intereselor spitalului. Pînă acum nu am luat nici o măsură. Am avut multă încredere în oameni. Am crezut că-şi vor reveni, că vor medita, că se va trezi conştiinţa în ei. Am crezut că şi colectivitatea va vedea aţa albă cu care este cusută această afacere ignobilă. M-am înşelat. În sfîrşit, ultima învinuire. Spun că sînt bătrîn şi obosit, că slăbirea disciplinei în spital este urmarea epuizării energiei şi capacităţii mele de a conduce. Domnule preşedinte, recunosc că în ultimul timp energia mea a fost mult diminuată, că starea nervilor mei lasă mult de dorit, că sănătatea mea a fost grav zdruncinată. Totul e adevărat. Dar starea mea îşi are cauza, exclusiv, în campania brutală de calomniere şi de defăimare purtată de adversarii mei. Sînt de acord că pe dumneavoastră, reprezentant al societăţii căreia îi aparţine spitalul, puţin vă interesează de ce s-a diminuat valoarea conducătorului instituţiei. Pentru dumneavoastră important este rezultatul, faptul obiectiv: s-a diminuat. Tocmai de aceea nu

pot uza acum de amabilitatea dumneavoastră pentru a lua hotărîrea pe care ați binevoit să mi-o încredințați. Și vă rog să nu mă însărcinați pe mine cu rezolvarea acestei chestiuni.

— Și totuși, dați-mi voie să rămîn la părerea mea. Repet că am toată încrederea în obiectivitatea dumneavoastră și sînt convins că hotărîrea dumneavoastră va fi cea corectă.

Wilczur rămase pe gînduri. După o pauză mai lungă răspunse:

— Bine, domnule președinte. Vă rog însă să-mi acordați cîteva zile. Am să mă mai gîndesc, și cum învinuirile care mi s-au adus au fost formulate în scris, voi răspunde și eu tot în scris. Vă rog să mă credeți că în acest moment nu am nici un plan. Trebuie să analizez toată chestiunea, să cercetez serios toată situația, să văd dacă după înlăturarea celor nemulțumiți voi mai dispune de aparatul necesar pentru a conduce spitalul. Nu mi-ați spus cîți dintre subalternii mei au semnat memoriul, dar cunoscîndu-i pe toți, relativ bine, pot să vă asigur că majoritatea se va ridica în apărarea mea cu aceeași îndîrjire cu care ceilalți s-au ridicat împotriva mea.

Președintele se ridică.

— Și eu sînt convins de asta. Vă las copia memoriului și aștept răspunsul dumneavoastră. Încă o dată vă rog să fiți convins, dragă domnule profesor, de stima mea profundă și de prietenia deosebită.

După plecarea lui Tuchwic, Wilczur rămase multă vreme pe gînduri. Becul roșu de deasupra ușii cabinetului său nu se stingea deloc, iar persoanele care voiau să-l vadă, se uitau în radar în sala de așteptare.

Wilczur scrise pe două coli de hîrtie numele medicilor care se situau într-o tabără sau alta. În fruntea primei liste figura profesorul Dobraniecki, în fruntea celei de a doua doctorul Kolski. Aceste liste ipotetice indicau că profesorul putea să se bazeze pe loialitatea majorității personalului. Se hotărî să se apuce imediat de treabă și să discute pe rînd cu fiecare. Primul chemat a fost doctorul Kolski.

Profesorul l-a primit în tăcere, i-a arătat locul în care să se aşeze şi dîndu-i memoriul, îi spuse:

— Cîţiva colegi au depus acest memoriu prin care cer să mă retrag de la conducerea spitalului. Fii amabil şi citeşte asta.

Kolski se îmbujoră uşor şi se cufundă în lectură. Cînd sfîrşi, îşi ridică privirile spre profesor.

— Acum am o rugăminte, spuse Wilczur. Este vorba de sinceritatea dumitale, de sinceritate absolută. Spune-mi, te rog, părerea dumitale despre acest memoriu.

— E... e neapărată nevoie, domnule profesor, se bîlbîi Kolski.

Wilczur dădu din cap.

— Pentru mine da, şi te rog încă o dată: sinceritate absolută.

Kolski era uluit şi începu ezitant:

— Se... se înţelege... după părerea mea chiar şi numai depunerea unui asemenea memoriu e un fel de indecenţă... Cred că Uniunea medicilor ar putea lua nişte măsuri... ştiu eu, disciplinare. Asta e lipsă de colegialitate. În orice caz, cred că ar fi trebuit să vă înştiinţeze de intenţiile lor. Dacă n-au făcut-o, nimic nu-i poate dezvinovăţi. E o adevărată indecenţă să faci publice treburile interne ale spitalului.

Îşi înghiţi saliva şi tăcu.

— Dar ce crezi despre conţinutul memoriului? întrebă Wilczur.

— Nici cu conţinutul nu pot fi de acord, spuse Kolski recăpătîndu-şi treptat stăpînirea de sine. Învinuirile care vi se aduc sînt, fără îndoială, exagerate.

— Exagerate, repetă în şoaptă Wilczur.

— Da, domnule profesor. Exagerate. Unele sînt de-a dreptul lipsite de temei. Ar putea fi considerate ca rea voinţă din partea autorilor. De pildă revenirile amneziei sau înclinaţia dumneavoastră spre utilizarea unor metode de tratament în general nefolosite astăzi. Sînt insinuări cu totul neserioase.

Wilczur, care se aşteptase de la asistentul său la o explozie de indignare, asculta cu uimire consideraţiile lui aşezate, la obiect şi severe.

— Şi pe deasupra, continuă Kolski, memoriul este redactat într-un mod evident ostil dumneavoastră. Dacă eu aş fi destinatarul, chiar şi numai acest lucru ar trezi în mine îndoieli şi mi-ar zdruncina încrederea în bunele intenţii ale autorilor, mi-ar sugera faptul că se folosesc de aspectele reale ale situaţiei în scopul unor interese personale şi nu pentru binele spitalului.

Profesorul Wilczur ridică uşor din sprîncene şi fără să privească la Kolski întrebă:

— Şi care sînt aspectele reale ale situaţiei?

Kolski ezită o clipă.

— Pentru că dumneavoastră mi-aţi cerut atît de insistent să-mi spun sincer părerea...

— Asta şi vreau, sublinie Wilczur.

— Atunci voi fi sincer. Ştiţi, domnule profesor, cită veneraţie, pietate şi recunoştinţă nutresc faţă de dumneavoastră. Dar judecînd obiectiv lucrurile, nu se poate să nu li se dea dreptate acestor domni cînd afirmă că în mod cert sînteţi obosit, iar consecinţele acestei oboseli se reflectă extrem de nefavorabil asupra spitalului. Dumneavoastră arareori şi numai sporadic vă interesaţi de ce se întîmplă aici. Iar aici se întîmplă lucruri grave. În rîndul personalului domneşte agitaţia; intrigile, bîrfele şi mîncătoriile nu mai contenesc. Într-un cuvînt, dezordine. Recunoaşteţi şi dumneavoastră că pentru conducerea unei instituţii atît de mari e nevoie de o mînă forte şi sigură, de nervi tari, şi de o prezenţă permanentă. Eu ştiu că ceea ce spun vă îndurerează, dar dacă am fost întrebat, prefer să pun problema deschis.

Termină şi se aşternu o linişte îndelungată. În cele din urmă profesorul Wilczur se ridică. Întinzîndu-i mîna lui Kolski, vru să zîmbească. Nu reuşi însă şi spuse:

— Mulţumesc, colega.

Kolski ieşi fără nici un cuvînt din cabinet. Cînd uşa se închise în urma lui, Wilczur se lăsă moale în fotoliu.

Iată că dintr-o dată şi dintr-o direcţie surprinzătoare, primi o lovitură, cu atît mai dureroasă, cu cît venea din partea unui om de la care se aştepta la cel mai mare ajutor.

Să-şi fi pierdut chiar într-atît capacitatea de autoapreciere?... Să nu-şi poată da seama de declinul, pe care atît de limpede îl văd în el şi adversarii şi prietenii? Să fi de-

venit cu adevărat un om neputincios, un ramolit dăunător, o piedică pentru alții?... El, care simțea încă atîta forță, încredere, sete de muncă?...

Privi posomorît spre biroul pe care zăceau cele două file de hîrtie, cele două liste. Le luă încet, le mototoli și le aruncă la coș. De ce să se mai adreseze și altora? Dacă vor avea sinceritatea lui Kolski, toți îi vor repeta același lucru. Să-i cheme ca să mai sufere și alte umilințe, să asculte cuvintele acelea groaznice, zdrobitoare, nedrepte — credea — dar spuse cu convingerea că sînt drepte...

Lupta era pierdută. Înțelese acest lucru și procedă așa cum îi dicta conștiința.

Scoase liniștit o coală de hîrtie și scrise pe ea:

„Stimate domnule Președinte, după ce am meditat și am cercetat situația din spital, am ajuns la convingerea că retragerea mea reprezintă cea mai corectă rezolvare a problemei. Cum după această hotărîre îmi va fi greu să mai rămîn aici chiar și numai cîteva zile, îmi permit să predau conducerea profesorului Jerzy Dobraniecki, adjunctul meu de pînă acum, care este excelent orientat în problemele instituției. Cu stimă și considerație. **Rafal Wilczur**".

Împături coala, o puse într-un plic, o adresă președintelui Tuchwic și apăsă pe butonul soneriei.

— Te rog să expediezi asta imediat, spuse portarului, și te mai rog să-i comunici domnului profesor Dobraniecki că vreau să-i vorbesc.

Nu l-a așteptat mult pe Dobraniecki. Reușise totuși să se stăpînească într-atît încît îl primi complet degajat.

— Te rog să iei loc. Am vrut să discut cu dumneata, dacă dispui de timp.

Dobraniecki se uită la ceas.

— Mai am douăzeci de minute pînă la operație.

— O, nu-ți iau atîta timp.

— Despre ce-i vorba? întrebă Dobraniecki.

— Cu puțin timp în urmă a fost la mine președintele Tuchwic. Președintele Tuchwic mi-a spus că anumiți medici din spitalul nostru au semnat un memoriu prin care se cere retragerea mea. Nu mi-a spus nici un nume. Am citit acest memoriu și am motive să cred că dumneata ești autorul lui. Autorul și inițiatorul.

Dobraniecki își mușcă ușor buzele, dar își înălță capul și îl privi pe Wilczur în ochi.

— Da. Nu am intenția să neg.

— Și nici nu ai motive, adăugă Wilczur.

— Și nici nu am motive, confirmă Dobraniecki. Nu fac parte dintre oamenii care se tem de ceva și care preferă, în mod oportunist, să accepte ceea ce consideră rău, în loc să acționeze prin orice mijloace.

Wilczur zîmbi.

— Foarte bine ai spus: prin orice mijloace. Nu ai neglijat nici unul. Dar nu despre asta voiam să vorbesc cu dumneata. Tuchwic mi-a oferit o alternativă, lăsîndu-mi *plein pouvoir*, în ceea ce privește opțiunea: sau să păstrez conducerea spitalului și să-i înlătur pe cei care acționează prin înșelarea opiniei publice în defavoarea spitalului, sau să mă retrag eu însumi.

Tăcu, așteptînd întrebarea lui Dobraniecki. Acesta însă păli ușor, dar nu scoase nici un cuvînt. Wilczur îl măsură cu o privire plină de dispreț.

— Tuchwic m-a lăsat pe mine să hotărăsc. Și am hotărît. Acum o clipă i-am trimis scrisoarea cu demisia mea.

Pe obrajii lui Dobraniecki apărură pete roșii.

— Îți comunic acest lucru fiindcă în aceeași scrisoare am declarat că îți încredințez dumitale conducerea spitalului. De aceea voiam să te întreb dacă-mi faci acest mic serviciu și primești?

Dobraniecki își mișcă buzele, dar nu spuse nimic.

— Asta mi-ar ușura mult situația, continuă Wilczur pe un ton liniștit. Încredințînd conducerea altcuiva, ar trebui să pierd mult timp cu explicațiile și cu alte asemenea lucruri, în timp ce dumneata, înlocuindu-mă de atîtea ori, ești foarte bine orientat în toate. Eu abia astăzi m-am întors din concediu și știu mai puțin despre treburile curente decît dumneata. Deci ești de acord?

— Sînt de acord, răspunse scurt Dobraniecki.

Wilczur se ridică.

— Atunci lucrurile sînt rezolvate. Cu bine.

Dobraniecki se ridică și el și spuse:

— Cu bine, domnule profesor.

Îi întinse mîna lui Wilczur, dar acesta scutură din cap.

— Nu, domnule. Eu nu pot da mîna cu dumneata.

Dobraniecki rămase o clipă încremenit, pe urmă se întoarse şi ieşi repede din cameră.

Profesorul Wilczur mai avea încă mult de lucru. Prin dulapuri, în cabinet, în birou, în diferite sertare avea o mulţime de cărţi ale sale, note, schiţe de cursuri etc. Trebuia să le sorteze, să le aranjeze şi să dea dispoziţie să fie împachetate... Cînd sfîrşi, afară era întuneric.

Se îmbrăcă şi trecînd prin sala de aşteptare o zări pe Lucia. Îl aştepta aici.

— Bună seara, domnişoară Lucia, se bucură el. Credeam că nu eşti astăzi la spital. De ce nu ai trecut pe la mine?

— Am fost, domnule profesor, cel puţin de cîteva zeci de ori, dar deasupra uşii dumneavoastră ardea tot timpul becul roşu.

— Ah, da, da. Am fost foarte ocupat.

— Astăzi v-aţi încheiat concediul?

— Astăzi, confirmă Wilczur.

— Cît de rău sînteţi, domnule profesor. În timpul sărbătorilor aţi fost în Varşovia şi eu nu am ştiut nimic.

Wilczur rise.

— Dar cum ai aflat?

— Am avut două dovezi ale prezenţei dumneavoastră.

Wilczur rămase surprins.

— Chiar două?

— Da. V-am telefonat.

— Józef nu mi-a spus nimic.

— Fiindcă nu a răspuns Józef, ci un om tare ciudat. Mi s-a părut că... Iertaţi-mă, dar mi s-a părut că e un bolnav mintal.

— Bolnav mintal?

— Da. Spunea atîtea prostii şi mi s-a părut că era complet beat.

Profesorul rise şi dădu din mînă.

— Ah, da. Era Jemioł. Îl cunoşti şi dumneata. Fostul nostru pacient. Un om extraordinar de simpatic.

— Extraordinar de simpatic? se miră Lucia! Parcă am avut un hoţ de buzunare la secţia fără plată.

— Acela, confirmă Wilczur. Un intelectual decăzut. E imposibil să afli de la el ce a fost. E, într-adevăr, un hoţ de buzunare. Nici nu ştiu cum îl cheamă. L-am cunoscut

cîndva, cu ani în urmă și pe atunci, dacă memoria nu mă înșală, îl chema Obiadowski sau Obiedziński, acum își spune Jemioł, peste un an probabil că-și va lua un nume mai convenabil... Da, e un om ciudat. Sigur, e un hoț de buzunare...

— Și un bețiv, adăugă Lucia. Mi-ar fi rușine să vă repet ce mi-a spus... Dumneavoastră chiar ați băut cu el?...

— Am băut puțin... puțin prea mult, zîmbi Wilczur. Dar de ce ești îmbrăcată? Pleci?

— Da. V-am așteptat doar pe dumneavoastră, fiindcă portarul mi-a spus că ieșiți în curînd.

— Excelent. Atunci să mergem.

Afară era un ger ușor. Respirau cu plăcere aerul proaspăt. Trecură pe cealaltă parte a străzii. Profesorul Wilczur se opri și privi îndelung clădirea spitalului. Aproape la toate ferestrele se vedea o lumină blîndă, albă. Fațada înaltă și semeață a clădirii avea în ea ceva maiestuos, liniștit și durabil.

Profesorul stătea nemișcat. Minutele treceau. Mirată de comportarea lui neobișnuită, Lucia își aruncă o privire pe chipul lui și zări două lacrimi alunecîndu-i pe obraji.

— Domnule profesor! i se adresă în șoaptă. Ce-i cu dumneavoastră?

Întoarse capul spre ea și zîmbi.

— M-am emoționat puțin. Am lăsat aici multă inimă... multă...

— Ați lăsat?

— Da, domnișoară Lucia. Am lăsat. Nu mă mai întorc aici niciodată. Aceasta-i despărțirea.

— Ce spuneți, domnule profesor?!

— Da, domnișoară Lucia. Astăzi am fost aici pentru ultima oară. Mi-am prezentat demisia și am încredințat conducerea domnului profesor Dobraniecki... Sînt bătrîn, domnișoară Lucia.

Lucia nu putea răspunde nimic, simțea un nod în gît și tremura cuprinsă parcă de febră. Wilczur observă starea ei și cu o mișcare blîndă o luă de braț.

— Să mergem. În fond nu s-a întîmplat nimic deosebit. Aceasta e ordinea firească a lucrurilor: bătrînii lasă locul celor mai tineri. Așa a fost de cînd e lumea. Nu te întrista...

— E groaznic... groaznic... repeta ea cu buzele tremurînde.

— Nu-i nimic groaznic. Atîta m-au sfătuit toți că ar trebui să mă odihnesc, încît le-am dat crezare în cele din urmă. Dar să nu mai vorbim despre asta. Cum ți-ai petrecut sărbătorile?

— Ah, domnule profesor, nu pot să-mi adun gîndurile. Știrea asta m-a lovit ca un trăsnet din senin.

Wilczur rise.

— Ei, nu chiar din senin. De mult s-au adunat deasupra mea acești nori, lăsînd să se audă nu tunete, ci niște sîsîieli și șuierături. Foarte ciudați acești nori. Mă bucură însă faptul că singurul trăsnet care a căzut din ei, a căzut din voința mea... Ei, spune-mi, cum ți-ai petrecut sărbătorile.

— De ce mă întrebați, răspunse după o clipă de tăcere. Doar știți că pentru mine nu au putut fi niște sărbători vesele.

— De ce nu? Ești tînără, capabilă. Ai toată viața în față. Abia intri în viață. Ce necazuri ai avut?

Singurul ei răspuns a fost strîngerea mîinii sub braț. Profesorul tăcu și o vreme merseră în tăcere.

— În timpul sărbătorilor am avut o singură clipă fericită, foarte fericită. Aceea cînd am ghicit că dumneavoastră mi-ați trimis trandafirii.

Profesorul tuși surprins.

— Știu că dumneavoastră, spuse. Cu toate că ați fost atît de rău încît nu mi-ați scris nici un cuvînt și nu mi-ați dat de știre că sînteți în Varșovia. Dar și așa mi-ați produs o bucurie nemeritată: faptul că nu m-ați uitat, că v-ați gîndit la mine.

— M-am gîndit, egoist bătrîn ce sînt, m-am gîndit la dumneata în ziua de Ajun și trebuie să recunosc că mi-a trecut prin minte o idee absurdă: să te invit la cină.

Lucia s-a oprit și l-a privit în ochi. În privirile ei zări atîta căldură și bucurie încît îi tresări inima. Ca să-și ascundă emoția, începu să vorbească:

— Stăteam singur ca un bursuc în vizuina lui, așa că nu-i de mirare că mi-au trecut prin minte cele mai năstrușnice gînduri. Dar să mergem, să nu stăm aici că încurcăm circulația pe stradă. Ajunul, bradul, fînul așternut

sub fața de masă. Amintirile. Toate acestea te pot descumpăni.

— Și de ce, de ce nu m-ați chemat? întrebă cu un reproș sincer în voce.

— M-am oprit la timp. Ce-i drept eu îți doream compania în seara aceea, dar dumneata cu siguranță puteai găsi una mai plăcută, mai veselă și corespunzătoare vîrstei dumitale...

— Nu, nu, nu sînteți sincer, îl întrerupse Lucia. Doar știți că cel mai mult mi-aș dori să-mi petrec cu dumneavoastră nu numai o seară, ci toate serile, toate serile pînă la sfîrșitul vieții mele.

Vocea îi tremura cînd o repezi:

— Nu mai spune prostii, domnișoară.

— Pînă la sfîrșitul vieții, repetă ea.

Wilczur rîse forțat.

— Ei, dacă e vorba de mine, nici nu ai risca prea mult, pentru că nu mi-au mai rămas multe seri pînă la sfîrșitul vieții. Dar să nu mai spui asemenea lucruri. E ridicol, s-ar putea să ne audă cineva și să se distreze de minune. Fiica mea e aproape de vîrsta dumitale și aș putea să-ți fiu tată. Și încă cum.

— Asta nu are nici o importanță, protestă Lucia violent.

— Are și încă mare.

— Pentru mine are importanță numai faptul că vă iubesc, că vă admir, că nici nu-mi pot închipui cum aș putea trăi departe de dumneavoastră.

De data aceasta Wilczur se opri.

— Domnișoară Lucia, spuse cu gravitate, privind în ochii ei înflăcărați. Dumneata ai încă foarte puțină experiență. Crede-mă, te rog, că sentimentele dumitale atît de frumoase și de proaspete, nu sînt decît urmarea unei neînțelegeri. Dumneata mă simpatizezi, îți par demn de admirație, de prietenie, în sfîrșit de compătimit din cauza peripețiilor prin care am trecut în vremea din urmă. Dar asta nu e iubire. Peste o lună, peste un an va trece pentru că trebuie să treacă și atunci te vei convinge că în clipa asta, că astăzi te apropii imprudent de prăpastie. Din fericire la marginea acestei prăpastii există o barieră, care te oprește, această barieră este experiența mea și cunoașterea

vieții. Fata mea, cîndva o să-mi fii recuoscătoare. Cîndva o să-ți amintești cuvintele mele.

Lucia zîmbi trist.

— Domnule profesor. Nici nu mă așteptam la alt răspuns. Știu că nu sînt demnă de dumneavoastră. Sub nici un aspect. Știam că așa îmi veți răspunde. Dar cum altfel s-ar putea răspunde unei femei, cînd dragostea ei nu găsește nici un ecou în bărbat.

— Greșești, domnișoară Lucia. Wilczur își încruntă sprîncenele. Ceea ce mi-ai spus dumneata, ce simți dumneata, este pentru mine un dar mare și prețios. Un om care a avut parte de atît de puțină afecțiune în viață, știe să o prețuiască. Asta nu înseamnă că poate răspunde cu aceeași afecțiune. Viața lasă urme, anii lasă și ei urme. Inima se usucă, sufletul își pierde seva hrănitoare, devine searbăd și ațos, se usucă precum un pergament. Trebuie să înțelegi asta, domnișoară Lucia.

— Nu cred, spuse scuturînd din cap. De trei ani sînt în apropierea dumneavoastră, vă urmăresc, văd zilnic manifestările inimii dumneavoastră sensibile, ale mărinimiei și vitalității sufletului dumneavoastră. Inima dumneavoastră este pură ca inima unui copil. Doar dumneavoastră iubiți oamenii!

Profesorul porni în tăcere.

— Da, dragă domnișoară, dar asta e altceva. Asta nu e ceva personal, nu pătrunde pînă în adîncuri, nu-mi sfîșie toți nervii, nu-mi umple zilele și nopțile. Cum să-ți spun eu? Între inima unui om tînăr, care iubește, și inima mea există o deosebire ca între un foc care arde și o biserică tăcută... Vezi dumneata, acestea sînt cele două iubiri, două iubiri diferite...

Acum iar mergeau în tăcere. Cînd și cînd întîlneau cîte un trecător.

— Și nu ați iubit niciodată? întrebă Lucia.

Wilczur își înălță capul, de parcă ar fi privit într-un punct printre stele și spuse în cele din urmă:

— Am iubit cîndva... O chema Beata.

Se părea că uitase de prezența Luciei și vorbea singur:

— Era tînără și frumoasă, și nu m-a iubit niciodată. Era soția mea... Nu soție, ci comoară, regină, copil. Astăzi nici eu nu mai știu: era esența și scopul vieții mele.

Fiecare gînd al meu se îndrepta spre ea, fiecare faptă a mea era pentru ea. Iubeam. O, eu știu ce înseamnă să iubești. Îmi aduc aminte de mine cel din anii aceia, îmi aduc aminte că nu am știut să-i cuceresc inima. Se vede că eram prea nesimțitor, o acopeream cu alintări, tremuram la gîndul că cea mai măruntă poftă a ei s-ar putea să nu se împlinească... Ea însă nu avea pofte mărunte. Dorea un singur lucru: să iubească. Iar eu nu am știut să fiu acela pe care l-ar fi putut iubi. Mereu, zilnic, vedeam în ochii ei un fel de teamă în fața mea, o distanță nemărginită care despărțea gîndurile și lumea ei de a mea. Era o soție exemplară. Au fost și clipe cînd începeam să cred că ne apropiem unul de altul. Iluziile se spulberau însă repede. Și eu iar mă găseam în fața acelei ființe tăcute și de neînțeles, probabil tot atît de neînțeles pe cît eram eu de neînțeles pentru ea. Se purta cu mine ca un copil ajuns în cușca unui elefant. Are încredere în el, dar se teme să facă vreo mișcare, să scoată vreun cuvînt, pentru că nu știe cum va reacționa acel animal mare și greu.

Tăcu. După un timp Lucia îl întrebă:

— Nu mai trăiește?

Profesorul confirmă cu o mișcare a capului și deodată se învioră.

— Să mergem. Treci pe la mine, îți arăt fotografia ei.

Și parcă neașteptîndu-se la nici o împotrivire din partea Luciei, se întoarse imediat și se îndreptă spre casă. Lucia mergea alături de el profund tulburată. Destăinuirile proprii, apoi destăinuirile profesorului treziseră în ea o învălmășeală de gînduri și de sentimente. Ah, de ce nu a trăit ea mai devreme, de ce nu l-a cunoscut înaintea celeilalte, înaintea acelei proaste și nedemne, care nu a știut să-și prețuiască fericirea.

Lucia știa că Wilczur mai fusese cîndva căsătorit și că de mulți ani e văduv. Cu trei ani în urmă o cunoscute în treacăt și pe fiica lui, pe doamna Czyńska, pentru care simțea o reală simpatie.

Prin oraș circulau atîtea povești contradictorii despre trecutul romantic al familiei Wilczur, încît era greu să deosebești adevărul de născociri. Lucia nu avea acea curiozitate care le făcea pe atîtea femei să răscolească treburile altora. Dacă era vorba de Wilczur, prefera să rămînă pen-

tru ea un personaj misterios, pe jumătate legendar, pe jumătate real. Voia să-l cunoască zi cu zi, așa cum se cunoaște filă cu filă povestea peripețiilor tragice ale unui erou îndrăgit, istoria vieții lui, labirintul sufletului lui.

Lucia mai fusese de cîteva ori în vila profesorului cu ocazia diferitelor treburi profesionale. Dar întotdeauna o primea în salon. De data aceasta, pentru întîia oară, a poftit-o în cabinet. Aprinse lumina și fără să spună nimic, îi arătă un portret mare deasupra căminului.

Din rama lată de argint o privea cu niște ochi mari, parcă ușor mirați, o femeie frumoasă cu păr auriu și cu o față ovală de fetiță. În jurul gurii ei mici se contura parcă o tristețe, mîna gingașă cu degete lungi, de rasă, atîrna moale între faldurile de mătase ale rochiei.

Invidia îi strînse Luciei inima. Doamna aceea din portret i se părea de sute de ori mai frumoasă decît ea, incredibil de elegantă și de distinsă.

— O chema Beata... auzi în spatele ei vocea domoală a lui Wilczur. Într-o bună zi, cînd m-am întors, am găsit casa... goală. Plecase, mă părăsise, mă părăsise pentru altul, pentru iubire.

Lucia simțea că inima-i e gata să-i sară din piept. Se întoarse cu o mișcare bruscă, luă mîna lui Wilczur și începu să i-o sărute cu febrilitate, în neștire, printre sughițuri de plîns, de parcă prin acest sărut ar fi vrut să-l răsplătească pentru nedreptatea aceea, pentru nedreptatea criminală pe care i-o făcuse cealaltă...

— Ce-i cu dumneata?!... Ce faci, domnișoară Lucia?! strigă revoltat Wilczur, trezindu-se brusc din meditație. Fii cuminte, așa ceva e de neconceput.

O așeză pe fotoliu, cutremurată de plîns, se uită prin încăpere căutînd o cană cu apă. Pe măsuța de lîngă cămin era o sticlă cu coniac. Turnă într-un păhărel și-l oferi Luciei, spunîndu-i pe un ton hotărît, dar blînd, tonul cu care de obicei își obliga pacienții să-i dea ascultare.

— Bea asta imediat.

Îi îndeplini supusă porunca și încet se liniști, în timp ce el vorbea:

— Trebuie să-ți stăpînești nervii, dragă domnișoară. Să te controlezi. Ce medic ești dumneata dacă suferințele altora te descumpănesc într-atît încît dintr-o dată vezi în-

tr-un profesor bătrîn şi onest, un cardinal căruia trebuie să-i sărutaţi mîinile? Ori poate că în felul acesta voiai să-mi onorezi vîrsta înaintată?... Să-mi răpeşti şi bruma de iluzii?... Ei, şi cum arăţi dumneata acum?... Te rog să-ţi ştergi imediat lacrimile acelea ruşinoase...

Îi oferi batista lui mare, iar Lucia spuse ştergîndu-şi ochii:

— O urăsc... O urăsc...

Încet, încet se liniştea.

— Poate încă puţin coniac? întrebă Wilczur.

Refuză scuturînd din cap.

— Mulţumesc şi vă rog să mă scuzaţi pentru această izbucnire de isterie. M-am comportat într-adevăr oribil.

— Din curtoazie nu îndrăznesc să te contrazic, spuse Wilczur pe un ton intenţionat morocănos. Nu îndrăznesc să te contrazic. Te comporţi ca o elevă cu fenomene de limfatism pe fond scrofulos.

Voia să o facă să rîdă, dar cuvintele lui nu ajungeau pînă la ea.

— Dar... dar dumneavoastră tot o mai iubiţi? întrebă şi îşi muşcă buzele ca să nu izbucnească iar în plîns.

Sprîncenele lui Wilczur se încruntară.

— Dragă domnişoară, au trecut atîţia ani, a curs atîta apă, de atîtea ori mormîntul ei s-a acoperit primăvara cu iarbă... Timpul lasă urme... Au mai rămas amintirile, amintiri dureroase şi răscolitoare. O cicatrice. Am iertat-o. Asta-i tot.

Căzu pe gînduri, apoi adăugă:

— Vezi, şi din asta poţi afla ce face timpul. Totul trece. Ceea ce cîndva părea să fie întreg universul, peste cîţiva ani ni se înfăţişează ca un fir de praf şi nu putem înţelege de ce ne-am lăsat furaţi de iluzii.

— O, nu, se împotrivi Lucia, doar ştiţi şi acum că femeia aceea a însemnat pentru dumneavoastră întreg universul. Adevărata iubire, chiar dacă se stinge, rămîne ceva măreţ.

Wilczur dădu din mînă.

— Asta în cazul unor oameni singuratici ca mine. Cine ştie dacă m-aş mai gîndi astăzi la Beata, dacă îndată după plecarea ei aş fi întîlnit o altă femeie... o inimă sensibilă, un sentiment puternic.

Zîmbi şi adăugă:

— Dar n-am întîlnit inimi sensibile. Pe drumurile mele nu umblă femei.

Lucia zîmbi.

— Umblă, dar dumneavoastră nu le vedeţi. Iar dacă sînt atît de insistente, încît se oferă singure, le mătrăşiţi cu predici despre diferenţa de vîrstă.

— Asta nu-i predică, spuse blînd Wilczur. E o persuasiune. Şi nu e vorba numai de vîrstă. Mai trebuie luat în consideraţie că eu sînt un om sfîrşit...

— Ce spuneţi?! protestă ea.

— Da, da. O vechitură aruncată peste bord, încerca el s-o convingă. Gîndeşte-te ce perspective mai pot eu avea. Aş putea să-mi deschid un cabinet particular acasă, dar asta ar însemna un contact continuu cu nişte oameni, a căror vedere n-o mai suport. Sînt chirurg, dar acasă nu pot face operaţii, ceea ce înseamnă că aş fi nevoit să fac intervenţii pentru a mi se repartiza săli de operaţii. Înţelegi şi dumneata că după demisia mea de astăzi ar fi peste puterile mele să mă expun la nu ştiu ce întrebări, observaţii, comentarii sau priviri. Prin urmare ce mi-a mai rămas? Să-mi aştept sfîrşitul. *Panis bene merentium**. Şi încă fără unt. Fiindcă trebuie să ştii că sînt complet ruinat. Casa în care sîntem acum nu mai este proprietatea mea. Mi-a fost lăsată din milă cît trăiesc...

Zîmbi cu tristeţe.

— Cît trăiesc, în speranţa că nu va dura mult.

— Nu sînt deloc de acord cu dumneavoastră, protestă energic Lucia. Cîtă vreme nu scăpaţi de iritarea pe care v-o provoacă întîlnirea cu ei, va rămîne un domeniu uriaş cum este acela al activităţii ştiinţifice. Cursurile la universitate, clinica, publicaţiile.

Wilczur, căzu pe gînduri.

— Nu, asta nu e compatibil cu temperamentul meu. Eu pot scrie numai atunci cînd scrisul îmi umple timpul liber rămas în urma muncii active. În ceea ce priveşte cursurile... Mă vor scoate şi de acolo. Nu mi-a mai rămas nimic, nimic. Doar să mă închid în casă şi să aştept moar-

---

* Pîine celor care merită cu prisosinţă (trad. din lb. lat.).

tea. O să vină în curînd. Așa este în natură. Ceea ce este de prisos dispare singur. Iar eu mă simt de prisos.

— La asta mă refer și eu, domnule profesor. Dumneavoastră vă simțiți de prisos. Vreau să vă conving că aceasta este o stare de spirit trecătoare. Vreau să vă conving că vitalitatea dumneavoastră nu a scăzut deloc, că genialitatea și energia dumneavoastră nu s-au diminuat. Aceasta nu-i decît o stare depresivă trecătoare.

— Nu cred în așa ceva.

— Am să vă conving.

— În ce fel?

— Aveți începută o mare lucrare despre neoplasm...

— Nu numai începută, ci abandonată... De un an nu am mai pus mîna pe ea. Îmi lipsesc o serie de materiale. Ar trebui să le adun, să le caut, să le ordonez și ca să fiu sincer nu am nici un chef de așa ceva.

— Am să vă ajut eu. Am să mă ocup eu de asta.

— Asta ar însemna un sacrificiu din partea dumitale. Știi foarte bine, domnișoară Lucia, că nu pot accepta acest sacrificiu.

— Nu-i nici un sacrificiu. Îmi cedați o parte din drepturile de autor. Sau, să zicem, mă luați coautoare. „În colaborare cu dr. Lucia Kańska". Această onoare nu e de lepădat.

După îndelungi insistențe, Wilczur, deși fără entuziasm, acceptă în cele din urmă și a doua zi se puseră pe lucru. Lucia venea de obicei după-amiaza. Aranjau împreună manuscrisul, își notau lacunele, scoteau din publicațiile de specialitate amănunte bibliografice. Seara stăteau de vorbă la o cafea, apoi Lucia își lua rămas-bun de la profesor, pentru ca a doua zi să apară cu plicul cu note sau cu cărți luate de la bibliotecă.

Lucrarea înainta greoi; în pofida previziunilor Luciei, starea depresivă a lui Wilczur nu trecea. Uneori lăsa condeiul și rămînea ore în șir dus pe gînduri, după care nu mai era capabil de muncă și nici măcar de o discuție cu Lucia.

Într-o zi l-a găsit beat. Lucia era aproape disperată, dar se străduia să pară bine dispusă și credea neclintit că trebuie să se întîmple ceva care va schimba întreaga situație și starea de spirit a lui Wilczur.

Aşa au trecut două luni. Timpul Lucici se scurgea între colaborarea cu profesorul şi activitatea de spital, pe de o parte, şi căutarea unui alt loc de muncă, pe de altă parte. Ce-i drept din partea profesorului Dobraniecki nu a întîmpinat, aşa cum prevăzuse iniţial, nici o şicană, dar se simţea groaznic. Aparent, în spital totul mergea ca mai înainte, nu s-a produs nici o schimbare, nici o mutare. Atmosfera era însă cu totul alta. Cei mai sensibili, iar dintre ei făcea parte şi Lucia, simţeau acest lucru la fiecare pas. Nimeni nu mai pronunţa numele lui Wilczur. În tăcerea aceasta parcă se simţea ruşinea că atît de uşor s-au dezis de el, s-au lepădat, l-au uitat.

Cu Kolski se întîlnea ceva mai rar. De la discuţia lor decisivă, nu s-a mai străduit să revină la tema aceea, dar nici nu s-a schimbat faţă de ea. Despre lucruri particulare nu mai discutau deloc. De aceea, nu ştia că Lucia colaborează cu profesorul Wilczur. Nu ştia nici că îşi caută alt loc de muncă. O singură dată, după o discuţie cu Dobraniecki, a asigurat-o, în treacăt, că poziţia ei în spital nu este cîtuşi de puţin ameninţată, iar ea i-a răspuns scurt:

— Nu mă interesează asta.

În realitate, trebuia s-o intereseze. Numărul mare de medici în Varşovia făcea nespus de grea obţinerea unui loc de muncă. Pînă acum vizitase cîteva zeci de instituţii — fără rezultat. Îi notau adresa, telefonul şi-i promiteau să-i dea de ştire dacă ar apărea un post vacant.

Între timp a sosit luna martie şi o dată cu ea şi primăvara timpurie din acest an. Pe străzi tot mai des se vedeau femei în taioare şi bărbaţi în talie. Copacii slobozeau primii muguri, unii arbuşti se şi înverzeau uşor.

În acest timp Lucia nu putea să nu observe că profesorul devine tot mai posomorît şi că arată tot mai rău. S-a hotărît să-l scoată la plimbare. La început nu voia să audă. S-a învoit cu condiţia că pot ieşi seara, evitînd cartierele în care ar fi putut întîlni cunoscuţi.

— La ţară trebuie să fie frumos acum... Ai fost vreodată primăvara la ţară?

— Am o amintire vagă din copilărie.

— Ai pierdut mult. Primăvara la ţară... Pămîntul miroase, înţelegi, domnişoară. Pămîntul miroase şi aerul miroase... Păsările. Sînt multe păsări. Zboară pline de griji,

preocupate, ciripesc, adună fire de iarbă, paie, vălătuci de mușchi... iar ciorcîrliile sus pe cer... Vacile ies la păscut.. Cerul e atît de albastru... Mi-am petrecut cîteva primăveri în părțile Bielorusiei... Ai fost vreodată acolo?

— Nu, niciodată.

— Liniștite locuri, frumoase locuri. Pămîntul e vălurit de dealuri, între ele se întind lacuri, păduri dese, împinzite de ienupăr și de aluniș. Căsuțele sînt acoperite cu paie... Nu toate. Cele mai înstărite — cu șindrilă și cu dranița. Dar cei mulți sînt oameni săraci. Necăjiți, săraci, simpli... Oameni buni. Ah, nu mi-am adus aminte de ei cînd am vorbit cu Jemiol. El afirma că toți oamenii sînt răi. Vorbea însă de oraș. Ah, de-ar cunoaște locurile acelea, de-ar cunoaște oamenii aceia... Poate că avea dreptate. Orașul e un monstru. A pus între om și pămînt asfalt și beton. De unde să-și ia omul sentimentele? Sentimentele vin din pămînt, ca toate sevele vitale. În oraș seacă, se fărîmă, se prefac în pulbere, rămîne numai creierul înfierbîntat de lupta pentru existență, creierul care nu este capabil să gîndească, ci numai să com-bi-ne! Să plănuiască tot felul de mașinațiuni. Mai repede, mai mult, mai abil. Omul nu se mai vede pe sine, nu mai vede lumea. Privește aceste case. Ele acoperă orizontul. Ne înconjoară din toate părțile... Rămîn numai niște deschizături mici, ca niște tuneluri prin care putem ieși din interiorul acestui monstru. Cîteva șosele, cîteva linii de cale ferată.

Rămase pe gînduri, apoi continuă:

— Există acolo un tîrgușor. Îi zice Radoliszki. Cîteva străduțe, o bisericuță catolică, una ortodoxă de lemn și vreo mie, două de locuitori. Prin Radolszki trece o șosea lată, mărginită de mesteceni bătrîni, mesteceni groși, noduroși, strîmbi, cu coaja aspră, plesnită de bătrînețe. Șosea pietruită, dar primăvara și toamna e plină de băltoace, iar vara se ridică nori de praf. Dincolo de tîrg, șoseaua cotește spre sud și după cîteva minute de mers se zărește în depărtare o moară, moara bătrînului Prokop Mielnik. Moara se ridică lîngă niște iazuri. Trei iazuri. E o moară de apă. Un iaz e mare, înconjurat des de sălcii și de răchită, al doilea e mai mic și parcă are forma unui rinichi. Malurile sînt line, lunca înclinată alunecă pînă

aproape de apă, fundul iazului e nisipos, aici femeile bat rufele pe scîndură, iar pe cealaltă parte umbrită de arini se scaldă... Dar numai după Sînziene. Acolo cred că dacă te scalzi mai devreme nu-i sănătos... În schimb, iazul de jos e rotund, parcă l-ar fi tras cineva cu compasul. Aici se scaldă caii şi se adapă vitele. Cascada apei învolburate cade vuind, iar de sus se aude huruitul pietrelor de moară. Pe iazuri plutesc gîşte, raţe, cîteodată se lasă pe apă şi cîte o raţă sălbatică, cîte o lebădă călătoare, sau cîte un cufundar. Moara lui Prokop Mielnik... Oameni buni, oameni simpli. De trei ani n-am mai fost pe acolo. Acolo mă ţin minte. Pentru ei nu eram un om de prisos. Pentru ei nu eram o piedică...

Căzu pe gînduri.

— Şi nu vă e dor de ei? întrebă Lucia.

— Ce spui? se dezmetici. —

— Vă întreb dacă nu vă e dor de ei.

Chipul lui Wilczur se lumină de un zîmbet.

— Aş vrea să-i văd. Multe trebuie să se fi schimbat acolo. Trei ani. Wasyl s-a însurat desigur. Natalka a crescut. Olga şi Zonia şi-au găsit şi ele soţi... Femei de treabă.

Pufni în ris şi se întoarse spre Lucia.

— Zonia chiar voia să se mărite cu mine... Ce bucurie ar fi dacă m-aş duce acolo...

Lucia îşi spuse că într-adevăr o călătorie pînă la Radoliszki, de care îşi aducea aminte cu atîta căldură, i-ar face foarte bine profesorului. Ar avea o influenţă liniştitoare asupra nervilor lui, i-ar permite să uite întîmplările recente. S-ar întoarce înviorat şi cu noi rezerve de energie.

— Ştiţi ce, domnule profesor, de ce nu i-aţi putea vizita? întrebă.

— Să-i vizitez? se miră profesorul.

— Da, desigur. Vorbiţi despre ei cu atîta căldură, vă amintiţi de ei cu atîta simpatie. Ar fi o plăcută destindere pentru dumneavoastră. De atîta vreme nu aţi mai părăsit Varşovia.

Wilczur se uită la ea.

— Ha, vrei să mai scapi de mine, spune.

Lucia rîse.

— Exact. Vreau să scap de dumneavoastră. Vedeți cît sînt de dezinteresată. Vă propun o excursie, deși știu că lîngă Radoliszki vă așteaptă Sonia sau Zonia.

Rîdeau amîndoi. Profesorul de mult nu mai fusese atît de bine dispus, iar Lucia își dădea seama că buna dispoziție i-o provocase amintirea acelei mori... Se hotărî să bată fierul cît e cald.

— Serios. Nu văd nici un motiv pentru care v-ați refuza această plăcere.

— Dar știi că nu-i o idee rea. Și cred că s-ar bucura și ei de vizita mea.

— Iar dumneavoastră v-ați mai destinde puțin, ați mai vedea locurile vechi, la care țineți atît de mult, ați respira alt aer. De fapt, nimic nu vă reține în Varșovia. Iar primăvara e atît de frumoasă.

Din ziua aceea ideea Luciei nu-i dădea pace lui Wilczur. Într-adevăr, perspectiva unei vizite la moara lui Prokop i se părea tot mai ispititoare. Era vioi, îi povestea Luciei mereu alte amănunte despre moară și despre viața lui acolo.

După o săptămînă, mereu îndemnat de Lucia, îi spuse într-o zi:

— M-am hotărît. Plec la Radoliszki. Mai întîi însă trebuie să terminăm adunarea materialului pentru volumul întîi, iar dumneata o să-l ordonezi cît lipsesc eu.

Lucia s-a bucurat mult de hotărîrea lui, și s-a apucat de lucru cu și mai multă însuflețire. Cu toată graba, era evident că adunarea materialului se va prelungi cu cel puțin o lună, ceea ce o făcea pe Lucia să se teamă că între timp profesorul ar putea să-și schimbe hotărîrea.

Și chiar așa s-a și întîmplat, dar într-o direcție cu totul neprevăzută.

Într-o bună zi, cînd Lucia a venit, ca de obicei, după-amiază, a găsit în cabinetul profesorului o dezordine cumplită. Toate sertarele erau deschise, pe studiou se ridicau maldăre de cărți, pe pervazurile ferestrelor stăteau deschise trusele chirurgicale.

— Ce s-a întîmplat, întrebă uimită.

Wilczur se ridică de la birou cu o expresie de fericire și entuziasm pe față. Uitase să-i spună bun-venit.

— Domnişoară Lucia, spuse pe un ton solemn, am găsit. Am găsit soluţia şi acum ştiu ce am de făcut, ştiu pentru ce trăiesc. Părăsesc Varşovia pentru totdeauna. Da, domnişoară Lucia. Am fost nebun sau orb că n-am înţeles mai devreme acest lucru. Da, mă întorc la ei. Pentru totdeauna. Aici au încercat să mă convingă că nu mai sînt bun de nimic, dar acolo, acolo ştiu că sînt necesar. Acolo îmi voi dovedi mie şi altora că nu sînt o vechitură inutilă, că mai pot munci, că mai pot munci mulţi ani pentru binele oamenilor. Dar nu al celor de aici, al oamenilor răi dintr-un oraş rău. Acolo am fost atît de fericit. Vezi ce înseamnă oraşul? Te otrăveşte şi te tîmpeşte. Printre străzile acestea, în forfota, în graba asta, în mijlocul tuturor pasiunilor, omul uită ce este, îşi uită plăcerile şi aspiraţiile. Am intrat în acest vîrtej, fără să pot realiza că nu aici este locul meu, că totul mă atrage acolo, la ceilalţi!

Umbla agitat prin încăpere şi vorbea:

— Am gîndit totul. Vînd lucrurile, mobila, biblioteca, iar cu banii aceştia voi putea înfiinţa la moară un ambulatoriu, un punct farmaceutic şi alte asemenea lucruri. Nici nu-ţi poţi închipui cît sînt de fericit. Acolo e un singur medic, care trăieşte în sărăcie şi nu-şi poate permite să-i trateze gratuit pe ţărani. De fapt el nici nu e chirurg. Îşi vor aduce toţi aminte de vremurile de demult, de vremurile cînd eram vraci, numai că acum va fi cu totul altfel. Voi dispune de mijloace antiseptice şi de instrumente excelente. Ha, ha, o să am mult de lucru acolo. Acum mi-am amintit că fata pădurarului din Radoliszki are un chist la ficat, pe partea interioară, înţelegi? Firește, nu am putut s-o ajut, fiindcă nu aveam instrumente. Dar acum am să încerc. Au trecut trei ani. Poate mai trăieşte.

Lucia stătea nemişcată şi îl urmărea cu privirile speriate. Wilczur vorbea în continuare, dar ea nu-l mai auzea, copleşită de gîndul că el pleacă, pleacă pentru totdeauna, că nu-l va mai putea vedea zilnic, nu-l va mai putea ajuta, nu va mai putea veghea asupra lui, nu va mai putea avea grijă de el, de treburile lui, de sănătatea lui. Era mîhnită şi de faptul că el luase această hotărîre şi nici nu se gîndise ce lovitură va fi pentru ea. Nici nu-i trecuse prin minte cît va suferi. Nu s-a gîndit la ea, nu

intrase în calculele lui. Şi acum părea că nu o vede. Străbătea cu paşi repezi camera în diagonală şi vorbea:

— Am săvîrşit o greşeală uriaşă cînd am plecat de acolo. De ce, de ce dacă acolo mă simţeam bine. Acolo e locul meu, acolo scap de acest oraş, acolo găsesc încredere şi ataşament. Asta e. În aceasta constă fericirea, iar dacă nu fericirea, în orice caz sentimentul satisfacţiei, al utilităţii. Se pare că pînă la urmă e acelaşi lucru.

Vorbea despre ei, vorbea despre el, numai despre ea nu amintea nimic. Lucia însă nu făcea parte dintre acele femei care abandonează poziţiile aparent pierdute. Undeva, în subconştient se înfiripă numaidecît o hotărîre. În clipa următoare gîndul se concretiză în cuvinte:

— Plec cu dumneavoastră, domnule profesor.

La început nu înţelese.

— Ce spui?

Lucia repetă?!

— Spun că plec cu dumneavoastră.

— Excelent, se bucură. Dar aş prefera să mă vizitezi cînd mă aranjez acolo, cînd voi pune totul la punct. O să-ţi arăt totul. O să vezi cît e de frumos acolo şi cît de...

— Nu, domnule profesor, îl întrerupse Lucia. Eu vreau să plec cu dumneavoastră. Să plec şi să rămîn cu dumneavoastră.

O privea şi nu-i venea să creadă.

— Ce-s glumele astea?

— Nu sînt glume. Plec cu dumneavoastră.

— Ce idee absurdă!

— De ce absurdă!

— Ce să cauţi dumneata la vîrsta asta într-o infundătură? Nu, nici nu avem ce discuta.

— Şi totuşi, plec, se încăpăţînă.

Wilczur se opri în faţa ei.

— Dar aş putea să ştiu şi eu de ce? Ce să faci acolo?

— Să vă ajut.

— Dar eu nu am nevoie de nici un ajutor.

— Nu vreţi să recunoaşteţi. La orice operaţie e nevoie de ajutor.

Wilczur se burzului.

— Pentru asta nu-i nevoie de ajutorul unui medic. E de-ajuns ajutorul unui băiat sau al unei femei din sat.

— N-am să cred niciodată că un neinițiat în medicină ar putea fi mai de folos decît un medic cu diplomă. Și apoi chiar dumneavoastră spuneați că o să fie o mare afluență de bolnavi, că adeseori trebuia să încredințați pansarea unor neinițiați. Știu că vă pot fi de folos. De altfel și dumneavoastră aveți nevoie de o îngrijire de femeie. De ce să nu merg? Nici pe mine nu mă leagă nimic de Varșovia. Nimic nu mă ține aici.

Wilczur se enervă.

— Asta-i foarte rău, fiindcă ar trebui să te țină. Aici ai un cîmp larg de acțiune, aici o să faci carieră, îți găsești un soț potrivit. Dar de fapt nici nu avem ce discuta, de mine depinde dacă te iau sau nu, iar eu îți spun de pe acum că nu te iau. M-ar mustra conștiința și m-aș socoti cel mai mare ticălos dacă te-aș înmormînta în ținuturile acelea îndepărtate. Eu sînt bătrîn și nu mai vreau nimic pentru mine. Mie îmi ajunge că pot sluji altor oameni. Dar dumneata, fată tînără, ai toată viața înainte, ai dreptul la fericire personală.

Lucia scutură din cap.

— Minunat. Dar nu luați în considerare faptul că fericirea mea personală constă tocmai în ajutorarea dumneavoastră.

— Cai verzi pe pereți. Peste cîteva luni sau peste un an o să-ți iasă astea din cap și abia atunci o să te simți nefericită, plictisită și ursuză. Iar eu va trebui să suport toate acestea conștient de propria-mi vinovăție. Greșesc spunînd că va trebui, fiindcă nu le voi suporta. Și nu le voi suporta pentru că nu te iau cu mine, și gata. Dacă vrei să-mi dovedești afabilitatea dumitale, ajută-mă să lichidez toată șandramaua asta. Mie mi-ar lua prea mult timp iar eu ard de nerăbdare. Aș vrea să plec cît mai repede.

Intrasingența profesorului o făcu pe Lucia să nu mai revină la această temă. Polemica cu Wilczur era inoportună. Cu toate acestea nu încerca să-i întîrzie pregătirile de plecare. A depus tot zelul ca să-i găsească cumpărători, s-a tîrguit cu ei. În același timp îl ajuta pe profesor să-și facă cumpărăturile.

În cele din urmă toate se apropiau de sfîrșit. Plecarea a fost stabilită pentru paisprezece aprilie; cu o seară înainte, Wilczur și-a luat rămas bun de la Lucia. Trenul

lui pleca la şapte dimineaţa şi nu voia ca ea să se trezească atît de devreme şi să-l conducă la gară.

— Cînd o să mă mai aranjez acolo, spunea Wilczur, am să-ţi scriu şi o să te invit. O să mă bucur mult dacă vei veni pentru cîteva zile, ba chiar să-ţi petreci tot concediul.

S-a despărţit de el cu multă căldură. Wilczur avu plăcuta surpriză să constate că nici nu insistase să-l conducă la gară. Era veselă sau poate că reuşea atît de bine să se prefacă, ca să nu-l supere.

— Ce inimă bună are, îşi spuse Wilczur la despărţire. E o fată de aur.

Şi deodată îi păru rău că îi respinsese atît de categoric propunerea de a-l însoţi. Dar imediat îşi reveni:

— Nu. Asta trebuie să însemne o nouă viaţă, o nouă fază. De-acum nu mai e vorba de mine, ci de alţii.

A doua zi la oraş şase era la gară împreună cu Jòsef şi cu multe geamantane, care trebuiau depuse la bagaje. În timp ce se plimba pe peron, înainte de plecarea trenului, tot trăgea cu ochiul la ceas. Ce-i drept el însuşi o rugase, insistase să nu vină, dar acum se simţea dezamăgit că Lucia nu venise. O clipă fu stăpînit de o profundă tristeţe, vecină cu apatia.

Conductorii anunţară călătorii să urce în tren. Îşi luă rămas bun de la Jòzef şi intră în compartimentul lui. Prin fereastra deschisă pătrundea snopul de raze ale soarelui. Se sprijini de fereastră şi privi peronul pustiu. Trenul porni punctual. Wilczur stătea la fereastră privind Varşovia care se îndepărta, oraşul acesta care l-a învins, l-a zdrobit şi iată că acum îl azvîrlea ca pe un lucru de prisos, inutil.

— Dumnezeu să-i ierte, Dumnezeu să-i ierte, repetau buzele lui, dar în inimă cuvintele acestea nu găseau nici un ecou. Inima lui era prinsă într-o strîngere dureroasă, suferinţa dogorise, iar jalea împietrise.

Iar acest groaznic sentiment al singurătăţii...

Ştia că după ce va ajunge acolo, acest sentiment va dispărea, dar acum îi era peste măsură de greu.

Roţile trenului huruiau trecînd peste ultimele macazuri, cele din urmă case ale oraşului se îndepărtau cu o

viteză accelerată, ultimele coşuri ale fabricilor monstrului se pierdeau la orizont.

În spate auzi zgomotul uşii de la compartiment.

Se întoarse.

În faţa lui stătea Lucia cu o valiză în mînă.

Capitolul VII

Cînd a venit dimineaţa la spital, doctorul Kolski a găsit pe biroul lui o scrisoare semnată de Lucia. Îi recunoscuse imediat scrisul şi cu cea mai mare curiozitate deschise plicul gros. În el erau cîteva bancnote şi două coli de hîrtie.

Pe prima citi :

„Dragă domnule Jan,

Datorită faptului că plecarea mea a survenit atît de inopinat, nu am avut timp să-mi iau personal rămas bun de la dumneata, şi te rog să nu fii supărat. Împrejurările m-au făcut să plec din Varşovia pentru un timp îndelungat, poate pentru totdeauna. La despărţire vreau să te rog ceva. Şi anume: nu am reuşit nici măcar să-mi prezint demisia conducerii spitalului. O alătur în scris şi împreună cu ea înapoiez şi salariul pe ultima lună, pe care te rog să binevoieşti a-l depune la casierie. Vreau să fiu cu totul în ordine faţă de această instituţie, cu toate că mi se cuvine un concediu. Sînt convinsă că domnul profesor Dobraniecki va primi ştirea demisiei mele cu deplină satisfacţie. Trebuie să adaug că şi mie despărţirea de spital, aşa cum este el astăzi, îmi produce o mare uşurare. Îţi transmit cele mai bune urări. Sînt convisă că se vor realiza, fiindcă sînt sincere şi pentru că le meriţi. Mă voi gîndi la dumneata. Dacă în viaţa mea se va petrece ceva demn de semnalat, poate am să-ţi scriu. Salutări tuturor. În mod special te rog să-l saluţi din partea mea pe pacientul din camera 116 şi îi urez însănătoşire grabnică. O strîngere cordială de mînă, Lucia."

Kolski citi de trei ori scrisoarea, fără să-i poată înţelege conţinutul. Surpriza era atît de mare, încît în

treaga lui conştiinţă se revolta împotriva faptului împlinit, împotriva noii situaţii.

După ce îşi reveni, telefonă numaidecît la Lucia acasă, dar telefonul ei nu răspundea. Ieşi în goană din spital, sări în primul taximetru întîlnit şi se duse în strada Polna. Administratorul casei nu ştia să-i dea nici o explicaţie. Domnişoara doctor şi-a vîndut mobila şi a plecat astăzi dimineaţa la gară. Cînd a întrebat-o ce adresă să treacă în cartea de evidenţă, i-a declarat că pleacă într-o călătorie şi că nici ea nu ştie unde.

— În călătorie? întrebă Kolski.

— Aşa mi-a spus.

— Şi la ce gară s-a dus?

— Asta nu mai ştiu.

— Mulţumesc, mormăi Kolski, punindu-i în mînă un baeşiş.

Se întoarse din stradă, îl ajunse pe administrator şi îl întrebă:

— La ce oră a plecat domnişoara doctor? Cît putea să fie ora?

Administratorul se scărpină în cap şi răspunse:

— Cred că nu era încă şase.

— Aşa de dimineaţă, observă Kolski. Dar poţi să-mi spui dacă a plecat singură sau a condus-o cineva?

Administratorul scutură din cap.

— Nu, nimeni.

Din Polna, Kolski se duse direct la gară şi constată că între orele şase şi şapte plecau trenuri în toate direcţiile şi era imposibil de stabilit care era trenul Luciei. Îşi propuse să cerceteze mai amănunţit mersul trenurilor, dar deocamdată trebuia să se întoarcă la spital. Tot drumul şi-a bătut capul cu această întîmplare deprimantă. În primul rînd, încerca să reacţioneze metodic care sînt motivele, motivele plecării. Faptul că a părăsit spitalul era absolut de înţeles. Nu-l suferea pe Dobraniecki, nu reuşea să-i ierte lui şi altora cazul lui Wilczur. Dar de ce a plecat din Varşovia? În orice clipă, datorită relaţiilor sale, prin intermediul colegilor şi prietenilor, Kolski putea să-i găsească un loc cel puţin la fel de bun ca cel din spital. Atunci de ce nu i-a spus nici un cuvînt? În plus nu i-a scris adevărul. Dacă a avut timp să-şi vîndă mobila şi toate lucrurile

din casă, putea măcar prin telefon să-şi ia rămas bun de la el. Totul părea învăluit în mister.

Kolski se îndoia că ar putea fi vorba de un bărbat. Lucia nu era o femeie care să se lase brusc fermecată, şi apoi era îndrăgostită de Wilczur. Nu putea fi vorba nici de familia ei, nişte rude mai îndepărtate, stabilite undeva pe lîngă Sandomierz sau pe lîngă Sieradz, cu care nu întreţinea nici un fel de relaţii.

Toată ziua Kolski a umblat şi a lucrat posomorît. Spre seară s-a prezentat la Dobraniecki şi, înmînîndu-i demisia Luciei, îi spuse:

— Nu reuşesc să-mi explic plecarea neaşteptată a doctoriţei Kańska. Trebuie să fi intervenit ceva important. Dumneavoastră nu ştiţi nimic?

Dobraniecki citi atent declaraţia Luciei şi ridică din umeri:

— Nu ştiu nimic şi chiar mă mir că doctoriţa Kańska se desparte în felul acesta de spital. Bineînţeles, fii amabil şi înapoiază-i banii aceia. O nimica toată. Poţi să-i scrii şi că mi-am exprimat uimirea.

— Nu pot să-i scriu, domnule profesor, pentru că nu mi-a lăsat adresa. Sînt foarte neliniştit şi bănuiesc că s-a întîmplat ceva grav. A vîndut totul din casă şi a plecat într-o direcţie necunoscută. Am telefonat la toate cunoştinţele ei şi nu am putut afla nimic.

— Dar profesorul Wilczur nu ţi-a putut furniza nici o informaţie?

Kolski deschise larg ochii.

— Nu m-am adresat profesorului Wilczur. De unde să ştie el?

Dobraniecki izbucni în rîs.

— Dumneata eşti încă foarte neexperimentat, dragă colega. Dacă aş fi convins că nu te-aş jigni spunîndu-ţi naiv, atunci exact aşa ţi-aş spune.

— Nu înţeleg nimic, domnule profesor.

— Ah, nu-i chiar atît de complicat, spuse pe un ton detaşat Dobraniecki. De obicei persoana cea mai bine informată cu privire la o femeie este amantul ei.

Lui Kolski i se ridică brusc tot sîngele în cap. În prima clipă ar fi vrut să se ridice şi să-l lovească pe Dobraniecki drept în faţă, pe urmă privirea lui întîlni privirea batjo-

coritoare a profesorului. Şi deodată parcă toţi muşchii i se atrofiaseră, iar nervii i-au fost atinşi de paralizie.

— Ah, da, îi umbla prin cap. Ticălosul ăsta are dreptate... Cît am fost eu de prost, de naiv.

Jucindu-se flegmatic cu creionul, Dobraniecki mai adăugă:

— Şi apoi nu cred că pupila noastră a plecat din Varşovia. Faptul că a vîndut totul din casă nu înseamnă că s-a mutat în alt oraş, putea să se mute, să zicem, şi la un prieten. Am impresia că găsirea domnişoarei Kańska nu-ţi va pricinui nici dificultăţi prea mari, dar nici o... plăcere deosebită.

Kolski ieşi pe jumătate năucit din cabinetul lui Dobraniecki. Bănuielile avansate de profesor se amplificau în el, se umflau, îi inundau creierul cu sînge, îi strîngeau pumnii într-o furie neputincioasă, cereau cînd răzbunare şi pedeapsă, cînd îl făceau să plîngă... S-a sculat de cîteva ori noaptea, s-a îmbrăcat şi a vrut să alerge la vila profesorului Wilczur. Îşi formulase în minte acuzaţii zdrobitoare, pe care să i le azvîrle profesorului drept în faţă, cuvinte de dispreţ cu care să o stigmatizeze pe Lucia, pe urmă iar plîngea şi era disperat că de fapt nu are nici un drept nu numai asupra sentimentelor ei, dar nici să-i judece faptele. Nu e nimic pentru ea. Un simplu coleg în faţa căruia nu e obligată să dea explicaţii asupra faptelor sale. Se duce acolo şi ce-i spune?... M-ai mînţit în scrisoare... M-ai dezamăgit... Cuvinte goale.

Spre dimineaţă a revenit la gînduri mai optimiste. Dobraniecki e un om rău şi de aceea îi judecă pe toţi oamenii la fel. E imposibil ca Lucia să fie amanta cuiva. Ochii ei priveau prea curajos, prea luminos. Nu avea nimic dintr-o uşuratică. Exceptînd adoraţia aceea, adoraţia platonică pentru Wilczur, era un om în adevăratul înţeles al cuvîntului.

S-a dus dimineaţa la spital obosit şi zdrobit. Au urmat vizita prelungită a bolnavilor, asistenţa la cîteva operaţii. Se simţea nespus de obosit. Fără să vrea, trecînd pe coridor, îşi aruncă de cîteva ori privirile în camera interniştilor. Ea stătea întotdeauna la biroul acela, frumoasă în halatul ei alb, cu chipul grav şi înţelept, cu părul auriu...

Aşa au trecut trei zile. De o sută de ori a pus mîna pe receptor, ca să-i telefoneze profesorului Wilczur, de o sută de ori s-a pornit şi s-a întors de la mijlocul drumului spre Aleea cu lilieci. Se temea. Prefera incertitudinea în locul confirmării bănuielilor scabroase ale lui Dobraniecki. În sfîrşit, în a patra zi, complet liniştit, gata de orice, resemnat, se hotărî să afle adevărul. Oricît de neplăcut ar fi fost. Cel puţin o va vedea, va schimba cu ea cîteva cuvinte, îi va auzi vocea.

Apropiindu-se de vila profesorului, mai ezită o clipă, dar ezitarea trecu repede. Era seara. Se aştepta să zărească ferestrele luminate, dar vila era cufundată în întuneric. Se opri lîngă gard şi ascultă multă vreme pînă cînd apăsă pe butonul soneriei. În liniştea din jur auzea sunetul soneriei în interiorul vilei. Mai aşteptă cîteva minute şi sună din nou. Încă o dată şi încă o dată. Înăuntru ori dormeau toţi, ori nu era nimeni.

În clipa aceea zări pe portiţă o tăbliţă atîrnată. Aprinse un chibrit şi citi:

„Vilă de închiriat imediat".

Chibritul îi fripse degetele. Nici nu simţi. Prin minte îl fulgeră un gînd:

— A plecat. Au plecat împreună...

A doua zi s-a dus din nou pe Aleea cu lilieci. În grădina din faţa vilei un om săpa straturile. Nu se puteau afla prea multe de la el. Într-adevăr vila era de închiriat, fiindcă profesorul Wilczur se mutase.

— Cînd a plecat profesorul?

— Păi, în paisprezece.

Data se potrivea cu data plecării Luciei.

— Dimineaţa?

— Dimineaţa devreme.

— Şi nu ştii încotro?

— De unde să ştiu? Dacă cineva ştie, atunci numai Jòzef. El l-a condus pe domnul profesor la gară.

— Şi unde-i acest Jòzef?

— Nici asta nu vă pot spune. Aici şi-a încheiat slujba şi cred că munceşte în altă parte. Mie nu mi-a spus unde. Dar staţi puţin... Imediat, imediat... Are nişte rude în strada Tamka. Ţin o spălătorie. Aţi putea afla de la ei.

Pe Tamka erau cîteva spălătorii. Trecînd pe la fiecare, a ajuns şi la cea căutată. Într-adevăr, aparţinea mătuşii servitorului profesorului Wilczur. O femeie grasă, cu obrajii foarte roşii şi cu nişte ochi mici, sfredelitori, îl primi neîncrezătoare pe Kolski.

— Dar dumneata ce treabă ai cu el?

— Aş vrea să mă văd cu el, o lămuri Kolski.

— Eşti de la poliţie cumva?

— Da' de unde!

— Atunci poate în legătură cu slujba? Dacă-i aşa, e prea tîrziu, fiindcă nepotul meu şi-a găsit slujbă. E ocupat pînă în septembrie. Dar dacă vrei, lasă adresa şi se prezintă el în septembrie.

— Dar la cine lucrează? Aţi putea să-mi daţi adresa?

— Asta nu mai ştiu. Mi-a spus numai că pe un vapor. S-a angajat *steward*.

— Pe un vapor... Hm... Nu ştiţi cumva, ar fi putut să vă spună, unde a plecat profesorul Wilczur?

Femeia ridică din umeri.

— De ce să-mi spună mie aşa ceva. De unde să ştiu eu?

— Vă rog să mă iertaţi. Kolski se înclină şi plecă.

Aci se pierdea şi ultima urmă.

În aceeaşi seară Dobraniecki dădea o recepţie la care era invitat şi Kolski. Doamna Nina pleca pe vară în străinătate, pentru a-şi reface sănătatea, cum spunea ea. Doamna Nina arăta înfloritoare. Vioaie, veselă, spirituală şi fermecătoare, trecea de la un grup la altul.

Cînd îl zări pe Kolski stînd singur lîngă uşa budoarului, îl luă de braţ şi îl conduse pe terasă. Soţul îi furnizase informaţii amănunţite despre necazurile lui. Acum i se părea mai interesant şi chiar mai atrăgător decît înainte. Farmecul romantismului o îndemna întotdeauna spre cuceriri. Acest medic tînăr, îndrăgostit de colega lui, care l-a părăsit pentru un profesor bătrîn, putea să intereseze ca o poziţie greu de cucerit. De altfel îl remarcase de mult.

— Cred că nu sînt prea indiscretă, începu, dacă-ţi mărturisesc că bănuiesc de ce eşti atît de trist.

Kolski nu răspunse.

— Poate m-am exprimat greşit. Dumneata ai folosi cuvinte mult mai dure, nu-i aşa?... Deprimare, ori poate

disperare sau tragedie?... Te înțeleg... Și eu am avut cîndva o dragoste nefericită. Știu ce simte omul în asemenea clipe. Ai sentimentul că atîrni deasupra unei prăpăstii, nu-i așa?

Vocea ei moale, caldă și cordialitatea ei făceau impresia unei compasiuni sincere. Văzduhul era plin de mireasma liliecilor care creșteau în tufe dese în jurul vilei. Adierile ușoare mai aduceau din parc și alte miresme. În strada Frascati primăvara era în toi, iar seara — călduroasă.

— Așa este, spuse Kolski.

Nina se sprijini, de balustradă și continuă:

— Țin minte, era tot primăvara. Stăteam aici, pe aceeași terasă, cînd am primit scrisoarea. Scrisoare de la el. Cît de îngrozitor de reci sînt aceste scrisori. Le ții în mînă ca pe o bucată de gheață și parcă te frige răceala lor. Iar în interior cuvinte banale, corecte, rigide, politicoase. Așezate în rînduri ca niște servitori în costume de gală, cu chipurile împietrite. Că-i pare foarte rău... că împrejurările... că nu poate personal, fiindcă a apărut o situație neașteptată. Și din toate acestea rezultă acel ucigător „nu te iubesc". Un nemilos „te las"... Și de ce să mai faci risipă de atîtea fraze rotunde, de atîtea lozinci lustruite.

Făcu o pauză și adăugă:

— Nici nu-ți poți închipui cît am fost de nefericită...

Kolski o privi în ochi și spuse:

— Eu pot.

— Ai iubit-o mult?

— Mult? Koslki răspunse după o clipă de gîndire: Nu știu dacă mult. Nu am nici un termen de comparație. O iubesc numai pe ea, și în afară de ea n-am mai iubit pe nimeni... Și nici n-o să iubesc.

— Da, confirmă cu o mișcare a capului. Aceasta este adevărata iubire. O recunosc. Pentru că și eu gîndeam atunci așa. Tocmai credința că nu vei mai iubi niciodată pe nimeni este dovada dimensiunii sentimentelor, a sincerității și profunzimii lor. Și mă revoltă cei care nu pot înțelege că omul care iubește a doua oară a putut iubi cu adevărat și prima dată.

Kolski ridică privirile spre ea.

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți.

În primul rînd că omul trăiește, că tot ce trăiește se schimbă. Pentru că însăși viața nu este altceva decît o continuă schimbare, nu-i așa?

— Da. Din punct de vedere științific...

— Nu numai din punct de vedere științific, îl întrerupse ea. Și noi ne schimbăm. Și acum spune-mi dacă iubirea mea de acum cîțiva ani ar fi jignită, diminuată sau anulată fiindcă iubesc pe altcineva? De o sută de ori nu. Atunci am iubit cu toată simțirea și gîndul meu, cu toată ființa mea, indivizibilă, și nu exista în mine loc pentru nimic altceva, eram toată înrobită de iubire. Dar nu eram eu, cea de astăzi, pe care o vezi în fața dumitale. Aceasta este cu totul altă ființă. Pînă și continuitatea dintre mine și cealaltă a fost tăiată, întreruptă brutal. Natura nu suportă vidul. Există un proverb latinesc...

— *Natura horret vacum*, completă Kolski.

— Exact. Poți iubi statornic și devotat toată viața numai dacă dragostea este întreținută, dacă trăiește în noi. Dacă trăiește, înseamnă că nu e doar o mumie, o relicvă, ci o parte din sufletul nostru și împreună cu el străbate toate transformările noastre. În caz contrar se mumifiază treptat, iar noi îi înălțăm undeva, într-o bisericuță a inimii, un altar trist, în care cultul se practică doar în clipele de amintire. O poate înlocui numai o altă viață, dacă sîntem atît de norocoși încît să o întîlnim.

— Vorbiți foarte ciudat, interveni Kolski derutat.

— Ciudat?... Spun adevărul, spun ce am trăit, ce am gîndit, ce văd în mine însămi. Și îți spun dumitale, fiindcă știu în ce stare de spirit ești, știu că dumneata, cu subtilitatea și delicatețea sentimentelor dumitale, ești capabil să mă înțelegi.

Kolski era ușor suprins. Pînă acum avea impresia că doamna Dobraniecka nu-i acordă o atenție mult mai mare decît altor colaboratori ai soțului ei. Nu putea să nu se simtă măgulit de faptul că această superbă doamnă, renumită prin frumusețea și eleganța ei, îl cunoaște atît de bine.

— Vă sînt cu adevărat foarte recunoscător pentru această dovadă de... pentru bunăvoința... pentru părerea atît de amabilă despre mine.

— Nu-mi mulțumi. Voi fi foarte sinceră cu dumneata. Recunosc că nu e deloc frumos din partea mea că-ți vorbesc despre ceva care îți redeschide o rană proaspătă. Și te rog să-mi ierți acest act egoist.

— Egoist?... se miră Kolski.

— Da, domnule Jan. Nu știu ce părere ți-ai făcut despre mine. Probabil că și dumneata socotești ca toți ceilalți că nu-mi lipsește decît laptele de pasăre, că sînt fericită și nu-mi doresc nimic mai mult. Așa să fie?... Ah, firește, Jerzy mă iubește, îmi asigură bunăstare, nu-mi refuză nimic. Nimic din ceea ce este prețios pentru majoritatea femeilor. Dar noi femeile, prețuim cel mai mult acea apropiere sufletească pe care ne-o poate oferi bărbatul iubit. Înțelegi?

— Da, doamnă.

— Soțul meu însă este prea absorbit de știință și de muncă, și apoi are o părere prea rigidă față de problemele omenești. În aceste chestiuni este intransigent. Crezi că aș putea să-mi permit față de el să mă destăinui, să-i împărtășesc gîndurile mele cu privire la lucruri atît de importante pentru mine? Nu, eu îți sînt dumitale îndatorată că vrei să mă asculți. Poate că e o cruzime din partea mea, dar te rog să mă ierți. Cu care dintre sutele de cunoscuți aș putea vorbi în acest fel, de a cărui discreție aș putea fi atît de sigură?

Kolski tuși.

— Din acest punct de vedere vă puteți bizui pe mine.

Doamna Nina îi atinse ușor mîna cu vîrfurile degetelor.

— Nu m-am îndoit nici o clipă. Și pentru că astăzi e noaptea sincerității, nu vreau să-ți ascund nimic. În zilele acelea triste, cînd am primit scrisoarea aceea de gheață, am fost aproape de sinucidere. Și nu știu cum s-ar fi sfîrșit, eram pe atunci încă foarte tînără și lipsită de experiență. Era prima mea mare iubire. Din fericire soarta mi-a scos în cale un om. Era un om bun și înțelept, care a trecut prin multe în viață, care știa să privească în inimile altora. Era frumos din partea lui. Nu voia nimic de la mine, nu voia nimic pentru el. Pur și simplu voia să mă ajute să-mi vindec disperarea. Ah, n-am să uit niciodată convorbirile acelea lungi cu el, destăinuirile acelea, sfa-

turile bune şi prietenoase, priceperea de a privi în cele mai ascunse unghere ale inimii mele. De fapt eu nu mă închideam în faţa lui. Dimpotrivă. Spuneam ce simţeam. Iar el era pentru mine un adevărat doctor.

Zîmbi.

— Îi spuneam doctorul inimii mele.

Kolski întrebă:

— Dar era într-adevăr medic?

Doamna Nina scutură negativ din cap.

— Nu. De fapt nu era nimic. Dar în vremea aceea el era totul pentru mine. Era un mare dar al destinului. De atunci mă simt îndatorată întregului univers. Atita îmi doresc să pot oferi cuiva un dar asemănător. Bineînţeles, ştiu că nu pot fi un doctor de inimi tot atît de bun ca omul acela. Îmi lipseşte şi înţelepciunea şi profunzimea privirii şi delicateţea mîngîitoare a atingerii lui.

Cum ea tăcu, Kolski crezu de cuviinţă să se împotrivească.

— Ce spuneţi, doamnă?!

— Crezi că?...

Kolski nu credea nimic. Se simţea stingherit şi avea impresia că doamna Dobraniecka îi spusese lui toate acestea din greşeală, luindu-l drept altcineva. Totuşi i se părea fermecătoare şi plină de bunătate. Nu bănuise la această doamnă plină de mîndrie atîtea disponibilităţi sentimentale.

— Sînteţi foarte bună, doamnă, spuse el.

Se aşternu tăcerea. Din salon se auziră frînturi de muzică. Doamna Nina rupse tăcerea.

— Am cunoscut-o foarte puţin pe domnişoara Kańska. A fost de cîteva ori la noi şi mi-a făcut o impresie pozitivă. Se pare că este una dintre acele femei contemporane care vor şi ştiu să lupte pentru existenţă. Soţul meu îi preţuieşte mult aptitudinile. Am auzit de la el întotdeauna cuvinte de apreciere, şi dumneata ştii că nu e un om indulgent.

— Ah, da, recunoscu Kolski.

— Nu te va mira faptul că m-a interesat această fată fermecătoare. Şi nu am primit indiferentă ştirea că vă leagă o simpatie reciprocă.

— Din păcate nu reciprocă, spuse îndurerat Kolski.

— Asta s-a dovedit abia acum și a fost o supriză pentru mine. Cine putea să bănuiască? Ce-i drept, nu o dată auzeam prin spital și prin alte părți zvonuri care-i lezau buna reputație. Eu le respingeam revoltată. Eram convinsă, nu mai puțin decît dumneata, că relația ei cu Wilczur se bazează exclusiv pe admirație. Măcar din considerație pentru vîrsta lui. E aproape un moșneag. Cine să bănuiască! Tînără, frumoasă, independentă, aparent neprihănită, dezinteresată... Și deodată vine această veste, ca trăsnetul din cer senin...

— Nu tot ce strălucește e aur, spuse sentențios Kolski. Simțea amărăciune, repulsie și dispreț față de lumea întreagă.

Doamna Nina îi atinse iar mîna.

— O, nu, domnule Jan, nu ai dreptul s-o condamni. De unde poți ști dumneata ce împrejurări morale sau... materiale au determinat-o să devină prietena unui bărbat bătrîn și neatrăgător. Viața, chiar și viața unei fete atît de tinere este plină de enigme și de taine. Nu poți privi aceste lucruri superficial, nu le poți lua *à la lettre**. O judeci prea aspru. Îți dau dreptate că pentru un observator din afară, ea nu va fi decît metresa domnului Wilczur. Dar noi care am cunoscut-o nu putem simplifica lucrurile chiar așa. Trebuie să existe niște motive care au făcut-o să țină la el. În definitiv Wilczur nu mai are mult de trăit și se zice că i-a mai rămas multă avere.

Această mișcare era însă prea forțată. Doamna Nina își plasase greșit lovitura, care nu numai că nu și-a atins ținta, dar a stîrnit și o reacție violentă.

Kolski își încruntă sprîncenele și spuse pe un ton ușor iritat:

— Nu-i adevărat, doamnă. Știu cu certitudine că profesorul Wilczur este complet ruinat. Dar chiar dacă ar fi milionar, asta nu ar avea nici cea mai mică importanță pentru domnișoara Lucia. Vă asigur, fiindcă știu că pentru ea aspectele materiale sînt inexistente. Nu, doamnă, ea este prea generoasă, iar altruismul ei mă uimea. Adeseori îi dădeam eu pacienți înstăriți, dar ea îi

* Exact (trad. din lb. franc.).

refuza pe motiv că nu avea timp şi ştiţi dumneavoastră cum îşi folosea ea timpul?... Trata gratuit în diferite orfelinate şi aziluri.

Doamna Nina se retrase pe vechile poziţii.

— Întotdeauna am avut această părere despre ea, spuse apăsat. Întotdeauna. Recunoaşte însă că şi dumneata te pierzi căutînd motivele acestui pas. Numai o dragoste nețărmurită ar explica totul. De acord, există cazuri în care fete tinere îşi pierd capul sau chiar se îndrăgostesc de bărbaţi mai în vîrstă. E posibil ca şi aici să avem de-a face cu un caz asemănător, cu toate că nu cred, chiar şi pentru că doctorița Kańska mi-a lăsat întotdeauna impresia unei fiinţe sănătoase atît fizic cît şi psihic, ori nu există nici o îndoială că dragostea pentru un om atît de bătrîn trebuie socotită ca ceva anormal, potrivnic naturii...

Din nou se lăsă tăcerea.

— Am auzit odată că magia constă nu atît în tratarea bolnavilor, cît în sugestionarea lor că se simt mai bine. Se zice că nu de mult a fost demascat un vraci din Malopolska, care utilizînd hipnoza, lua banii ţăranilor naivi, iar soţiilor şi fiicelor lor, ceea ce îi puteau oferi. Lumea e plină de mistere şi niciodată nu m-am încumetat să le dezleg. Ştii ce principiu am adoptat?

— Nu, doamnă.

Pur şi simplu cînd întîlnesc ceva inexplicabil, ceva care sub veşmîntul misterului poate să ascundă o monstruozitate, trec repede mai departe. Prefer să rămîn cu convingerea că lumea e frumoasă, iar faptele oamenilor nobile şi înţelepte. În felul acesta mă feresc pe mine de orice murdărie. Trec mai departe şi oricît de mult aş vrea să pătrund necunoscutul, renunţ. Te rog să mă crezi că e un principiu sănătos.

— Nu te poţi îndepărta de orice atît de uşor, interveni grav Kolski.

— Cine vorbeşte de lucruri uşoare?! Voind să te respecţi pe tine şi să-ţi consolidezi propriile virtuţi, trebuie să abordezi lucrurile grele. Nu-i greu să frîngi un pai, nu-i greu să renunţi la un aliment care nu-ţi place. După părerea mea un om ca dumneata este menit să învingă în el cele mai mari greutăţi. Dumneata eşti un om

curajos. Dacă ai fi trăit în timpul colonizării Americii, cu siguranță ai fi fost unul dintre pionierii ei.

Pe terasă ieși profesorul Dobraniecki și strigă:

— Nina, domnul ministru pleacă și vrea să-și ia rămas bun de la tine.

— Vin numaidecît, spuse ridicîndu-se și întinzîndu-i mîna lui Kolski. Îți mulțumesc. A fost o discuție fermecătoare. Atît de rare sînt aceste clipe în viața mea. Îmi pare nespus de rău că plec. Din păcate totul e hotărît și pregătit. Nu pot să-mi amîn plecarea. Dar am să mă străduiesc să-mi reduc șederea în străinătate. Atîtea aș mai avea să-ți spun, atîtea aș vrea să aud de la dumneata. Îmi dai voie să-ți scriu?...

Uluit încă de la început, Kolski se pierdu complet.

— Dar vă rog. Vă voi fi recunoscător.

Se aplecă mult sărutîndu-i mîna. Cînd se îndreptă, ea nu mai era pe terasă.

Se întorcea acasă ametit. Ca să-și mai adune gîndurile, trecu pe lîngă casa în care locuia și porni la plimbare pe Aleile Ujazdowskie. Se lumina de ziuă. Deasupra parcului Lazienki, cerul părea acoperit cu un argint cenușiu. Se așeză pe o bancă și începu să-și orînduiască impresiile. Nu se socotea un om prost și nici nu era în realitate. În ceea ce spunea doamna Nina simțise imediat ura împotriva Luciei, mascată cu complimente atît de rafinate. Îi lua apărarea, dar în realitate voia să o discrediteze în ochii lui. Cu ce scop însă? Să fie cumva plecarea Luciei legată de persoana doamnei Dobraniecka?... Nu, exclus. Mai exista o explicație, dar Kolski avea o părere prea modestă despre el însuși ca să poată bănui că această superbă doamnă se îndrăgostise tocmai de el.

În orice caz, discuția cu ea trebuia să facă și a făcut asupra lui o impresie foarte puternică. Doamna Dobraniecka și-l cîștigase cu destăinuirile ei, îl fascinase prin felul ei de a fi și prin nivelul de abordare a acestor grele și complicate probleme, pentru a căror formulare el personal, dispunea de cuvinte atît de simple ca iubire, ură, gelozie.

Adormind, se gîndea:

— Ciudată, neobișnuită femeie...

Capitolul VIII

Lucia ridea vesel, senin.

— Vedeți că și aici vă pot fi de folos, spunea în timp ce deschidea valiza și scotea din ea sandvișurile învelite în hîrtie cerată. Ați leșina de foame fără mine.

— Te-ai gîndit și la asta, se mira Wilczur.

— Nu m-am gîndit deloc. Am telefonat la informații și am aflat că trenul acesta nu are vagon restaurant. De aici nu era greu de tras concluziile ce se impuneau. Cum știam că ați plecat de acasă, fără micul dejun, din prevedere, m-am aprovizionat cu tot ce vedeți.

— Dar asta-i o adevărată cămară.

— Nu vă fie teamă, domnule profesor. Cea mai apropiată gară înzestrată cu bufet, în care trenul staționează mai mult, va fi abia la ora unsprezece. Vă asigur că pînă atunci nu va mai rămîne aproape nimic din această cămară.

Previziunile Luciei s-au adeverit întru totul. Pofta de mîncare era favorizată nu numai de dimineața timpurie și de voiaj, ci și de buna lor dispoziție. După o scurtă consternare și o serie de reproșuri, pe care i le-a făcut Luciei, Wilczur a trebuit să se împace cu faptul împlinit iar împăcarea i-a venit cu atît mai ușor, cu cît, în fond, deși nu-i venea să recunoască, era bucuros de nesubordonarea ei.

Asculta cu atenție proiectele Luciei. Nu intenționa să-și limiteze munca la ajutorul acordat lui Wilczur. Concepuse un întreg plan de acțiune. Își propunea să se ocupe, de propagarea igienei în localitățile din împrejurimi, mai ales a igienei locuințelor. La rîndul lui, Wilczur îi făcea cunoscute condițiile pe care le vor întîlni acolo. Îi vorbea despre oameni, despre relațiile și obiceiurile de la moară, din tîrgușor și din împrejurimi.

Erau atît de absorbiți de discuție, încît nici nu auziseră zgomotul făcut de ușa ușor întredeschisă și nu observaseră mîna care se strecurase prin deschizătură. Se strecurase repede și pentru scurt timp, atît cît îi fusese necesar ca printr-o mișcare abilă să se afunde în buzunarul paltonului lui Wilczur, agățat imprudent chiar lîngă ușă.

Posesorul mîinii o retrase fără zgomot împreună cu conținutul buzunarului și tot fără zgomot închise ușa. Apoi, fără să piardă timpul, părăsi repede vagonul, mai străbătu prudent două, trei vagoane și se opri pe coridorul pustiu. Se uită atent împrejur, apoi scoase de la piept un portofel destul de umflat. Fluieră încet și prelung la vederea teancului gros de bancnote, pe care cu o mișcare sigură le ascunse în buzunar. În portofel rămăseseră numai actele, care nu aveau nici o valoare pentru el. Tocmai voia să arunce portofelul pe fereastră, cînd îi sări în ochi o hîrtiuță verde asemănătoare dolarului. O scoase dintre celelalte și citi:

„Am primit de la profesorul Rafaell Wilczur..."

Mîna pusă în mișcare încremeni în aer. Scoase un nou fluierat și își vîrî degetele în portofel. Pașaportul, legitimația, cărțile de vizită. Nu exista nici o îndoială cine era proprietarul portofelului.

Duse încet mîna la buzunar, scoase bancnotele proaspăt încasate și le așeză la locul lor, apoi puse portofelul în buzunar și porni mult mai încet înapoi. Găsi cu ușurință compartimentul. Prin ușa ușor întredeschisă se vedea paltonul maro.

De data aceasta deschise ușa fără nici o măsură de precauție și intră în compartiment.

La început nu l-au recunoscut. Era îmbrăcat într-un costum aproape elegant, în carouri cenușii, și o gambetă ușor șifonată. Nu-l mai văzuseră niciodată într-o asemenea îmbrăcăminte.

Profesorul Wilczur îl privi îndelung și strigă cu surprindere:

— Jemiol!

— Ha, ai ghicit, împărate. Ce să fac?! Am fost identificat. E tot mai greu să călătorești incognito prin Polonia. Respectele mele, doamnă. Ce-i expediția asta medicală? Vă duceți să tăiați pe cineva în provincie? Să nu mai fie carne la Varșovia?...

Îi privi atent și întrebă, ridicîndu-și pălăria deasupra capului:

— Ei, ori poate că aceasta e cea mai potrivită clipă pentru prezentarea felicitărilor? Per Bacco! Seamănă cu un voiaj de nuntă.

Wilczur se înroşi. Lucia însă izbucni în rîs.

— Din păcate — nu.

— Nu?... răsuflă parcă uşurat Jemioł şi aşezindu-se comod spuse: Atunci pot rămîne cu voi fără a-mi leza demnitatea.

— Dar unde mergeţi? întrebă Lucia.

— Astăzi e la modă „călătoria în necunoscut". Originalitatea călătorici mele constă în aceea că factorul moderator este cu adevărat întîmplarea, adică momentul în care controlorul reuşeşte să constate că nu posed bilet. Controlorii au prejudecata că numai posesorii de bilete călătoresc cu trenul. Eu personal încerc, întotdeauna, în timpul vacanţei de vară, să-i conving de contrariul. Din păcate sînt nişte oameni care nu recepţionează noile noţiuni şi de aceea foarte des trebuie să cobor în cele mai surprinzătoare gări. Partea pozitivă a lucrurilor constă în faptul că treptat cunosc scumpa noastră patrie: există însă şi inconveniente. Şi anume, unele raioane îmi rămîn cu totul inaccesibile.

— Vă place atît de mult să călătoriţi? întrebă Lucia.

— Călătoriile sînt instructive, îi explică el. Eu întotdeauna am fost atras de turism. Sînt un om receptiv. Cum să nu mă las ispitit cînd văd peste tot panouri care te invită cu litere mari: „Vizitaţi Polonia", „Cunoaşteţi-vă ţara"?!

— Panourile, interveni Lucia, nu recomandă însă călătoriile pe blat.

— Asta nu-i decît o lacună a lor, declară Jemioł. În definitiv, care este diferenţa între o călătorie pe blat şi una cu bilet? *Quelle différence?* Oamenii cu un sistem de gîndire simplist o numesc pe prima vagabondaj, iar pe cea de a doua turism. Oare persoana care călătoreşte într-un fel sau altul se schimbă cu ceva? Cîtuşi de puţin. Diferenţa este stabilită de buzunarul lui, de portofelul lui. Pentru a vă demonstra cît de inexactă şi de labilă din punct de vedere ştiinţific este o asemenea definiţie, am să vă arăt ceva...

Nu-şi încheie fraza. În compartiment intră controlorul şi se adresă pe un ton stereotip:

— Biletele la control, vă rog.

Biletul Luciei şi al lui Wilczur au fost perforate. Apoi controlorul se adresă lui Jemioł, privindu-l bănuitor:

— Biletul dumneavoastră?

— Charon, care exploatează cu perfidie invenţia creatoare a lui Stevenson în scopurile josnice ale etatizării capitaliste. Oare nu se trezeşte în tine revolta spontană împotriva acelor tendinţe care te-au implicat în mecanismul financiar ce paralizează liberalismul circulaţiei şi penetraţia interregională?

Controlorul surprins îşi trecu privirile peste chipurile celorlalţi şi răspunse derutat:

— Mie mi-e totuna. Biletul, fiţi amabil.

— Ha, ha, ha, rise Jemioł. Prin urmare tu chiar cultivi în sufletul tău dulcea iluzie că eu aş putea poseda aşa ceva?

— Eu nu am venit aici să glumesc, se ofensă controlorul, şi vă rog să nu mă tutuiţi, că nu am păscut împreună. Vă rog biletul, sau vă cobor la prima staţie.

— Nu-ţi va fi atît de uşor, *carrissime*, deoarece instrucţiunile cărora trebuie să te supui ca un rob, prevăd că pasagerul care nu a reuşit să-şi cumpere bilet, poate s-o facă în vagon cu o majorare nesemnificativă. Eu sînt un asemenea pasager.

Spunînd acest lucru, luă o înfăţişare dispreţuitoare şi scoţînd din buzunar portofelul umflat al lui Wilczur, scoase din teanc o bancnotă şi o înmînă controlorului.

Conţinutul impresionant al portofelului îl consternă pe controlor. Pentru el era o adevărată surpriză, fiindcă, de cum intrase în compartiment, ochiul lui format îl şi categorisise pe pasagerul cu gambetă drept un vagabond fără o leţcaie în buzunar. Acum îi trecu prin minte că ar putea fi un excentric.

— Dumneavoastră călătoriţi tot la Ludwikowo? întrebă controlorul.

— La Ludwikowo? se miră Jemioł. Da, prietene, îţi admir intuiţia. Într-adevăr merg la Ludwikowo. În schimb, Arhimede, ţi-aş rămîne îndatorat dacă mi-ai spune ce dracu caut eu acolo.

Controlorul îi înmînă biletul şi ridică din umeri.

— Dumneavoastră îmi vorbiţi foarte ciudat.

Cînd controlorul se retrase, Jemiol oftă:

— Ei, vezi, generale, fără să știi mi-ai plătit biletul pînă la acel Ludwikowo parșiv. Primește de la mine acest cadou, ca pe o modestă recompensă.

Spunînd asta, îi întinse lui Wilczur portofelul.

— Dar... dar acesta-i portofelul meu, se miră profesorul.

— Da, recunoscu Jemioł, și acesta-i motivul pentru care nu a devenit al meu. Ah, faraoane, ai trezit slăbiciune în inima mea de leu. Fie. Îți înapoiez cu mărinimie acest obiect ghiftuit, obținut cu prețul unei bogate experiențe și al unei anumite abilități a degetelor. Iar pentru viitor, te sfătuiesc, Midas *, să nu-ți mai agăți paltonul chiar lîngă ușa compartimentului.

Wilczur se simțea evident jenat de toată această întîmplare, în schimb Lucia se uita la Jemioł cu o neliniște ce nu putea fi camuflată. Fără să dea atenție acestor lucruri, Jemioł perora în continuare. La un moment dat întrebă:

— Oare dumneavoastră călătoriți spre Ludwikowo?

— Da, confirmă Lucia.

— În acest caz vă rog să mă preveniți cînd se apropie gara aceea, fiindcă trebuie să poruncesc servitorilor mei să-mi pregătească numeroasele geamantane.

— Mai aveți destul timp, spuse Lucia. Încă vreo douăsprezece ore.

— Ah, da? Înseamnă că e undeva prin apropierea polului nord.

— Nu, prietene, rise Wilczur. Nu ajungem nici pînă la cercul polar.

— Excelent, pentru că nu mi-am luat ciinii, sania și alți eschimoși. Dar ați putea să mă informați și pe mine, de ce naiba vă duceți acolo? În vacanță, împărate?

— Nu, prietene. Ne mutăm, și parțial tu ești autorul acestei mutări. M-ai făcut să detest orașul...

— Recte, te-am făcut să fii conștient că detești orașul. Omul ascunde în el o întreagă junglă de chemări de care nu este conștient, de pofte, de simpatii și aversiuni înăbușite. Un pian stă ca o vacă bleagă și nu știe nimic

* Regele legendar al Frigiei, care prefăcea în aur tot ce atingea.

despre interiorul lui, despre sutele de strune, capabile să scoată cele mai diverse sunete. Cînd însă un virtuoz se apropie de lada aceea aparent moartă, scoate din ea tot infernul şi tot paradisul muzicii. Aşa mă apropii şi eu de sufletele oamenilor. Morala?... Rămîi cu mine şi atingi idealul cunoaşterii de sine.

Wilczur zîmbi.

— Nu am nimic împotrivă.

— Împotriva cui?

— Împotriva rămînerii cu tine. Vino cu noi, prietene, şi rămîi.

— Dar să am iertare, ce dracu să fac eu acolo?

— Fie şi în rol de virtuoz. Şi apoi tot nu ai familie aşa că nimic nu te obligă să te întorci la Varşovia. O să stai la ţară, printre alţi oameni. A, exact! Acolo am să te conving cît de mulţi oameni sînt buni. Nu ai vrut să crezi în existenţa lor.

După o scurtă tirguială, Jemioł căzu de acord. În definitiv îi era indiferent unde-şi petrece timpul, şi cum discuţiile cu Wilczur îi făceau plăcere, spuse:

— Ei, pentru un timp pot accepta propunerea ta, milord.

Profesorul se bucură.

— Ei, vezi, prietene. Echipa noastră se întăreşte. Şi sînt convins că dacă vei cunoaşte ţinutul Radoliszki, nu o să mai vrei să pleci de acolo. Cred că o să ţi se facă lehamite de trîndăveală şi mă vei ajuta împreună cu colega Kańska.

— Cu cine? întrebă cu o voce străină.

— Cu doctoriţa Lucia Kańska, spuse Wilczur arătînd cu mîna vizavi.

Chipul lui Jemioł, cu grăsimea lui de bufon şi de cinic deveni dintr-o dată concentrat şi grav. Privirea lui rătăci îndelung pe chipul şi trupul Luciei.

— Pe dumneavoastră vă cheamă Kańska?... Nu ştiam.

— De la naştere, rîse Lucia, surprinsă puţin de tonul lui.

— Dumneavoastră... dumneavoastră sînteţi din Sandomiersz? întrebă fără să-şi ia privirile de la ea.

— Nu. Din ținutul Miechów, dar am avut rude la Sandomiersz.

Se lăsă tăcerea.

— Cunoașteți părțile acelea? întrebă Lucia.

Jemioł nu răspunse un timp. În cele din urmă ridică din umeri.

— Omul umblă peste tot.

Se vede că numele Luciei trezise în el o amintire foarte puternică, fiindcă tăcu și rămase gîrbovit și posomorit.

— Am fost o dată la Sandomiersz, începu Wilczur parcă fără să observe schimbarea dispoziției tovarășului său. În vremea studenției. Frumos oraș. Ziduri vechi. Țin minte primăria, frumoasă primărie. Și străduța aceea din dreapta și o căsuță din cărămidă roșie toată cufundată în verdeață. Acolo m-am oprit cu un coleg... Pe urmă am cumpărat o bărcuță și am mers cu ea pe Vistula în jos pînă la Varșovia. Pentru vremile acelea a fost o adevărată expediție, și eram tare mîndri de ea. A fost una dintre cele mai plăcute vacanțe pe care le țin minte. Eram în anul întîi. Pe urmă au venit ani de muncă grea. Vara plecam la practică în cîte o clinică din străinătate sau pur și simplu să cîștigăm un ban, să avem cu ce ne plăti locuința și întreținerea în timpul anului școlar...

Trenul se opri într-o gară mică.

— Dumneavoastră ați cunoscut-o pe doamna Elżbieta Kańska? întrebă încet Jemioł.

Lucia înclină capul.

— E mătușa mea...

— Mătușa, repetă Jemioł. Deci Michał Kański a fost unchiul dumneavoastră?...

— Da, confirmă Lucia. I-ați cunoscut?

— Atît cît poate un om cunoaște alt om... Michał Kański. Elevii îi spuneau tapirul. La bătrînețe trebuie să se fi îngrășat. Acum cred că arată ca un rinocer, îngrășindu-se și tușind în vatra caldă a cuibului său micburghez.

Lucia scutură din cap.

— Nu mai trăiește de douăzeci de ani. Eram mică cînd a murit. Au murit amîndoi. Acum cîțiva ani a murit și mătușa.

Făcu o pauză și adăugă apăsat:

— Am iubit-o foarte mult și îi datorez multe. A fost cea mai nobilă femeie din cîte am cunoscut.

Spuse asta cu intenția de a apăra memoria defunctei de eventualele glume deplasate ale lui Jemiol. El însă pufni într-un rîs scurt, neplăcut.

— Da, și eu îi datorez multe.

Pe urmă se retrase într-un colț al compartimentului și se cufundă într-o tăcere mohorîtă. Wilczur era și el stăpînit de gînduri sau amintiri. Lucia scoase o carte și începu să citească. Trenul gonea printre colinele ușor vălurite, acoperite de păduri tinere și de arbuști. Rareori se zăreau printre ele lanurile de un verde deschis al grîului abia răsărit și acoperișurile cenușii și pufoase ale caselor.

Soarele trecuse spre partea de asfințit a cerului, razele lui cădeau în compartiment în mănunchiuri lungi și joase.

Capitolul IX

La moara lui Prokop Mielnik se dejuna devreme. Locuiau aici oameni muncitori, ori se știe că pentru a munci ai nevoie de putere, pe care n-o găsești decît în hrană. Așa că înainte ca Witalis cel roșcat să se fi dus să ridice stăvilarul, iar bătrînul Prokop să-și fi trezit flăcăul, femeile, gemînd și scărpinîndu-și locurile amorțite, căscînd și trăgîndu-și nasul, se și învîrteau în jurul cuptorului. Zonia sufla în cărbunii adunați într-un colț. În grămada neagră mocnea o fărîmă de jeratic, dar cît ai spune de două ori Tatăl nostru, toată grămada aceea de cărbuni se aprinse și mutată la mijlocul cuptorului izbucni în flăcări, învăluind mănunchiul de așchii pline de rășină. Olga aduse din tindă un braț de lemne de mesteacăn și îl aruncă bubuind pe dușumea. Lemn bun, uscat, doborît anul trecut, adus iarna acasă, tăiat în butuci, spart, stivuit, se aprindea repede și ușor, trosnind din cînd în cînd zgomotos și azvîrlind scîntei.

Bătrîna, nevasta lui Mielnik, era de mult în picioare. Se culca o dată cu găinile şi se scula înaintea lor. Nu avea somn. Pe măsură ce anii treceau şi averea lui Prokop sporea, i se părea că sporeau şi grijile ei. Se temea că şi cea mai neînsemnată neglijenţă poate pricinui pagube incalculabile, că dacă n-are ea grijă de toate se ruinează gospodăria. Aşa că de cum se crăpa de ziuă, în casă şi în ogradă nu se auzea decît vocea ei, răguşită şi arţăgoasă, bodogănindu-i atît pe ai casei cît şi obiectele neînsufleţite, atît pe oameni cît şi animalele. În mintea ei toţi şi toate se înţeleseseră să-i facă ei zile fripte şi să prăpădească gospodăria.

Dacă i-ar fi dat cineva atenţie, bodogăneala ei i-ar fi făcut pe toţi să-şi ia lumea în cap. Zonia şi Olga ştiau şi singure că în zori trebuie să facă focul în cuptor, să pună pe foc oala mare şi burtoasă ca să încălzească varza de ieri, gustoasă, gătită cu afumătură, să pună strachinele pe masă, să aducă pîinea din cămară. Natalka, aşa adormită cum era, nu trebuia îndemnată să alerge în grajd şi să scoată la păşune pe Bălana şi pe Lavoniha *, să dea drumul găştelor şi raţelor, să toace verdeaţă şi cartofi în albia din faţa cocinii pentru porcii şi purceii ce guiţau. Wasil descuia moara şi o punea în mişcare, iar dacă afară nu aşteptau căruţele cu grîne, ieşea cu o înfăţişare de parcă îmbrăţişa cu privirea de gospodar întreaga ogradă, se învîrtea pe sub o fereastră care se deosebea de departe de celelalte. Şi cum să nu se deosebească. O acopereau perdeluţe din percal alb şi curat şi o împodobeau panglici roz şi albastre de hîrtie creponată, strînse la mijloc în superbe cocarde.

Era una dintre ferestrele odăii mari, adică a camerei, mai degrabă a unei părţi a ei, căreia i se spunea „de după perete". De trei luni locuia acolo Donka Soleniówna, o rudă îndepărtată, a zecea spiţă, a lui Prokop şi a familiei lui. Depărtată şi totuşi apropiată.

La început n-a fost bine primită la moară. Nu o dată a trebuit bătrînul Prokop să le dojenească pe muieri, iar pe Olga a şi plesnit-o o dată, cînd i-a dat veneticei din

---

* *Lavoniha* (în bielorusă), denumirea unui cîntec şi dans popular.

oraș, cum îi spunea ea, strachina cu ciorbă de fasole în așa fel încît jumătate i-a vărsat-o pe genunchi. Avea Prokop motivele lui de a adus în casă o gură în plus. Se zice că mai de mult își lăsase fratele cu familia pe drumuri și cu toate că trecuseră atîția ani, oamenii de prin părțile locului nu uitaseră, învinuindu-l pe Mielnik de lăcomie, de răceală și nepăsare față de suferințele și sărăcia neamurilor. Cum a fost cu adevărat e greu de știut, dar anii au trecut, anii trec și o dată cu ei alte gînduri și-au făcut loc în capul cărunt al lui Mielnik, alte simțăminte s-au oploșit în inima lui. Așa că atunci cînd a aflat că departe, la Vilnius, a murit vărul lui, Teofil Soleń, și i-a rămas fata orfană, după o scurtă meditație, Mielnik s-a hotărît s-o ia la el.

Și-a adunat lucrurile într-o bocceluță și a plecat la Vilnius fără să spună nimănui nimic. Cînd a văzut fata, l-a cuprins jalea. Era tînără, nu avea decît optsprezece ani, pirpirie, palidă și suferea de o boală de piept. Din cauza asta Donka nici nu putea găsi de lucru, cu toate că avea ceva pregătire, absolvise școala generală, premiantă, pe urmă făcuse doi ani de gimnaziu. Pînă a nu se îmbolnăvi de plămîni și înainte de a muri, tatăl ei slujise ca portar la un bogătaș. Așa era familia asta, slabă de piept. S-a gîndit bătrînul Prokop că fata se hrănește la moară, se întremează și ar putea fi de folos pentru că o poate învăța pe Natalka una și alta. Poate că își mai făcuse el și alte planuri, dar nici nu voia să se gîndească la ele.

Și așa a venit Donka la moară. Sfioasă, speriată, părea că se teme de toți, începînd cu ciinele uriaș, Tărcatul, și sfîrșind cu bunicuțul, pentru că așa îi spusese Prokop să-i zică. Săptămînile însă treceau și fata se întrema văzînd cu ochii. Se îngrășa, creștea, din ochii ei negri dispărea expresia aceea încețoșată și supusă, și tot mai des țîșneau scîntei. Obrajii i se îmbujoraseră, iar părul des, castaniu, parcă se făcea și mai des și căpăta strălucirea părului unui cal flămînzit pe care îl hrănești cinstit, fără să te zgîrcești la ovăz.

După fumurile și ocările de la început nimeni nu-i mai refuza Donkăi nimic. Dormea mai mult decît ceilalți, se scula abia la dejun, nimeni nu o punea la nici o treabă.

Cînd avea ea chef cosea cîte ceva Natalkăi, Zoniei sau Olgăi, uneori spăla cîte ceva, frămînta aluatul ori ajuta la măturat. O singură treabă ţinea de ea: să facă lecţiile cu Natalka. Dar nici asta nu era cine ştie ce. Prezenţa ei la moară nu supăra pe nimeni, iar lui Wasil chiar îi era pe plac, deşi nu se lăuda cu asta. Cum era tînăr tinjea şi el după tineri de vîrsta lui dar aşa se făcea că nu-i avea. Fetele mai acătării din tîrg strîmbau din nas şi nu voiau să stea de vorbă cu fiul morarului, chiar dacă era înstărit, fiindcă nu terminase nici o şcoală. Pe fetele din satele învecinate n-avea el ochi să le vadă. Erau prea simple pentru el. În schimb Donka, cu toate că era de la oraş, umblată şi educată, nu numai că nu-l dispreţuia şi nu se purta cu nasul pe sus, ci îl socotea egal cu ea. Îi asculta cu plăcere cîntecele, era bucuroasă să se ducă cu el la pescuit, iar ea îi spunea poezii aşa frumoase încît după unele nu putea să adoarmă multă vreme, gîndindu-se la soarta lui Tadeusz, a Contelui şi a Zosiei.*

La moara lui Prokop Mielnik consumarea darurilor divine nu însemna ca la alţii doar astîmpărarea foamei. Dejunul, prînzul sau cina erau socotite un fel de ritual care începea şi se sfîrşea cu o rugăciune. La masă se aşezau toţi deodată, iar dacă cineva lipsea, oricît de important ar fi fost motivul, bătrînul Prokop nu-şi ascundea nemulţumirea. În ziua aceea s-au aşezat la masă toţi deodată. În mijlocul mesei stătea o strachină mare din care se ridica aroma de afumătură şi de varză, în alta abureau cartofii şi cu toate că era înainte de seceriş, pe masă era şi o pîine uriaşă. Aici nu lipsea niciodată pîinea. Linguriile de lemn se afundau pe rînd în cele două străchini, fără grabă, ca să nu pară lacomi. Numai trei persoane primeau hrana în farfurii separate: capul familiei, Wasil şi Donka. Favorizarea celei din urmă stîrnise la început protestele mormăite ale Zoniei şi Olgăi. Cu timpul însă s-au împăcat cu această favoare. Întîi pentru că ştiau că nimic nu poate schimba hotărîrea lui Prokop, apoi pentru că şi ele o îndrăgiseră şi nu puteau să nu-i recunoască superioritatea.

---

* Personaje din capodopera lui Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*.

Dejunul se apropia de sfîrşit. Ştergîndu-şi mustăţile şi barba cu mîneca, Prokop tocmai se pregătea de rugă, cînd uşa se deschise şi în prag se ivi un bărbat înalt, uşor gîrbovit, dar lat în umeri. Cel venit avea haine şi pălărie de orăşean. Stătu o clipă zimbind, apoi îşi scoase pălăria şi spuse:

— Lăudat fie...

Abia acum îl recunoscură. Nu-l putuseră recunoaşte nici după înfăţişare, nici după îmbrăcăminte. Cînd trăia aici cu ei purta suman ori cojoc, şi barbă, care-i acoperea jumătate din faţă...

— Antoni! sări prima Zonia, gata să răstoarne laviţa.

Natalka sări şi ea şi cît ai clipi ajunse lîngă el; Prokop, roşu de emoţie, de parcă îi ieşise tot sîngele în obraji, păşea spre Wilczur cu braţele întinse. Wasil repeta cu încîntare:

— Doamne... Ce oaspete, ce oaspete...

Bătrîna Mielnikowa, nici ea nu ştia de ce, începuse să strîngă fărîmiturile de pe masă, iar Olga rămăsese cu gura căscată.

Îmbrăţişările nu se mai sfîrşeau. La început mai cu sfială, pe urmă însă l-au luat în braţe toţi, pe rînd, ca pe unul din familie. Doar trăise cu ei atîta amar de vreme, cu ei şi ca ei. Ce le păsa lor că pe urmă s-a dovedit că e bogat, că e profesor renumit. În mintea lor rămăsese aşa cum a fost. Antoni din anexă, prieten bun, apropiat, săritor, gata să ajute pe oricine, iubit de toţi.

Wilczur a fost aşezat la masă. Muierile aduseră în grabă brînză, cîrnaţi, o sticlă de rachiu de scoruş. Se găsi şi pîine albă, se făcu şi ceai.

— Mai degrabă m-aş fi aşteptat să-l văd pe Sfîntul Prokop, patronul meu, decît pe tine, zicea gazda. Nu-i zi să nu ne aducem aminte de tine. Se întîmpla că de fiecare dată cînd mă uitam la anexă, mă gîndeam că ne-ai uitat, că ne-ai scos din inima ta, şi mă apuca jalea.

— Nu v-am uitat. Şi cea mai bună dovadă e că am venit.

— Domnul să te răsplătească pentru vizita asta. Ei, ce o să se mai adune aici oamenii cînd or afla că ai venit să ne vizitezi!

Olga dădu din mîini.

— Oho, o să se adune!

Wilczur își trecu privirile peste chipurile lor și scutură din cap.

— Nu am venit să vă vizitez.

— Cum așa? se miră Wasil.

— Am venit ca să rămîn cu voi, să rămîn aici pentru totdeauna...

În încăpere se așternu liniștea. Fiecare se uita cînd la Wilczur, cînd la ceilalți și nu le venea să-și creadă urechilor. Primul rupse tăcerea Prokop:

— Că n-oi glumi cu noi?... Ce sîntem noi față de tine?...

Wilczur îl contrazise scuturîndu-și capul:

— Nu glumesc. Rămîn cu voi, dacă mă primiți...

— Doamne Dumnezeule, exclamă Zonia.

— Ia te uită! spuse uimit Witalis scuturîndu-și chica roșcată.

Numai Natalka nu se mira. Țipă de bucurie și sări de gîtul lui Wilczur.

— Rămîi, rămîi.

Prokop se scărpină în cap, își mîngîie barba, se uită neîncrezător la Wilczur și începu:

— Dumnezeu mi-e martor că țin la tine, că toți ținem la tine, dar nu-mi intră mie în cap cum de vrei tu să te întorci la noi. Ce sîntem noi pentru tine? Niște oameni sărmani și fără minte... Tu ești mare boier. Tu ai case de piatră, palate. Cum te primim noi aci, unde te așezăm, unde te culcăm, cu ce te hrănim?... Nu pot să pricep...

— Dacă țineți la mine, răspunse Wilczur, n-aveți de ce vă necăji, fiindcă și eu mă bucur că sînt iar cu voi. Nu de case și de palate am eu nevoie, ci de inimile pe care nu le-am găsit în lumea aceea, de bunătatea de care n-am avut parte acolo. Oamenii din oraș sînt răi... Oameni lacomi, dușmănoși... Greu mi-a fost printre ei, iar cînd mi-a fost atît de greu încît n-am mai putut răbda, m-am gîndit că voi mă primiți ca altădată, că aici găsesc un colțișor, că pot fi de folos oamenilor. Acolo, în oraș, sînt mulți medici, poate pricepuți, poate mai înțelepți, dar cu siguranță mai tineri decît mine. Nu-i nevoie de mine acolo. Atunci m-am gîndit: mă întorc la voi și m-am întors.

Zonia se puse pe plins și smiorcăindu-se își ștergea ochii cu dosul mîinii. În schimb Wasil, nepricepîndu-se să-și ascundă bucuria, strigă:

— Uite ce zi fericită. O să fie mare noutate pentru toți.

Prokop înțelese că Wilczur vorbea serios și că într-adevăr se hotărise să se stabilească la moara lui.

— Atunci rămîi? îl întrebă.

— Rămîn. Wilczur înclină capul.

— Și vei lecui oamenii? îl întrebă Natalka trăgîndu-l de mînecă.

— Voi lecui.

— Atunci trebuie iar curățată anexa, spuse Witalis.

— Două geamuri sînt sparte, interveni Olga. Să dau o fugă pînă în tîrg după geamgiu?

— Fugi de-aci cu geamgiul, se burzului Wasil, că doar n-o să locuiască în anexă, ci în odaie.

— Ai dreptate, îl susținu Olga.

Wilczur rise.

— Nu, nu vreau. În anexă. M-am obișnuit cu ea. M-am simțit bine acolo. Nu am nevoie de locuință mai bună. Am planuri mari. He, he, ce planuri... Mi-au rămas ceva bani și mă gîndesc să ridic aici în apropiere o căsuță, un ambulatoriu, să pun două, trei paturi pentru bolnavii care nu pot fi transportați imediat după operație...

— Asta-i un fel de spital, spuse Natalka.

— Un fel, confirmă Wilczur. Numai că unul mic, pentru nevoile de-aici.

Proiectul acesta îi puse pe gînduri și-i încîntă pe toți. Abia după o tăcere îndelungată Prokop spuse:

— Ciudat om mai ești. Cerul m-a îndemnat să te primesc atunci. Nici nu mai vorbesc, nu mai pun la socoteală binele pe care mi l-ai făcut...

— Ei, ce bine, îl întrerupse Wilczur.

— Nu vorbi așa, nu vorbi, se împotrivea cu gravitate morarul. N-am să te pot răsplăti pînă la moarte că mi-ai scăpat băiatul de la schilodenie, că l-ai salvat, că, să nu vorbesc într-un ceas rău, pot să-mi iau locul în sicriu, fiindcă știu cui las tot ce-am adunat o viață întreagă. Pentru mine nu-i important numai binele pe

care mi l-ai făcut mie, pentru mine-i important şi binele pe care l-ai făcut altor oameni, fără să tragi vreun folos. Mulţumită ţie nu se mai uită oamenii strîmb la casa mea, iar cine o vede din drum, zice: aici a stat vraciul acela, aici a lecuit oamenii... Şi acum aud că vrei să laşi un oraş mare şi cîştiguri mari ca să stai iar aici. Ciudat om mai eşti, sfînt om. Mulţi ziceau pe aici aşa...

— Nu mai vorbi aşa, Prokop, prietene, îl întrerupse vesel Wilczur. Sînt mulţi oameni aşa ca mine. Uite, de pildă, nu am venit singur. A venit cu mine şi o doctoriţă, care chiar dacă-i tînără şi nu cunoaşte satul, şi nu-i legată aşa ca mine de voi, cum a aflat că vin aici, că vreau să mă stabilesc aici, s-a oferit singură să mă ajute.

— Şi unde-i? întrebă Wasil şi sări să se uite pe fereastră.

— În Radoliszki, la han deocamdată.

Zonia mişcă uşor din umeri şi spuse cu sfiicîune, dar şi cu o nemulţumire vădită în glas:

— Înainte n-aveai nevoie de nici o doctoriţă... Îţi ajungea ajutorul meu sau al Natalkăi.

Wilczur rîse.

— Ehe, acum o să fie altfel. Nu ca înainte. Acum o să deschidem aici şi o mică farmacie, am şi instrumente, şi aparate pe care nici nu le visam înainte. Altfel o să meargă tratamentul. O să pot salva mulţi dintre cei pe care înainte nu-i puteam ajuta...

Deodată Prokop se dezmetici.

— Ce-i cu voi, muieri, aţi înnebunit? strigă, trăncăniţi, trăncăniţi şi nu cinstiţi omul cu nimic, vreţi să moară de foame. Da' mişcaţi-vă odată!

Femeile se porniră toate deodată să-i pună farfurii, să-i toarne ceai, să-l roage să mănînce, să bea. Prokop bău în cinstea oaspetelui un păhărel de rachiu de scoruşe şi, în mod excepţional, îi permise şi fiului său să bea.

— Hai, fie, mormăi, dacă avem aşa oaspete, bea şi tu un păhărel, cu toate că astăzi nu-i sărbătoare.

Odaia se umplu iar de vociferări, de întrebări şi răspunsuri.

— Şi acum spuneţi-mi ce se mai aude pe la voi? întrebă Wilczur, cînd se mai potoli puţin zarva.

— Păi, toate-s vechi, răspunse Prokop şi făcu un semn cu mîna. Trăim, muncim cu ajutorul Domnului..

Wilczur se uită la Olga şi la Zonia.

— Credeam că v-aţi măritat demult.

Zonia se îmbujoră şi îşi mişcă agitată şoldurile late.

— Eu nu mă gîndesc la măritiş, iar Olga în cei trei ani s-a măritat a doua oară şi a rămas iar văduvă.

— A rămas văduvă? Nu se poate!

— Aşa e, aşa e, confirmă Prokop. S-a măritat cu un feroviar de pe aici. Nici o jumătate de an n-a trăit cu el. N-are noroc de bărbaţi.

Olga îşi dezveli dinţii.

— Acum sigur nu se mai însoară nimeni cu mine.

Wilczur o mîngîie pe cap pe Natalka, aşezată lîngă el.

— În curînd o să ai necazuri cu fata. O să trebuiască s-o măriţi şi pe ea.

— Nu vreau să mă mărit, protestă ea cu hotărîre.

— Auzi, proasta, spuse cu convingere bătrîna Mielnikowa.

Privirea lui Wilczur se opri pe chipul Donkăi, pe urmă trecu la Wasyl şi iar se întoarse la Donka:

— Iar tu, Wasil, văd că ai avut grijă de tine?

Wasil se îmbujoră şi nici nu putu răspunde. Donka zîmbi şi ea, dar Prokop socoti potrivit să dea explicaţii:

— Ea e o rudă îndepărtată de-a mea. Donka Soleniówna. A rămas orfană în oraş, aşa că am luat-o la noi. Trăieşte cu noi. O învaţă pe Natalka...

Făcu o pauză şi adăugă:

— E fată cu carte.

— Cu carte? întrebă politicos Wilczur.

— Da' de unde, răspunse dezinvolt fata. Abia am absolvit şcoala generală. Am fost şi doi ani la gimnaziu... Am învăţat cît a trăit tata, pe urmă, înţelegeţi, nu am mai avut cu ce...

— Sigur, interveni sentenţios Witalis. Învăţătura cere bani.

— Dar ce e nou primprejur? Ce s-a schimbat?

Acum Prokop începu să înşire sistematic, cine a murit, cine s-a căsătorit, cine a emigrat.

— Dar fata pădurarului mai trăieşte? întrebă Wilczur.

— Trăieşte, dar ce viaţă e şi asta. Mai bine murea. Numai necaz pe capul părinţilor. Zace şi geme. A rămas numai piele şi os.

— Ei, dar doctorul Pawlicki e tot în Radoliszki?

— Sigur, numai că acum o duce bine. S-a însurat. Şi-a luat o nevastă cu moşie, două sute de jugăre e ceva. Optzeci de vaci. Pămîntul nu-i cine ştie ce, mai mult nisip, dar luncile, ho, ho. Şi o bucată bună de pădure. Să fie vreo şaizeci de jugăre.

— Pot fi şi optzeci, îl îndreptă Wasil.

— Dacă eu zic şaizeci, atunci şaizeci, se înfurie Prokop. De la Piatra Neagră pînă la Liman ai optzeci! Te-ai ţicnit, ce-i cu tine?!... Şi-a reparat casa din Radoliszki, a acoperit-o cu tablă. Trăieşte acum ca un boier. Merge cu caii lui la bolnavi.

— Dar nevasta e pe puţin cu zece ani mai bătrînă ca el, spuse Zonia, umflîndu-şi cu dispreţ buzele.

— Şi ce, dacă-i mai bătrînă? se burzului Mielnikowa. Fată gospodină, la locul ei, nu o haimana, care bate seratele şi n-are grijă de gospodărie.

— Adică, cine bate seratele?

— Tu, îi aruncă bătrîna.

— Eu?... Eu?... Că mă duc o dată în an la şcoală...

— Nu-i adevărat!...

— Gata, gata! strigă Prokop sincer revoltat. Şi-au şi găsit timp pentru certurile lor muiereşti. La treabă! Ce staţi aici? Ia uitaţi-vă, şi-au dat drumul la meliţă. Ptiu!

Intervenţia lui Prokop acţionă fulgerător. Ca la comandă, femeile se apucară de treburile lor zilnice. Bătrînul Mielnik ştia să păstreze disciplina în casă, iar autoritatea lui nu scăzuse cu trecerea anilor.

În afară de el cu Wilczur mai rămăseseră Wasil şi Donka. Prokop află cu oarecare nemulţumire că Wilczur mai e însoţit de o persoană, şi încă fără nici o meserie. Se împăcă însă şi cu asta, fiindcă nu avea încotro. Au stabilit că Wilczur şi cu Jemioł vor locui în anexă, pînă cînd va fi gata odăiţa de sub acoperiş pentru Jemioł. Ce-i drept iarna odăiţa nu era de locuit, dar vara şi Wasil dormea uneori acolo.

Pe urmă s-au dus toţi să vadă anexa şi au stabilit reparaţiile care trebuiau făcute, iar Wilczur a hotărît că toate cheltuielile le va suporta el. Aşa îi convenea lui, fiindcă nu voia să se simtă stînjenit gîndindu-se la diferitele modificări pe care voia să le facă. Voia, de pildă, să tencuiască

interiorul odăii şi al nişei, să vopsească duşumeaua şi să pună duşumea în tindă, să facă o fereastră şi să pună bănci pentru pacienţi, să facă un fel de sală de aşteptare.

Pînă la încheierea lucrărilor, Wilczur avea să rămînă în hanul din Radoliszki. Cu reparaţiile s-a hotărît să se ocupe Prokop personal, fiindcă, zicea el, nimeni nu se va îngriji mai bine ca el, nu va găsi meşteri mai buni şi nu o va face mai repede. Şi nu se putea să nu i se dea dreptate.

În vremea aceasta, în Radoliszki, sosirea profesorului devenise senzaţia zilei. Nu se vorbea despre nimic altceva şi toţi îşi spărgeau capetele întrebîndu-se ce l-a adus aici. Unii afirmau că vrea să răscumpere pentru fiica lui moşia Ludwikowo, pe care tînărul Czyński o vînduse după moartea părinţilor. Alţii susţineau că nu pentru fiică vrea să cumpere moşia, ci pentru el şi că vrea să se căsătorească cu fata cu care a venit. Alţii la rîndul lor dădeau asigurări că profesorul vrea să exhumeze osemintele soţiei sale din cimitirul din Radoliszki şi să le ducă la Varşovia, sau că vrea să-i ridice aici un monument. S-au găsit şi unii care au văzut cu ochii lor monumentul în halta de la Ludwikowo.

Ca urmare a zvonurilor, agitaţia în orăşel crescu, fiindcă cine avea timp nu se putea abţine să nu dea o fugă pînă la han şi să afle de la proprietar cele cîteva amănunte pe care le ştia. Şi nu erau multe amănunte. Veniseră noaptea tîrziu şi dormeau, cu excepţia profesorului, care s-a sculat în zori şi s-a dus pe jos pînă la moara lui Prokop Mielnik.

De altfel chiar înainte de amiază, orăşelul fu electrizat de întoarcerea lui Wilczur. Toţi observaseră că îmbătrînise mult. Mergea încet, zîmbind, privind împrejur şi salutînd pe cei cunoscuţi, şi erau mulţi fiindcă îi cunoştea aproape pe toţi de pe vremea cînd era vraci. Nimeni însă nu îndrăznise să-l oprească şi să stea de vorbă cu el. Profesorul ajunse în piaţă, se opri în faţa prăvăliei doamnei Szkopkowa şi intră.

Emoţia îi strînse inimia, cînd privi pereţii, rafturile pline cu fel de fel de mărfuri, pe care erau aşezate cu un naiv simţ decorativ pachete cu ţigarete şi cu tutun, creioane, penare, caiete, foi de calc, ornamente pretenţioase pentru birouri, suluri spălăcite de hîrtie colorată şi toate cîte

Marysia le aranjase cîndva și le vindea, pe care le atinseseră mîinile ei... Tejgheaua cam strîmbă, sobița de tablă, balustrada scării ce ducea în pivniță...

În spatele tejghelei stătea o fată tînără, corpolentă, cu fața ciupită de vărsat. Se ridică de îndată ce-l zări pe Wilczur, bănuind cine este.

— Cu ce să vă servesc, domnule profesor?

Wilczur se uită uimit la fată.

— De unde mă cunoști, domnișoară?

Fata surise.

— Îi cunosc pe toți cei de aici, așa că dacă vine cineva nou, imediat se știe cine e.

— Și dumneata știi cine sînt eu?

— Firește că știu. Toți știu că ați venit. De azi-dimineață. Doamna Szkopkowa zice că ați venit la odihnă la Zielona, dar eu știu că nu-i adevărat.

Asta îl înveseli pe Wilczur.

— De unde știi? o întrebă zîmbind.

— Păi, ați adus foarte multe lucruri cu dumneavoastră. La odihnă nu-și ia nimeni atîtea lucruri.

— Ar trebui să te faci detectiv. Și ce mai face doamna Szkopkowa?

— Ei, cum e dînsa. Se mai vaită, se plînge de slăbiciune, de copiii care își fac de cap, încolo bine. Să mă duc după ea?

Nu a trebuit să se ducă. În orășel, toate știrile ajungeau de la un capăt la altul cu repeziciunea telegrafului fără fir. Așa că la vreun minut după intrarea lui Wilczur în prăvălie, doamna Szkopkowa a și fost alarmată și fără să mai țină seama de astm străbătu în fugă piața ca să-l întîmpine pe profesor. Era mare onoare că un asemenea om tocmai ei îi face prima vizită în Radoliszki. Un motiv de mîndrie personală și de invidie a oamenilor pentru cîteva luni bune de-aci încolo. Și așa doamna Szkopkowa avea dreptul să se socotească mai apropiată de profesor decît alții din orășel. O dată fiindcă fiica lui a fost cîțiva ani în grija ei, în al doilea rînd, fiindcă acum doi ani doamna Szkopkowa a fost la Varșovia și l-a văzut personal pe profesor.

Așa că acum l-a primit cu toată căldura și emoția, întrebîndu-l în primul rînd de fată.

Profesorul se întristă puțin, dar se stăpîni și răspunse:

— Ei, ce să facă. E fericită. Sînt în America, el cîștigă bani mulți. Duc o viață veselă. Pentru ei e de-ajuns.

— Dar nu vă gîndiți să-i vizitați?

— Nu... Drumu-i lung, iar eu sînt bătrîn...

— Cine vorbește de bătrînețe, îl întrerupse din politețe Szkopkowa.

— În orice caz, continuă profesorul, pe mine nu m-ar interesa ce-i interesează pe ei. Nu aș vrea să-i stînjenesc cumva. Bătrînii nu trebuie să stea pe capul tinerilor. Dar dumneavoastră cum o duceți?

Szkopkowa începu să-i povestească pe larg despre ea, despre copiii ei, despre relațiile din orășel, despre faptul că a venit alt preot, că cutare e în proces cu cutare și așa mai departe.

Cînd a aflat de la Wilczur că intenționează să se stabilească definitiv la moară, nu-i venea să-și creadă urechilor și de atunci mereu se uita la ușă, ca să alerge cît mai repede și să împărtășească știrea unui număr cît mai mare de persoane.

Cînd s-a întors la han, profesorul a găsit-o pe Lucia cam neliniștită. Află că de cum se trezise, Jemiol ceruse o sticlă de votcă, pe care o golise numaidecît și ieșise în oraș.

— Mi-e teamă, spunea ea, să nu provoace vreun scandal la beție.

Profesorul rise.

— Fii liniștită, domnișoară Lucia. O sticlă nu-i face nici un rău.

— Lui poate că nu, dar altora.

— Exclus. Garantez că e complet treaz.

Lucia rămase pe gînduri și spuse:

— Nici asta nu mă liniștește. În general am impresia că am procedat cu prea multă ușurință luîndu-l cu noi. Nu afirm că e un om din principiu rău, cred chiar că undeva în adîncuri mai mocnesc în el niște scîntei de sentimente, dar susține cu cinism că „proprietatea străină e o proprietate pe care nu am reușit încă să ne-o însușim". Dumnezeu știe ce e în stare să facă. Poate să ne strice opinia.

— Nu împărtășesc temerile dumitale, răspunse Wilczur după o clipă de gîndire. Jemioł nu-i un om care să fure din plăcere sau din viciu. Pune mîna pe lucruri străine cînd nu-și poate satisface propriile necesități; ori trebuie să recunoști că necesitățile lui sînt foarte limitate. Niște îmbrăcăminte, niște mîncare. Și votca, singurul lux... Dar asta poate fi numit lux?... Mă gîndesc că poate pentru el e o necesitate ca pentru alții pîinea. Te rog să mă crezi, domnișoară Lucia, că uneori conștiința devine cea mai mare tortură. Mai ales atunci cînd omul încetează să mai creadă în el însuși, cînd începe să se disprețuiască și să-i fie silă de el, cînd folosește cinismul ca pe un coș de gunoi cu care vrea să acopere ce a mai rămas nobil în el, socotindu-l inutil. Dragă domnișoară Lucia, poate că prin comportarea lui, Jemioł o să ne producă neplăceri, dar te rog să te gîndești ce s-ar întîmpla cu el dacă l-am lăsa în voia soartei...

Dădu din cap și adăugă:

— Suflet sărman și bolnav. Să-l ajutăm să renască în această atmosferă de bunătate și simplitate. Un suflet bolnav, iar noi sîntem medici!...

Lucia ridică neîncrezătoare sprîncenele.

— De data aceasta pacientul este un bolnav incurabil.

Wilczur o prinse de mînă.

— Chiar de-ar fi așa... Ai lăsa dumneata fără îngrijire un bolnav incurabil?...

Lucia nu răspunse nimic, dar discuția aceasta îi dezvălui alte ascunzișuri ale sufletului profesorului. Acum înțelegea că acest om nu se dă în lături de la nimic pentru a-și îndeplini menirea, pe care o înțelege mult mai larg și mai profund decît își putuse ea închipui.

De altfel temerile cu privire la Jemioł, cel puțin la început, s-au dovedit, din fericire, neîntemeiate. E drept că cea mai mare parte a zilei și-o petrecea în cîrciumă, dar fiind de felul lui un om pașnic, lipsit de instincte de scandalagiu, nu a provocat nici o tevatură. S-au adeverit și previziunile profesorului în ceea ce privește relativa lui cinste. Nimănui nu i-a dispărut nimic, din simplul motiv că lui Jemioł nu i-au lipsit banii pentru modestele lui cheltuieli. Pur și simplu ducîndu-se la cîrciumă, se adresa direct lui Wilczur :

— Mai avansează-mi, ispravnice, doi zloți și jumătate pentru o injecție. Să nu crezi cumva că uzez de creditul tău nelimitat fără să țin evidența. Înregistrez conștiincios fiecare intrare și în fiecare vineri fac bilanțul. Dacă pe urmă arunc hîrtia pe fereastră, o fac numai pentru că nu posed cunoștințe superioare în domeniul contabilității. În orice caz poți să fii sigur că te desemnez singurul meu moștenitor.

Cînd Wilczur izbucni în rîs, Jemioł adăugă:

— Nu ride, arhipăstorule. Nu uita: *rira bien qui riro par derrière*. Poate că frumosul meu costum și gambeta nu ți se par obiecte de preț în actualele relații economice. Eu mai posed însă și un trup divin, de care poți să faci uz în diferite feluri. Orice măcelar îți va da pe el o sumă frumușică. Închipuie-ți niște cîrnați îmbibați de la bun început cu alcool. Poți să pui să mă și îmbălsămeze și să mă expui într-o galerie ca pe ultima replică a lui Apollo, sau să te folosești personal de mine, tăindu-mă cu bisturiul în bucățele și căutînd printre ele sufletul sau alte gaze nobile, în a căror existență crezi cu sfințenie, în permanență și prostește.

— Și tu crezi în ele, spuse Wilczur zîmbind îngăduitor. Dacă nu ai crede în gazele nobile, nu ai tînji atît după vaporii ignobili de alcool. Doar e limpede.

— Delirezi, amigo, spuse Jemioł încercînd să-și ascundă iritarea. Nu suporta să-l bănuiască cineva că bea din alte motive decît din atracția pentru alcool. Primo, alcoolul este cel mai nobil gaz.

Și începea să aducă vechile lui argumente. Discutau așa de multe ori în drum spre moară, unde reparațiile se apropiau de sfîrșit. La moară, cum era de așteptat, îl priveau pe Jemioł cu rezervă și suspiciune, iar felul lui de a vorbi îi neliniștea pe toți, începînd cu Prokop și sfîrșind cu Donka.

— Îl ascultă omul pe diavolul ăsta, îl ascultă. Parcă ar vorbi omenește, dar nu înțelegi nimic, chiar de-ai plesni! Noi pe-aici n-am mai văzut așa oameni.

În felul acesta exprimase Zonia opinia celor de la moară.

În schimb Lucia și-a atras imediat și fără nici o greutate simpatia generală. Tinerețea ei plină de prospețime

şi simplitatea în relaţiile cu oamenii trezeau încredere. Pînă şi Zonia, care la început crezuse că e o concurenţă a ei, s-a liniştit cînd a văzut-o. Diferenţa de vîrstă i se părea Zoniei o garanţie suficientă.

Mulţumită grijii lui Prokop, reparaţiile anexei au fost repede încheiate şi Wilczur împreună cu Jemiol s-au mutat la moară. Lucia a rămas, deocamdată, în oraşel. A închiriat o cameră la doamna Szkopkowa, care singură îi făcuse această propunere. În fiecare dimineaţă se ducea la moară şi se întorcea seara tîrziu.

Ştirea despre întoarcerea „vraciului" s-a răspîndit repede în tot judeţul. În faţa morii lui Prokop Mielnik începură să se adune iar căruţele care aduceau bolnavi de prin apropiere, dar şi din locuri tot mai îndepărtate. Celebritatea lui Wilczur nu numai că nu scăzuse în anii în care lipsise de aici, ci sporise şi mai mult, iar povestea vieţii lui devenise un fel de legendă locală, împestriţată cu cele mai fantastice adăugiri. Nu numai că era socotit un făcător de minuni, ci vedeau în el un trimis misterios al unor forţe nepămîntene. Aşa că întoarcerea lui a fost primită cu un fel de entuziasm evlavios. Ţăranii, indiferent de credinţa lor, se descopereau încă din bătătură şi nici unul dintre ei nu se încumeta să strige ori să vorbească tare. Primirea bolnavilor începea dimineaţa devreme şi, cu mici întreruperi, dura pînă aproape de asfinţitul soarelui. După numai cîteva săptămîni, Wilczur se convinse că rezervele farmaciei lui se epuizează foarte repede şi necesită completări. Noile cumpărături au atras după sine cheltuieli importante. În lumina acestei realităţi, Wilczur înţelese că în nici un chip nu-i mai ajung banii pentru construirea şi înzestrarea chiar şi a unui spital în miniatură.

— Ştii, domnişoară Lucia, îi spuse într-o zi, se pare că nu iese nimic din spitalul nostru, iar dumneata vei fi condamnată să locuieşti permanent în Radoliszki, fiindcă aici nu e loc.

— Nu mă plîng de condiţiile în care locuiesc la femeia aceea de treabă, răspunse senină Lucia. În ceea ce priveşte locul de aici... s-ar găsi şi pentru mine, dacă locatarii morii ar fi mai ospitalieri.

Profesorul se revoltă.

— Ce spui?! Ospitalitatea lor ar putea sluji oricui de model.

Lucia rîse.

— Ah, eu nu la ei mă refer.

Wilczur tot nu înțelegea.

— Nu la ei? Atunci la cine?

— Eu nu mă refer la vechii locatari ai morii, ci la cei noi. Îl privi în ochi.

Wilczur înțelese și întoarse capul jenat. Ca să evite cît mai repede acestă temă primejdioasă, începu să-i spună:

— Vezi dumneata, nu am prevăzut o afluență atit de mare de pacienți și un asemenea consum de medicamente. Unele, din păcate, sînt foarte scumpe... Așa că acum trebuie să-mi iau gîndul de la construirea spitalului...

Îi părea sincer rău, fiindcă, într-adevăr, adeseori erau aduși bolnavi care trebuiau ținuți sub observație cîteva zile, fie înainte, fie după operație. Din fericire era o vară călduroasă și pacienții puteau înnopta fie în trăsuri, sub cerul liber, fie în șură.

Într-o zi, ducîndu-se cu Lucia în orășel, Prokop o întrebă:

— De ce-i profesorul atit de posomorît în ultima vreme?

— E trist că nu avem destui bani ca să construim spitalul, îi explică ea.

Prokop se miră.

— Așa? Și oamenii ziceau că e bogat.

— A fost bogat, dar bogăția nu l-a interesat. O parte a dat-o, o parte i-au luat-o și nu i-a mai rămas prea mult.

Prokop n-a spus nimic și a căzut pe gînduri. În zilele următoare umblă tăcut, în cele din urmă îi porunci lui Witalis să înhame iapa la brișcă și plecă fără să spună nimănui nimic. S-a întors abia seara, dar a doua zi s-a întîmplat la fel. La moară toți erau intrigați de comportarea lui Prokop. Apăruseră fel de fel de bănuieli, dar nimeni nu îndrăznea să-l întrebe de-a dreptul, iar el nu se arăta dispus să dea explicații.

Cel mai neliniștit de manevrele tatălui era Wasil. Nu se știe cum s-a trezit în el bănuiala că ar fi vorba de persoana lui, că tatăl face călătoriile acestea misterioase

ca să-şi găsească o noră. Din multe motive, Wasil era dinainte încredinţat că alegerea tatălui nu-i va fi pe plac. Educat însă de mic sub mîna lui Prokop, o mînă tare, puternică şi neîndurătoare, nu-şi putea închipui cum s-ar putea împotrivi voinţei tatălui. Aici putea să dea rezultate numai persuasiunea şi încă persuasiunea unuia de părerea căruia tatăl ar fi fost dispus să ţină seama.

Ca urmare a acestor nelinişti, într-o seră, după ce bolnavii au plecat, Wasil a bătut la uşa anexei. Wilczur era ocupat cu aranjarea instrumentelor medicale, Jemioł aşeza în rafturi sticluţele şi borcănelele.

— Ei, ce mai spui, Wasil? Cum e, ai avut mult de măcinat astăzi? îl întrebă Wilczur.

— Da' de unde, puţin. Ca înainte de seceriş. Înainte de seceriş — griu puţin şi bolnavi mulţi. Boala prinde mai repede la omul flămînd.

Se aşternu tăcerea.

— Ia loc, Wasil! spuse Wilczur. Ai vreo treabă cu mine?

— Ştiu eu... Wasil se scărpină după ureche. Am vrut să stăm de vorbă, să vă cer un sfat.

— Sfat? Wilczur se uită la el. Ce sfat ţi-aş putea eu da?

Wasil aruncă o privire spre Jemioł şi, ezitînd, spuse:

— Sînt lucruri mai osebite...

Wilczur zîmbi.

— Bine, bine. Termin numaidecît şi mergem spre pădure. Trebuie să văd dacă a înflorit cimbrişorul. Vorbim pe drum.

Jemioł interveni pe un ton aparent indiferent:

— Vă însoţesc cu plăcere. Îmi plac cimbrişorul şi lucrurile mai osebite. Aici nu mai am nimic de lucru...

Lăsă o pauză şi adăugă:

— E drept că ar trebui să mai fac astăzi tinctură din rădăcini de valeriană, dar un beţiv a băut tot spirtul şi nu mai am nici o picătură. Aşa că merg cu voi.

Wasil tuşi.

— Hîm... Mama mai are pe acolo o jumătate de sticlă de spirt.

— Are?... se interesă Jemioł. Am ajuns să trăim şi vremurile cînd pînă şi mamele au spirt în loc de lapte.

Dar cum obțin eu, dragul meu, Roch Kowalski*, acest lichid de la stimata ta mamă? Este o femeie aspră și gata să mă bănuiască de interese personale în privința acelor cartofi în stare lichidă. Tinere, pot avea încredere în abilitatea ta să-ți încredințez misiunea de transpatriere a acelei sticle?

Wasil îl privi încurcat.

— Asta nu, dar pot să v-o aduc.

— Atunci grăbește-te. Ce mai aștepți? Nu vezi cum se scurge timpul în clepsidra prezentului? *Time is money***.

Cînd Wasil ieși, Jemiol continuă:

— În tăcerea ta, împărate, ghicesc dezaprobarea comportării mele. Ai prefera să adăp cu alcool nenorocitele acelea de rădăcini. Acesta-i umanismul tău! Pe deoparte *radix valerianae****, pe de altă parte *homo sapiens, serenissimus rex naturae*****. Iar tu alegi rădăcinile. Sigur că rădăcinile. Și cu ce scop? Ca să îndopi cu tinctura aceasta niște rustici, niște peizani, țărani, care și așa au nervii tociți.

— Nu întotdeauna, se împotrivi Wilczur.

— Întotdeauna, maharadjah. Îi observ de mai multă vreme. Sînt niște creaturi cu sensibilitate de amebă. Le amputezi diferite terminații, le coși burțile, le găurești epiderma și ei nici nu crîcnesc.

— Munca grea încă din copilărie i-a obișnuit cu răbdarea și cu rezistența la durere, spuse Wilczur. Ia în considerare, prietene, că la sat nici un copil de cîțiva ani nu stă degeaba. Nu o dată un prichindel dintre aceștia cară greutăți pe care nici tu nu le-ai duce prea departe. Umblă desculți prin mirișe și pe pietre. Se obișnuiesc cu arșița, cu gerul și cu zloata. Asta îi călește.

— Și le tocește, le tocește sensibilitatea, milord. Nu numai pe cea fizică. Te-ai gîndit vreodată, stimate Esculap, la problema capacității de receptare a fenomenelor?..

---

* Personaj din romanul *Potopul* de Henryk Sienkiewicz.

** Timpul înseamnă bani (trad. din lb. engl.).

*** Rădăcină de valeriană (trad. din lb. lat.).

**** Omul dotat cu inteligență, preamăritul domn al naturii (trad. din lb. lat.).

Aceasta e problema dimensiunilor universului. A dimensiunilor şi bogăţiei lui. Din ce se compune, să zicem, universul pirului, al acelui pir ordinar care creşte sub fereastră? Dintr-un pămînt mai mult sau mai puţin fertil, care conţine mai multe sau mai puţine săruri nutritive, şi din aer plus lumină. Asta-i tot. S-ar mai putea adăuga la aceasta epilogul: botul vacii şi cîteva mişcări ale maxilarului ei inferior. Şi ia acum universul tău. Chiar şi în amănunte ai *l'embarras de richesse**; culori, sunete, subtilitatea gustului, a mirosului, senzaţia mişcării, a temperaturii, a poziţiei în raport cu centrul pămîntului şi contactul susţinut de vedere, prin urmare formele! Mai departe, conştiinţa timpului, a spaţiului, a transformărilor, fără să mai punem la socoteală elementele pirului: foamea, saţietatea, aerul şi lumina. Cu alte cuvinte: pir plus infinitul. Fireşte, infinit la dimensiunile pirului. Dar toată viaţa sufletească? Exterioară şi interioară. Aici, chiar şi la dimensiunile umane, putem vorbi numai de infinit. Şi iată, maestro, că apar diferenţierile. Doar nu vrei să susţii că receptivitatea fenomenelor este aceeaşi la tine şi la Wasil, sau la mine şi la tine. Nu te supăra, darling, dar universul meu este atît de mare în comparaţie cu al tău, ca o galaxie faţă de un meteorit, ori, dacă preferi, ca globul pămîntesc faţă de gămălia unui ac. Cum să apreciezi atunci valoarea universului unui simplu peizan? Unde să-l situez pe distanţa dintre pir şi mine?...

Wilczur scutură din cap.

— Poţi să te înşeli, prietene.

— Pot, dar prefer să nu.

— Nu întotdeauna omul este lipsit de ceea ce nu exprimă sau nu ştie să exprime. Nu oricine reuşeşte să-şi concretizeze în cuvinte gîndurile, sentimentele sau senzaţiile...

Jemiol ridică din umeri.

— Bazîndu-ne pe ipoteza ta, putem admite tot atît de bine că pirul, melcul sau varza trăiesc emoţii nemaipomenite şi le apucă ameţeala de plăcere ascultînd concertul în mi bemol de Chopin. Nu, darling. Iartă-mă, dar

* greutăţi cu bogăţia (trad. din lb. fr.).

nu pot accepta această concepție. Dă-mi voie să rămîn la ceea ce pot constata în mod empiric. Dacă eu îi înfig cuiva acul în cea mai moale parte a trupului, iar acel cineva nu trădează nici prin viu grai, nici prin expresia feței că a observat ceva, am să susțin că nu a sesizat nimic. Dacă eu mă adresez cuiva în cea mai pură engleză: *„Vous êtes, mon cher, le plus représentable crétin au monde,** iar el îmi răspunde că nu are chibrituri, rămîn la convingerea că limba italiană îi este străină. Altă soluție de verificare nu am. Și de ce dracu să caut alta? Dacă un rustic dintre aceștia iese dimineața din casă și vede purpura răsăritului de soare, draperiile cețurilor, grînele ușor vălurite și în loc să rămînă cu gura căscată de admirație, strigă: iar au rîmat porcii toată ceapa!... atunci, iartă-mă, conte, dar nu văd nici o dovadă că el ar fi observat răsăritul soarelui. Un individ din antichitate spunea: cîte limbi cunoști, de atîtea ori ești om. Eu l-aș corecta: cu cît este mai mare capacitatea ta de receptare a fenomenelor, cu atît mai mult ești om. Firește, doar dacă receptarea devine fundamentul gîndirii. Gîndește-te la asta, *dottore*, și ai să-mi dai dreptate....

Considerațiile lui Jemioł au fost întrerupte de întoarcerea lui Wasił, care i-a adus sticla promisă. Din această clipă toată atenția lui Jemioł s-a concentrat asupra ei și chiar a început să-l îndemne pe Wilczur să plece să vadă de cimbrișorul acela.

— Aranjez eu restul, îl asigură.

Cînd Wilczur și Wasił au ajuns pe cărarea ce mergea de-a lungul iazului, profesorul îl întrebă:

— Ei, și despre ce-i vorba?... Ai necazuri cu tata?

— Știu eu dacă sînt necazuri, spuse Wasił după o clipă de gîndire, fiindcă nu știu nimic sigur. Dar în vremea din urmă, tata pune ceva la cale, tace și pleacă undeva.

— Și ce-i cu asta?

— Tocmai că nu știu, mormăi Wasił nehotărît.

— De ce te neliniștești? Călătorește și el după treburile lui și gata.

---

* Dumneata, dragul meu, ești cel mai reprezentativ cretin din lume (trad. din lb. franc.).

Wasil mesteca un fir de iarbă și tăcea.

— Poate că sînt treburile lui, spuse iar, dar poate că sînt și ale mele... Încă din postul mare tata zicea că ar fi vremea să mă însor.

Wilczur rise.

— Și tu nu vrei?

— De ce să nu vreau? Se știe că vine și vremea cînd fiecare trebuie să se însoare. Dar nu așa.

— Dar cum? întrebă Wilczur amuzat de diplomația transparentă a lui Wasil.

— Ei, nu așa, să-mi caute tata nevastă. Tata se uită să fie bogată și muncitoare.

— Iar tu ai vrea una săracă și căreia nu-i place să muncească.

— Și de ce să muncească? Nu-s atitea muieri în casă? Dacă mănîncă, să și lucreze. Ce-mi pasă dacă-i bogată ori săracă. Banii se cîștigă.

Profesorul se aplecă pe marginea șanțului, acoperit cu flori purpurii:

— Uite, cum a înflorit... Atita cimbrișor e pe aici.. Ei, și ce pot eu să te sfătuiesc, cum să te ajut?

— Să stați de vorbă cu tata. S-o lase în pace... Fiindcă dacă se încăpățînează nu mai e nimic de făcut. Dar dacă vorbiți cu el acum, poate că dă din mînă și zice: „N-am să mă amestec, alege-ți singur după placul tău..."

Era atita cimbrișor, încît Wilczur se lăsase pe vine și rupea cu amîndouă mîinile, punîndu-l în coșulețul lui.

— Ei bine, răspunse după ce se gîndi puțin. Am să stau de vorbă cu Prokop. Știi că-ți vreau binele din toată inima. Și așa e, fiecare trebuie să-și aleagă nevasta după placul lui... Ai dreptate că banii nu-ți dau și fericire... Ai dreptate... Am să vorbesc cu Prokop.

Chiar în seara aceea se și ivi prilejul să-și țină făgăduiala. Așa cum făcea adeseori, Mielnik venise în anexă să mai schimbe o vorbă. Schimbul acesta era mai mult o tăcere, și a lui Wilczur și a lui Prokop, tăcere în care din cînd în cînd mai cădea cîte o vorbă, cîte o știre despre întîmplările din timpul zilei, despre oameni, despre treburile de prin partea locului.

La un moment dat, Wilczur îl întrebă:

— Ia spune, Prokop, ce pui tu la cale în ultima vreme? Tot pleci pe undeva, lipsești de la moară zile întregi. Toată lumea se miră.

Prokop îi aruncă lui Wilczur o privire vicleană și ca să mai cîștige timp începu să-și răsucească tacticos o țigară. Presără încet mahorcă pe o bucată mare de hîrtie, o întinse încet cu degetele lui groase, o răsuci, își plimbă limba pe marginea hîrtiei, o lipi și o aprinse. În cele din urmă spuse:

— Ei, umblu și eu să mai văd ce mai fac oamenii, cum trăiesc. Da' ce, nu-i voie?

— Sigur că e voie, numai să fii atent să nu creadă oamenii ceva rău despre tine.

— Dar ce-ar putea să creadă rău?

— Cine poate ști? Poate se găsesc unii care să spună că umbli după vreo fată.

Wilczur rise, dar Prokop scuipă, fără să-și ascundă dezgustul.

— Ptiu, gura oamenilor n-o poți închide. Ce fată. Pentru mine-i mai aproape groapa. Nu-mi stau mie gîndurile la alde astea.

— Ei, poate că nu umbli pentru tine? îl întrebă cu viclenie Wilczur.

— Dar pentru cine? Ce-ți închipui că am căpiat?

— Ei, poate pentru Wasil.

Bătrînul ridică din umeri.

— De ce să umblu pentru el? Să-și caute singur. El o să trăiască cu ea, nu eu.

— Bine zici, Prokop. Dar acum eu mă mir cu adevărat, ce-s plecările astea, ce tot unelteşti... Hai, recunoaște.

Mielnik îl privi cu coada ochiului și zîmbi.

— Prea n-ai astîmpăr, vine vremea cînd o să afli. Asta și vreau: să rămînă taină pentru tine.

— Pentru mine? întrebă neîncrezător Wilczur.

— Pentru tine.

Mai mult nu putu scoate de la Prokop. De altfel Wilczur nici nu făcuse eforturi, mulțumit de vestea bună pentru Wasil, pe care i-o și transmise a doua zi dimineața. Nu bănuia că flăcăul o va primi cu atîta bucurie. Cînd a aflat, s-a înroșit și i-au sticlit ochii.

— A spus tata că nu vrea să se amestece și să-mi caut singur nevastă?

— A spus. Zicea: „Nu eu o să trăiesc cu ea, ci el. Să-și aleagă singur."

Wasil căzu pe gînduri și clătină din cap.

— Ei... e înțelept tata... N-a trăit în zadar atîția ani pe lume.

Și în clipa asta simțea pentru tatăl său nu numai respect, nu numai atașament, ci se trezise în el un sentiment nou, cald și profund. Ce-i drept Wasil nu avea încă nici un plan concret în privința viitorului. Donka îi plăcuse de la prima vedere și cu fiecare zi îi plăcea tot mai mult. Fiind însă de felul lui foarte ambițios, îi era teamă să-și facă planuri atîta vreme cît nu era sigur că în realizarea lor nu se va lovi de împotrivirea hotărîtă a tatălui, ori de ironia Donkăi.

După comportarea ei în nici un chip nu-și putea da seama cum l-ar trata dacă ar începe să se apropie de ea. Fata era veselă, vioaie ca un cățeluș, prietenoasă cu toți, zîmbea la fel cînd un tînăr sau altul îi spunea cîte o glumă sau cînd o măgulea în vreun fel. Nu putea avea nici o siguranță în privința ei. Nu o dată îi stătea lui Wasil pe limbă să o întrebe dacă îi place vreunul dintre tineri, dar de fiecare dată se lăsa păgubaș. Se temea să nu audă un răspuns care nu i-ar fi pe plac, se temea că Donka lăsase în oraș vreun băiat la care se gîndește. De aceea nu se putea hotărî el însuși, nu-și putea spune: nici una nu-mi place ca ea și pe nici una n-o vreau de nevastă, ci numai pe ea. Mai erau și alte motive: cine știe dacă o orășeancă inteligentă, cu carte, o domniță aproape, ar vrea să se mărite cu un flăcău simplu de la țară, care n-a umblat prin orașe și nici să se poarte nu știe. Nu i-a scăpat lui Wasil nici faptul că acum vreo cîteva săptămîni, cînd a trecut pe la moară domnul Latosik, notarul comunal, ea și-a pus băsmăluță de mătase și a vorbit cu el mai altfel și a rîs mai mult, iar Latosik, care, chipurile, era în trecere, a stat pînă la apusul soarelui.

Cînd domnul Latosik stătea cu Donka pe prispa morii lui Wasil îi venea să-i toarne prin trapă un sac cu tărîțe, drept în cap. N-o făcuse, cu toate că mai tîrziu ar fi putut spune că n-a vrut. N-o făcuse fiindcă îl durea inima

la gîndul că domnul Latosik s-ar putea să-i placă Donkăi... Atunci nu i-ar fi fost de folos nici zece cai şi nici o bîtă zdravănă... Cu toate că-i un funcţionar modest, domnul Latosik e om cu şcoală, ştie să vorbească elegant, în zile de sărbătoare ca şi în zile de lucru umblă cu guler tare şi cu cravată, şi miroase a parfum.

După plecarea lui, Wasil a urmărit-o atent pe Donka, să vadă dacă după vorbele frumoase spuse de un tînăr aşa de fercheş, n-o să-l trateze altfel. Dar Donka nu s-a schimbat deloc. Doar că nu şi-a mai scos băsmăluţa de mătase.

Pentru întîia oară în viaţă, firea femeii i se păru lui Wasil plină de taine şi de capcane.

Dar asta depăşea puterile lui. Pe de altă parte şi Wasil ştia cît preţuieşte. Ştia că multe fete de prin partea locului s-ar mărita bucuroase cu el, nu numai pentru că moştenea o moară, o gospodărie înstărită şi, cum se zicea, mulţi bani agonisiţi, dar şi pentru că era bine văzut de toată lumea. Nu umbla după fuste, nu bătea cîrciumile, era priceput la muncă, se purta curat, era bine făcut, socotit drept un bărbat atrăgător, despre care nimeni nu putea spune că e neajutorat ori prost.

Aşa că în meditaţiile sale Wasil lua în seamă şi atuurile lui, nu numai părţile sale slabe, iar acum, cînd a aflat de la Wilczur că tata nu are nici o intenţie în privinţa viitoarei nurori şi că nu se gîndeşte să i-o aleagă el, se simţi mult mai puternic pe poziţie. Urmarea acestui sentiment a fost conştientizarea convingerii nestrămutate că el nu poate trăi fără fata asta. Cît a ţinut ziua de lucru şi-a făcut planuri, cum să se apropie de Donka, cum să înceapă să-i vorbească, ce să-i spună. Seara, cînd şi-a schimbat hainele, avea totul gîndit şi cînd erau amîndoi în faţa casei, propuse Donkăi într-o doară:

— Am pregătit pripoanele pentru peşte. Nu vrei să mergi cu mine cu barca să le punem în iazurile de sus?

În timpul acesta nu se uită în ochii ei, de parcă s-ar fi temut să nu-i citească în priviri tot neobişnuitul acestei propuneri aparent obişnuite. Se vede însă că Donka nu avea nici o bănuială, fiindcă încuviinţă numaidecît.

— Numai o clipă, spuse, să-mi iau nişte papuci vechi.

— Dar grăbește-te, strigă Wasil în urma ei, fiindcă cel mai bine e să le pui la apusul soarelui.

— Bine, bine, îl răspunse din tindă. Așteaptă o clipă.

— Mă duc la barcă să scot apa, strigă el.

Voia să mai ciștige ceva timp și se îndreptă spre iaz. Barca luase într-adevăr apă, care trebuia scoasă cu un căuș, pe urmă barca trebuia împinsă de pe mal, iar pripoanele cu momeală puse în așa fel pe botul bărcii încît să nu se încurce sforile și forfaturile... Pînă să termine el, Donka și venise. Arăta atît de frumoasă în rochița de percal cu flori roșii, încreștită în talie, cu guleraș alb, încheiat pe git, încît Wasil se ferea să se uite la ea.

— Mi se amestecă totul, se gîndea, și n-o să pot spune nimic înțelept.

Barca alunecă repede pe nisip și vislele se scufundară în apă. Deasupra pădurii atîrna globul mare, roșu și umflat al soarelui, atingînd ușor cele mai înalte vîrfuri ale copacilor. Pe oglinda ușor unduită a iazului, drumul spre soare era însemnat cu stropi purpurii pe fundalul albastru al cerului reflectat în apă.

— Ar trebui să muște, spune Wasil după a treia sau a patra cufundare a vislelor.

— Ce spui? întrebă Donka trezită din meditația ei.

— Spun că peștele o să tragă bine. E vremea. Anul trecut am prins o știucă. Una de un metru.

— Dar e multă știucă aici?

— Este. Dacă-i mult pește e și multă știucă.

Convorbirea se întrerupse. Wasil își frămînta mintea să găsească o temă de discuție.

— Lui Szymon din Koziatki i-a murit astăzi vaca. Bună vacă. Și a murit.

— De ce? întrebă Donka destul de indiferentă.

— Cine poate ști. O fi mîncat ceva.

Iar se așternu tăcerea. De astă dată lui Wasil nu-i mai veni nimic în minte și începu să fredoneze un cîntec. Așa ajunseră la celălalt mal. Aici rădăcinile negre ale arinilor se cufundau în apă ca niște odgoane încîlcite. Malul era abrupt și nu departe de el începea apa adîncă. Atent și cu îndemînare, Wasil agăță cîrligele de sfoară, pe urmă începu să le lase cu băgare de seamă în apă.

Legă capătul sforii de o rădăcină puternică şi treaba era terminată. Îşi şterse mîinile, se uită împrejur şi spuse:

— Nu vrei să stăm aici pe mal? E o vreme aşa de frumoasă şi florile miros...

— Să stăm, răspunse Donka veselă. Poate că o să vedem cum muşcă peştele.

Au legat barca şi au urcat pe mal. Printre arini, iarba creştea deasă şi înaltă. S-au aşezat unul lîngă altul şi Wasil tocmai îşi muncea mintea cum să înceapă, cînd Donka îl întrebă:

— Tatăl tău încă nu s-a întors. Unde se tot duce el?

Wasil se agăţă de ocazia ivită că omul care se îneacă.

— Asta e, spuse. Nici eu nu ştiu unde se duce. Nu spune nimănui nimic. Pînă ieri mi-a fost şi frică.

Donka se miră:

— Ţi-a fost frică? De ce?

— Ei, aşa... Nu ştiam unde se duce. Şi mi-au trecut prin minte tot felul de gînduri.

— Dar acuma ştii?

— Nu ştiu, dar ştiu că nu-i vorba de mine.

— Cum nu-i vorba de tine? Dar de ce ar fi trebuit să fie vorba de tine?

Wasil îşi trecea degetele răsfirate prin iarbă şi o privea cu atîta atenţie, de parcă ar fi făcut o treabă nespus de importantă şi de urgentă.

— Vezi tu, Donka, am şi eu o vîrstă. Odată tata a adus vorba că ar fi vremea să mă însor. Aşa că acum, cînd a început să umble prin împrejurimi... mi-am zis: poate îmi caută mie nevastă. Se duce într-un loc, în altul, ca să-şi aleagă noră.

Donka se porni pe rîs.

— Cum aşa?... Să caute? Întîlneşte una pe drum şi se uită la ea să vadă dacă-i bună de nevastă pentru tine sau nu?... Asta-i bună.

— Nu aşa, îi luă Wasil apărarea tatălui. El cunoaşte oamenii de pe aici. Ştie cine are fete. Trebuie s-o vezi cum e acasă. Dacă-i frumoasă, dacă-i harnică, dacă-i sănătoasă, cum e în jurul ei. Aşa că trece, ca din întîmplare, să mai stea de vorbă şi se uită. Toţi fac aşa. Aşa-i obiceiul în lume.

Pe Donka o distra această poveste. Ochii îi scînteiau şi buzele îi zîmbeau.

— Ei şi? întrebă înclinînd cochet capul. Ţi-a găsit ceva?

— Nu mi-a găsit pentru că nici nu caută. Are nişte treburi de-ale lui.

— Şi tu, sărăcuţul de tine, eşti supărat, rîdea Donka, pe care nu o părăsea buna dispoziţie.

— Iar tu, Donka, nu te gîndeşti decît cum să rizi de mine.

— Nu rid deloc de tine, spuse Donka devenind deodată gravă. Aşa sînt eu, veselă.

— Atunci de ce spui că trebuie să fiu supărat? Doar ştii că mă bucur.

— Nu ştiu că te bucuri. De unde să ştiu? Stai trist, ţi-ai înfipt privirile în iarbă, de unde să ştiu eu că te bucuri?

Wasil îşi drese de cîteva ori glasul şi se uită la ea pe sub sprîncene.

— Mă bucur că a trecut primejdia să-mi aleagă tata vreo fată care nu-i pe placul meu. Gîndeşte-te şi tu: dacă, de pildă, ţi-ar da cu sila un băiat care nu-ţi place.

Donka ridică uşor din umeri.

— Ei, cine m-ar vrea pe mine. Şi apoi nu-mi stă mie gîndul la asta.

Wasil iar se întunecă.

— Pentru că ai lăsat acolo în oraş vreunul care îţi place?

— N-am lăsat pe nimeni.

— Pe nimeni? întrebă neîncrezător. Poate că aşa e. Fiindcă prea ţi-a plăcut domnul Latosik notarul comunal... Asta e, poartă cravată verde, miroase a parfum.

Donka pufni ca o pisicuţă.

— Şi ce-i dacă miroase? Eu n-am mai văzut parfumuri?

— Dar ţi-ai pus băsmăluţa de mătase.

— Da' ce, n-am voie să-mi pun băsmăluţă?

— Sigur că ai. De ce nu? Mai cu seamă cînd ai pentru cine.

— Oaspetele-i oaspete. Notarul ăla-i însă cam saşiu.

— Saşiu, nesaşiu, interveni Wasil, dar toate aleargă după el.

— Eu una, nu. Ce-i cu tine, Wasil ce ţi-a căşunat pe el? Chiar dacă mi-ar place, pentru tine e totuna.

Wasil scobi cu degetul în pajişte o gaură mare înainte de a răspunde:

— Dacă mi-ar fi totuna, nu aş spune nimic. Se vede că nu mi-e totuna.

— Nu înţeleg ce te priveşte pe tine, spuse Donka lutnd o înfăţişare nevinovată.

— Se vede că mă priveşte.

— De ce?

Wasil lăsă capul în jos şi răspunse posomorit:

— Pentru că tu, Donka, îmi placi tare mult.

— Eu? întrebă cu cea mai mare uimire de care era în stare.

— Sigur că tu, mormăi Wasil.

— Doamne sfinte, ce poate să-ţi placă la mine?

— Nu ştiu ce... De unde să ştiu eu... Toate-mi plac.

— Ei, glumeşti, spuse rîzînd.

Wasit se înroşi.

— Ce glumă-i asta, spuse aproape înfuriat, dacă vreau să mă însor cu tine? Însurătoarea nu-i glumă.

— Tu cu mine? întrebă aproape în şoaptă. Nu pot să cred.

Wasil dădu nerăbdător din mînă.

— Ei, înţelege-te cu muierile. Eu îi spun limpede, iar ea nu vrea să înţeleagă. Are dreptate tata. Cu muierea-i cel mai greu. Dacă i-aş spune unui bărbat: vreau să mă însor cu tine, mi-ar răspunde omeneşte: da ori ba.

Donka izbucni într-un rîs prelung şi zgomotos.

— Ah, Wasil, Wasil. Te-ai însura tu cu un bărbat?! Ce tot îndrugi!

Se încovoia de rîs. Şi-a cuprins genunchii cu braţele, şi-a ascuns faţa între genunchi şi rîdea fără să se poată opri. Nici cînd s-a oprit, nu şi-a ridicat capul.

Wasit o întrebă:

— Ei, cum o să fie cu noi?

Cum ea nu răspundea, întrebă din nou:

— Donka, ce zici?...

Văzînd-o că tace, inima lui se umplu de amărăciune şi începu să vorbească parcă pentru el:

— Ştiu că nu-ţi plac... Eu nu sînt decît un ţăran, iar tu o domnişoară cu carte... Şi de la oraş... Sigur, e mai plăcut să trăieşti la oraş... Cine gustă o dată din oraş, nu-i mai place satul... Cu profesorul e altfel, dar el nu-i oricine... Om înţelept, umblat... Cu tine-i altceva, tu găseşti atîţia mai buni ca mine... Dacă nu simţi în inimă, nu-i nimic de făcut... Am ştiut eu, am ştiut că nu mă vrei...

Vocea îi tremură şi tăcu. Apoi adăugă pe ton de resemnare:

— Dar, mi-am zis, nu-i păcat să întrebi...

Iar se lăsă liniştea. În capul de sus al iazului, unde se varsă pîrăul, se auziră primele orăcăieli de broaşte. Soarele dispăruse complet, dinspre lunci venea o adiere răcoroasă.

Donka se ridică şi spuse în şoaptă:

— E tîrziu. E vremea să mergem acasă.

După clipa de bucurie care o cuprinsese auzind destăinuirea lui Wasil, asupra ei se abătu tristeţea. Înţelesese că flăcăul acesta care-i plăcea atît de mult, nu va fi niciodată soţul ei. O îngrozea pînă şi gîndul că dacă află bătrînul Prokop o să spună că-i nerecunoscătoare. A luat-o sub acoperişul lui, iar ea aşa l-a răsplătit că i-a sucit capul băiatului. Fiindcă nu putea să nu recunoască măcar faţă de ea că de la bun început a făcut totul ca să-i placă lui Wasil. Iar părinţii lui ar fi gata să creadă că a făcut-o ea să pună mîna pe un bărbat bogat. Poate că-i adevărat ce zice Wasil că tatăl lui nu vrea să se amestece în alegerea nurorii, dar nu va fi niciodată de acord să aibă ca noră o orfană, o rudă săracă, pe care a luat-o de milă.

Cobora încet spre barcă. Chiar pe mal se întoarse şi-l zări aproape pe Wasil. Era palid, iar chipul lui era atît de trist, cum nu-l mai văzuse niciodată.

Într-o clipă de izbucnire, surizătoare şi pentru ea, îşi petrecu braţele pe după gîtul lui şi îşi lipi buzele de buzele lui. Simţea cum o cuprinde în braţe şi o strînge tare, tot mai tare, cum o ridică încît abia mai atingea pămîntul cu vîrfurile degetelor.

Deodată clipocitul apei îi readuse la realitate. Cea mai apropiată plută se tot cufunda în apa învolburată de mișcările violente ale peștelui care înghițise cîrligul.

— Trebuie să fie unul mare, spuse Wasil, dar nici nu se mișcă din loc și nu slăbi strînsoarea.

— Lasă-mă, spuse în șoaptă Donka.

Ca răspuns o strînse și mai puternic, zicînd:

— Vezi cum ești tu... Iar eu am și crezut că tu nu ții la mine. Și așa de greu mi-a fost la inimă...

— Țin la tine, Wasil, țin foarte mult, dar ce folos?

Wasil rise.

— Ce folos? Cum ce folos? Ne luăm și o să fii nevasta mea, și o să ne fie bine cum n-o să-i fie altuia pe lume.

Donka scutură tristă din cap.

— Nu, Wasil. Eu nu pot fi nevasta ta. Tatăl tău nu s-ar învoi.

— Nu s-ar învoi? De ce?... El singur a spus că-i treaba mea. I-a spus profesorului. Acum de ce să nu se învoiască?

— Pentru că sînt săracă.

— Și ce-i cu asta? se împotrivi mai puțin Wasil. Ce am, ajunge pentru amîndoi...

— Da, dar părinții tăi vor vrea pentru tine o nevastă cu zestre...

— Dar eu nu vreau asta, strigă înfierbîntat. Ori tu, ori nici una. Am și eu anii mei, nu mai sînt un copil și am dreptul să-mi aleg nevasta pe care o vreau. Asta-i. Iar dacă tatei nu-i place, n-am nevoie de mila lui. Sînt sănătos, puternic, pot să-mi cîștig pîinea. Mică-i lumea asta?...

— Ce spui, Wasil, oftă Donka, știi și tu că nu poți să faci nimic împotriva voinței tatălui.

Wasil se posomorî. Într-adevăr, relațiile cu tatăl său erau de supunere necondiționată și cu toate că într-o clipă de exaltare putea să-i treacă prin minte să se revolte împotriva lui, știa că nu va fi în stare, că în caz de ceva se va supune voinței lui.

— Oricum, spuse, trebuie întrebat întîi tata. Nu-mi intră în cap să spună o dată profesorului că-i treaba mea şi altă dată să se împotrivească alegerii după placul meu.

— Pentru că nici nu-i trece prin minte că tu ai putea alege una săracă aşa ca mine. Iar de întrebat, mai bine nu-l întreba.

— De ce să nu-l întreb?

— Pentru că ce mă fac eu, nefericita? Tatăl tău o să mă alunge din casă, o să mă socotească o nerecunoscătoare, o să spună că aşa i-am răsplătit eu bunătatea. Nu, Wasil, mai bine nu-l întreba.

Se întorceau acasă posomoriţi. Wasil vîslea încet şi în tăcere. Nici o clipă nu se împăcase cu resemnarea Donkăi. Într-adevăr, ştirea despre intenţia de a se căsători cu Donka putea să atragă supărarea tatălui, iar supărarea aceasta se putea îndrepta împotriva Donkăi. Wasil nu putea s-o pună în primejdie. Trebuia găsită o asemenea rezolvare a problemei, încît pe Donka să n-o ameninţe nimic. Şi asta se putea face într-un singur fel: să afle părerea tatălui înainte de a i se spune ceva concret. Firesţe, Wasil nu se putea bizui pe forţele lui şi se hotărî să ceară iar ajutorul profesorului.

Legînd barca de par, îi spuse Donkăi:

— Ai să vezi că totul o să fie bine. Cel mai important lucru e că de-acum ştiu că ţii la mine.

— Ca la nimeni altul, şopti Donka de-abia auzit.

Vru s-o îmbrăţişeze din nou, dar pe punte se ivi Witalis roşcatul.

— Donka, după cină, mergi cu mine la Radoliszki? Astăzi e simbătă şi dau film.

— Mai bine să nu mergem, spuse după o clipă de ezitare.

El însă insistă pînă cînd Donka se învoi.

Capitolul X

Duminica aceasta nu era ca toate celelalte. Prokop se întorsese mai repede ca de obicei de la slujbă. Din casă scoteau în grabă laviţe, scaune, scăunele şi erau puse la

umbră sub copaci. Nu trecuse nici o oră şi bătătura roia de căruţe şi brişti. Cei mai mulţi dintre veniţi erau gospodari de seamă, oameni în vîrstă din împrejurimi, nu lipseau însă nici unii veniţi din sate aşezate la douăzeci, treizeci de kilometri. Se vede că sfatul nu avea să dureze mult, fiindcă nimeni nu deshămase caii. Femeile rămăseseră în căruţe, numai bărbaţii s-au aşezat la umbra copacilor.

Consfătuirea a fost deschisă de Walenty Szuba, cel mai în vîrstă şi de seamă gospodar din Raczkowice, om preţuit de toată lumea.

— Ne-am adunat aici ca să ne sfătuim cu privire la un lucru folositor, gîndit de Prokop Mielnik, spre folosul oamenilor şi spre slava Domnului. Ştiţi toţi despre ce-i vorba şi chiar dacă nu sîntem noi oameni bogaţi şi nu sîntem în stare să ridicăm singuri o asemenea clădire, socotim că dacă noi o începem, mulţi ni se vor alătura, ori cu munca lor, ori cu materiale, ori cu bani. Numai un om fără minte nu pricepe că va fi în folosul nostru al tuturor, al nostru şi al întregului ţinut. Şi apoi se cuvine să-i arătăm şi profesorului mulţumirea noastră, fiindcă-i mare cinste că s-a întors printre noi, cu toate că ar fi putut rămîne mai departe la oraş.

— Aşa e, aşa e, se auziră voci.

Szuba continuă:

— De aceea se cuvine să-i aducem şi lui mulţumire şi nouă folos. Nu putem să ne încumetăm la lucruri mari, dar cred că putem ridica o casă cu patru încăperi, acoperită cu şindrilă. Gazda noastră, Prokop Mielnik, s-a oferit să dea două jugăre de pămînt, comuna Rudziszki a făgăduit lemnul. Iar acuma trebuie să hotărîm cine se angajează să care materialele, cine face lucrările de zidărie la fundament, cine le face pe cele de lemnărie şi altele. De cărămidă pentru sobe şi pentru coşuri, şi de geamuri pentru ferestre nu vă faceţi griji, pentru că astea le luăm asupra noastră, împreună cu cumnatul meu, Zubar.

Szuba încheie şi se lăsă o linişte atît de lungă, încît se putea crede că cei adunaţi nu erau deloc pentru proiectul prezentat. S-ar fi înşelat cel care ar fi crezut aşa. Oamenilor de pe aici nu le place graba, nu le place nici să

iasă înaintea altora. Nu-i deloc plăcut să fii socotit lipsit de stăpînire şi înfigăreţ.

Cel dintîi vorbi un bărbos voinic, Iwan Balabun, starovierieţ* din Nieskupa, nu numai un agricultor bun, dar şi tîmplar preţuit în tot ţinutul. Acesta făgădui în numele lui şi al fraţilor lui să facă toată lemnăria, ceea ce se şi aştepta de la el. Pe urmă Józef Petrunis din satul Bierwinty a făgăduit în numele comunei lui (fiindcă era primar), şindrilă şi munca pentru acoperirea casei. Oamenii din Wickuny, cioplitori neîntrecuţi, au declarat că ridică pereţii. Şi aşa se anunţau unii pe alţii, iar Prokop Mielnik scria totul amănunţit pe o coală mare de hîrtie. Cînd totul a fost stabilit, cei prezenţi, unul după altul, şi-au pus semnăturile. Nu erau multe. Dintre zecile de persoane numai cîteva ştiau să scrie. Asta nu scădea cu nimic însemnătatea obligaţiei. O dată pentru că au făcut-o după o îndelungată chibzuială, şi a doua, pentru că au făcut-o de bună voie.

Abia acum s-au pornit cu toţii grămadă spre anexă, iar Prokop Mielnik intră înăuntru. Cu toate că era duminică, îl găsi pe Wilczur lucrînd, ocupat cu fierberea unor ierburi.

— Ce-i, Prokop? Wilczur îşi ridică privirile. Se pare că ai oaspeţi mulţi.

— Nu-s oaspeţi, neagă morarul cu o mişcare a capului. Au venit cu treabă şi se pare că mai degrabă la tine decît la mine.

— La mine? se miră Wilczur.

— Da. Ai fost nerăbdător să afli unde mă duc şi după ce umblu, acum ieşi în bătătură şi ai să afli. Te aşteaptă acolo toţi.

Intrigat, Wilczur habar nu avea despre ce-i vorba.

— Ce mai puneţi la cale? întrebă bănuitor.

— Păi vino şi ai să afli.

Ţăranii adunaţi îl primiră pe Wilczur cu plecăciuni adînci. Cel mai meşter la vorbit dintre ei toţi, Szuba, făcu un pas înainte şi spuse:

— Iată, am venit, domnule profesor, să-ţi mulţumim că te-ai întors la noi. Dar că mulţumirea-i mulţumire,

---

* De rit vechi.

asta se știe. Cele mai meșteșugite vorbe zboară o dată cu vîntul și nu rămîne nimic din ele. Așa că noi ne-am sfătuit ca mulțumirea noastră să nu fie numai în vorbe. Bani pentru tămăduirea noastră nu vrei să primești și ne mai dai și leacuri. Iar noi am auzit de la Prokop că te-a purtat gîndul să ridici un spital în ținutul nostru, dar că ți-ai cheltuit banii pe leacuri. Și a venit Prokop la mine și mi-a zis să ridicăm spitalul, noi toți laolaltă, spre ușurarea muncii tale și spre folosul nostru. Ne-am sfătuit ce ne-am sfătuit și iată ce a ieșit din sfatul nostru...

Szuba desfășură coala de hîrtie, își puse ochelarii și, poticnindu-se, începu să citească cine ce a făgăduit și ce a oferit. Pe urmă înfășură hîrtia și o înmînă cu respect profesorului, zicînd:

— Nu-i mare lucrul dar socotim că și ție o să-ți placă și pentru ținutul nostru o să fie mare cinste, fiindcă nici tîrgul nu are spital. Venim fiecare cu ce avem. Cei mai înstăriți cu bani și cu materiale, cei mai săraci cu munca sau cu căratul. Primește asta din partea noastră, domnule profesor, pentru că dăm din toată inima, fiecare ce avem. N-o să fie o casă mare, dar tu să ne trăiești și să ne vindeci pe fiecare.

Wilczur era atît de emoționat, încît nici invocația rimată din final nu reuși să-i oprească lacrimile ce-i umplură ochii. Îi cunoștea pe acești oameni de mult și bine, nu credea însă că țin atît de mult la el, că sînt capabili de atîta sacrificiu. Îi îmbrățișă pe rînd, pe Prokop, pe Szuba, pe Balabun, pe Petrunis și pe toți ceilalți.

— N-am să uit asta niciodată, oameni buni, repeta fără să-și ascundă înduioșarea.

Îndată au început să se sfătuiască cum trebuie împărțită clădirea spitalului. Pentru o mai bună orientare au pornit toți spre măgura pe care avea să fie construit. Construcția avea să o conducă un cioplitor experimentat din Wickuny, Kurkowicz, iar supravegherea generală le-a fost încredințată lui Szuba și lui Prokop Mielnik.

După ce au plecat toți, Wilczur îi spuse lui Mielnik:

— Mare surpriză mi-ai făcut, Prokope. Acum îmi dau seama că ai umblat pe la toți vecinii ca să lămurești oamenii, pentru spital. Nu cred că ți-a fost ușor.

— La început, pînă le-am lămurit ce și cum, sigur că nu mi-a fost ușor. Dar pe urmă, cînd au aflat că unul și altul s-au învoit, că unul a făgăduit una, altul alta, s-au găsit mai mulți. Cînd începem lucrul o să mai vină și alții.

— Dar cînd vreți să începeți? întrebă Wilczur.

— N-avem ce să mai amînăm. Mîine încep să care piatra pentru fundație, așa că tot mîine începem și săpatul.

Prokop vorbea pe un ton obișnuit și se străduia să nu-și arate mîndria pe care o simțea din pricina realizării planului său. Într-adevăr, luni dis-de-dimineață au început să vină căruțele cu piatră, au venit și cîțiva oameni din Nieskupa, cîțiva din Radoliszki și trei lituanieni din Bierwinty cu lopeți și cu tîrnăcoape. Domnul Kurkowicz umbla cu un metru galben, care-i ieșea din tureac, și cu un ghem de sfoară, și măsura, socotea și însemna terenul. Ce-i drept dimineața începuse să plouă ușor, dar asta nu-i împiedica pe lucrători.

Toți locatarii morii erau emoționați de începerea lucrărilor. Oamenii care veneau la consultație, dacă se simțeau în puteri, dădeau și ei o mînă de ajutor la construcție. Măgura pe care se lucra era la cîțiva zeci de pari de moară și se vedea ca în palmă. Așa că Lucia, care nu știa încă nimic, cînd a venit din orășel, a rămas uimită de ceea ce vedea. Firește, în timpul zilei, în vreme ce primeau pacienții, făceau operații mărunte, pansau, reușise să afle de la profesor despre ce-i vorba, dar numai în general. Seara însă profesorul a condus-o la locul construcției și i-a explicat totul.

Era agitat din cauza celor întîmplate, înviorat, aproape entuziasmat. Făcea planuri de viitor cu o energie tinerească.

— Acesta-i abia începutul, domnișoară Lucia. Abia începutul. Ai să vezi! Exemplul nostru va fi urmat de alte ținuturi. Sute de medici condamnați la inactivitate în oraș vor înțelege în cele din urmă menirea lor și se vor dărui muncii, departe, în provincie, unde populația e aproape lipsită de îngrijire medicală, unde mortalitatea infantilă atinge cifre de-a dreptul îngrijorătoare.

Lucia încuviința încîntată, iar el vorbea în continuare:

— Privește, domnișoară. Fără nici o presiune, oamenii aceștia au dovedit că nu le sînt cîtuși de puțin indiferente aspectele igienei, că înțeleg ce înseamnă datorie socială, că vor să păsească înainte. Uite, aproape toți au semnat această hîrtie cu cruciulițe. Aproape toți sînt analfabeți. Trăiesc în întuneric, dar doresc lumină. Doresc progres. Și fiecare pe măsura posibilității lui vrea să contribuie la progres. Nimic nu i-a silit la nici un sacrificiu, nici o dispoziție a autorităților, nici o îndatorire măcar. Și mai ia în considerare și faptul că aici locuiesc în general oameni săraci...

Wilczur adăugă rîzînd:

— Cea mai bună glumă i-au făcut-o însă lui Jemiot. Acum o să mă distrez pe seama lui. Se preface că nu-l impresionează, dar în realitate e zdruncinat de această poveste. Cinismul și scepticismul lui pierd teren. E de necrezut. Pînă acum nu a fost capabil de nici o ironie. Mormăie doar.

— N-aveți teamă, spuse Lucia rizînd. Își recapătă el repede elocvența. Să se obișnuiască puțin cu noua realitate. Dar recunosc, domnule profesor, că nici eu nu m-am așteptat de la acești oameni la atîtea disponibilități pentru un asemenea efort, deși îi cunosc poate mai bine decît dumneavoastră.

Profesorul se revoltă.

— Mai bine decît mine? Cred că glumești. După numai cîteva luni?

Lucia își dădu seama că făcuse o gafă și spuse:

— Firește că glumesc!

În realitate nu glumea deloc. De cînd venise în părțile acestea, conform planurilor sale inițiale, nu se limitase numai la ajutorul oferit profesorului. ci vizita adesea așezările din împrejurimi. Intra, sub diferite pretexte, în case, făcea cunoștință și cu copiii și cu oamenii mai în vîrstă. Cu acest prilej le împărțea medicamente, trata afecțiuni mărunte, bandaja răni neîngrijite. În principal se ocupa însă cu altceva. Explica femeilor importanța curățeniei, le îndemna să spele mai des vasele, să folosească lenjerie de pat, să se îmbăieze, să deschidă ferestrele și să aerisească încăperile, le lămurea că ținerea animalelor domestice și a păsărilor în casă influențează negativ nu

numai sănătatea oamenilor, ci şi a animalelor. Cum era înzestrată cu putere de convingere, satele pe care le vizita mai des începuseră treptat să arate mai bine. Firește nu era lipsit de importanță pentru localnici că ea era asistenta lui Wilczur şi acționa în raza autorității lui. În orice caz își ciștigase destul de repede încrederea şi simpatia oamenilor din aşezările apropiate.

Adeseori i se cere sfatul în diferite probleme care nu aveau nici o legătură cu meseria ei. Şi, într-adevăr, avea dreptul să spună că-i cunoştea pe localnici mai bine decît profesorul.

Şi tot pe bună dreptate îi spuse şi acum:

— Ştiți, domnule profesor, nu trebuie să vă puneți mari speranțe în faptul că inițiativa acestor oameni va găsi mulți imitatori. Doar dacă în țară se vor duce cîteva mii de profesori Wilczur.

— Am spus că medicii cu siguranță vor porni spre sate.

— Da, dar nu e vorba de orice medic, se împotrivi ea, ci de un om pentru care populația va nutri un fel de pietate, aşa cum nutreşte pentru dumneavoastră.

— Te înşeli, domnişoară Lucia. Persoana mea joacă în acest caz un rol secundar. Nu eu am furnizat inițiativa şi nici nu i-am îndemnat să construiască spitalul. Singuri s-au gîndit la asta, au hotărît şi au organizat. Eu n-am mişcat nici un deget.

— Dar ei s-au apucat de asta numai pentru că dumneavoastră sinteți aici, pentru că pe dumneavoastră vă socotesc marele lor binefăcător, pentru că au în dumneavoastră o încredere nețărmurită, pentru că vor să vă uşureze munca. Nici nu vă puteți închipui de cîtă încredere vă bucurați în rîndul lor.

Wilczur dădu din mînă.

— Exagerezi, domnişoară. Nu trebuie să exagerezi.

— Nu exagerez. Dacă ar fi altfel, n-ar veni la dumneavoastră, ca evreii la rabin, să vă roage să le rezolvați disputele, să mediați, să-i certați pe cei îndărătnici sau să le băgați mințile în cap celor apropiați care sînt gata să săvîrşească ceva rău. Şi n-ar trebui să vă diminuați rolul şi însemnătatea în mijlocul lor. N-ar trebui să le

luați credința că sînteți un trimis al Providenței. O asemenea credință este stimulatoare și utilă.

— Dar nejustificată, o întrerupse Wilczur. Cu totul nejustificată.

Lucia privea înainte tăcută, apoi adăugă în șoaptă:

— Cine poate ști, domnule profesor?... Dumneavoastră puteți ști?... Cum să avem certitudinea că nu sîntem doar niște unelte în mîna unor forțe care ne conduc și acționează prin noi.

Wilczur dădu din mînă.

— Nici nu trebuie să știu, spuse aproape cu asprime.

— Și totuși... începu Lucia.

Wilczur o întrerupse.

— Nu trebuie. Nu trebuie să pătrundem în ceea ce e dincolo de noi. În noi trebuie să căutăm și legi și busolă. Și să ne facem datoria. Să facem ce ne impune conștiința. Să fim împăcați cu noi înșine. Așa am gîndit întotdeauna.

— Da, domnule profesor. Știu asta, răspunse Lucia. Trebuie să ai însă atîta valoare intrinsecă și atîta echilibru spiritual, cît aveți dumneavoastră, pentru a nu căuta în exterior justificări și explicații, pentru a avea sentimentul propriului adevăr. Vedeți dumneavoastră, în dumneavoastră există acea forță care atrage, care impune altora nu numai respect, ci și acea simpatie afectuoasă, profundă, care vă înconjoară.

— Nu mai spune asemenea lucruri, domnișoară Lucia, răspunse Wilczur aproape jenat. Slavă Domnului, sînt cel mai obișnuit om sub soare, Jemiot spune că trebuie să fii nimeni, ca să poți fi fericit. Eu cred însă că exagerează. Trebuie să fii cineva, dar nu cineva mare. Un chirurg bun, un morar bun, un constructor bun, să ai locul tău în univers, să-l prețuiești, în măsura posibilităților să-l perfecționezi și să trăiești simplu, pe urmă să mori simplu și să lași în urmă amintirea datoriei împlinite... Asta-i tot.

Stătea pe o piatră mare și privea tăcut înainte.

Lucia spuse:

— Un singur lucru lipsește din acest program....

— Lipsește?

— Da. E un program foarte egoist. Trebuie să fii cel puțin atît de bogat și atît de altruist, încît să dărui și

altora, să oferi și altora măcar o părticică din sentimentele tale, din trăirile tale...

O privi zimbind.

— Dacă mai valorează ceva, spuse. Dacă nu sînt decît niște zdrențe, niște rămășițe din ceva care s-a decolorat demult, s-a consumat, a murit...

Nu era chiar sincer. Își exprima doar temerile și aștepta ca Lucia să-l contrazică. Ea însă tăcu vreme îndelungată și abia într-un tîrziu spuse:

— Doar știți cît vă iubesc. Știți.

— Te conduc pînă la Radoliszki, spuse Wilczur ridicîndu-se.

După ce au trecut de moară, începu să vorbească:

— Știu că așa ți se pare. Știu că dumneata crezi în ce spui, dragă domnișoară Lucia. Cum aș putea eu însă, un om la asfințitul vieții, să primesc acest dar, dar al tinereții, al frumuseții, al sentimentelor?... Trebuie să fiu cinstit. Poate că nu sînt chiar atît de bătrîn încît dorința unei fericiri personale să mi se pară ceva grotesc. Dar vreau să fiu sincer. Nutresc pentru dumneata prea multă simpatie și prețuire ca să am curajul să iau ceea ce dumneata îmi oferi cu atîta nonșalanță.

— Cu nonșalanță?!

— Da, repetă apăsat. Cu nonșalanță. Dumneata ești încă foarte tînără. Nu mă îndoiesc că nutrești pentru mine sentimente nobile... Înțeleg că asta ți se pare demn de a fi numită iubire. Dar dumneata te înșeli!...

Scutură din cap.

— Nu mă înșel....

— Astăzi poți gîndi așa, dar peste un an sau doi îți vei schimba părerea și atunci vei fi nefericită, fiindcă vei socoti că retragerea, despărțirea, că abandonarea mea ar fi ceva necinstit din partea dumitale... Doar te cunosc...

Lucia îl prinse de mînă și spuse:

— Niciodată n-am să vă abandonez. Și niciodată nu mă voi despărți de dumneavoastră. De ce aveți atît de puțină încredere în faptul că sînt conștientă de sentimentele și aspirațiile mele? Că nu sînt niște capricii trecătoare și himerice, ci scopul vieții, scopul pe care mi l-am propus demult și care nu se va schimba niciodată. Sînt o femeie matură, sînt un om matur. Mă înțeleg pe mine,

dar nu vă pot înțelege pe dumneavoastră. Știu că nu vă sînt dezagreabilă, că nu vă sînt străină. Pe de altă parte nu aștept de la dumneavoastră sentimente pe care nu vreți sau nu puteți să mi le oferiți, doresc pur și simplu să fiu lîngă dumneavoastră, să vă fiu de ajutor... Poate că nu merit fericirea de a fi soția dumneavoastră, poate că aspir spre valori pentru care nu sînt suficient de matură, dar nu-mi interziceți să-mi doresc acest lucru.

Wilczur îi strînse mîna.

— Domnișoară Lucia, începu, dar ea îl întrerupse:

— Nu, nu mai repetați persuasiunile dumneavoastră. Le știu pe de rost.

Ridică privirile spre el și zîmbi.

— Domnule profesor, sînteți primul om pe care mă străduiesc să-l cuceresc. Aveți milă de lipsa mea de experiență!

Wilczur rise sincer.

— Dragă domnișoară Lucia. Și eu sînt cucerit pentru întîia oară în viață. În direcția aceasta sînt complet lipsit de experiență.

— Ați uitat-o pe Zonia.

— Ah, pe Zonia. Această femeie de treabă m-a copleșit întotdeauna cu sentimentele ei.

— Nu-i greu de observat. Zonia se uită la mine cu o privire foarte neprietenoasă. Simte în mine o rivală.

Profesorul se revoltă.

— Ce comparație?!

— În aceste probleme orice comparație e posibilă. Nici eu nu știu care dintre noi are mai multe șanse.

O spuse cu o cochetărie evidentă, iar Wilczur răspunse jenat:

— Glumești, domnișoară.

— Nu glumesc deloc. Așa vă apărați de mine de parcă aș fi o Maegeră.

Wilczur scutură din cap.

— Te apăr de dumneata însăți.

— Și dovediți o consecvență uimitoare.

— Dictată de convingerea că apăr o cauză dreaptă, observă el zîmbind.

— Mai degrabă dictată de o perseverență nemotivată.

— Nici nu-ți închipui cît e de greu să reziști în această perseverență. Te joci cu destinul. Te avertizez?

— Nu mi-e teamă de destin.

— Aceasta-i dovada superficialității.

— Sau a convingerii că acest destin este inevitabil?

— Inevitabil, repetă Wilczur după o clipă de gîndire. Și spunea adevărul. Cu cît stătea mai mult împreună, cu Lucia, cu atît mai des se surprindea căutînd argumente în favoarea căsătoriei, cu atît mai puține obiecții găsea în el, cu atît căuta mai multe temeiuri rezonabile. Din comportarea și din cuvintele Luciei avea dreptul să conchidă că nu este o dorință de moment și trecătoare, că ea îl iubește cu adevărat, că într-adevăr vrea să devină soția lui. Problema diferenței de vîrstă nu părea prea alarmantă. În definitiv în lume există multe asemenea perechi. Chiar și din punct de vedere biologic se putea explica fie și prin aceea că la animale, de exemplu, femelele preferă evident și caută masculi mai în vîrstă. Și apoi nu putea considera că prin căsătoria sa cu Lucia ar lega-o pe viață. I-ar reda libertatea oricînd, dacă ar dori așa ceva.

De fapt hotărîrea se maturizase în el de multă vreme, nu se încumetase însă s-o rostească, de parcă ar fi așteptat ceva neprevăzut, de parcă ar fi bănuit că va urma ceva care va rezolva problema în afara vrerii lui. De aceea se și străduia să evite discuțiile cu Lucia, dacă ele se puteau referi la această temă primejdioasă. De astă dată nu a reușit să le evite și după părerea lui mersese prea departe. Abia cuvîntul „inevitabil" rostit de ea l-a trezit. Adeseori se gîndea că viața lui se consumă în categoriile unor destine inevitabile. Căsătoria cu Beata, cariera științifică, faima, reputația, averea, fuga Beatei, pierderea memoriei, anii lungi de peregrinaj, pe urmă intrigile familiei Dobraniecki, decăderea, Lucia și întoarcerea la Radoliszki — toate s-au petrecut în afara voinței lui, toate au fost undeva scrise, stabilite, iar el nu a avut nici o influență asupra lor. Înțelegea că în realitate fiecare acțiune, fiecare faptă, fiecare hotărîre au fost parcă dictate, au fost parcă urmarea unor împrejurări care i-au făcut imposibilă alegerea unei alte căi. Întotdeauna i-a rămas o singură cale, impusă, indicată, unică.

— Inevitabil, își spunea. Sînt eu din acest punct de vedere o excepție, sau fiecare om, de la naștere, se află pe o pistă care trebuie să-l ducă negreșit în locurile stabilite de destin?... Inevitabil... Dar unul ca Jemioł... Acest om nu face nici cel mai mic efort să se gîndească la ziua de mîine... Pur și simplu s-a lăsat în voia soartei și-i permite să-l arunce în toate direcțiile. Ca pe o pînză purtată de vînt. Cu ce indiferență perfectă se supune el tuturor schimbărilor și dăruirilor impuse de viață. Nici măcar nu se gîndește la ele.

Acum și-a amintit Wilczur ceea ce învățase încă în copilărie, la școală, ceea ce acceptase mecanic ca pe o dogmă: Omul este făurarul destinului său ... Ce absurditate! Fără îndoială că în anumite chestiuni mai mărunte destinul îi lasă omului libertatea de decizie, dar libertatea aceasta este condiționată de nenumărați factori psihici, depozitați și conturați de viață, adică exact de acea voință străină și impusă....

— Inevitabil...

Cît dramatism și totodată cîtă liniște conține acest cuvînt.

Drumul cotea acum spre stînga și imediat după cotitură începeau primele case ale orășelului.

— La revedere, domnișoară Lucia, spuse Wilczur. Și nu uita ca mîine în drum spre moară să treci pe la poștă să vezi dacă nu a venit pachetul cu bismut.

Îi sărută mîna și se întoarse repede spre casă, de parcă s-ar fi temut că Lucia va relua discuția. Înainte de a ajunge acasă, îl întîlni pe Wasil, care se vede că îl aștepta. Flăcăul era posomorît și îngrijorat.

— Ce-i, Wasil, iar ai necazuri? îl întrebă Wilczur bucuros că are prilejul să nu se mai gîndească la ale sale.

— Sigur că am, domnule profesor. Cum pot să nu am necazuri cu fata asta? răspunse Wasil.

Wilczur nu înțelese imediat.

— Cu ce fată?

— Ei, cu Donka.

— Ce, nu te vrea?

— Și mă vrea, și nu mă vrea.

— Cum așa? deveni curios Wilczur.

— Ei, zice că ţine la mine, că-i plac, dar că nu se mărită cu mine.

— Că nu se mărită? Dar de ce? Poate că i-a promis altuia mîna.

Wasil scutură din cap.

— Nu, nu-i asta. Se teme că tata se supără pe ea şi o dă afară din casă.

— Dar de ce să se supere? se miră Wilczur.

— Nici eu nu cred că se supără. Aşa crede ea. Ei i se pare că dacă tata a luat-o la noi, nu s-ar învoi niciodată să fie nevasta mea, că nici prin cap nu trebuie să-i treacă aşa ceva, fiindcă ea e săracă.

— Atunci îţi dau un sfat. Întreabă-l pe tata. Mie nu mi se pare că Prokop n-ar privi-o cu ochi buni.

Wasil se scărpină în cap.

— Ea nu mă lasă. Nu mă lasă. Zice că tata se supără pe ea fiindcă mi-a sucit mie capul.

— Dar ce, tu eşti un mucos care nu ştie ce vrea? se burzului Wilczur.

— Sigur că nu, confirmă Wasil. Am şi eu anii mei. Şi mai ştiu că fără ea nu vreau să trăiesc.

Wilczur îi puse mîna pe umăr.

— Asta şi zic, nu te lua după ea şi vorbeşte cu tata deschis.

— Aş vorbi eu, spuse Wasil, dar i-am făgăduit că nu scot nici un cuvînt. Toată nădejdea mea e în dumneavoastră, domnule profesor.

— Bine, flăcău, căzu de acord Wilczur. Am să vorbesc eu cu Prokop şi sînt convins că n-o să-ţi facă greutăţi.

— Nici nu mai ştiu cum să vă mulţumesc.

— N-ai de ce să-mi mulţumeşti. E normal ca oamenii să se ajute între ei, dacă pot. Am să vorbesc cu Prokop. Iar pe tine te felicit pentru alegere. Frumoasă şi bună fată. Iar că-i săracă, n-are nici o importanţă.

Wasil plecă fericit şi îmbărbătat.

Nu s-a mai ajuns însă la intervenţia lui Wilczur. Şi asta pentru că evenimentele şi-au urmat calea lor.

După cină şi înainte de a se duce la culcare, Prokop Mielnik şi-a adus aminte că şi-a lăsat bîta lîngă podeţ. Nu era vreo bîtă de preţ. Un băţ obişnuit de stejar, cum

puteai găsi cu sutele în pădurea din Wickuny. Folosindu-l însă de ani de zile, Prokop se obișnuise cu el și nu voia să-l piardă. Se duse pe cărarea dreaptă pînă la podeț și-l găsi numaidecît. La întoarcere a luat-o însă pe malul iazului, fiindcă noaptea era caldă și luminoasă. Dar tocmai pentru că era caldă și cu lună, pe o bancă sub un mălin zări două figuri apropiate una de alta și le putu recunoaște.

Erau Wasil și Donka. Prokop ezită o clipă, apoi grăbi pasul.

— Ce faceți voi aici? întrebă amenințător.

Tinerii se îndepărtară unul de celălalt. Atît fuseseră de absorbiți unul de celălalt, încît nu observaseră apropierea lui Prokop.

Bătrînul morar îi privi o clipă aspru și supărat, strîngînd bățul în mînă. În cele din urmă strigă:

— Donka! Marș imediat în casă.

În vreme ce fata se îndepărta încet, cu capul plecat, aruncă în urma ei:

— Proasta!

Wasil rămase complet zăpăcit, smulgînd frunze de mălin. Știa că nu-i de glumă cu tata și se aștepta la tot ce-i mai rău. Într-adevăr, Prokop respira greu, iar privirea lui nu prezicea nimic bun.

— Eu... începu în sfîrșit Wasil.

Tatăl strigă la el:

— Taci, neam de impielițat! Te-nvăț eu minte!...

— Tată... încercă să se apere iar Wasil, dar tăcu fiindcă ridică bîta deasupra capului.

— Spune-mi repede dacă ai necinstit-o? Dar spune adevărul, că te omor!

Wasil, revoltat, se izbi cu pumnul în piept.

— Eu s-o necinstesc?... Mai bine să mor.

Morarul deslușì sinceritatea din vocea lui, dar nu lăsă încă bîta.

— Jură! spuse.

— Jur!

Prokop respira și mai zgomotos și spuse ușurat:

— Ah, neam de împielițat!

Își șterse fruntea asudată și se lăsă greu pe bancă.

— Dumneata numaidecît sari cu bîta, nici nu mă laşi să-ţi vorbesc...

— Aici nu încap vorbele! Cum nu ţi-e ruşine?! În casa mea! Vrei să mă faci de ocară, să mă arate oamenii cu degetul, să spună că am luat o orfană ca să-şi facă fiu-meu mendrele!... Ptiu, neam de împieliţat! Chiar în casa mea. La bătrîneţe! Aici am ajuns. Dar ascultă-mă: dacă-i faci cumva vreun rău, te omor. Te omor ca pe un ciine! Ştii că eu nu arunc vorbe-n vînt.

Wasil se revoltă:

— De ce mă tot ameninţi?! Să ştii că eu nu pot trăi fără ea. Nu pot şi nu vreau. Asta-i tot. Asta-i.

Prokop sări în sus şi lovind din toate puterile cu bîta în bancă, strigă:

— Şi nu ştii, neam de împieliţat, cum să te porţi creştineşte? Nu poţi trăi fără ea? Atunci însoară-te cu ea. Însoară-te, prostule, şi nu-mi face dragoste prin tufe!

Wasil rămase o clipă încremenit. Nu-şi putea crede propriilor urechi. Deodată înţelese, sări şi-i luă tatălui mîna şi începu să i-o sărute. Bătrînul pricepu, îşi trase mîna şi strigă:

— Ce faci?

— Îţi mulţumesc, tată... Eu nu vreau nimic mai mult... Numai că eu, că noi am crezut că dumneata n-o să ne îngădui...

— Ce tot vorbeşti? Ce să nu îngădui?

— Ei, însurătoarea mea cu Donka.

Bătrînul îl privi bănuitor.

— Ei, parcă îmi umbli cu fofirlica.

— Da de unde! Ce spui, tată. De mult e ea în inima mea şi eu în a ei. Eu am şi vrut să te întreb dacă încuviinţezi.

— Şi de ce nu m-ai întrebat? îl întrerupse Prokop.

— Fiindcă Donka....

— Ce-i cu Donka?

— Donka nu m-a lăsat. Zicea că dumneata o să te superi pe ea rău de tot.

— Alte prostii. De ce să mă supăr?

— Pentru că ai putea s-o bănuieşti că vrea să se mărite pentru avere. Zice că dumneata ai luat- din milă,

iar ea a fost atît de nerecunoscătoare încît mi-a sucit mie capul.

Prokop dădu nerăbdător din mînă.

— E, s-a prostit de tot.

Își drese glasul și se ridică de pe bancă. Dus pe gînduri, aruncă o privire împrejur și porni tăcut spre casă. Cînd s-a îndepărtat la cîțiva zeci de pași de bancă, se întoarse și strigă:

— Ai grijă, Romaniuk, să ne dea mîine sacii înapoi. Eu nu capăt saci pe degeaba!

— Bine, răspunse Wasil. Dacă nu-i aduce, nu le dau făină.

Cînd ecoul pașilor lui Prokop se stinse, Wasil se lăsă pe bancă și căzu pe gînduri. Totul se petrecuse atît de neașteptat și atît de neverosimil de fericit. Au trecut însă cîteva minute pînă să-și vină în fire. Abia după aceea a început să rîdă și să-și lovească din toate puterile genunchii.

O jumătate de oră mai tîrziu, cînd se apropia de casă, pășind cu băgare de seamă, în odăi era întuneric. Se vede că tata s-a dus imediat la culcare și nu a mai vorbit cu Donka. Sărmana fată, cu siguranță nu poate închide ochii gîndindu-se că a doua zi o așteaptă cele mai groaznice lucruri.

Wasil și-a bătut mult capul cum s-o facă să iasă din casă. N-a găsit însă nici o cale. Cel mai ușor cîocănit în fereastră i-ar fi trezit pe toți.

Într-adevăr, după ce s-a întors acasă, Prokop nu i-a spus nimic Donkăi. Nici Donkăi, nici altcuiva. În schimb, a doua zi, după masa de dimineață, cînd toți erau în odaie, a scos din buzunar un portmoneu umflat, care fusese cîndva din piele maro, a luat din el două bancnote de cîte o sută de zloți și punîndu-le dinaintea Donkăi, i-a zis:

— Ține două sute de zloți. Trebuie să-ți faci rost de niște țoale pentru nuntă.

Auzind aceste cuvinte, toți cei de față înghețară. Bătrîna Agata rămăsese cu gura căscată, Olga se uita la taică-său ca la un nebun, chipul lui Wasil era inundat de zîmbet, iar Donka se făcuse galbenă ca ceara.

Prokop nu socoti potrivit să răspundă şi se ridică de pe laviţă.

— Pentru nunta mea, răspunse Wasil mîndru. Mă însor cu Donka.

Donka îi apucă mîinile lui Prokop. Pe faţa ei şiroiau lacrimile.

— Ia te uită! spuse cu mirare Witalis cel roşcat.

Ferindu-se de mulţumirile Donkăi, Prokop ieşi din odaie. Abia acum a început să fiarbă în odaie. Strigătele şi zarva nu mai conteneau. Fiecare voia să afle cît mai repede cum s-a întîmplat. Wasil, plin de mîndrie, le dădea explicaţii. Natalka o trăgea pe Donka de fustă, strigînd:

— De ce plîngi, Donka? De ce plîngi, proasto?

Răspunsul Donkăi se pierdea în suspine.

Capitolul XI

Construirea dispensarului avansa repede. Şi nu era de mirare. Braţe de muncă erau destule. Puţini oameni de prin partea locului n-ar fi vrut să ajute cu cîte ceva la ridicarea casei. Ştirea iniţiativei se răspîndise pînă departe. Au scris şi ziarele despre ea, elogiind ampla angajare socială a populaţiei săteşti.

Pînă la seceriş construcţia ajunsese la acoperiş. Acum îi dădeau zor cu duşumeaua, cu ferestrele, ca să încheie pînă la vremea fierbinte a secerişului. Fiindcă marea parte a celor care lucrau la construcţie erau ţărani, şi în vremea strîngerii recoltei nu se puteau gîndi decît la gospodăria lor.

Între timp, în tîrguşor, mobilierul pentru dispensar era gata, iar Lucia plecase în oraş să cumpere ceva aparatură. În oraş nu găsise toate cele necesare, aşa că i-a scris doctorului Kolski, rugîndu-l să le cumpere la Varşovia şi să le trimită contra cost prin poştă.

Lui Kolski îi scria destul de des. Îi plăceau scrisorile lui. Şi apoi simţea în ele o tristeţe sinceră şi un dor de ea. Aproape în fiecare scrisoare o ruga să-i permită să vină la Radoliszki măcar pentru o zi. Ea însă îl refuza cu ho-

tărire. Socotea că nu are nici un sens să trezească în el iar niște speranțe, să-i tulbure iar inima. Nu-i putea oferi nimic în afară de prietenie și simpatie, iar prietenia și simpatia își găseau o expresie destul de clară în scrisori, și nu necesitau un contact personal.

Mai ales acum, în această perioadă, venirea lui Kolski ar fi fost nu numai pentru ea, ci și pentru el extrem de neplăcută. De la un timp relațiile ei cu profesorul s-au schimbat mult. Mai ales din ziua în care Prokop anunțase logodna fiului său cu Donka, ruda lor îndepărtată. Ce-i drept cununia urma să aibă loc abia după Crăciun, dar tînăra pereche de îndrăgostiți parcă umplea cu dragostea ei atmosfera de la moară, iar toți locatarii ei, respirînd acest aer, fără să vrea, trăiau mai intens. Atmosfera aceasta a făcut că, în sfîrșit, între Lucia și Wilczur s-a ajuns la ceva, pe care ea putea, pe care ea voia să-l considere un acord al lui la căsătorie.

Într-o seară, în drum spre Radoliszki, Lucia a trecut, așa cum făcea deseori, pe la cimitir, pe la mormîntul Beatei. Încă astă-primăvară aranjase mormîntul, sădise flori și niște tufe de floarea-miresei. Nu mai rămăsese decît să smulgă din cînd în cînd pirul și alte buruieni. Îi plăcea să vină aici. În liniștea și în foșnetul copacilor înalți se gîndea la viața acestei femei tragice, la rănile adînci, aproape mortale pe care le pricinuise soțului și ei însăși. La puterea, la puterea fantastică și distrugătoare a iubirii, care este în același timp și cea mai puternică forță a creației. În sfîrșit, la propriile-i sentimente și la ce-i pot ele oferi ei, dar în primul rînd lui.

Ar putea ea recompensa nedreptatea pe care i-a făcut-o cealaltă?... Ar reuși ea cu căldura și cu sensibilitatea ei să trezească în inima lui puterea de a iubi? O să audă ea vreodată cuvintele: M-ai făcut fericit... Sînt mai fericit decît cu cealaltă?

Privind crucea neagră de la căpătîiul mormîntului, Lucia căuta răspunsuri la toate aceste întrebări. Se gîndea mai puțin la ea însăși. La fericirea ei. De multă vreme își concepuse fericirea în scopul slujirii lui. Al slujirii, al ajutorării, al grijii pentru problemele lui, pentru liniștea lui, pentru seninătatea lui spirituală... Simțea în ea un fel de chemare își asumase misiunea de a îndrepta măcar o parte

din suferințele îndurate de acest om cu inimă mare. Asta era tot ce dorea.

În ziua aceea, în vreme ce smulgea buruienile de pe mormîntul Beatei, cufundată în gînduri, auzi pași în urma ei. Se uită și îl zări pe Wilczur.

Stătu o clipă tăcut, apoi spuse:

— Mi-am închipuit eu că dumneata... Că dumneata ai grijă de acest mormînt.

— Nu s-a îngrijit nimeni de el, spuse parcă ar fi vrut se se dezvinovățească.

I se părea că deslușise în vocea ei un reproș și zîmbi cu tristețe:

— Pentru mine acest mormînt este cu adevărat... un mormînt.

Lucia spuse după o clipă de tăcere:

— În morminte sînt închise amintirile noastre.

Scutură din cap.

— Nu și ale mele... Nu vorbesc în mod special de acest mormînt, ci în general. Amintirile mele nu sînt legate aproape niciodată de cimitir. Ce este un cimitir? O groapă de gunoi, în care sînt aruncate rămășițele, rămășițele uzate și inutile ale unor oameni care au trăit cîndva. Poate că gîndesc așa pentru că sînt medic. Fiindcă avînd de-a face ani de zile cu materia, m-am obișnuit să văd în ea învelișul în care este închis omul... Trupul. Numai trupul. Un mecanism înzestrat cu capacitatea de a se mișca, de a se hrăni și de a elimina. Dar numai un mecanism.

— Și eu sînt medic, interveni Lucia pe un ton ce exprima opoziție.

— Exact, și ar trebui să privești aceste lucruri ca mine. Spune-mi, te rog, dumneata crezi că ar trebui să înconjuri cu pietre, să zicem, un deget sau o mînă pe care ai amputat-o?

— Asta-i altceva.

— Cum e altceva?

— Pur și simplu acestea sînt părți ale corpului și în plus bolnave.

— Nu bolnave, ci moarte. Dacă o inimă moartă nu merită respect, atunci spune-mi care parte a trupului ar trebui venerată?

— Glumiți.

— Să zicem, continuă Wilczur, că o bombă a sfîşiat pe cineva în bucăţi. Cărei părţi îi închini adoraţia dumitale?

Lucia se revoltă:

— Eu nu vorbesc de adoraţie, ci de legarea amintirilor despre un om, care ne-a fost apropiat, de un anumit loc.

— Tocmai aici ne deosebim, protestă Wilczur. Un mort nu poate fi nimănui apropiat. Mortul în sensul osemintelor. Ne rămîne apropiat omul, omul viu. Atunci de ce să-ţi legi amintirile, amintirile despre un viu, de ceva care este antiteza vieţii, de cadavru?... În imaginaţia mea amintirea despre cineva se asociază mai degrabă cu casa în care acel cineva a locuit, cu lucrurile, pe care le-a folosit, cu o fotografie, dar nu cu cimitirul.

— Şi totuşi... ezită Lucia, şi totuşi veniţi aici.

— Vin pentru că îmi place locul acesta, pentru că îmi place foşnetul acestor copaci bătrîni, liniştea şi tăcerea, în al doilea rînd, pentru că este legat de viaţa mea. După cum ştii, aici mi-a revenit memoria... Vin destul de des la acest cimitir şi nu întîlnesc niciodată pe nimeni. Uneori trebuie să cauţi depărtarea de oameni. Chiar şi de cei mai apropiaţi şi dragi.

— Atunci îmi pare rău că m-aţi găsit aici, fiindcă v-am tulburat singurătatea. Plec şi vă las singur.

— Dar pentru nimic în lume, se împotrivi Wilczur ţinînd-o de mînă. Vin şi eu cu dumneata.

Dincolo de portiţă se legănau în soare lanurile cu grîu înalt.

— Nici nu-ţi închipui cîtă bucurie îmi produce prezenţa dumitale.

Lucia zîmbi.

— Prin urmare nu mă socotiţi printre cei mai dragi şi cei mai apropiaţi?

Căzu pe gînduri şi privind-o drept în ochi, îi spuse:

— De fapt... dumneata eşti pentru mine singura fiinţă apropiată şi dragă pe lume...

Luciei i se umplură ochii de lacrimi şi cu o mişcare spontană îşi petrecu braţele în jurul gîtului lui.

Se aplecă spre ea şi cu multă căldură o sărută pe obraz. În clipa următoare însă cu o mişcare hotărîtă se eliberă din îmbrăţişarea ei şi spuse:

— Să mergem... Simți cum miroase secara?... Ce seară, frumoasă!... Cred că eu îi simt mai profund frumusețea, pentru că am avut atît de puține clipe frumoase în viață. Firește, m-am bucurat de multe ori, dar de cele mai multe ori de fericirea altora...

Mergeau pe un drum îngust de cîmp, care șerpuia capricios printre lanurile de secară mărginite de un brîu des de albăstriță și de neghină. Ici și colo se zăreau tufe de romaniță.

— Eu nu sînt filozof, spunea Wilczur, și nici nu am timp să mă gîndesc prea mult la aceste probleme. Acum însă mi-am pus următoarea întrebare: ce este fericirea? Ce se poate numi fericire? Și am constatat un lucru uimitor. Știi, domnișoară Lucia, că eu nu cred că se poate da o definiție a fericirii, pentru că omul o percepe diferit în funcție de vîrstă. Țin minte că atunci cînd eram în liceu socoteam că pot fi fericit numai cînd o să devin călător, corăbier pe îndepărtatele oceane. Mai tîrziu, ca student, identificam fericirea cu celebritatea. Pe urmă, la celebritate am adăugat și banii, firește pentru a putea depune totul la picioarele fetei iubite... Cîte evoluții, sau mai bine zis, ce evoluție necontenită....

Nu răspunse imediat.

— Dar cum vă închipuiți acum fericirea? întrebă Lucia.

— Acum... Wilczur surîse. Mi-o închipui exact așa cum este. Aici, o seară caldă și senină, și secara mirositoare, și inima dumitale bună și iubitoare, iar acolo — oameni cumsecade, cinstiți, care au nevoie de ajutorul nostru, o viață liniștită, fără furtuni, fără zguduiri, fără surprize. Da. Așa înțeleg eu astăzi fericirea... Și cred că aceasta e ultima ei ediție pentru mine.

Ajunseră în șosea.

— La revedere, domnișoară Lucia, îți mulțumesc foarte mult, spuse Wilczur și îi sărută de cîteva ori mîna.

Ar fi vrut să se lipească iar de pieptul lui, dar i se părea ceva artificial. În drum spre Radoliszki își spunea:

— Ei, în sfîrșit, în sfîrșit...

Era atît de radioasă, încît atrase atenția doamnei Szkopkowa, care, oferindu-i Luciei lapte bătut și cartofi, observă:

— Se vede că aţi avut astăzi o zi bună. Sînteţi atît de veselă.

Lucia izbucni în ris.

— Aţi ghicit. Într-adevăr, am avut o zi foarte bună.

Doamna Szkopkowa nu ar fi fost femeie, dacă nu i-ar fi trecut prin cap gîndul că trebuie să fie vorba de un bărbat. Cum o simpatiza sincer pe locatara sa, spuse:

— Atîta îmi bat capul, pe cine aţi putut pune ochii prin părţile noastre. Pe aici nu-i nici un bărbat corespunzător.

Lucia izbucni într-un rîs sincer.

— Şi totuşi eu am găsit unul.

Szkopkowa închise un ochi şi căzu pe gînduri.

— Doar n-o fi tînărul Czarkowski. E încă un copil.

— Nu, nu...

— Şi nici fratele părintelui paroh? Se înţelege, om de treabă, dar nu-i pentru dumneavoastră. Poate că-i boierul din Kowalewo?

Lucia negă cu o mişcare a capului, fără să se oprească din rîs.

— Ei, atunci chiar că nu ştiu cine-i, spuse doamna Szkopkowa cu multă părere de rău în voce. Chiar că nu ştiu. Nu mai e nimeni potrivit pe aici. Poate că-i vreunul care locuieşte mai departe?

— Nu, unul care locuieşte aproape.

— Ei, atunci nu ghicesc, spuse doamna Szkopkowa resemnată. Cînd v-au văzut oamenii cu domnul Czarkowski, au şi început să vorbească. Alţii ziceau că boierul din Wickuny vrea să se însoare cu dumneavoastră. Ăsta e însă un celibatar înrăit, aşa că nu le-am dat crezare. N-am crezut nici cînd doamna Jankowska povestea că domnişoara doctor se mărită cu profesorul Wilczur. I-am spus: Doamnă Jankowska, spuneţi prostii. E un om în vîrstă. E mai aproape de mormînt decît de însurătoare. Aşa-i şi cu fratele părintelui. Nu se potriveşte. N-are şcoală şi apoi ce bărbat e acela care mănîncă pîinea altuia şi nu face nimic.

Lucia nu răspunse nimic. Tocmai termină cina şi ridicîndu-se dădu de înţeles doamnei Szkopkowa că nu mai are timp să stea de vorbă.

În realitate o duruseră cuvintele acestei femei despre Wilczur. Chiar așa de bătrîn îl socotesc oamenii?... Pe el, atît de plin de energie, atît de neobosit în muncă, atît de tînăr spiritual. Și chiar viguros la trup...

Vreme de cîteva zile nu s-a putut împăca deloc cu această impresie. A scăpat de ea abia cînd s-a dus la oraș. În definitiv ar fi caraghios să iei în seamă părerea cuiva în această problemă. Și mai ales părerea unor oameni simpli, care gîndesc în cele mai primitive categorii.

La întoarcere o aștepta scrisoarea lui Kolski. O înștiința că îi cumpărase tot ce-l rugase și că le-a trimis prin poștă. Despre el scria puțin: muncește foarte mult, cîștigă din ce în ce mai bine. La spital are relații bune, fiindcă îl sprijină doctorul Rancewicz, adjunctul profesorului Dobraniecki. Dobraniecki vine acum mai rar și stă mai puțin la spital. Se plînge că e suferind. Acuză dureri de cap. La sfatul lui Rancewicz a fost convocat și un consult, care nu a descoperit nimic important și a apreciat că probabil cauza e ficatul și surmenajul general. Se pare că Dobraniecki va pleca în aceste zile la tratament la Marienbad. Pe timpul absenței lui, conducerea va fi preluată de Rancewicz, iar locul lui Rancewicz de Kolski.

„De aceea, scria în continuare, de data aceasta nu te rog să-mi permiți să vin la Radoliszki. Nu-mi dau drumul de aici nici măcar pentru o zi. Mă chinuie un dor insuportabil. În fosta dumitale locuință, s-a instalat o pereche tînără. Trec adeseori pe acolo. La ferestre e întotdeauna plin de flori. Cred că sînt fericiți. Cu cît mă gîndesc mai des la dumneata, cu atît mă întăresc în convingerea că ai dreptate. Fericire înseamnă să poți oferi ființei iubite tot ce posezi. Înainte nu puteam înțelege acest lucru. Se vede că omul trebuie să sufere dacă vrea să învețe ceva. În ultima dumitale scrisoare nu mi-ai scris nici un cuvînt despre planuri personale. Știi la ce mă refer. Cît de mult îmi doresc să am fotografia dumitale. Să văd cum arăți acum. Mi se pare că nu-i o rugăminte pe care nu mi-o poți îndeplini?..."

În post-scriptum, ca de obicei, erau cîteva salutări rezervate pentru profesorul Wilczur, salutări pe care atunci cînd i le transmitea, Lucia trebuia să le coloreze cu mai multă cordialitate.

De data aceasta Kolski a trebuit să aştepte mai mult decît de obicei răspunsul Luciei. În primul rînd executarea fotografiilor la fotograful din localitate, pe jumătate amator, cerea mult timp, în al doilea rînd, Lucia era mai ocupată decît oricînd cu dotarea dispensarului. Au apărut şi o serie de obligaţii care impuneau rezolvarea diferitelor formalităţi administrative în legătură cu deschiderea instituţiei. A trebuit să se ducă şi la prefectură, la vreo patruzeci de kilometri.

Dispensarul arăta foarte bine pentru condiţiile locale. Din pridvor se intra într-o tindă mare, care trebuia să îndeplinească rolul de sală de aşteptare. În stînga erau două camere mari. Una era utilată ca sală de spitalizare, cu patru paturi, a doua ca ambulatoriu, iar în spatele unui perete despărţitor — sala de operaţii. În dreapta erau trei camere mai mici. Una, separată, trebuia să servească drept farmacie şi depozit de plante. Aici i se rezervase şi lui Jemiol un loc. În celelalte două aveau să locuiască Wilczur şi Lucia. Firește, profesorul şi Lucia nu discutaseră această problemă. În timpul construcţiei însă, cînd Kurkowicz l-a întrebat pe profesor dacă să pună uşă între cele două camere, Wilczur i-a răspuns:

— Cred că da. Dacă nu va fi nevoie de ea, se poate închide.

În realitate, Wilczur nu prea avea chef să se mute la dispensar. Ar fi rămas bucuros în vechea anexă, cu care se obişnuise. Acolo însă nu putea să rămînă multă vreme, fiindcă după Crăciun trebuia să aibă loc cununia lui Wasil şi se putea bănui că tînăra pereche se va instala tocmai în anexă, cu toate că nimeni nu-i spusese lui Wilczur o vorbă despre aşa ceva.

În prima duminică după încheierea secerişului a avut loc deschiderea dispensarului. S-a adunat o mulţime de oameni de prin satele învecinate, a venit şi medicul judeţului, care voia să-l cunoască pe profesorul Wilczur. În schimb doctorul Pawlicki, care primise şi el invitaţie, în mod demonstrativ se remarca prin absenţă. Sfinţirea a făcut-o parohul din Radoliszki, părintele Grabek, care a ţinut şi o cuvîntare frumoasă, mulţumindu-i lui Wilczur pentru că s-a hotărît să se stabilească în părţile acestea şi să muncească pentru sătenii de aici, subliniind totodată

meritele sătenilor, care ridicînd acest dispensar au dat o pildă atît de frumoasă altora. Pe urmă Wilczur a spus cîteva cuvinte calde și festivitatea a luat sfîrșit. Oamenii însă nu s-au răspîndit imediat, ci s-au uitat la toate cu băgare de seamă, interesîndu-se de amănunte și lăudînd construcția solidă a casei.

De fapt dispensarul proaspăt ridicat era foarte asemănător cu dispensarele sătești, care se găsesc cu sutele în Occident. Se deosebea de ele doar prin aceea că în tindă stătea o ladă în care pacienții, dacă voiau și dacă puteau, își lăsau onorariul: unt, ouă, slănină sau un săculeț cu grîu ori cu secară. Aceste rezerve trebuiau să asigure și hrana bolnavilor la pat, ca și întreținerea dispensarului. Lîngă ladă mai era o cutie de tablă pentru darurile bănești, deși acestea erau foarte rare.

Chiar a doua zi după inaugurarea dispensarului s-a și confirmat utilitatea lui. Din Nieskupa a fost adusă fata unui țăran, care s-a înțepat cu furca și era aproape pe moarte. Spre seară a fost adus din Wickuny un argat cu piciorul zdrobit: i-l prinsese mașina de treierat. Acest pacient se deosebea de ceilalți prin aceea că proprietarul moșiei promisese să plătească tratamentul. În principiu, dispensarul trebuia să slujească exclusiv oamenilor săraci, țăranilor din împrejurimi care contribuiseră cu propriile lor brațe sau cu brațele rudelor la ridicarea lui.

Mutarea profesorului și a lui Jemiol s-a produs abia joi, iar vineri au fost aduse de la Radoliszki lucrurile Luciei. Cum vestea inaugurării dispensarului se dusese pînă departe, creștea și afluența pacienților. De aceea profesorul primi cu satisfacție propunerea Donkăi de a ajuta la pansarea bolnavilor.

Activitatea în dispensar intrase în ritm normal. Bolnavii începeau să vină dis-de-dimineață. Wilczur și Lucia nu prea aveau timp să discute în timpul zilei. În schimb serile și le petreceau întotdeauna împreună. Atunci făceau plimbări lungi, uneori îi însoțea și Jemiol. Jemiol prefera însă cîrciuma din Radoliszki. Rolul său la dispensar îl trata cu nonșalanță-i caracteristică. Adeseori lipsea tocmai atunci cînd era nevoie de el, sau stînd în pridvor ținea țăranilor discursuri împănate cu expresii în limbi străine.

— Ciudat, spunea Lucia. Nu l-am văzut pe acest om niciodată treaz, dar nu l-am văzut nici beat. Se pare că el se menține conștient într-o anumită stare de excitare alcoolică.

— Da, confirmă Wilczur. Aceasta-i o încercare de a evada din realitate, o intenție conștientă de deformare a imaginii despre lumea înconjurătoare. Firește, suportul trebuie să fie o dramă, pe care acest om nefericit a trăit-o. Nu-ți amintești nimic din anii în care erai la Sandormierz și care ne-ar putea pune pe urmele trăirilor lui?

Lucia scuturâ din cap.

— Eram pe atunci mică. Mătușa avea peste treizeci de ani. Nu țin minte ca în casa ei să se fi pronunțat numele lui Jemiol.

— Numele sigur că nu. De fapt nici nu știu cum îl cheamă. Probabil că intenționat își ascunde adevăratul nume, spunîndu-și de fiecare dată primul nume care-i vine în minte. Îți amintești de discuția noastră din tren?

— Da, confirmă Lucia cu o mișcare a capului.

— Îți amintești ce impresie extraordinară a făcut asupra lui numele dumitale? Niciodată mai înainte și nici după aceea, nu l-am văzut atît de zguduit. A încetat să mai surîdă cu cinism. O vreme a renunțat și la vorbăria lui plină de ironie.

— Țin minte, spuse Lucia. Vă mărturisesc că și eu am fost atunci intrigată. Știu doar că înainte de căsătorie, mătușa era socotită una dintre cele mai frumoase fete din Sandomierz și se bucura de mare succes.

— Era frumoasă?

— Ah, da. Unchiul meu o iubea foarte mult.

— Dar ea? întrebă Wilczur.

— Cred că era cea mai bună soție. Făcea parte dintre acele femei pe care nici nu le puteai bănui că-și pot înșela soțul. Dacă a existat ceva între ea și acest om, sînt sigură că nu a fost o aventură amoroasă.

— În aceste probleme nu poți avea niciodată certitudini, observă Wilczur.

— Firește, recunoscu Lucia.

— Amărăciunea cu care Jemiol își amintea de mătușa dumitale dovedește că între ei a trebuit să fie ceva. Și,

după cite cred, ceva neobişnuit. Am impresia că asta i-a schimbat toată viaţa.

După o clipă de gîndire, Lucia spuse:

— Au rămas de la mătuşa nişte hîrtii în care nu m-am uitat niciodată. Poate că găsesc în ele vreo explicaţie.

Wilczur deveni curios.

— Hîrtii?... Şi le ai aici?

Lucia negă cu o mişcare a capului.

— Nu. La Varşovia, la familia Zarzecki. E un cufăr cu cărţi, cu scrisori şi cu alte mărunţişuri ale mătuşii.

Wilczur spuse:

— Te-aş sfătui, dragă domnişoară Lucia, să mai aştepţi cu aducerea lucrurilor aici. Cine ştie dacă nu ţi se va urî aici mai repede decît îţi închipui, şi dacă nu vei dori să te întorci la Varşovia.

Spunea însă aceste lucruri aproape glumind. În realitate avea convingerea că hotărîrea Luciei era definitivă, că problema căsătoriei nu-i decît o problemă de timp, fiindcă amîndoi adoptaseră hotăriri pozitive.

Lucia nici măcar nu se mai revoltă.

— Se-nţelege! Dacă vă hotăriţi să vă întoarceţi, mă întorc şi eu cu dumneavoastră.

Wilczur rise şi îi sărută mîna.

— Nu, atunci mai bine adă-ţi lucrurile.

După o săptămînă au şi sosit. În afară de cufărul mătuşii, a mai sosit un pachet mare cu diferite mărunţişuri din vechea locuinţă a Luciei. În cîteva zile, camera ei de la dispensar luase cu totul altă înfăţişare. Pe pereţii goi, de lemn, a agăţat tablouri, tapiserii, pe duşumea a întins covoare, au apărut vase cu flori şi multe alte asemenea lucruri, datorită cărora cămăruţa devenise un colţişor plăcut şi aproape confortabil. A trebuit mult timp pînă ce Lucia s-a apucat să cerceteze hîrtiile şi scrisorile. Mătuşa lăsase totul într-o ordine desăvîrşită, proprie persoanelor în vîrstă. Scrisorile erau legate în pachete, notele datate cu exactitate. Cîteva caiete groase, umplute cu un scris mărunt, aveau numere de ordine. Era jurnalul mătuşii încă din timpul şcolii.

Lucia s-a apucat cu mult interes de lectura lui. Era scris cu afectarea şi naivitatea proprie tinerelor fete. Descria relaţiile din şcoală, problemele mărunte din casă, prie-

teniile şi conflictele cu colegele. Începînd cu clasa a patra apăreau alte motive: primele sentimente.

Pe întinderea multor file era vorba despre un domn Lucian, a cărui persoană umplea întreaga imaginaţie a fetei. Abia spre sfîrşitul primului caiet se dovedea că acest domn Lucian era elev în clasa a opta, pe care autoarea nici nu-l cunoştea personal. Următorul obiect al admiraţiei ei devine profesorul de geografie, care în curînd trebuie să cedeze locul profesorului de religie. Sentimente profunde trezeşte însă în autoare abia un anume domn Juliusz. Un tînăr profesor de polonă, care îşi face apariţia în şcoală o dată cu începutul noului an. Majoritatea elevelor din clasa a şaptea nu-l plac. E insignifiant şi după părerea generală — urît. Autoarea jurnalului îi găseşte însă asemenea calităţi, pe care nici nu le visau părintele profesor, absolventul Lucian sau profesorul de geografie. Domnul Juliusz e poet. O lecţie de o oră, o singură oră, e atît de puţin. Cît de frumos vorbeşte! Cît de profund simte ideile marilor poeţi, citor strofe neatractive, pe care altă dată trebuia să le înveţe, în silă, pe de rost, el reuşeşte să le dea strălucire şi căldură!

Nu e simpatizat în şcoală. Colegii lui, profesorii, îl tratează cu un fel de dispreţ. Elevele fac glume în spatele lui şi adeseori îi fac fel de fel de pozne dezagreabile. Dar tocmai de aceea trebuie iubit şi mai mult. Trebuie răsplătit cu sentimente, e adevărat, nedeclarate, tăinuite adînc, dar care să echilibreze undeva în afara realităţii acele nedreptăţi care i se fac. Trebuie să înveţe cu sîrguinţă, trebuie să-şi facă temele cu cea mai mare grijă, pentru ca răspunsurile la lecţie să se ridice la nivelul cerinţelor lui.

În perioada clasei a şaptea totul rămîne la acest stadiu. În schimb în clasa a opta are loc prima întîlnire în afara şcolii. Descriind această întîlnire, jurnalul capătă o tonalitate exaltată, filele lui roiesc de superlative, de declaraţii înflăcărate de dragoste, de visuri pentru viitor.

Din discuţiile relatate cu fidelitate se vede că între elevă şi profesor s-au închegat cu adevărat sentimente profunde şi înălţătoare. Domnul Juliusz se întîlneşte cu ea în fiecare zi. Adeseori îi aduce flori, i-a dedicat şi un poem frumos, pe care nu-l va publica niciodată, pentru că e scris numai pentru ea. Poemul are titlul *Anemona*. E fantastic

de inteligent și-i atit de greu să recunoști că nu înțelegi totul. Cu toată tinerețea sa, fiindcă e doar cu șapte ani mai în vîrstă decît ea, domnul Juliusz este fără îndoială cel mai inteligent om pe care îl poți întîlni în lume. Nu numai cel mai inteligent. În primul rînd cel mai nobil. Abia prin ochii lui a zărit lumea atît de frumoasă, așa cum este ea cu adevărat. Abia prin inima lui a simțit bunătatea nemărginită a divinității, abia datorită lui a reușit să înțeleagă cîtă dragoste față de alții trebuie să ai în sufletul tău.

Lucia închise jurnalul sincer emoționată. Se încheia o dată cu sfîrșitul școlii, o dată cu bacalaureatul. Ultima frază conținea știrea fericită că în vacanță pleacă împreună cu părinții la Szczawnica și că va veni și el acolo.

Printre scrisorile mătușii, cele mai multe erau ale unchiului. Nu erau niște scrisori interesante. Unchiul îi scria des, dar scurt și la obiect. Pînă și scrisorile din perioada logodnei, semnate sentimental „al tău credincios paj Adam", i se păreau cam seci.

Citind aceste scrisori, Lucia nu putea să nu zîmbească. Doar și-l amintea pe unchi. Nu făcea impresia unui paj. Avea o chelie zdravănă, o burtă mare și o barbă sură, lată cît o lopată. Nopți în șir juca vist și bea multă bere.

Mai erau acolo scrisori de la rude, de la cunoștințe, de la prietene, înștiințări privind moartea unor persoane, invitații la cununie, ilustrate colorate cu felicitări de sărbători, de onomastică. În zadar căuta Lucia în vraful acela de hîrtii numele lui Juliusz. L-a găsit pe fundul casetei. Era un pachet voluminos, legat cu sfoară și sigilat cu grijă. Pe el se vedea scris de mîna mătușii: „Proprietatea Domnului Juliusz Polański. Dacă nu se va prezenta, ardeți pachetul după moartea mea."

Lucia s-a gîndit mult ce să facă. Ceva îi spunea că aici va găsi dezlegarea multor taine, nu numai din viața mătușii sale.

Timp de cîteva zile nu a putut lua o hotărîre. De cîteva ori a pus mîna pe foarfecă și a așezat-o la loc. Într-o bună zi l-a întrebat însă pe Wilczur:

— Printre hîrtiile mătușii am găsit un pachet destinat unui bărbat pe care l-a iubit cînd era fată. Pe pachet scrie că dacă un anume Juliusz Polański nu se prezintă să-l ridice, atunci pachetul trebuie ars. Și acum nu știu cum să

procedez. Pot bănui că acel Juliusz nu este nimeni altul decît prietenul nostru Jemiol.

— Tot ce-i posibil.

— Mi-e teamă însă, continuă ea, că ar putea fi doar o impresie a mea. Aş putea verifica numai deschizînd pachetul împotriva voinţei răposatei.

— Mai există o modalitate, interveni Wilczur. L-ai putea întreba pe Jemiol dacă acesta e numele lui.

Lucia scuturâ din cap.

— Vedeţi dumneavoastră, şi în această privinţă am îndoieli. E indicat să trezim în el amintirile, să-i zgîndărim rana, cum se spune banal?

Wilczur căzu pe gînduri.

— În această privinţă nu pot avea nici o părere şi în general nu poate exista o părere obiectivă. În orice caz consider că nici dumneata şi nici eu nu avem dreptul să dispunem de ceva ce nu ne aparţine. Dacă pachetul îi este destinat lui, cred că ar trebui să i-l dai. Va face cu el ce va crede de cuviinţă. Poate că îl aruncă în foc fără ca să citească scrisorile, poate că va vrea să se întoarcă cu amintirea în anii aceia. Doar ai văzut cît sînt de puternic înrădăcinaţi în memoria lui.

— Am citit jurnalul mătuşii din perioada şcolii. Reiese că timp de doi ani, pînă la terminarea şcolii, a fost îndrăgostită de acel Juliusz. Mi-e greu să cred că omul descris de ea ar putea fi Jemiol. Mătuşa îl caracterizează ca pe o fiinţă peste măsură de nobilă, idealistă, cu o etică creştinească, o fire poetică. Mă îndoiesc că cineva s-ar putea schimba atît de mult.

— Dragă domnişoară Lucia, există momente care fac din criminali îngeri şi din îngeri criminali.

— Fără îndoială, recunoscu ea. În acest caz însă mi se pare prea strident.

A doua zi după această discuţie, Lucia l-a găsit seara pe Jemiol stînd pe bancă în faţa pridvorului dispensarului. S-a aşezat alături şi i-a spus:

— Am primit lucrurile rămase de la mătuşa mea. Printre ele am găsit un pachet care conţine probabil nişte scrisori. Pachetul este sigilat, iar pe el scrie să fie înapoiat unei anumite persoane, dacă acea persoană se prezintă după el. În caz contrar pachetul să fie ars.

Jemiol se schimbă la față. Se uită cu o privire severă la Lucia, apoi întrebă în șoaptă:

— Și ce nume e pe pachetul acela? Puteți să-mi spuneți?

— Firește. Polański, Juliusz Polański.

Se așternu tăcerea. Lucia știa de acum că nu era nici o greșeală. Auzind acest nume, Jemiol se adună, se gîrbovi și parcă rămăsese numai jumătate din el. Degetele lui strînseră convulsiv brațul băncii. Wilczur avea dreptate spunînd că amintirile trebuie să fie foarte puternic înrădăcinate în acest om.

— Nici eu nu știu cum să procedez. Pînă acum nu s-a prezentat nimeni după aceste hîrtii...

Jemiol tăcea.

— Au trecut atîția ani, continuă ea. Poate că omul acela nici nu mai trăiește, poate că e undeva departe, în străinătate. Poate că nu se va prezenta niciodată. Îți spun dumitale toate acestea pentru că, dacă nu mă înșel, ai cunoscut-o pe mătușa mea, în vremea tinereții ei. Poate că știi dumneata ceva despre acel Polański... Poate l-ai cunoscut?

Jemiol scutură scurt din cap și spuse:

— Nu l-am cunoscut. Nu... Nu l-am cunoscut...

În vocea lui era o notă de cruzime.

— Atunci cred că-i mai bine să ard hîrtiile acelea.

— Ardeți-le cît mai degrabă. Toate hîrtiile trebuiesc arse... Păstrarea hîrtiilor e o ticăloșie. Adevărul nu poaet fi păstrat! Înțelegeți? O dată cu scurgerea timpului, adevărul devine minciună. O minciună umilitoare, o invectivă, o calomnie. O batjocură!...

Lucia îl privea cu interes, el însă părea să nu observe.

— Numai proștii și oamenii necinstiți păstrează gîndurile altora, cuvintele altora, sentimentele altora, pentru a se delecta cu ele atunci cînd nu mai au nici un drept, cînd totul devine un furt ordinar, un jaf săvîrșit asupra unei ființe lipsite de apărare. Dumneavoastră trebuie să înțelegeți acest lucru.

— Înțeleg, recunoscu Lucia. Dar tot ceea ce spui dumneata rău despre oamenii care păstrează scrisorile altora nu se poate referi la mătușa mea. Pachetul a fost sigilat demult și mătușa cu siguranță nu s-a mai uitat în el de pe timpul cînd l-a cunoscut pe autorul acelor scrisori. De fapt

nu știu dacă acolo sînt numai scrisori. Pachetul poate conține și alte amintiri...

— E același lucru, o întrerupse supărat. Care-i diferența? Și amintirile sînt rezultatul unor sentimente, al unor gînduri. Din clipa aceea. Din momentul acela. Din starea aceea de spirit.

Prefăcîndu-se că nu observă atitudinea mult prea personală față de această chestiune, Lucia îl întrebă:

— Prin urmare, crezi că ar trebui să le ard?

— Nu că ar trebui, ci obligatoriu și numaidecît.

— Poate că ai dreptate, spuse pe un ton detașat. Am să-ți urmez sfatul.

După o clipă adăugă:

— Ce-i drept, la început am fost tentată să deschid pachetul și să văd dacă nu găsesc în el ceva date mai concrete despre destinatar. M-am gîndit însă că ar putea fi o indiscreție, care ar nedreptăți pe cineva. Da. Cel mai bine e să-l ard.

Jemiol rîse ironic.

— Dacă oamenii ar fi mai înțelepți, ar arde asemenea lucruri mult mai devreme: înainte de expedierea lor. Pe urmă e greu să mai recuperezi scrisorile. Iar indiscreții le găsesc cu timpul și le dau publicității. Tîrăsc pe străzile și prin piețele împuțite cele mai intime, cele mai sfinte taine ale omului, ca niște cîini care au dezgropat scheletul unui mort!... Firește, trebuie să fii celebru ca să ai o asemenea onoare. Trebuie să-ți dai sufletul cît trăiești, să fii erou sau mare poet, să-ți dăruiești poporului sufletul, gîndirea, sîngele. Abia atunci urmașii recunoscători te vor slăvi dîndu-ți în vileag secretele, viața particulară, lucrurile sfinte. Dacă cineva nu a devenit celebru în timpul vieții, trebuie să se mulțumească cu mai puțin. Trebuie să se mulțumească cu speranța că scrisorile lui vor intra doar pe mîinile cîtorva moștenitori iubiți.

— Uneori se întîmplă altfel, observă Lucia. Ca de pildă în acest caz. Destinatara, mătușa mea, nu a vrut deloc ca scrisorile acelui om să ajungă pe mîinile altcuiva.

Jemiol ridică din umeri.

— Atunci de ce nu le-a ars?

— Cu siguranță fiindcă a considerat că autorul poate pretinde înapoierea lor. Și vezi dumneata, au ajuns în mîi-

nile mele, dar nici eu nu m-am uitat în ele. În curînd ivor înceta să mai existe, fără să se mai expună curiozității omenești.

Jemiol se ridică. Chipul lui exprima vechea atitudine, cinică și indiferentă față de lumea înconjurătoare.

— E o plăcere să stea cineva de vorbă cu dumneavoastră, *carissima*, dar nu vă pot sacrifica mai mult timp. Mă cheamă datoria. Trebuie să contribui la bunăstarea patriei turnîndu-mi în stomac o anumită doză de cartofi în stare lichidă.

— Numai să nu fie prea mare doza aceea, spuse Lucia zîmbind.

— N-aveți nici o teamă. Mă limitez la cît îmi revine mie, pe cap de locuitor conform statisticii oficiale de consum al alcoolului. Dacă doza va fi dublă, vă rog să nu mi-o luați în nume de rău. Diferența rezultă din faptul că un cap al meu este de două ori mai valoros.

Lucia îl privea cum se îndepărta. Glumele lui nu reușiseră să o inducă în eroare. Știa bine că toate gîndurile lui se concretizează în jurul evenimentelor trăite. Acum i se părea mai apropiat de acel Juliusz din jurnalul mătușii.

În aceeași seară ii spuse lui Wilczur:

— Acum știu cu certitudine că Jemiol este omul acela care a fost prima iubire a mătușii mele.

Wilczur întrebă:

— A cerut să-i înapoiezi pachetul cu scrisori?

Lucia neagă cu o mișcare a capului.

— Nu.

Wilczur zîmbi.

— Mă așteptam.

— Serios? Mărturisesc că pentru mine a fost o adevărată surpriză.

— Pentru că dumneata îl cunoști prea puțin. Oamenilor de felul lui nu le place să scormonească trecutul pe care ei înșiși l-au șters cîndva, sau l-a șters destinul.

— A șterge nu înseamnă încă a uita, observă Lucia.

— De acord, dar înseamnă a vrea să uiți. Ce-i drept în asemenea cazuri a vrea nu înseamnă niciodată a putea...

În aceeași zi Lucia a ars toate scrisorile și hîrtiile mătușii. Nu i-a spus însă lui Jemiol nici un cuvînt, așteptînd

să întrebe el însuşi. Dar el abia după o săptămînă, în timpul unei discuţii, a aruncat indiferent întrebarea:

— Şi ce-aţi făcut, senorita, cu reminiscenţele respectabilei dumneavoastre rude?

— Am făcut ce m-ai sfătuit dumneata, răspunse. Am ars totul. Îţi mărturisesc însă că mi-e teamă să nu regret. Cine ştie dacă persoana care putea să ţină la aceste hîrtii nu se va prezenta cîndva şi nu va dori să le recupereze.

Jemiol se schimonosi.

— O, *darling*. După cîte cunosc eu oamenii, te asigur că n-o să se întîmple aşa ceva.

— Dacă aş fi atît de sigură ca dumneata, nu aş avea mustrări de conştiinţă că am procedat cu prea multă uşurinţă.

— Uşurinţa nu trebuie regretată niciodată. Toată viaţa am fost un uşuratic şi vedeţi ce rezultate extraordinare am obţinut. Mă scald în bogăţie, femeile mă iubesc, am minte şi un sat, cum zice Fredro, ce-mi mai lipseşte?... Uşurinţa este o calitate a adevăraţilor filozofi. Priveşte acest lucru în opoziţie cu greutatea în gîndire. Gîndesc greu numai oamenii proşti şi cei posaci.

Lucia surise.

— Şi dumneata eşti uneori posac.

Jemiol ridică degetul arătător.

— Dar numai cînd sufăr de indigestie.

— Sau cînd te frămîntă ceva.

Scutură din cap.

— Frămîntările sînt urmarea directă a proastei digestii. Ca medic ar trebui să ştiţi acest lucru.

Lucia izbucni în rîs.

— Ca medic protestez.

— Greşiţi. Noi nu ştim nimic despre exitenţa organismului nostru, despre existenţa organelor noastre atîta vreme cît nu se fac simţite prin durere. Atunci omul priveşte în el, cum spune înţeleptul. Iar privirea în sine înseamnă exact reflecţie. Bănuiesc că Buda privindu-şi propriul buric suferea de indigestie, ceea ce şi indică proporţiile pîntecului său. În general oamenii acordă prea puţinăl atenţie relaţiilor dintre problemele spirituale şi procesuă digestiv. Freud pune totul pe seama sexului. Faceţi-i, vi rog, dumneavoastră concurenţă şi atrageţi atenţia lumi

asupra stomacului. S-ar putea dovedi că suferințele tînărului Werther au apărut ca urmare a dispepsiei de care suferea pe atunci Goethe, că *Trist sînt, Doamne,* nu este urmarea nostalgiei, ci a cantității exagerate de macaroane în stomacul domnului Słowacki. Da, *illustrissima,* trebuie să acordați mai multă atenție pîntecului. Cine știe cum ar arăta acum lumea dacă înaintea bătăliei de la Waterloo nu i s-ar fi dat lui Napoleon jumări din șase ouă. Cine știe ce s-ar fi întîmplat cu puterea Angliei dacă Filip al Spaniei nu ar fi suferit de hiperaciditate.

— Cine știe, reluă în glumă Lucia, cum ar arăta domnul Cyprian Jemiol dacă stomacul lui nu ar îngurgita asemenea cantități de alcool.

Jemiol ridică din umeri.

— Vă spun numaidecît.

— Ascult.

— Ar arăta ca un obiect foarte rigid, strîns în redingotă, încălțat în pantofi cu talpă de carton, ținîndu-și cuminte mîinile încrucișate pe propriul piept și cu capul pe o perniță umplută cu fîn. Pe scurt, ar fi un cadavru obișnuit, standard, verde și trist între cele patru scînduri ale sicriului. Ați ghicit. Într-adevăr, alcoolul are o mare influență asupra menținerii în viață a individului numit Cyprian Jemiol. Este singurul lichid care cristalizează în așa fel încît prin prismele lui poți cît de cît privi această realitate infectă de fiecare zi, chipurile și mutrele gloatei care populează acest glob și soarele care, fără să gîndească, întreține atîtea creaturi inutile.

Lucia spuse sobru.

— Poate că de aceea ți se pare dumitale realitatea infectă, pentru că o privești prin sticlă.

— Dragă domnișoară, există două feluri de sticle: pline și goale. Iar eu știu să compar. Și vă asigur că printr-o sticlă plină lumea arată cu totul altfel decît prin una goală.

— Și nu ți-a trecut niciodată prin gînd că ai putea privi lumea fără ajutorul vreunei sticle?

Jemiol zîmbi disprețuitor.

— Ba da. Au fost și asemenea vremi. Am avut în viață o perioadă, pe care aș numi-o perioada de vițeluș. Eram pe atunci atît de cumplit de prost, încît astăzi mi-e greu să

cred, mi-e greu să cuprind întreaga dimensiune a prostiei mele de atunci.

— Mi-e teamă că dumneata numeşti idealismul prostie.

— Da de unde, protestă Jemiol. Idealismul nu este prostie, este ultimul grad de idioţenie.

Lucia îl privi neîncrezătoare şi dădu din mînă.

— Nu cred. Îţi spun că nu cred în cinismul dumitale. Este o mască sub care te ascunzi de dumneata însuţi.

— Aţi ghicit, madame, răspunse sobru. În realitate eu sînt un heruvim, care îşi ascunde puful penelor sub vestă. De aceea nici nu fac baie, ca să nu mă demasc.

— Nu mă convingi cu glumele acestea. În asemenea cazuri intuiţia nu mă înşală. În adîncul sufletului dumneata ai rămas acelaşi om care ai fost atunci.

— Cînd? întrebă bănuitor.

Lucia ezită.

— Ei, în timpul tinereţii dumitale. În vremea cînd ai fost prost, cum zici dumneata.

Jemiol închise ochii şi făcu o grimasă.

— Să lăsăm asta, spuse pe un alt ton. Chiar dacă ar fi aşa, de ce-mi mai aduceţi aminte...

Se întoarse şi se îndepărtă încet, cu un mers greoi.

Capitolul XII

Trenul de Viena sosea la nouă şi douăzeci. La nouă, Kolski era la gară. A telefonat la spital că întîrzie o oră Cumpărase la un chioşc cîţiva trandafiri şi acum stătea cu ei pe peron. Îi era ruşine cu aceşti trandafiri în mînă şi i se părea că e un puştan care îşi întîmpină iubita cu flori.

În realitate nu ştia de ce venise aici. Nu avea nici un sens. Ar fi trebuit să ignore depeşa doamnei Nina. Ce i-a venit să-i comunice telegrafic ora sosirii sale?!

În orice caz putea veni la gară oficial, fără nişte flori idioate. Pur şi simplu, ca s-o întîmpine pe soţia şefului său. Ar fi fost bine să fi luat cu el şi vreun coleg mai tînăr.

— Ce-şi închipuie ea?! îşi spunea. Cu siguranţă are impresia că sînt îndrăgostit de ea. Trebuie să-i spun deschis că nu-i adevărat.

În această clipă i se părea că o urăşte pe doamna Nina. În realitate, sentimentele pe care le nutrea faţă de ea îi erau neînţelese. Era un amestec de teamă, de curiozitate şi o doză destul de însemnată de apetenţă. Acţiona asupra nervilor lui. Ştia să acţioneze asupra nervilor. Uneori avea impresia că această femeie frumoasă se joacă cu el cum te joci cu un foxterier. În discuţiile cu ea se simţea pur şi simplu sclav. Prin spusele ei aproape că îi dicta răspunsurile. Şi apoi ochii aceia reci, sfredelitori, tot timpul atenţi. Se temea de ei. Abia cînd îi acoperea cu pleoapele (o făcea atît de frumos, încet, lenevos, ridicînd în acelaşi timp pupilele în sus) îşi recăpăta încrederea. În timpul sărutului închidea întotdeauna ochii. Dar chiar şi atunci îl chinuia incertitudinea dacă doamna Nina nu simulează dorinţa. Dacă l-ar dori cu adevărat, de mult ar fi fost amanta lui. La drept vorbind, el nici nu dorea aşa ceva. Nu o dată simţea un fel de teamă în faţa a ceea ce trebuia să se întîmple cîndva. Teamă şi repulsie. Nu avea nici o dovadă, dar ştia că Nina este o femeie rea şi simţea că practică un fel de sport cu el.

Cu toate acestea, niciodată nu a avut atîta curaj ca să i-o spună deschis. Înainte de plecare se întîlnea cu el destul de des: de două, trei ori pe săptămînă. Mergeau împreună la plimbare, în parcul Zazienki sau în Grădina botanică. Cînd era vreme rea, stăteau o oră în cofetărie.

O dată i-a spus:

— Mîine vin la dumneata. Vreau să văd cum locuieşti.

El trebuia să se prefacă fericit. În realitate era disperat. A cumpărat nişte fructe şi o sticlă cu vin, şi-a dereticat grijuliu locuinţa, îndepărtînd toate obiectele care i s-ar fi putut părea urîte. Trebuia să vină la cinci şi nu a venit. A telefonat pe la şase spunîndu-i:

— Jerzy e acasă şi nu pot ieşi. Avem ghinion. Nu te superi pe mine?

Dacă se supără?! Era atît de fericit, încît era gata să-i spună că îl blagosloveşte pe profesor că stă acasă! A răsuflat uşurat şi i-a scris Luciei o lungă scrisoare. Cîteva zile mai tîrziu l-a invitat la ea. Fiindcă ştia că la ora aceea

Dobraniecki nu va fi acasă, mergea plin de temeri. Din fericire totul s-a limitat la sărutări.

Nici el nu știa de ce se teme de această femeie. La drept vorbind, ar fi trebuit să profite de situație și să inițieze o aventură erotică, dar lui i se părea că o aventură cu Nina ar deveni o detenție permanentă. Că ar deveni dependent de ea. Și cu toate că îl atrăgea atît datorită originalității, cît și frumuseții ei, atît datorită inteligenței, cît și prestanței ei de mare doamnă, prefera să pară în ochii ei un licean timid și naiv, decît să se comporte ca un bărbat.

Iar-acum aceste flori... Lipsite de sens. Cu cîteva minute înainte de sosirea trenului începu să caute un loc unde să le arunce. Din păcate peste tot era plin de oameni. Nu putea să pară caraghios și să arunce flori proaspăt cumpărate. Poate că cineva l-a văzut cînd le-a cumpărat. Și apoi chiar dacă nu l-a văzut nimeni, oricine ar bănui imediat motivele acestei comportări. Colac peste pupăză, pe peronul, alăturat o zări pe domnișoara Zarzecka. Nu a salutat-o prefăcîndu-se că nu a văzut-o, dar imediat îi veni în minte gîndul:

— Fireşte, gîsculița asta îi va scrie imediat Luciei că m-a văzut la gară stînd ca un idiot cu florile în mînă. Atita mai lipsea.

În cele din urmă trenul sosi. Doamna Nina stătea la fereastra vagonului de dormit. I se părea ca întotdeauna, ca de fiecare dată, mult mai frumoasă decît imaginea pe care o purta în memorie. Îl întîmpină cu un zîmbet-radios și cald, cu o strîngere de mînă semnificativă.

Domnișoara Zarzecka, parcă în ciudă, stătea vizavi și se holba la ei cu o nerușinare enervantă.

În fața gării aștepta limuzina mare a lui Dobraniecki. Abia în automobil realiză Kolski că nu-i înmînase Ninei florile și că le mototolea fără să-și dea seama ce face. Observase și ea, așa că întinse mîna după flori și spuse:

— Ce bun ești. Și e culoarea mea preferată. Știi că în imaginația mea fiecare culoare semnifică un anumit sentiment? Această culoare reprezintă pentru mine dorul. Ți-a fost dor de mine? . . .

— Fireşte, răspunse cinstit.

— Foarte frumos, spuse Nina privindu-l cu duioșie și și trecu vîrfurile degetelor peste buzele lui.

Kolski își drese glasul și întrebă:

— Cum se simte domnul profesor?

Chipul Ninei se schimbă dintr-o dată.

— Ah, știi că sînt foarte neliniștită. Durerile de cap sînt tot mai puternice și adesea cade în melancolie. Nici n-am vrut să-l las singur și nu aș fi venit la Varșovia dacă . . .

Zîmbi cu înțeles și îl strînse de mînă. Kolski îi duse mîna la buze.

— Mă bucur că ați venit.

Nici el nu știa dacă vorbește sincer. Nu putea nega faptul că apropierea acestei femei îl atița. Acționa asupra lui asemenea curentului electric. Avea ceva de felină în mișcări, o anumită moliciune și o viclenie. Folosea parfumuri tari și avea o piele nespus de netedă.

Înclină capul spre el de parcă ar fi vrut să-i ofere buzele.

— Șoferul, mormăi el în șoaptă.

— Sînt atît de imprudentă, spuse parcă smerită. Din fericire dumneata ții minte totul.

Se simțea măgulit.

— Cel puțin mă străduiesc.

— Știi că uneori îmi vine să-ți reproșez această veșnică prezență de spirit. Dumneata nu reușești niciodată să-ți pierzi capul? . . .

Kolski făcu un semn nehotărît cu mîna.

— Firește. Cred că mi s-ar putea întîmpla . . .

— Dar pînă acum nu ți s-a întîmplat?

Se gîndi și își aduse aminte. Odată, în laborator, i-a strîns Luciei mîna pînă la durere. Atunci aproape că-și pierduse capul.

— Trebuie să ne stăpînim, răspunse într-o doară.

— Ah, bărbații aceștia. Nu pot să înțeleg de ce vă iubim. Sînteți lucizi, groaznic de lucizi. Ori tot farmecul vieții constă în priceperea de a nu uita de legi, de îndatoriri, de fapte, de lucruri. Trebuie să știi să trăiești cu tine însuți, cu tine și cu încă cineva.

Automobilul se apropia de Frascati.

— Ei, am ajuns, spuse Kolski. Dumneavoastră cu siguranță vă culcați, ca să vă odihniți după călătorie.

Nina protestă violent:

— Nici gînd. Nu sînt deloc obosită. Am dormit excelent. Nicăieri nu dorm atît de bine ca în vagon. Se vede că sînt făcută pentru a călători. Dumitale îţi place să călătoreşti?

— Pînă acum am călătorit foarte puţin. Am fost o dată la Veneţia şi o dată la Berlin. Dar vă mărturisesc că pe mine mă oboseşte foarte mult călătoria cu trenul.

Nina îi zîmbi.

— O, Doamne. Avem firi atît de diferite. Mă consolează doar faptul că *les extrêmes se touchent* *.

Automobilul se opri în faţa vilei. Din interior ieşi în fugă servitorul.

Şoferul deschise portbagajul şi scoase valizele. Kolski îşi scoase pălăria.

— Îmi permiteţi să-mi iau rămas bun...

— Dar e exclus, ripostă ea cu o revoltă prefăcută. Iei micul dejun cu mine.

— Eu am luat micul dejun.

— Ah, egoistul. Şi de aceea vrei să mă condamni la singurătate?

Îl luă de braţ şi se îndreptă spre intrare.

— Atunci vei fi nevoit să asişti la scena dezagreabilă a hrănirii unei fiinţe flămînde. Oamenii sătui nu detestă nimic mai mult decît să vadă cum se hrănesc cei flămînzi.

— Dacă vă referiţi la dumneavoastră, nu poate fi vorba de aşa ceva. Dar...

— Ai mai găsit un „dar"?

— Trebuie să fiu la spital.

— „Calu-i gata şi armura, hai, iubito, şi-mi dă gura"...** Nu fii atît de hazliu cu pietatea aceasta a dumitale pentru îndatoriri. Se descurcă ei şi fără dumneata.

— Din păcate, începu el, dar ea îl întrerupse.

— Din păcate nu reuşeşti să fii bun cu mine. Fii amabil şi nu mă refuza. O casă pustie e un adevărat coşmar. Imediat după întoarcere! O să mă simt groaznic. M-am săturat de atîta curaj şi integritate. Acesta-i sectorul so-

---

* Extremele se atrag. (trad. din lb. franc.).

** Fragment din *Rozłączenie* (Despărţire) de August Bielowski.

ţului meu. Fii cel puţin dumneata înţelegător şi drăguţ cu mine. Să mergem, să mergem.

În hol Kolski spuse din nou:

— Am promis că mă duc. Sînt aşteptat.

— Atunci o să telefonezi de aici că un pacient, că o pacientă te-a reţinut în oraş. Doar se poate întîmpla ca o pacientă să aibă neapărat nevoie de prezenţa dumitale, nu-i aşa?

Buzele ei înfloriră într-un surîs şi Nina adăugă:

— Iar eu am neapărat nevoie de prezenţa dumitale, domnule doctor.

Nu putu să nu zîmbească şi el.

— Nu am observat acest lucru. Arătaţi înfloritoare.

— Ah, totuşi, ai observat asta? . . . Atunci meriţi un premiu . . .

Se uită împrejur. Nu era nici un servitor. Se ridică în vîrful degetelor şi-l sărută pe gură.

— Acesta-i onorariul încasat anticipat. Acum etica de medic nu-ţi mai permite să laşi o pacientă fără îngrijire.

Într-adevăr, trebuia să fie la spital, dar nu ştia cum să o convingă. Nina era într-o dispoziţie capricioasă, veselă şi frivolă. În fond, putea să telefoneze la spital.

— Lasă-ţi pălăria, îl zorea. Să mergem.

În sufragerie, servitorul pusese al doilea tacîm.

— Iar acum trebuie să stai cuminte şi să mă aştepţi, spuse ciupindu-i reverul hainei. În tren era totuşi mult praf. Fac o baie, dar nu-mi ia mai mult de zece minute. O, între timp dumneata poţi să vorbeşti la telefon cu spitalul, să născoceşti vreo minciună catolică şi să te scuzi.

Telefonul era instalat în dormitor. Nina intenţionat nu închisese uşa de la baie. Se vede că baia era pregătită, fiindcă la scurt timp după intrarea ei, Kolski auzi clipocitul apei. A vorbit cu sora şefă, cu doamna Żaczyńska. I-a transmis indicaţii concrete privitoare la toţi pacienţii lui şi i-a spus că ceva important îl reţine în oraş. După cinci minute, cînd a aşezat receptorul, a auzit vocea Ninei:

— Ai terminat?

— Da, doamnă.

— Ei, vezi? Cum e cu megalomania dumitale?! Ţi se părea că se dărîmă spitalul fără dumneata. Şi iată că se descurcă foarte bine şi singuri.

— Se descurcă sau nu, eu ar trebui să fiu acolo. Îmi permiteți să vă aștept în hol?

— Bine. Dar mai întîi fii amabil și dă-mi halatul de baie. Numai te rog să nu te uiți.

Kolski își roti privirea prin cameră.

— Aici nu-i nici un halat.

— Bineînțeles, halatul e aici. Numai că e agățat departe de mine și nu ajung pînă la el.

— Atunci cum să vi-l dau? întrebă cu o voce îngrijorată.

Nina izbucni într-un rîs zgomotos.

— Ah, domnule Janek, domnule Janek! Simplu, intri în baie, iei halatul din cuier și mi-l dai. Pentru dumneata, ca medic, o femeie . . . dezbrăcată e ceva neobișnuit?

— Sigur că nu, răspunse după o clipă de gîndire. Dar eu nu sînt aici în calitate de medic.

— Dar în altă calitate n-ai văzut niciodată o femeie goală?

Era de-a dreptul descumpănit și răspunse abia după un timp.

— În orice caz nu pot spune acest lucru despre femeile pe care . . . le stimez și pe care cer să fie respectate.

Se vede că răspunsul o înveselise și mai mult, fiindcă rîdea în continuare.

— Te asigur că nici o femeie care se poate arăta unui bărbat dezbrăcată nu cere să fie respectată. Hai, dă-mi, te rog, halatul.

Nu avea altă ieșire. Trebuia să-i îndeplinească porunca. Își mușcă buzele și intră în baie. Era o încăpere destul de mare, în faianță roz. Din fericire, cada se afla în colțul opus, iar halatul chiar lîngă ușă. Se străduia să nu o privească. Nu putea însă să-și ascundă jena. Nina stătea în cadă, cu brațele încrucișate, acoperindu-și sînii. Nu putea să nu observe superba înclinare a umerilor ei și culoarea arămie și fierbinte a pielii. Arborînd o mină indiferentă și străduindu-se să-și stăpînească graba inutilă a mișcărilor, luă halatul și se apropie de cadă.

— Poftiți, doamnă, spuse cu o voce răgușită.

— Ai grijă să nu-l arunci în apă. De ce ești rău și te uiți? Doar te-am rugat . . .

— Nu mă uit deloc. Kolski își încruntă sprîncenele.

— Atunci închide ochii şi dă-mi halatul.

Se supuse poruncii ei. Auzi plescăitul apei, pe urmă simţi că halatul pufos pe care îl ţine în mîini se umple de trupul ei fierbinte.

— Îţi mulţumesc, spuse degajată.

Se înfăşură în halat şi înainte ca el să se poată retrage îşi petrecu braţele în jurul gîtului lui.

— Eşti fermecător cu sfiiciunea asta a ta, îi spuse în şoaptă şi îl sărută pe ureche. Mă voi socoti de acum încolo o fiinţă desfrînată . . .

— Dar de unde, protestă ezitant.

Ochii ei verzi, scînteietori, curioşi şi sfredelitori erau aproape de tot. Nina îi sărută bărbia.

— Întotdeauna eşti proaspăt bărbierit. Bine, aşteaptă-mă în hol.

În vreme ce el ieşea în grabă din baie, Nina strigă în urma lui:

— Dar nu te superi pe mine dacă vin la micul dejun în capot? Tare n-am chef să mă îmbrac!

— Dar vă rog!

— Serios, mă rogi? întrebă insidios. Întotdeauna am avut impresia că-ţi sînt indiferentă . . .

— Aţi avut o impresie greşită, răspunse fără convingere.

— În cinci minute sînt gata.

Într-adevăr, nu a aşteptat mai mult. A venit într-un capot verde deschis. Kolski observă că în grabă lăsase pe un obraz mai mult fard decît pe celălalt. Cu toate acestea arăta fascinant. A mîncat cu poftă şi a vorbit tot timpul. La un moment dat a aruncat pe neaşteptate o întrebare:

— Şi ce mai e cu doctoriţa dumitale?

Întrebase pe un ton lejer, dar Kolski se strînse ca un arici.

— Nu ştiu, doamnă. Nu e la Varşovia.

— Şi nu vă scrieţi?

— Nu, minţi el.

Îşi aşeză mîngîietor mîna pe mîna lui. Kolski ar fi dat mult s-o poată respinge cu brutalitate.

— Vezi, domnule Janek. Ţi-am spus eu că-ţi trece. Timpul rezolvă totul.

— Fără îndoială, mormăi nemulţumit.

Era profund jignit de cuvintele ei și căuta cu febrilitate în gînd un mod de a se răzbuna. Nu se știe de ce i-a venit în minte că s-ar simți jenată dacă o va bănui de relații mai apropiate cu căpitanul de cavalerie Korsak. Îl văzuse în casa Dobraniecki destul de des. Ce-i drept, căpitanul se comporta absolut corect, nu se putea să nu se observe că frumusețea lui cu adevărat neobișnuită și temperamentul lui plăceau femeilor.

— Dar dumneavoastră tot atît de ușor îl uitați pe căpitanul Korsak? întrebă după o pauză.

Ea îl privi aspru.

— Ce înțelegi prin asta?

— Eu, nimic.

Nina rise distrată.

— Știi că m-aș simți lezată de aluzia dumitale, dacă nu ar fi lipsită de orice temei și dacă nu aș fi convinsă că dumneata o știi foarte bine.

Kolski își plecă ochii. Într-adevăr, a o suspecta pe doamna Nina de vreo aventură cu căpitanul, era tot atît de neintemeiată ca și suspectarea ei de o aventură cu primul trecător întîlnit. Își dădea seama că răutatea lui își greșise ținta și mormăi:

— Nu a fost nici o aluzie.

Nina nu înceta să zîmbească.

— Ba a fost. Și dintr-un anumit punct de vedere mi-a făcut plăcere.

— Plăcere? se miră Kolski.

— Da, plăcere. Mi-a oferit o dovadă certă că ești gelos.

Kolski vru să dea din umeri, dar se stăpîni și spuse:

— Nici nu poate fi vorba de gelozie.

— Ți-e atît de greu să recunoști? . . . E chiar atît de rușinos să fii gelos din cauza mea? . . .

Kolski tăcea cu capul plecat. Doamna Nina se ridică, se apropie de el, îi ridică delicat capul cu amîndouă mîinile și aplecîndu-se asupra lui încet, încît Kolski îi simțea respirația, întrebă:

— Sînt chiar atît de neatrăgătoare și atît de urîtă?...

Kolski se înroşi. Din nou îl izbi frumuseţea ei şi farmecul irezistibil rezultat din contrastul dintre senzualitatea gurii şi a nărilor, şi răceala ochilor ei mari şi verzi.

— Sînteţi superbă, spuse în şoaptă.

Nina îşi trecu de cîteva ori vîrfurile degetelor peste părul şi peste faţa lui, şi şopti:

— Aşa dor mi-a fost de dumneata . . .

În camera învecinată răsunară paşii servitorului. Se îndreptă şi schimbă tonul.

— E cald aici. Să mergem în bibliotecă. Acolo e locul cel mai răcoros.

În bibliotecă ferestrele erau pînă la jumătate acoperite cu draperii grele de damasc. Aici era semiîntuneric şi domnea o răcoare plăcută. Îi arătă să ia loc pe canapeaua largă şi comodă. Kolski se prefăcu că nu observă gestul ei şi alese un fotoliu de club. Doamna Nina era însă o femeie prea experimentată ca să dea atenţie acestui fapt. Aprinse o ţigară şi plimbîndu-se prin cameră, începu să povestească despre sejurul ei în străinătate, despre oamenii pe care i-a cunoscut acolo şi despre multele impresii cu care s-a întors. Cea mai ciudată era aceea că pentru întîia oară i-a fost dor, un dor adevărat de ţară. Ştia să vorbească interesant. Capotul verde deschis evidenţia delicat superba construcţie a trupului ei, iar ochii şi atenţia lui Kolski, fără voia lui, nu se puteau desprinde de ea. La un moment dat a lăsat ţigara, s-a aşezat pe braţul lat al fotoliului şi sprijinindu-se de umărul lui Kolski vorbea atît de liniştită de parcă această poziţie ar fi fost cea mai naturală din lume.

— Cel mai uimitor sentiment din cîte cunosc e dorul. Omul are impresia că este total absorbit de realitatea înconjurătoare, acomodat cu mediul, preocupat de noile lui probleme. Şi deodată o strălucire orbitoare: chipul cuiva, ochii cuiva, gura şi mîinile cuiva. Le simţi cu un realism zguduitor şi îţi dai seama că tot ce te înconjoară este lipsit de importanţă, indiferent, ba chiar dizgraţios. Dizgraţios tocmai de aceea că ne îndepărtează de acele mîini, de acea gură. Cunoşti dumneata durerea de inimă, durerea aceea fizică ce ne sfîşie pieptul, scurt şi violent?...

Kolski cedă sugestivităţii cuvintelor şi vocii ei. Cît ai clipi din ochi nu numai că îşi aminti toate clipele de dor

după Lucia, dar chiar acum trăia o asemenea clipă. Inima ei . . . privirea ei luminoasă și plină de căldură . . . Gura, care în timpul vorbirii se mișcă de parcă pe buzele ei cuvintele s-ar contura asemenea unor forme palpabile, zămislite dintr-o plastelină nevăzută... Gură pe care nu a sărutat-o și nu o va săruta niciodată... Durerea. O durere în inimă, sfîșietoare, fizică... Ce bine a exprimat ea acest lucru... De unde știa ea toate acestea? Cum de reușește să le surprindă...

Acum i se părea că ea e într-adevăr singura ființă de pe lume care reușește să-i înțeleagă drama. Încă de la începutul apropierii lor îi vorbea cu atîta insistență de faptul că suferințele sufletești sînt de sute de ori mai ușor de alinat atunci cînd ajutorul prietenesc, privirea înțeleaptă, simțirea încercată și profundă a cuiva iau asupra lor o parte din necazurile noastre. Și cum a putut el să se îndoiască de sinceritatea cuvintelor rostite în noaptea aceea pe terasă, de sentimentele despre care vorbea acum, de înțelepciunea și de cunoașterea sufletului omenesc, pe care le descoperea în ea la fiecare pas? Nu a fost o nebunie să se apere de ele, în loc să primească toate darurile ei cu recunoștință și cu devotament?...

Kolski întinse tăcut brațul și o cuprinse cu o mișcare blîndă și duioasă. Ea, de parcă atîta ar fi așteptat, alunecă pe genunchii lui molatic și încrezătoare.

— Atîtea am trăit acolo, departe de tine, spunea șoptit, abia atingîndu-i tîmpla cu obrazul. Am avut atîtea zile de așteptare, pline de nerăbdare, atîtea zile de speranțe lipsite de sens. Închipuie-ți că în asemenea clipe mă teroriza o idee fixă. Eu îi spuneam presimțire. Așteptam să-mi faci o surpriză și să vii. Știam că e o absurditate. Rîdeam de mine însămi, dar nu-mi puteam stăpîni presimțirile. Atunci mă întrebam ce am.

Tăcu și adăugă după o clipă.

— Știu eu ce înseamnă asta? Dacă reușesc să-i găsesc o denumire? Cîte cuvinte, cîte formulări există! Te poți pierde în hățișul lor fără să alegi vreuna. Fără să poți găsi ceva potrivit. Vorbesc despre sentimente de parcă aș vrea să redau în cuvinte o operă muzicală. Imposibil! Nu-i așa?

— Da, da, confirmă și o strînse mai puternic.

Sîngele îi zvicnea în tîmple. Simţea în toţi muşchii lui atingerea trupului ei.

Nina îşi lipi buzele de buzele lui într-un sărut lung, desfătător şi chinuitor.

Nu-şi dezlipi buzele nici atunci cînd el se ridică şi purtind-o pe braţe, o întinse pe canapea...

Din ziua aceea, din clipele acelea petrecute cu Nina în bibliotecă, atitudinea lui Kolski faţă de ea s-a schimbat radical. A crezut. A crezut că-l iubeşte. Dar cum el era departe de a nutri un asemenea sentiment pentru ea, dorea cu orice preţ să o recompenseze oferindu-i aparenţele unei iubiri.

Din cauza opiniei celor din jur, nu se puteau vedea prea des. Venea la el de două ori, citeodată şi de trei ori pe săptămînă. Din păcate stătea prea mult, împiedicîndu-l în acele zile să-şi îndeplinească obligaţiile faţă de pacienţii din spital şi din afara lui. Firește, nu i-a spus niciodată nimic. Orice aluzie pe această temă ar fi fost imposibilă. O dată cu scurgerea timpului i-a trecut şi cheful de a mai reglementa această problemă. Se ataşa de Nina tot mai mult. Relaţia cu ea părea într-adevăr un medicament eficient, iar dacă nu un medicament, atunci cel puţin un narcotic, care înăbuşea în el dorul de Lucia. Luciei îi scria tot atît de des ca şi mai înainte. Poate că în timpul redactării scrisorilor simţea un fel de culpă, un fel de trădare din partea lui. Toate acestea nu aveau nici un temei, totuşi el dorea să exprime în cuvinte pline de duioşie un fel de expiere.

Erau singurele clipe în care dragostea pentru Lucia se manifesta tot atît de puternic ca şi înainte. Erau singurele clipe în care trebuia să înăbuşe în el convingerea că aventura lui cu Nina este lipsită de orice importanţă. Şi apoi această aventură intrase în viaţa lui ca parte firească şi indispensabilă a programului său săptămînal. Cînd se întîmpla uneori ca ceva s-o împiedice pe Nina să apară la ora stabilită, se irita şi nu reuşea să-şi găsească locul. Mai mult, se surprinse că este gelos.

Era într-o miercuri. Trebuia să vină la el la şase. În general era punctuală şi dacă apărea ceva îl anunţa ori printr-o scrisoare, ori telefonic. De data aceasta se făcuse şase şi jumătate cînd s-a hotărît să-i telefoneze el. A răs-

puns camerista. Kolski s-a prezentat și a întrebat dacă poate să vorbească cu doamna. A auzit clar:

— Imediat îi comunic, domnule doctor.

Camerista îl cunoștea, poate chiar bănuia că între ei existau relații mai apropiate. De aceea nici nu-și închipuia că doamna nu vrea să afle el că e acasă. După cîteva minute s-a întors și a declarat:

— Vă rog să mă iertați, domnule doctor, dar doamna nu-i acasă. A plecat la Konstancin. Am să-i comunic că ați telefonat.

A lăsat receptorul, ferm convins că a fost mințit. Camerele în vila familiei Dobraniecki erau astfel dispuse, iar telefonul se afla într-un asemenea loc, încît era imposibil ca fata să nu știe dacă stăpîna ei este acasă sau nu. Trebuia să fi știut sigur că este, de vreme ce i-a spus că o anunță. Se vede că într-adevăr a anunțat-o și a primit de la Nina dispoziția să-i spună că a plecat la Konstancin.

L-a cuprins furia. Minciuna era evidentă, dar cu ce scop?... Scopul putea fi unul singur: alt bărbat. Ipoteza era pusă la îndoială de un singur lucru: de ce nu a telefonat ea personal să-i spună că pleacă la Konstancin. În acest fel ar fi preîntîmpinat telefonul lui și demascarea. Era doar destul de abilă ca să aranjeze lucrurile cu mai multă dibăcie.

Răspunsul la aceste îndoieli veni însă mai repede decît se aștepta el. A venit o dată cu un comisionar care aducea o scrisoare. Pe o coală de hîrtie, Nina îi scrisese doar cîteva cuvinte:

„Trebuie să-i fac neapărat o vizită Stefei la Konstancin. A avut iar o criză. Sînt disperată că nu te văd astăzi. N."

Duse mîna la buzunar după bacșiș și-l întrebă pe mesager:

— La ce oră ai primit această scrisoare?

— La cinci, domnule. Dar nu am primit-o eu, ci colegul meu, care nu a putut veni și mi-a dat-o mie. Iar eu n-am crezut că e ceva urgent.

După plecarea comisionarului, Kolski mai citi o dată scrisoarea și o azvîrli cu dispreț. Hîrtia însă flutură în aer și reveni ca un bumerang la picioarele lui. O ridică și o rupse în bucățele.

— Așa, deci!... Bine, domană! O să vedem noi.

Își luă pălăria și coborî repede scările. Nu era nici un taximetru prin apropiere. Cînd găsi unul, își reveni într-atît încît în loc să meargă în Frascati, porunci șoferului să-l ducă la spital. Aici căzu pe neașteptate, și cum nu era nimeni din personalul superior, găsi două surori în cabinetul lui bînd ceai și mîncînd prăjituri împreună cu un străin. Adunase în el atîta furie și dorință de răzbunare, încît spuse brutal:

— Cu ce drept ai intrat dumneata aici? Și ce-i cu cheful ăsta în cabinetul meu?

Tînărul, jenat, sări în picioare și se uită speriat la prietenele lui, de parcă ar fi așteptat salvarea din partea lor. Ele însă tăceau ca vrăjite.

— Dumneavoastră, domnișoarelor, nu știți, strigă pe un ton tot mai aspru, că așa ceva este interzis? Că eu! nu tolerez așa ceva în spital?! Aceasta înseamnă o încălcare a disciplinei, pentru care veți fi trase la răspundere! Spitalul nu-i loc de orgii. Nu-i circiumă. În viața mea n-am văzut așa ceva.

— Vă rugăm să ne iertați, domnule doctor, spuse una dintre ele, stăpînindu-și cu greu tremurul vocii.

— Aici nu mai încap iertările. Vă rog să părăsiți cabinetul meu! Imediat!

Ieșeau atît de grăbiți încît s-au ciocnit în ușă. Kolski se așeză la birou și apăsă pe butonul soneriei. În prag își făcu apariția un infirmier.

— Ce dracu de ordine e aici?! strigă Kolski. Cine e astăzi de gardă?

— Domnul doctor Przemianowski.

— Te rog să-l chemi la mine pe domnul doctor.

După un minut, Przemianowski apăru speriat în cabinetul lui Kolski. Se vede că știrea despre faptul că doctorul Kolski le surprinsese pe domnișoarele Budzyńska și Kolpikówna împreună cu oaspetele lor se răspîndise repede, fiindcă Przemianowski imediat începu să se scuze:

— Eu nu am știut nimic, domnule director...

De cînd îndeplinea funcția docentului Rancewicz, lui Kolski i se spunea director. În general, îi făcea plăcere, deși oficial, nu avea acest titlu. Acum însă spuse aspru:

— Nu sînt nici un director. Ar trebui să știi și dumneata, colega. Din păcate pe dumneata te interesează prea puțin ce se petrece în spital. În timp ce dumneata ești de gardă se petrec lucruri scandaloase, în cabinetul meu surorile fac chefuri cu niște indivizi aduși din oraș. Te avertizez că sînt nevoit să-l informez pe domnul profesor Dobraniecki îndată după întoarcea lui la Varșovia.

— Tocmai eram la etajul al doilea, la o hemoragie, începu tînărul medic.

Kolski îl întrerupse cu o mișcare a mîinii.

— Nu ți-am cerut explicații. Mîine te rog să fii amabil și să treci acest caz în fișele personale ale celor două surori, cu mențiunea că s-a petrecut în timpul gărzii dumitale.

După ieșirea lui Przemianowski, Kolski începu să se plimbe nervos prin încăpere. De fiecare dată cînd trecea pe lîngă birou, automat lua cîte un fursec și nici nu-și dădu seama cînd le mîncă pe toate. Constatînd cît era el însuși de distrat, se mai înseninâ și se mai îmbună. Întîlnind-o la contravizită pe domnișoara Budzyńska, îi spuse:

— Sfătuiește-o pe colega dumitale să nu mai facă asemenea lucruri pe viitor. De data aceasta nu iau nici o măsură.

Cu altă ocazie, i-a dat de înțeles și lui Przemianowski că face uitat tot incidentul. Cu toate acestea Kolski părăsi spitalul abătut și ros de gelozie. Pe drum îi trecu prin minte că atunci cînd a telefonat, Nina era ocupată cu căpitanul Korsak. Ar fi fost gata să jure. Chiar dacă știa foarte bine că domnul căpitan era la manevre pe undeva prin Malopolska de răsărit. Cum ajunse acasă se hotărî să-și verifice presupunerile. Telefonă la căpitan acasă. În telefon se auzeau apeluri prelungi și liniștitoare. Nu ridica nimeni receptorul. Era trecut de douăsprezece și acasă la căpitan nu era nimeni. Tocmai voia să așeze receptorul, cînd auzi o voce somnoroasă și iritată:

— Alo?

— Aș putea vorbi cu domnul căpitan? întrebă Kolski schimbîndu-și vocea.

— Eu sînt, fir-ar să fie, dar nu puteaţi alege o oră mai potrivită?!

Kolski aşează receptorul fără să mai scoată nici un cuvînt şi începu să se gîndească cu febrilitate. Cum să procedeze? Cum să reacţioneze la trădarea evidentă a Ninei?... Ce-i drept nu deţinea dovezi incontestabile, dar îi era de-ajuns propria convingere. În primul moment a vrut să-i trimită o scrisoare lungă şi sarcastică, o scrisoare umilitoare, jignitoare. Îi veneau în minte epitete veninoase, comparaţii usturătoare şi aluzii ironice. O asemenea scrisoare ar fi o excelentă răzbunare.

Dar o femeie ca Nina, o femeie laşă, care îşi trădează cu viclenie amantul cu care putea întrerupe relaţiile în mod cinstit, merita răzbunare? În privinţa valorii ei morale nu-şi făcea nici cea mai mică iluzie. Totul părea clar. Nina îi oferise rolul de înlocuitor temporar în perioada cît lipsea căpitanul Korsak.

Da. E suficientă o scrisoare scurtă şi rece. Fără nici o lămurire, fără nici o jignire, redactată pe un ton sec, detaşat, care să curme totul irevocabil.

Se aşeză şi scrise:

„Stimată Doamnă, ca urmare a celor întîmplate, consider de datoria mea să vă înştiinţez că între noi totul s-a sfîrşit irevocabil. J. K."

Reciti şi ajunse la concluzia că nu are nici un rost. Rupse scrisoarea în bucăţele şi scrise alta:

„Doamnă, întotdeauna am fost convins că legătura dintre noi a fost pentru Dumneavoastră o distracţie întîmplătoare. Ieri aţi socotit de cuviinţă să puneţi capăt acestei distracţii. Mă grăbesc să vă înştiinţez că accept întru totul hotărîrea Dumneavoastră. Adio! J. K."

Da. Aşa era mai bine. Acum scrisoarea avea ceva haz, ceva dezinvoltură şi-i dădea de înţeles că nu ţine cîtuşi de puţin la ea.

Într-adevăr, nu ţinea. Cu toate acestea s-a chinuit şi s-a zvîrcolit toată noaptea. I-a venit în minte că, iată, pentru a doua oară în viaţă a fost respins. Nu l-a vrut Lucia, pe care intenţionase să o ia de soţie, căreia îi oferise primele şi, era convins, ultimele lui sentimente. Acum Nina l-a părăsit pentru un alt bărbat. După aceste două experienţe

nu era greu să-şi piardă increderea în el. Nu era greu să ajungă la convingerea că el, ca bărbat, poate aspira doar la rolul de amant întîmplător.

— Amant, îşi spunea, pe post de amant, p.p. de amant în perioada de concediu...

Ambiţia lui fusese dureros rănită.

— Şi de ce? se întreba privindu-se în oglindă. Doar sînt tînăr, puternic, bine făcut. Ce-i drept nu mă remarc printr-o frumuseţe neobişnuită, dar întotdeauna am fost considerat un bărbat atrăgător. Nu sînt nici şarlatan. Am o profesiune onorabilă. Cîştig bine. Nimeni nu-mi poate contesta pregătirea şi inteligenţa. Atunci, de ce?...

Pierderea Ninei nu-i rănise numai orgoliul. Se obişnuise cu ea şi ştia bine că un timp îi va simţi lipsa. Se înţelege, nu aşa cum simte lipsa Luciei, totuşi...

A doua zi a trimis scrisoarea prin băiatul paznicului şi s-a dus la spital. Era o zi deosebit de grea. Fuseseră aduşi cîţiva pacienţi noi, care trebuiau urcaţi imediat pe masă. Amîndouă sălile de operaţii erau ocupate de la opt dimineaţa pînă la două după-amiază. Kolski a făcut el însuşi o parte dintre operaţiile mai mărunte şi l-a asistat pe Rancewicz la patru mai dificile. Cînd în cele din urmă a coborît în cabinetul său, a găsit pe birou un bilet care-l înştiinţa că doamna profesor Dobraniecki a telefonat de trei ori. Mototoli biletelul şi îl aruncă la coş. I s-a adus prînzul. Mîncă cu poftă şi se întinse pe canapea cu ţigara în gură. Ceasul bătu ora trei. Mai avea o jumătate de oră de odihnă.

Cineva bătu la uşă.

— Intră, spuse indispus Kolski.

În cabinet intră Nina.

Kolski sări de pe canapea şi întinse mîna după haina agăţată pe speteaza scaunului. Nina arăta superb. Îl privea drept în ochi. Chipul îi era de o linişte statuară. Deschise încet poşeta, scoase din ea scrisoarea şi întrebă semeaţă aproape:

— Ce înseamnă asta?

Kolski privi scrisoarea de parcă o vedea pentru întîia oară în viaţă. Între degetele Ninei arăta oribil, dizgraţios, murdar, ca un lucru pe care pui mîna doar ca să-l arunci imediat. Îşi încruntă sprîncenele şi întoarse capul.

— Am întrebat ce înseamnă această scrisoare de neînțeles pentru mine.

Kolski o privi cu ură: înțelegea că această femeie vrea să facă uz de faptul că el nu deține nici o probă a trădării ei și spuse sec:

— Cred că nu avem ce discuta, doamnă.

Nina ridică din umeri.

— Eu nu intenționez să discut și nu de aceea am venit aici. Eu cer explicații.

Kolski tăcea.

— Cred că am acest drept. Trebuia să ai anumite motive ca să-mi trimiți o asemenea scrisoare.

— Firește că le aveam.

— Pot să le cunosc și eu?

Kolski își mușcă buzele.

— Știi mult mai multe decît mine. Nu mai e nevoie de nici un teatru. Hotărîrea mea e definitivă.

Îl măsură cu o privire glacială și întrebă cu o undă de ironie:

— Dar de unde știi că vreau să te determin să-ți schimbi hotărirea? De unde ai această certitudine?

Kolski se simți stînjenit.

— Atunci cu atît mai bine. Mai bine pentru amîndoi, mormăi el.

— Se poate, dragul meu. Dar îți dai seama că scrisoarea ta m-a jignit și cer o satisfacție pe care nu poți să mi-o refuzi: explică-te.

— Cu plăcere, răspunse Kolski fără să o privească.

— Îmi permiți să iau loc?

Îi împinse scaunul și spuse:

— Mă înșeli. M-am convins ieri, fără nici un dubiu.

— Fără nici unul? Ridică din sprîncene. Ei, poftim!...

— Da, explodă el. Mă înșeli. Cînd ți-am telefonat ca să aflu de ce întîrzii, servitoarea mi-a spus că ești acasă.

— Așa ți-a spus?

— Mi-a spus ceva ce înseamnă același lucru. Mi-a spus că te cheamă numaidecît la telefon și s-a întors comunicîndu-mi că ai plecat. Dacă într-adevăr ai fi plecat, ea nu putea să nu știe. Ai fost acasă și nu ai fost singură.

— Firește, recunoscu liniștită Nina. Și am mai fost atît de naivă încît nu am prevenit servitorii că dacă telefonezi să-ți ascundă prezența mea acasă.

Kolski rise ironic.

— O, nu. Nu ai fost deloc naivă. Numai că nu te așteptai să-ți telefonez. Ai fost sigură că primesc scrisoarea la timp. Din păcate, pînă și cele mai ingenioase mașinațiuni dau greș uneori. Un obstacol mărunt, ca de exemplu neglijența mesagerului, și totul iese la iveală.

În trăsăturile chipului ei nu era nici urmă de neliniște. Întrebă liniștită:

— Și ce a ieșit la iveală?

Kolski făcu o grimasă de om indispus:

— De ce să mai intrăm în aceste probleme neplăcute? Nu vreau să mă amestec în aventurile tale. De acum nu mă mai consider îndreptățit. Așa că, de ce?

— Și ce a ieșit la iveală? insistă ea.

Kolski își înălță capul și fără să o privească spuse pe un ton cît se poate de indiferent:

— Dacă ții neapărat... A ieșit la iveală că ești iubita căpitanului Korsak. Fiindcă el a fost ieri la tine.

Spusese asta nu numai cu convingere, dar și cu o anumită îndîrjire. În modul cel mai surprinzător din lume, Nina izbucni într-un rîs lung și vesel.

— Ah, Janek, Janek. Ar trebui să mă măgulească gelozia ta. Din nefericire în acest caz e cu totul lipsită de obiect. Îmi închipui că fără prea multă împotrivire Korsak ar accepta rolul pe care i-l rezervi tu, sau măcar să fie la Varșovia în loc să se chinuie la manevre undeva pe lîngă Stanislawów.

Kolski scutură din cap.

— Din păcate rîsul tău nu m-a convins. Și asta din simplul motiv că domnul Korsak nu se chinuie deloc la manevre, ci stă foarte liniștit la Varșovia. După-amiaza de ieri și-a petrecut-o la tine, iar seara în propria-i locuință, fapt verificat de mine prin telefon.

Pe chipul Ninei se reflectă o adevărată uimire.

— E imposibil. Nu mai departe decît alaltăieri am primit de la el o ilustrată în care scria că se întoarce cel mai devreme peste o lună. Trebuie să fie o neînțelegere.

— Nu poate fi vorba de nici o neînțelegere, se irită Kolski. Nu vreau să fac un secret din asta. Prin urmare, la ora douăsprezece am telefonat la locuința lui și am întrebat dacă pot să vorbesc cu domnul căpitan. Mi s-a răspuns și încă pe un ton iritat că e la telefon și se miră că e deranjat la miezul nopții.

Nina zîmbi.

— Ai întrebat de căpitan? Dar ai spus numele căpitanului?

— De ce să-l spun? Nu cred că într-un apartament ar putea fi un escadron de căpitani.

Nina l-a privit o clipă cu compătimire. În cele din urmă spuse rar:

— Un escadron nu. Dar încă unul putea fi. De exemplu căpitanul Supiński, care în lipsa colegului stă în apartamentul lui.

Kolski se încurcă puțin, dar imediat interveni:

— E foarte simplu de verificat.

— Firește, recunoscu Nina. Ai telefonul în față. Alături cartea de telefoane. Sună și întreabă.

Kolski se gîndi și răspunse:

— Fiindcă îți închipui că nu am s-o fac, o fac imediat.

Căută numărul lui Korsak și sună. Auzi o voce de bărbat necunoscută, de om simplu, probabil a ordonanței.

— Pot vorbi cu domnul căpitan Korsak?

— Domnul căpitan este la manevre, răspunse ordonanța.

— Dar cu domnul căpitan Supiński?

— Domnul căpitan vine abia la ora patru, sună răspunsul.

Mormăi „mulțumesc" și așeză receptorul.

Nina fuma. Acum Kolski era într-o situație neplăcută. Avusese două argumente în sprijinul bănuielilor sale și iată că unul îi scăpase din mînă. Îi mai rămînea al doilea. La drept vorbind și acesta era suficient de vreme ce era convins de infidelitatea Ninei. Dacă într-adevăr nu întreținea relații mai strînse cu căpitanul Korsak, atunci trebuia să mai existe cineva. Și exista cu siguranță. Și-ar fi dat și capul.

— Acum puteți apăsa pe butonul soneriei? întrebă Nina.

Îi îndeplini în tăcere dorința. În ușă își făcu apariția un infirmier.

— Te rog să-l chemi pe șoferul meu, îi spuse scurt Nina.

Cînd șoferul intră în încăpere, îl întrebă:

— Pawlowski, dumneata nu-ți amintești unde mi-am putut lăsa eu ieri blana mea de vulpe?

— În automobil nu a rămas, doamnă profesor. Cu siguranță. După ce am garat mașina, am curățat-o și aș fi găsit-o. Ieri nu ați fost decît la coafor și la Konstancin...

— Exact, îl întrerupse. Mi se pare că am lăsat-o la Konstancin. Te rog să te duci și s-o iei. Eu mă întorc acasă pe jos.

— Am înțeles, doamnă profesor, răspunse protocolar șoferul și ieși.

În încăpere se așternu liniștea. Nina își fuma încet țigara. O stinse cu băgare de seamă în scrumieră, se ridică și surîzînd înclină capul în fața lui Kolski apoi se îndreptă tăcută spre ieșire.

Se opri și privi indiferentă spre Kolski.

— Nina! strigă Kolski.

— Cu ce-ți pot fi de folos?

Se simțea vinovat, rușinat, compromis, umilit. Avea convingerea că l-a înșelat, dar asemenea convingeri, privite rațional, nu sînt decît simple isterii. Umbrele unor piste false, pentru că erau doar niște umbre, le-a luat drept dovezi ale vinovăției ei. Își făurise în imaginație o concepție care nu avea nici o bază reală. Pur și simplu inventase totul. O umilise pe această femeie, care, trebuie să recunoască, s-a coborît oferindu-se lui. S-a coborît fiindcă atît poziția ei în societate, frumusețea și cultura ei îi ofereau posibilități nelimitate de a-și alege amantul. Ar fi trebuit să-l pălmuiască pentru bănuielile lui, ori să le ignore. Ea însă i-a făcut o mare favoare acceptînd să se justifice. Și a făcut-o atît de demn, atît de elegant și de dureros încît îl durea mai tare decît o palmă. Iar el s-a comportat ca un necioplit, s-a comportat ca un mucos gelos.

— Nina, începu Kolski. Sînd dator să-ți cer iertare. Într-adevăr, am procedat pripit și te-am jignit pe nedrept. Poți să mă ierți?...

Nina zîmbi ironic.

— O, să nu-ți ceri iertare prea devreme. S-ar putea să regreți mai tîrziu. Verifică dacă nu te-am mințit. Fă cercetări. Întreabă servitorii. Poate l-am cumpărat pe șofer, și pe ordonanța aceea. Angajează un detectiv.

— Nu mă chinui, spuse docil.

Ninei îi scînteiau privirile.

— Da, da, angajează un detectiv. Cu o tiriturâ ca mine trebuie procedat cu metode polițienești. Doar sînt amanta ta nu pentru că te iubesc, ci pentru că tu îmi faci mie o favoare, o onoare. Puteam eu visa cîndva o asemenea fericire? Ar trebui zilnic să mulțumesc în genunchi destinului. Fiindcă cine altul m-ar fi vrut?!

Kolski o luă de mînă și spuse umil:

— Nu-ți bate joc de mine, Nina...

— Nu-mi bat joc. Mai degrabă de mine îmi bat joc. Nu-i ridicol să-ți cerșesc eu sentimentele, în timp ce tu le disprețuiești pe ale mele? Și să știi, Janek, cel mai mult m-a durut faptul că mă consideri o lașă și o meschină. Gîndește-te, omule. Ce m-ar fi împiedicat să vin la tine și să-ți spun deschis: M-am săturat de tine, iubesc pe altul!...

— Da, da, Nina, recunoscu sărutîndu-i mîinile. Iartă-mă. Iartă-mă. Am fost un prost. Ai să mă poți ierta?

Ochii ei se umplură de tristețe.

— Nu pot să nu te iert, spuse încet. Dar nu știu cînd voi putea să te văd. Înțelegi și tu.

— Înțeleg, recunoscu el.

— Trebuie să mă împac cu mine însămi. Nu mă suna și nu-mi scrie, pînă nu te caut eu...

Îi întinse ușor obrazul cu buzele și ieși.

În prima zi, Kolski nu-și putea lua gîndul de la această afacere neplăcută, al cărui autor fusese el însuși din cauza geloziei prostești și a imaginației exaltate. A doua zi îi reveni buna dispoziție. Era mulțumit că totul se terminase cu bine. A treia zi dimineața, trecînd prin piața Napoleon, chiar în fața poștei, îl întîlni pe căpitanul Korsak.

Se opri în loc, de parcă ar fi primit o lovitură puternică în moalele capului. Se opri și căpitanul. Era în civil. Avea pe el un costum cenușiu de sport și pe cap o șapcă sportivă. Pe braț îi atîrna pardesiul. În mînă ducea o valiză.

Întinse cordial mîna spre Kolski.

— Salut, doctore. Ce se mai aude la Varşovia? Ce căldură!

— Nu sînteţi la manevre, domnule căpitan? întrebă Kolski stînjenit.

Korsak duse degetul în dreptul buzelor.

— Ssst! E un mare secret! Am dat o fugă pînă la Varşovia.

Kolski îşi recăpătă stăpînirea de sine şi rîse aproape natural.

— Fireşte, *cherchez la femme?* spuse întrebător.

— Sînteţi prea perspicace, doctore. Căpitanul îi făcu cu ochiul. Ei, dar la revedere. În vagon era atîta praf, încît mă simt ca un dulău tăvălit prin nisip. Trebuie să fac o baie.

— Veniţi direct de la gară? se interesă neîncrezător Kolski.

— Da, confirmă Korsak. Salut.

Duse neglijent mîna la cozorocul şepcii sale sportive şi dispăru în mulţime. După o clipă de gîndire, Kolski se urcă într-un taximetru şi ceru şoferului să-l ducă la gară. Cercetă mersul trenurilor. Într-adevăr, căpitanul s-ar fi putut să spună adevărul. Cu cincisprezece minute în urmă sosise un tren de la Lvov. Acum nu mai înţelegea nimic.

Seara, Kolski simţi nevoia să-i telefoneze Ninei. Sună însă la Korsak să verifice dacă e acasă. Fireşte, dacă nu e acasă, înseamnă că e la Nina. Cît de mare a fost uimirea lui cînd auzi ordonanţa spunîndu-i:

— Domnul căpitan Korsak nu-i în Varşovia. E la manevre. Se întoarce peste o lună.

Una din două. Sau a tras la hotel, sau ţine în secret prezenţa sa în Varşovia şi a poruncit ordonanţei să spună că nu-i acasă. Oricum, acest lucru trebuia lămurit. Nu mai putea suporta incertitudinea. Se îmbrăcă repede şi ieşi din casă. După cinci minute era în strada Frascati. Sună.

— Doamna profesor e acasă? întrebă.

Îi deschisese uşa un servitor.

— Nu, nu e, domnule doctor. Dar trebuie să sosească în curînd. Dacă vreţi să aşteptaţi. Mai aşteaptă şi domnul Howe.

— Cine? se miră Kolski, care nu auzise niciodată acest nume.

— Mister Howe. Englezul acela.

Într-adevăr, în hol stătea un tînăr foarte bine, foarte palid, cu o înfăţişare blazată, cu monoclu la ochiul sting. Zărindu-l pe Kolski, se ridică, îşi potrivi încet monoclul, apoi, şi mai încet, îi întinse mîna şi îşi spuse numele. În general era *au ralenti* *.

— Ce maimuţă, îşi spuse Kolski şi constată că tînărul este îmbrăcat în smoching.

— E groaznic de cald astăzi, i se adresă politicos Kolski.

Mister Howe răspunse cu o grimasă a colţului gurii, ceea ce putea semăna şi cu un zîmbet.

— *I do not understand. I'm sorry...***

Nu ştia deloc polona şi nici franceza. Cum amîndoi cunoşteau foarte puţin limba germană, discuţia pe care au purtat-o timp de o jumătate de oră nu putea fi socotită nici prea vioaie, nici interesantă, mai cu seamă că nu aveau să-şi spună absolut nimic. În orice caz, Kolski află că englezul este de o lună la Varşovia şi că întoarcerea lui în ţară depinde de unele chestiuni pentru care a venit aici. Mai află că mister Howe nu cunoaşte aproape pe nimeni în afară de doamna Dobraniecka, pe care a avut onoarea să o cunoască pe Riviera franceză. Pentru amîndoi soneria care anunţa întoarcerea gazdei a fost o adevărată uşurare.

Nina nu era nici surprinsă, nici mirată de prezenţa lui Kolski. Era atît de bine dispusă, cum nu o mai văzuse Kolski demult. Şi arăta cu cinci ani mai tînără. După un scurt schimb de amabilităţi şi după cîteva fraze în engleză spuse tînărului blazat, Nina i se adresă în treacăt lui Kolski.

— Sper că v-aţi distrat bine în lipsa mea.

— Nu ştiu englezeşte, bombăni Kolski.

— Ah, ce păcat, vă cer scuze. Trebuie să mă schimb.

Încă o frază în engleză, împreună cu un zîmbet amabil adresat lui mister Jimmy, şi dispăru în interiorul casei, iar domnii îşi împărtăşiră cu sobrietate opiniile că doamna este o persoană frumoasă şi fermecătoare.

---

* Încet (trad. din lb. franc).

** Nu înţeleg. Îmi pare rău (trad. din lb. engl.).

Un sfert de oră mai tîrziu, Nina își făcu apariția, într-o splendidă toaletă de seară, și în același timp se deschise ușa spre sufragerie. Pe masă erau patru tacîmuri. Cînd s-au așezat la masă, Nina spuse într-o doară în polonă:

— Mare minune, bănuielile tale se adeveresc. Poate că ești vreun prooroc. Chiar astăzi a sosit căpitanul Korsak. Mi-a telefonat și l-am invitat la cină. Am sunat și la tine, cu toate că nu credeam că vei accepta să joci rolul unei cucernice. Cum nu te-am găsit, am cerut ajutor lui mister Howe.

Spunînd aceste cuvinte, Nina îi întinse englezului salatiera și începu să vorbească englezește. Kolski nu se putea împotrivi impresiei că această femeie repeta cuvînt cu cuvînt același lucru acestui imbecil palid, folosindu-se în mod ordinar de faptul că ei doi nu se pot înțelege.

Chiar dacă ar fi fost așa, doamna Nina nu s-a putut bucura multă vreme de această distracție, fiindcă sosi Korsak, care vorbea excelent atît engleza cît și polona. Bănuielile lui Kolski în privința hotelului păreau să se confirme, căci Korsak a venit în același costum sport, în care fusese dimineața în piața Napoleon. Își ceru scuze pentru înfățișare și întrecîndu-se cu Nina la glume, mînca cu o poftă de lup. Părea să fie într-o dispoziție excelentă, dar după un timp Kolski îl surprinse pe căpitan privindu-l pe englez cu o evidentă nemulțumire. I se adresa foarte rar, răspundea scurt și sec la întrebări, luînd o înfățișare rezervată. La un moment dat, cînd mister Howe era angajat într-o discuție cu Nina, căpitanul mormăi către Kloski care ședea lături:

— De unde a mai apărut și stîrpitura asta englezească?

Kolski ridică ușor din umeri.

— Habar n-am. Îl văd pentru întîia oară.

Doamna Nina, mereu pe față, îi auzi totuși și le explică:

— Mister Howe vizitează Polonia. E un tînăr foarte simpatic, deși poate că trădează un ușor manierism.

Korsak își încruntă sprîncenele.

— Da, e cam mult manierism în nonșalanța cu care se gudură pe lîngă dumneavoastră.

— Ah, ce expresie, căpitane.

Şi adăugă în engleză:

— Căpitanul găseşte că e multă nonşalanţă în cochetăria dumitale.

— Este adevărat, recunoscu englezul. Nonşalanţa e masca mea. Dacă aş încerca să împing cochetăria pînă la nivelul admiraţiei pe care o nutresc pentru dumneavoastră, aş deveni ridicol în societate din cauza excesului de zel şi de servilism.

Kolski nu înţelesese nimic. De fapt nici nu-şi închipuia că în cuvintele englezului s-ar ascunde vreo revelaţie, dar felul în care acest tînăr o privea pe Nina putea trezi serioase temeri. Un om are dreptul să privească o femeie în felul acesta numai dacă îi uneşte cele mai strînse legături, lipsite de orice reticenţe.

Cafeaua a fost servită în hol. Aici căpitanul nu-şi mai ascundea antipatia faţă de englez. Chiar şi faţă de Nina devenise glacial şi impertinent de politicos. Discuta numai cu Kolski, discuta foarte prietenos, de parcă în acest fel ar fi vrut să sublinieze diferenţa pe care o face între el şi ceilalţi. Kolski era plăcut surprins şi începuse şi el să-l privească tot mai insistent pe mister Howe.

În jurul orei unsprezece, Korsak se ridică trădînd evident intenţia de a-şi lua rămas bun de la gazdă. Capul ridicat şi întreaga înfăţişare păreau să exprime mîndria lui jignită.

— Mai rămîi, spuse Nina pe un ton neobişnuit de cald şi de moale. Trenul dumitale pleacă abia la ora douăsprezece şi treizeci de minute.

— Vă mulţumesc mult, doamnă, dar aş vrea să mă mai întîlnesc cu cineva. Am unele treburi de rezolvat.

— Rămîi, te rog, repetă cu un asemenea accent şi cu o asemenea privire, încît lui Kolski i se urcă sîngele în obraji, iar englezul, demonstrativ, luă o revistă de pe măsuţa de alături şi începu să o răsfoiască.

După o lungă tăcere, căpitanul spuse:

— Dacă dumneavoastră insistaţi...

Cedă. Se aşeză şi apelînd la un umor artificial, adăugă:

— Dar cer drept recompensă o ceaşcă cu cafea.

— O primeşti numaidecît, spuse şi se ridică pentru a-i umple ceaşca.

În Kolski totul se revolta. Dacă nu s-a ridicat imediat, a făcut-o numai pentru a nu deveni ridicol. Acum însă avea totul gîndit, tot scenariul ieşirii sale. Prin urmare: se uită întîi la ceas, spune „vă invidiez că obligaţiile nu vă silesc să părăsiţi o societate atît de plăcută, eu din păcate trebuie să fiu la spital. Aceasta e soarta medicului" pe urmă se ridică şi îşi ia rămas bun.

Reuşi să-şi ducă la îndeplinire numai primul punct al programului, fiindcă atunci cînd scoase ceasul, doamna Nina i se adresă cu un zîmbet fermecător:

— Ah, dragă doctore. Am uitat complet. Soţul meu a trimis astăzi nişte hîrtii referitoare la spital şi m-a rugat să ţi le dau dumitale. Se pare că sînt pe birou în cabinet. Într-un plic albastru. Le găseşti?

Scos din program, Kolski îşi drese glasul şi se ridică.

— Cred că le găsesc.

Cînd dispăru în spatele uşii salonului, dincolo de care era cabinetul, doamna Nina ceru scuze celorlalţi domni în limba engleză:

— Nu sînt sigură că le găseşte. Mi se pare că le-am ascuns în sertar. Mă iertaţi. O clipă.

Străbătu repede salonul. În cabinet îl găsi pe Kolski căutînd zadarnic pe birou plicul albastru.

Nina întinse mîinile spre el într-un gest de implorare şi de oboseală.

— Nu pleca. Nu mă lăsa singură cu ei. Sînt amîndoi îndrăgostiţi de mine şi sînt gata să provoace vreun scandal.

Kolski o privi cu asprime.

— Ei de tine şi tu de ei, deşi la drept vorbind mi-e greu să pricep de cine eşti îndrăgostită.

— Nu ştii de cine?... întrebă clipind din pleoape.

Înainte de a reuşi să facă un pas înapoi, Nina îl cuprinse cu braţele pe după gît şi îl acoperi cu sărutări.

— Iată de cine... Iată de cine... Iată de cine... repeta în şoapte fierbinţi. Am vrut să te pedepsesc pentru suspiciunile tale monstruoase şi să nu te caut o săptămînă. Mîine... mîine vin la tine, la ora obişnuită... Iar acum, te rog, mergi la ei şi ocupă-te puţin de ei. Doar nu pot accepta ca în casa mea, în casa soţului meu să se ajungă la nu ştiu ce scandal. Asta m-ar compromite. Înţelegi, nu? Cred că am dreptul să te rog să mă ajuţi. Ţine minte că

tu eşti singurul om pe care pot să-l rog să mă ajute. Nu mă refuzi, nu-i aşa? Du-te, du-te la ei...

Cînd văzu că el ezită, adăugă:

— Trebuie să mă rujez, să-mi aranjez părul după sărutările acestea. Şi să-mi revin. Cred că sînt roşie în obraji.

Trecînd prin salonul întunecos, Kolski îşi spunea:

— Ori e diavolul abilităţii şi al desfrîului, ori este urmărită de un concurs de împrejurări defavorabile.

În pofida aşteptărilor, în hol îi găsi pe cei doi bărbaţi angajaţi într-un schimb liniştit şi domol de opinii. Se vede că politeţea învinsese antipatia reciprocă.

— Dacă ei ar ştii, se gîndea Kolski, că obiectul disputei lor îmi aparţine mie...

Nici nu-şi sfîrşi gîndul că Nina se şi întoarse. A început o discuţie destul de vie în limba engleză, la care Kolski, firesc, nu participa.

La un moment dat Nina privi ceasul şi spuse:

— Ei, acum nu vă mai reţin. Mister Howe are maşină şi este atît de amabil încît să vă conducă.

— Îmi pare rău dar nu pot profita de această amabilitate, răspunse zîmbind căpitanul. Prefer să merg pe jos. Mai am peste o oră pînă la plecarea trenului, iar noaptea este atît de frumoasă.

Şi-au luat rămas bun de la Nina şi au ieşit împreună. În faţa vilei stătea într-adevăr maşina englezului, care se despărţi de ei în grabă. Korsak şi Kolski au ieşit în strada Wiejska şi trecînd prin Piaţa celor Trei Cruci s-au îndreptat spre Bracka. Mergeau în tăcere. Deodată căpitanul se opri şi apucîndu-l pe Kolski de braţ spuse printre dinţi:

— Dacă n-ar trebui să mă prezint mîine la regiment, dacă nu i-aş fi dat comandantului cuvîntul de onoare că mă prezint, crede-mă că l-aş bate cu cravaşa peste bot pe acest gigolo, pe acest ţînc pervers!...

Lăsă braţul lui Kolski şi mai făcură cîţiva paşi.

— Dumneata... dumneata, crezi, căpitane, că mister Howe e... amantul doamnei Dobraniecka?

— Ei, ştii că ai haz! Dacă cred?! Doar e limpede! E amanta lui şi se mai şi teme de el!

— Ce te face să crezi că se teme? întrebă cu vocea frîntă Kolski.

— Cum ce? Doar e clar de tot. Trebuia să luăm astăzi

cina în doi. Între timp a venit stîrpitura asta de imbecil, iar ea nu a avut curajul să-l expedieze. De ce? Pentru că se teme de el. Ori se teme să nu-l piardă. Tipii ăştia internaţionali, blazaţi, ştiu fel de fel de lucruri, dragă domnule.

Şi adăugă după o pauză:

— Porcii!

Străzile erau aproape pustii. Fuseseră stinse şi o parte din lămpi. După o zi călduroasă, adierile răcoroase erau foarte plăcute. Kolski însă aproape că nu observase acest lucru.

— Bineînţeles, reluă căpitanul, în ultima clipă a trebuit să te invite şi pe dumneata ca să salveze situaţia faţă de mine.

— Faţă de dumneata? întrebă Kolski. Asta ar însemna că e şi amanta dumitale.

Căpitanul îl privi ca pe un nebun.

— Ah, dar de unde. Nici vorbă, protestă indispus. O iubesc fără nici o speranţă.

La sfîrşit fornăi într-un fel ciudat şi tăcu.

Se apropiau de Marszatkowska şi căpitanul se opri, îl împunse pe Kolski cu degetul arătător în braţul stîng şi-l întrebă:

— Te-ai gîndit vreodată la această ciudată enigmă psihologică? Să zicem că ai o legătură amoroasă cu o femeie căsătorită. O legătură şi atît. Un lucru obişnuit. Ştii foarte bine că mai des sau mai rar ea trebuie să-i ofere şi soţului farmecele sale. Îl întîlneşti pe soţul acesta, fir-ar să fie, în fiecare zi şi de fapt îl şi simpatizezi. Cît de diferit arată lucrurile dacă aceeaşi femeie căsătorită are de-a face nu numai cu soţul, ci şi cu un alt individ! Atunci ţi se întorc maţele pe dos! L-ai sfîşia în bucăţele pe mascul! Ce naiba poate să însemne asta? Care-i deosebirea?...

Kolski scutură din cap.

— Nu ştiu. Nu mă pricep la asta.

— Exact. Filozofii scriu fel de fel de lucruri despre nişte critici ale raţiunii pure şi despre alte bazaconii, care nu dau nimănui nimic, în loc să se ocupe de aspectele concrete ale vieţii. Ei, da. Nu-ţi fie teamă. Peste patru săptămîni manevrele iau sfîrşit şi nu i-aş dori acestui pui de căţea să-l mai găsesc la Varşovia. Dumneata însă eşti un băiat a-ntîia!

Pe cuvînt! După ce mă întorc la Varşovia trebuie să ne întîlnim mai des. Joci bridge?

— Foarte slab.

— O să mai înveţi. Iar acum, la revedere, că pierd trenul. Salut.

Kolski se întoarse şi porni spre casă. Avea senzaţia că se scufundă într-o mocirlă. Dar, mare minune, greutatea acuzaţiilor lui nu se îndreptau împotriva Ninei. Ea i se părea o fiinţă atît de măruntă şi de plată, încît nu i se putea pretinde o răspundere normală, omenească, pentru faptele săvîrşite. Şi nici nu putea fi pedepsită. Pedepsirea ei ar fi fost atît de absurdă ca de pildă pedepsirea unui cîine sau a unei pisici pentru că a mîncat o bucată de carne lăsată fără pază.

— Un animal. Un animal isteţ şi abil cu instincte primitive.

Dar în primul rînd simţea o oboseală, cea mai grea dintre toate, o oboseală morală, vecină cu apatia. Şi repulsie faţă de el însuşi. Cum a putut ajunge într-o astfel de situaţie?! O credea pe această femeie. Dar e vina lui, fiindcă a vrut să o creadă. E numai vina lui. Ei nu-i reproşa nimic, numai lui. În aceasta consta cea mai dureroasă învăţătură pentru viitor: nu trebuie să ne apropiem niciodată de o femeie, a cărei etică poate fi pusă măcar pentru o clipă sub semnul întrebării.

În aceeaşi noapte îi scrise Luciei:

„Mi se pare că poţi trece prin mocirlă şi să ieşi din ea mai curat şi mai bun decît ai fost înainte. Nu eşti de aceeaşi părere? Abia acum înţeleg parabola fiului risipitor şi de ce în subconştient admit mai degrabă sfinţenia Mariei Magdalena decît a Teresei. Cîtă nevoie am de odihnă, şi fizică şi sufletească. Cît îmi lipsesc discuţiile cu dumneata. Le înlocuiesc scriindu-ţi sau citindu-ţi scrisorile, scrisorile dumitale dragi şi bune, cu fotografia dumitale în faţă, din care mă privesc aceiaşi ochi, cunoscuţi, cei mai frumoşi ochi din lume..."

Într-adevăr, redactarea scrisorii acţiona ca un calmant asupra nervilor lui, iar cînd adormi era complet liniştit. Tot ce trăise cu o zi înainte şi în lunile precedente i se părea acum nespus de îndepărtat, o întîmplare puţin interesantă,

povestită de un străin și asta foarte demult. Acum se simțea la o sută de mile depărtare.

Într-atît o șterse din gîndurile sale pe Nina, împreună cu lucrurile legate de ea, încît nici nu i-a trecut prin minte să-i aducă la cunoștință. Așa că la ora cînd a auzit soneria, uitase complet că ar putea fi Nina. Cînd a văzut-o, nu și-a putut ascunde uimirea, pe care ea o luase drept altceva și se prefăcuse că nu observă nimic.

Îi întinse mîna cu o mișcare de om epuizat.

— Ah, îți mulțumesc foarte mult pentru ziua de ieri. Nici nu-ți poți închipui ce calvar a fost pentru mine. Încă nu-mi pot reveni după coșmarul acela.

Intră în cameră și se lăsă moale pe canapea. Îmbrăcată într-o rochiță albă fără mineci, cu un decolteu discret, arăta ca o fetiță: naivă, capricioasă și proaspătă. Era aproape nemachiată, sau o făcea cu atîta pricepere încît bronzul, umbrele albastre de sub ochi, sprîncenele, genele și buzele păreau să aibă culoare naturală.

Kolski se uita la înfățișarea ei și nu-i venea să creadă. Pur și simplu în imaginația lui nu se asocia cu totalitatea informațiilor pe care le obținuse ieri despre ea.

— Iubitule, poți să-mi oferi o țigară? îl întrebă sesizînd ceva neobișnuit în comportarea lui. Voia să cîștige timp ca să se orienteze în dispoziția lui Kolski și să adopte cea mai potrivită tactică. El însă îi întinse în tăcere pachetul cu țigări, chibritul și, așezîndu-se în fața ei, nu spuse nici un cuvînt.

— Spune-mi, Janek, cum s-a sfîrșit ieri. Sper că nu s-a ajuns la nici un scandal între cei doi nebuni.

— Nu, nu s-a ajuns.

— Asta numai datorită ție. Nu poți să-ți închipui cît îți sînt de recunoscătoare. Întotdeauna se poate baza omul pe chibzuința și tactul tău. Ești un adevărat bărbat.

Se lăsă din nou tăcerea, apoi Kolski spuse calm:

— Ascultă, Nina. Vreau să discut cu tine serios și sincer.

— S-a întîmplat ceva? Și luă o înfățișare uimită.

Kolski scutură din cap.

— Nu acum. S-a întîmplat mereu. Numai că eu nu vedeam. Mi-am dat seama așa dintr-o dată.

Pe chipul ei se întipări suferința.

— Ah, Janek. Presimt că vrei să mă necăjeşti, răspunse rugător.

— Mi-am dat seama dintr-o dată, continuă Kolski. Te-am cunoscut. Nu am să te plictisesc cu cazanii, nici cu lecţii moralizatoare. În primul rînd pentru că nu simt nici o vocaţie pentru aşa ceva, iar în al doilea rînd pentru că ar fi zadarnice. Eşti un om matur, înţelegi viaţa, ştii foarte bine ce vrei, procedezi aşa cum îţi place. Ai propriul tău program de viaţă.

Nina se ridică şi se apropie de el de parcă ar fi intenţionat să i se aşeze pe genunchi, dar Kolski spuse apăsat:

— Te rog. Ascultă-mă pînă la sfîrşit.

— Dar... dar nu putem amîna... după?

Kolski zîmbi discret.

— Nu, Nina. Şi eu sînt un om matur, şi eu am o cale pe care o urmez, am concepţiile mele, felul meu de viaţă. Într-un cuvînt: personalitate. Îţi mărturisesc că nu pot înţelege ce te-a determinat să te ocupi de persoana mea. Posibil că n-o să fiu interesant pentru nici o femeie. Pentru tine însă în nici un caz nu posed acele valori sau lipsa de valori pe care le cauţi la un bărbat.

— Vrei s-o rupi cu mine? întrebă.

— Nu s-o rup. De ce foloseşti asemenea cuvinte? Pur şi simplu să ne despărţim. Pentru un timp scurt ne-a unit capriciul destinului sau capriciul tău, pe care eu nu-l înţeleg, dar această legătură a fost de la început o absurditate. Nu-ţi fac reproşuri că în afară de mine ai mai avut şi alţi iubiţi. E treaba conştiinţei tale. Nu am de gînd să te judec, fiindcă şi eu sînt vinovat. Ar fi ridicol dacă furîndu-i pe la spate soţului tău sentimentele şi alintările, pe care i le datorezi lui, te-aş condamna din anvon numai pentru că aş fi vrut să-mi rezerv monopolul asupra acestui furt. Îţi propun cinstit şi raţional: să ne despărţim. Să ne despărţim nu ca o pereche de prieteni buni, ci ca nişte oameni care au săvîrşit o eroare şi, fără resentimente, pornesc în direcţii opuse.

— Nu intenţionez să mă apăr, spuse Nina. Şi nici să mă justific. Vreau doar să-ţi atrag atenţia asupra unui lucru. Asupra unui lucru pe care tu nu-l sesizezi. Ţie ţi se pare că eşti mărinimos, dar nu ţii seama de ce simt eu. Tu spui: să ne despărţim. Fiindcă pe tine nu te costă ni-

mic. Dar nu ţi-a trecut prin minte că pentru mine poate să fie o dramă?

Kolski îşi ridică mirat sprîncenele.

— O dramă? Poate o farsă? O farsă din multe altele.

Nina se prefăcu că nu aude şi continuă:

— Ţi se pare că evitînd lecţiile moralizatoare şi stigmatizările eşti loial faţă de mine. Dar nu vezi că mă jigneşti dureros. Dacă ai nutri pentru mine măcar un dram de iubire, nu ai spune: să ne despărţim pentru că eşti altfel decît doresc eu. Ai spune: fii altfel, schimbă-te, vreau să te ştiu aşa cum te iubesc... Cred că procedezi greşit. Te ajut. Vei găsi în mine sprijin moral. Vei găsi o mînă prietenească.

Kolski scutură din cap.

— Nu, Nina. Acestea sînt cuvinte goale. Eu nu vreau să mă despart de tine pentru că am aflat de alţi iubiţi ai tăi, ci pentru că... mi-am dat seama cît de josnic e rolul de amant al unei femei căsătorite, cît de greu e să stabileşti graniţa între ceea ce tu numeşti iubire, iar soţul tău ar numi-o mîrşăvie.

Nina rise ironic.

— Dragul meu, prea uşor vrei să-ţi asiguri asupra mea o superioritate etică.

Pînă acum Kolski se ferise să-i spună ceva ce ar fi putut-o jigni. De data aceasta ripostă:

— Pentru că nici nu necesită mari eforturi.

— Eşti foarte amabil.

Tăcură amîndoi. Nina fuma în tăcere. Kolski se juca cu cheile pe care le ţinea în mînă.

— Nu procedezi ca un bărbat, spuse în cele din urmă Nina.

Kolski ridică din umeri.

— Dar cum ar proceda un bărbat?

— Mi-ar cere s-o rup cu ceilalţi.

Kolski neagă cu o mişcare a capului.

— Nu mă înţelegi deloc.

— Dar vreau să te înţeleg.

— În primul rînd nu cred că ai reuşit să-ţi schimbi modul de viaţă actual. Modul de viaţă nu e un lucru întîmplător. Este consecinţa directă a naturii omului respectiv. Dar nu despre asta e vorba. Chiar dacă aş avea certitudinea că îl părăseşti pe Korsak, pe englezul acela şi

pe alții care nu-i cunosc, nici așa nu aș mai putea fi cu tine. Nu vreau să te jignesc cîtuși de puțin. Dimpotrivă, îți recunosc multe calități. Ești inteligentă, ești elegantă și frumoasă. Știu bine că despărțindu-mă de tine nu-ți fac nici un rău. Fiindcă nu ții la mine.

Îl întrerupse:

— Aprecierea aceasta lasă-mi-o mie.

— Poate să fie vorba doar de orgoliul rănit, rănit de faptul că inițiativa despărțirii a pornit de la mine. De aceea vreau să te liniștesc. Nu-mi arog nici un drept de a fi mulțumit de mine însumi. Nu văd în aceasta nici un avantaj. Dimpotrivă. Consider că în acest joc eu sînt cel care a pierdut, fiindcă tu rămîi așa cum ai fost, cum ești, eu însă sînt silit să-mi revizuiesc comportarea. Tu nu ai ce-ți reproșa, eu în schimb... Dar să nu mai vorbim despre asta.

Nina își ridică privirile și întrebă:

— Vreau să știu un singur lucru. Ai întîlnit altă femeie?

În prima clipă Kolski nu înțelese ce vrea să spună:

— Nici vorbă, Nina! O, Doamne, cît sîntem de departe unul de altul!

Nina se ridică și începu să-și pună încet mănușile.

— Ei, ce să-i faci, spuse zîmbind. Nu-mi rămîne altceva de făcut decît să vă spun rămas bun.

Îi întinse mîna, pe care Kolski o sărută în tăcere. Nina se îndrepta spre ieșire. În ușă se întoarse:

— În fond ești un băiat bun.

Ieși înainte de a reuși el să spună ceva.

Din ziua aceea nu a mai văzut-o deloc. Trecuseră trei săptămîni. Într-o seară, tocmai își vizita pacienții de la etajul al doilea, cînd veni în fugă un infirmier.

— Domnule doctor. Doamna profesor Dobraniecka e jos și dorește să vorbească cu dumneavoastră.

Își închipui imediat că se întîmplase ceva deosebit. Cînd a intrat însă în cabinetul directorului și o zări pe Nina, s-a speriat. Era palidă, avea ochii adînc încercănați, mîinile îi tremurau.

— Ce s-a întîmplat? întrebă sincer neliniștit.

Vocea îi tremura:

— Soțul meu... Cu soțul meu e foarte grav.

— Domnul profesor s-a întors?...

— Nu. Am primit o scrisoare din Marienbad. Doctorul Hartman scrie că s-a constatat un neoplasm cerebral... Se pare că nu-i decît o problemă de luni sau chiar de săptămini... E îngrozitor, îngrozitor...

Nu se prefăcea. Disperarea ei era sinceră. Asta era pentru Kolski o surpriză. Nina trebuie să fi ţinut la soţul ei. Poate că l-a şi iubit în felul ei. Avea lacrimi în ochi.

Kolski se aplecă spre ea.

— Nu vă pierdeţi speranţa, spuse cu tonul unui medic care-şi îmbărbătează pacientul. Asemenea diagnoze sînt uneori greşite. Şi apoi neoplasmele de acest tip se extirpează. Mă îndoiesc că la Marienbad ar exista specialişti serioşi în acest domeniu.

Nina îşi şterse lacrimile.

— Să dea Domnul... Jerzy vrea să se întoarcă la Varşovia, dar nici nu poate fi vorba să se întoarcă singur. În timpul călătoriei trebuie să aibă îngrijire corespunzătoare. Dumneata... ai putea merge cu mine?

— Sigur că da, doamnă.

— Doctorul Hartman sugerează să-l luăm cît mai repede. Doamne, Doamne! Tocmai această grabă mă îngrozeşte.

— Aveţi la dumneavoastră scrisoarea lui Hartman?

Negă cu o mişcare a capului.

— Aş vrea să o citesc.

— În scrisoare nu există elemente concrete. Dar ţi-o pot trimite.

Kolski se gîndi o clipă şi spuse:

— Nu văd motivul pentru care am amîna plecarea. Trebuie doar să vorbesc cu Rancewicz. Cînd puteţi fi gata?

— Ah, eu în orice clipă.

A doua zi dimineaţa, Kolski împreună cu Nina au plecat cu acceleratul la Marienbad.

Capitolul XIII

Nu există anotimp mai frumos decît toamna, decît toamna timpurie pe întinsele pămînturi bieloruse. Vîntul

cald şi blînd poartă funigeii argintii pe deasupra cîmpului, a mirişti lor şi ţelinilor. Pădurile stau tăcute, ascultînd maturitatea purpurie şi galbenă a frunzelor, în livezi merii şi perii despovăraţi de fructe îşi întind lenevos crengile înainte de a se cufunda în hibernare. În bătături, vrăbiile ţin sfaturi tumultoase în paiele aurii. Şirurile de cocori trag linii negre pe albastrul palid al cerului. În şuri, îmblăciurile se învîrt în ritm de dans, grăunţele pietroase ţîşnesc din spicele stătute la soare, apoi vînturate şi curate, curg şuvoi în sacii pîntecoşi.

Ochiul gospodarului priveşte bucuros agoniseala. Spinarea lui poartă cu plăcere greutatea recoltei. Gemînd mai mult din obişnuinţă decît de efort, ţăranul urcă sacii în căruţă. Un munte întreg. Căluţul mic şi burtos are însă destulă putere să ducă, încet şi fără grabă, grăunţele la moară. Iar moara, acest monstru nesăţios, mîriie blînd şi mestecă grăunţele tinere între dinţii săi uriaşi. Apa cade în şuvoaie pe zbaturile roţii şi iese dedesubt bolborosind înspumată. Zi şi noapte secara curge în gura morii, zi şi noapte şuvoiul de făină curge ridicînd nori albi cu miros de pîine.

Greu e înainte de seceriş pe pămînturile sărace. De aceea toamna devreme moara nu ştie ce-i odihna. Oamenii au dus dorul pîinii, al pîinii negre, al pîinii înmiresmate, pe care n-au mai gustat-o de astă-primăvară.

La drept vorbind, moara n-ar trebui oprită nici duminica. Bătrînul Prokop Mielnik avea însă principiile lui şi nu se abătea de la ele niciodată, cu toate că ştia că Gajer din Poddubna şi Szymoniuk din părţile Rakowului lucrează şi duminicile. Concurenţa-i concurenţă, iar sărbătoarea — sărbătoare.

Aşa că la moara lui Prokop Mielnik, duminica rîşniţele amuţeau. El, îmbrăcat în bluză vişinie, de sărbătoare, încinsă cu şnur de mătase, se ducea să stea de vorbă cu Wilczur. Se aşezau amîndoi pe prispa dispensarului. Şi ceilalţi locatari ai morii se foloseau de ziua de odihnă. Zonia şi Olga se duceau la Bierwinty sau în oraşel, Natalka o pornea furiş spre Nieskupa, unde o aştepta Saşa, un adorator de o vîrstă cu ea, Donka cu Wasyt se plimbau cu barca pe iaz. Acasă rămîneau numai bătrîna Agatka şi Witalis care sforăia sub plop. Jemiol, ca de obicei, îşi petrecea

după-amiaza în cîrciuma lui Radoliszki. Lucia sacrifica aceste ore treburilor gospodăreşti. Scria scrisori cunoscuţilor, repara garderoba ei şi a lui Wilczur, bineînţeles, fără ştirea lui.

În acest timp cei doi discutau pe prispă. Wilczur se interesa de moară, de preţurile grînelor, de ce se mai aude prin împrejurimi. Iar el îi povestea lui Prokop întîmplările mai interesante de la dispensar. Dispensarul prospera. Ca de obicei, după seceriş, oamenii îşi aduceau aminte că suferă de diferite boli şi că pot scăpa de ele, numai să se ducă la profesor. Din donaţiile lor puteau fi acoperite cheltuielile dispensarului şi cele personale, fără economii prea mari; dar şi fără sărăcie.

Cînd epuizau aceste teme, Prokop începea să vorbească despre planurile lui. Cel mai mult îl preocupa transcrierea morii şi a pămîntului pe numele lui Wasyl.

— Nu mai sînt tînăr, spunea. Cu toate că, slavă Domnului, de sănătate şi de putere nu mă plîng, moartea poate veni pe neaşteptate. De ce să las eu în urma mea lucrurile neaşezate? Cît trăiesc toţi mă ascultă, dar dacă aş muri cine ştie dacă între Wasyl şi Olga şi Zonia nu ar intra zizania. Ferească sfîntul să mai ajungă şi prin tribunale şi să risipească toată agoniseala mea de o viaţă. Atunci m-am gîndit să fac aşa: trec totul pe numele lui Wasyl cît sînt încă în viaţă. Flăcăul e cinstit, n-o să-şi nedreptăţească el sora şi cumnata, şi în felul acesta averea rămîne întreagă, nu se risipeşte.

— Şi cînd te gîndeşti s-o faci? întrebă Wilczur.

— Păi mă gîndesc ca să facem nunta după Bobotează şi pe urmă mă duc cu el la judeţ şi-i transcriu. Tu mă sfătuieşti s-o fac ori nu?

— Sigur că trebuie s-o faci, răspunse Wilczur. Dar ia spune-mi tu mie, eşti mulţumit de viitoarea noră?

— Cum să nu fiu mulţumit?! Fata parcă-i de aur, harnică, veselă, şi înainte de toate, acum e sănătoasă. N-o să aducă pe lume nişte sfrijiţi. Ca să-ţi spun drept, eu cu gîndul ăsta am şi adus-o de la oraş. La început chiar eram necăjit că între ea şi Wasyl nu se vedea nici o apropiere. Cînd un bărbat şi o femeie trăiesc alături trebuie să se ivească şi apropierea. Ei, şi s-a ivit. S-a lăsat tăcerea. Împrejur era linişte, numai dinspre moară se auzea susurul

monoton al apei şi trosnetul unei gaiţe care se aşezase într-un mesteacăn de pe marginea drumului.

— E, dar cu tine cum o să fie? întrebă Prokop.

— Cu mine? se trezi Wilczur din meditaţie.

— Păi cum. Tu nu te supăra pe mine că te descos, dar mă tot uit şi mă mir.

— Adică cum? Ce te miră?

— Păi trăieşti sub acelaşi acoperiş cu fata asta. Toţi văd că vă aveţi bine unul cu celălalt. Dacă ar fi vorba de altcineva, şi nu de tine, oamenii v-ar vorbi de rău. Aşa însă, ferească sfîntul, nimeni nu se gîndeşte la ceva rău. Doar crezi tu că numai o dată m-au întrebat oamenii: cînd se însoară profesorul nostru?... Eu le răspund: Dumnezeu ştie. De unde să ştiu eu? Dar ei îmi zic: întreabă-l... eu le răspund: întrebaţi-l voi. Ce, sînteţi muţi?... Dar se vede că n-au curaj.

Wilczur lăsă capul în jos.

— Nici eu nu ştiu... Nici eu nu ştiu cum să fac.

Şi nici nu ştia. Ce-i drept, acum o săptămînă era hotărît să se însoare cu Lucia, dar tocmai atunci s-a întîmplat ceva care i-a dat mult de gîndit, şi chiar dacă nu i-a anulat planurile de căsătorie, i le-a zdruncinat foarte puternic.

S-a întîmplat aşa:

De mai multă vreme se trata aici un băiat de zece ani, fiul unui olar din Bierwinty, care căzuse dintr-un măr şi suferise serioase contuzii interne. Era cel mai tînăr pacient din dispensar şi răsfăţatul tuturor. Pînă şi Jemioł stătea ore-n şir lîngă patul lui şi-i spunea cele mai năstruşnice poveşti. Donka îi aducea felurite bunătăţi, Lucia îi cususe o îmbrăcăminte frumoasă, iar Wilczur îl vizita mult mai des decît o impunea starea sănătăţii lui. Micuţul Piotruś se însănătoşea treptat. Întîi i s-a permis să coboare din pat numai cîteva ore pe zi, pe urmă stătea în pat numai noaptea. Nimeni nu se grăbea să-l trimită acasă. Acasă însă era nevoie de el. Surioara lui mai mică nu se putea descurca cu cîrdul de gîşte şi într-o zi tatăl lui Piotruś a venit după el. Ştirea aceasta tristă a adus-o Lucia. L-a adus şi pe băiat să-şi ia rămas bun de la profesor.

— Piotruś, mulţumeşte-i domnului profesor că te-a vindecat, între timp eu îţi împachetez lucrurile, spuse Lucia şi ieşi în tindă.

Băieţelul ridică minuţele de parcă ar fi vrut să-l îmbrăţişeze pe profesor. Mişcat, Wilczur s-a aplecat şi l-a ridicat ca să-l sărute.

— Dar ce greu eşti, spuse gîfiind şi lăsîndu-l pe duşumea.

O clipă mai tîrziu intră Lucia, iar în urma ei, tatăl lui Piotruś se opri în prag. Ţăranul începu să le mulţumească şi să-i ceară iertare pentru necazurile pe care cu siguranţă le-a făcut fiul lui.

— Nu ne-a făcut nici un necaz, spuse veselă Lucia. E cel mai cuminte băieţel pe care l-am văzut în viaţa mea.

Şi deodată îl ridică pe Piotruś de la pămînt, îl strînse în braţe şi porni cu el prin încăpere.

Lucia nici nu-şi dădea seama ce impresie face asupra lui Wilczur. Profesorul îşi muşca buzele şi se uita cu tristeţe cu cîtă uşurinţă dansa ea prin încăpere cu băieţelul în braţe, cu acelaşi băieţel pe care el abia reuşise să-l ridice de la pămînt. Pînă acum nici o întîmplare nu evidenţiase mai grăitor diferenţa de vîrstă şi de putere dintre ei.

Lucia nu sesizase şi nici nu bănuise cît de dureros a fost lovit Wilczur în speranţele lui. Nici mai tîrziu nu-şi putea explica răceala lui neîntemeiată faţă de ea şi tristeţea care începuse să-l roadă. În zadar căuta în memorie vreun cuvînt nechibzuit, vreo faptă care ar fi putut să-l jignească. Se temea să-l întrebe deschis, fiindcă ştia că nu-i va răspunde, adîncind în felul acesta răceala care începuse să se strecoare iar între ei.

Wilczur simţea şi mai puternic decît Lucia această fisură. Vedea cum aleargă pe scări, cum aşterne paturile bolnavilor fără nici un ajutor, cum îi ridica şi-i muta dintr-un loc în altul. Vedea că după o zi grea de muncă făcea plimbări lungi şi cu toate că apa în iazuri era rece, se scălda în fiecare zi, înotînd repede şi cu abilitate, că, într-un cuvînt, era tînără, foarte tînără, într-atît de tînără încît în comparaţie cu ea el trebuia să se socotească bătrîn. Aşa că acum, auzind întrebarea lui Prokop Mielnik, răspunse:

— Nu ştiu. Nici eu nu ştiu.

Prokop ridică din umeri.

— Dar ce-i de ştiut aici? Ea vrea?

Wilczur mormăi:

— Vrea, pentru că nu are încă experienţă.

— Ei, dacă vrea, însoară-te. Ce treabă-i asta ca bărbatul să trăiască fără femeie?

— Dar gîndeşte-te, Prokop, la diferenţa de vîrstă. Ea e tînără şi frumoasă, iar eu sînt aproape un moş. Ea are viitorul înainte. De ce să-i leg eu viaţa?!

Prokop se enervă:

— Ei, oi fi tu om înţelept, dar vorbeşti prostii. Mie nu-mi vine să rîd cînd un nerod spune prostii, dar cînd un om cu minte spune prostii, mă umflă rîsul. Ce moş eşti tu? Dacă tu eşti moş, atunci eu ce sînt? Eu sînt mult mai bătrîn decît tine. Şi dacă, ferească Dumnezeu, moare Agata, mă însor iar.

— Vezi, tu Prokope, la voi e altceva. Voi vă luaţi neveste ca să aveţi femeie în casă. Noi însă din dragoste, din iubire.

— Şi nu-i bine, răspunse Prokop. Trebuie şi pentru una şi pentru alta. Tu crezi că puţini oameni în vîrstă se însoară cu femei tinere? Ei, numai prin părţile noastre ţi-aş socoti vreo treizeci. Şi încă ceva: ce-ţi lipseşte ţie? Oricare te-ar vrea. Tu zici că-i legi viaţa. Una din două: ori o să fii sănătos şi să trăieşti mult, şi atunci n-o să aibă de ce se plîngă, ori rămîne văduvă şi o să fie liberă. E limpede, nu?!

După convorbirea cu Prokop, Wilczur ezită din nou în privinţa convingerii sale de a renunţa la căsătorie. Într-adevăr, nu-i lega Luciei viaţa. Doar e o femeie matură, ştie ce vrea. Nu poţi folosi aceeaşi măsură pentru toţi oamenii. Poate că pentru ea ar fi o fericire, o adevărată fericire ce-i poate el oferi. O viaţă liniştită, aşezată, o prietenie senină, o apropiere sinceră, şi apoi nici nu era la sfîrşitul carierei sale de bărbat.

După masă, cînd se pregătea să meargă, ca de obicei, cu Lucia la cimitirul din Radoliszki, se hotărî să discute cu ea deschis şi sincer toate aceste lucruri şi abia pe urmă să ia o hotărîre.

În ziua aceea Lucia era cam abătută. Tocmai îi răspunsese lui Kolski la o scrisoare lungă şi plină de amărăciune. I se părea că doctorul Kolski intrase în nişte afaceri neplăcute, că este deprimat din cauza unor lucruri despre care nu voia sau nu putea scrie. Era convinsă că dacă i-ar

fi mărturisit totul sincer, ar fi putut să-i ofere un sfat sau un ajutor. Nu se îndoia nici de faptul că în cazul unui contact nemijlocit, Kolski nu ar avea secrete față de ea. Din scrisori însă nu reușea să fie întru totul sincer. Bănuia că în mijlocul grijilor și necazurilor lui era o femeie. Era sigură de asta ca și de faptul că femeia aceea nu merita dragostea lui și că nu reprezintă decît o aventură în viața lui. Cu toate acestea, Lucia simțea ceva, ceea ce nu putea numi gelozie, dar care o afecta totuși. O oarecare satisfacție îi producea faptul că în încercarea lui de a o uita, Kolski nu găsise nimic demn, că dimpotrivă, ea, Lucia, cîștigase în confruntarea cu cealaltă.

— Nu ești în cea mai bună dispoziție, observă Wilczur în timp ce mergeau pe cărarea ce șerpuia pe malul iazului. Ai avut vreo neplăcere?

— Ah, nu, neagă ea. Mă cam neliniștește Kolski. Am primit o scrisoare de la el și cu toate că nu scrie explicit, îmi dau seama că are niște necazuri serioase.

— La spital?

— Nu. Sînt necazuri de natură morală. Am impresia că-i vorba de o aventură sau că s-a logodit cu o persoană care-i dă multă bătaie de cap.

— Kolski nu mi se pare un om care să se lase ușor influențat de dramele sentimentale. E un om foarte serios și de caracter.

Și-a adus aminte de ultima lor discuție și adăugă:

— Poate că singurul lui cusur e aprecierea pripită. Dar aci e și vina tinereții. Își răscumpără însă această vină prin curajul civic. E o mare calitate în vremurile noastre oportuniste. Cînd o să-i mai scrii, te rog să-i transmiți salutări din partea mea.

Convorbirea lor a fost întreruptă de strigăte de pe iaz. Wasyl și Donka strigau din barcă spre mal. Abia acum Wilczur și Lucia îl zăriră pe Jemioł întins comod la umbra tufișurilor. Lîngă el era o sticlă de votcă goală pe jumătate. Tinerii s-au apropiat și au intrat în vorbă cu el. Arătînd spre Lucia și spre Wilczur, care se îndepărtau, Donka întrebă:

— Pe dumneata nu te apucă gelozia, domnule Jemioł?

— Gelozia? De ce?

— Păi, toți au fetele lor, numai dumneata ești singur.

— Draga mea broscuță. Da. Sînt singur. Singur ca un deget în nas. Dar dacă îți închipui că îi invidiez pe alții, te înșeli amarnic.

Wasył rise zgomotos.

— Pentru că dumneata nu ești niciodată singur, domnule Jemioł. Ești întotdeauna cu sticla lîngă dumneata.

— Tot norocul că sticla nu-i încă goală, dragul meu autohton, Romeo local. În caz contrar aș fi putut să ți-o transmit pe calea aerului. Ai grijă să nu aterizeze pe organul tău olfactiv.

— He, he, nu poți dumneata arunca pînă aici, rise Wasył și pentru orice eventualitate dădu de cîteva ori din vîsle spre a se mai îndepărta de mal.

— În ceea ce privește invidia, înțelege, microcefalule, că în această sticlă nu am o singură prietenă ci o turmă întreagă. Un harem. Înțelegi? Un harem.

— Nu înțeleg, recunoscu sincer Wasył.

— Ptiu, dumneata spui numai porcării, se îmbufnă Donka.

— Eu le spun iar voi aveți poftă să le faceți. Și ce sînteți voi? Un instrument involuntar al destinului care vă poruncește să fiți o funcție populator-demografică. O întreprindere la domiciliu de sporire a populației. O fabrică concesionată, înființată în scopul producerii cîtorva exemplare de indigeni asemănători vouă. Trageți unul la altul cu ochi languroși, și care-i urmarea? O grămadă de scutece și cîteva kilograme de carne, din care zi și noapte se aud strigăte nearticulate. În zadar v-aș chema să meditați asupra acestei probleme. Și-a pus vreunul dintre voi întrebarea răposatului Hamlet: *To be, or not to be*?... A reflectat vreunul dintre voi în goana voastră oarbă pentru perpetuarea speciei, că în fond această specie este profund abjectă? *Specia homo pseudo sapiens rusticanus** pricopsită adesea cu debilitate mintală și cu bube-n cap. Și vă întreb eu atunci: de ce naiba trebuie să continuați acest arbore genealogic al maimuțoilor de rînd, al ființelor antropoide ce populează bazinele Dźwinei și Niemenului?...

---

* Prin natura lui omul fals înțelept este rustic (trad. din lb. lat.).

Tinerii rîdeau, cu toate că nu prea înțelegeau. Pentru ei pălăvrăgeala lui Jemioł era ceva nespus de amuzant. El însă mai trase o înghițitură din sticlă și sprijinindu-și capul cu mîna, se întinse mai comod în iarba înaltă.

— Rîdeți ca să vă dovediți apartenența la specia umană. E singurul reflex organic de care sînteți capabili, și care îl deosebește pe om de animal.

Donka protestă:

— Ba nu-i adevărat. Și animalele rîd. De pildă cîinele.

— Și calul, adăugă Wasył. La Nieskupa, Parafimczuk are un cal care rîde ca omul.

— Să fie sănătos. N-are decît să rîdă, spuse Jemioł. Dacă ați cunoaște filozofia clasică, v-aș spune că excepțiile confirmă regula și nu o infirmă. De fapt la un nivel superior rîsul încetează să mai fie o manifestare a umanului. Rămîne doar zîmbetul compătimirii și al indiferenței indulgente față de lumea deasupra căreia ar trebui agățată inscripția plasată de Dante deasupra porții Infernului: *Lasciate ogni speranza*!*, ceea ce în polonă înseamnă: *ferfal di kacikes mit di gante pastroikies***. Așa că nu mă plîngeți pe mine că umblu prin lume fără povara pe care o reprezintă tovărășia femelei. Dacă aș avea încredere în cineva, atunci în primul rînd în Weininger, care, după cum bine știți, nu a spus prea multe lucruri plăcute despre femei.

— Atunci domnul acela a fost un om rău, își dădu cu părerea Donka.

— Ai ghicit, logodnico.

S-au ciondănit ei așa vreme îndelungată, cînd dinspre moară se auziră țipete. Trebuia să se întîmple ceva rău acolo, fiindcă țipetele erau pline de spaimă. Wasył zări primul cauza lor. Dinspre moară gonea un cîine mare, gonea pe cărarea de pe malurile iazurilor. Nu era greu de înțeles ce însemnau țipetele acelea. Era un cîine străin, necunoscut prin împrejurimi. Îi curgeau balele din gură și avea coada între picioare.

---

* Lăsați orice speranță. (Trad. din lb. it.).

** Ducă-se rațele cu acareturi cu tot. (Amestec de idiș și rusă).

— Fugi, domnule Jemioł, strigă Wasyl. Ăsta-i un ciine turbat.

— Fugi! țipă înfricoșător Donka.

Era însă mai ușor să-i spună să fugă decît să-i spună încotro. De jur împrejur era cîmp deschis mai ales în direcția în care gonea ciinele. Jemioł sări în picioare.

— De-aș avea măcar un băț!

— Ține! strigă Wasyl și aruncă o vîslă spre mal, dar distanța era prea mare și el nu ajunse.

Ciinele alerga repede. Lui Jemioł nu-i mai rămăsese prea mult timp de gîndire și apucînd sticla de pe pajiște, sări în apă. Din păcate nu știa să înoate și cum iazul era adînc în locul acela, a trecut o bună bucată de vreme pînă a ieșit la suprafață. Între timp Wasyl se apropie cu barca și cum zări capul lui Jemioł îl prinse de chică, pe urmă de guler și îl trase în barcă.

— Fir-ar să fie! blestemă Jemioł fornăind și scuipînd apa. Ce treabă mai e și asta ca în plină zi de duminică senină ciinii turbați să umble nestingheriți și să silească cetățenii care trăiesc în *dolce fa* să se cufunde în lichidul acesta oribil. Pentru Dumnezeu, ai grijă, Wasyl! Uite-o, uite-o acolo. Să n-o spargi cu vîsla.

Într-adevăr, la botul bărcii apăru sticla. Din fericire era astupată și conținutul ei a fost salvat. Dar nu pentru mult timp, fiindcă Jemioł îl turnă numaidecît în stomacul său.

De iaz se apropia alergînd și suflînd din greu Witalis cu un drug mare în mînă, dar goana lui după ciine era tîrzie. Din povestirea lui Witalis aflară cum se petrecuseră lucrurile. Ciinele venise pe drum dinspre șosea. Nu arăta deloc a turbat. S-a învîrtit o vreme prin ogradă și deodată a sărit la Zonia, care, din fericire, avea în mînă o găleată goală. A lovit cu ea bestia în cap și așa a scăpat. Atunci ciinele a sărit în lături spre Witalis, iar cînd doi cîini din partea locului s-au năpustit la el, i-a mușcat rău de tot.

— N-avem ce face, trebuie să-i omorîm, își încheie povestirea argatul.

— Mare păcat, spuse Donka întristată.

Au tras la mal și s-au dus să vadă ciinii mușcați.

În acest timp Wilczur și cu Lucia ieșiseră din cimitir și, ca de obicei, porniseră pe un drum mai ocolit, îndrep-

tîndu-se spre casă, sau mai degrabă spre şosea, unde trebuiau să se despartă, fiindcă Lucia avea de gînd să treacă pe la o fetiţă bolnavă din Radoliszki.

Discuţia despre Kolski şi despre Varşovia, pe urmă despre micuţa pacientă îi încurcase planurile lui Wilczur. Nu s-a ivit nici o ocazie să înceapă să vorbească despre intenţiile sale matrimoniale. Ce-i drept, profesorul nu se grăbea şi în fond era mulţumit că mai poate amîna această discuţie.

Mergeau pe drumul ce şerpuia printre mirişti. Pe marginea drumului creşteau însă tufişuri. La cotitură, sub un pîlc mai mare zăriră un ciine mare, roşcat, care stătea nemişcat şi privea spre ei.

— Ce seter superb, spuse Lucia.

— Într-adevăr, recunoscu Wilczur. Trebuie să fi venit de curînd pe aici, fiindcă nu l-am mai văzut pînă acum.

Se abătu din drum şi întinzînd mîna spuse:

— Hai, vino aici, căţeluş, vino.

Nu reuşi să-şi tragă mîna la timp. Seterul, care părea atît de liniştit, cît ai clipi din ochi îşi înfipse dinţii în mîna lui Wilczur, apoi se întoarse şi porni în goană spre cimitir.

— O, Doamne, strigă Lucia. V-a muşcat. Doare rău?

Wilczur zîmbi ca să-şi ascundă durerea.

— Ah, nu. O nimica toată, minţi.

În realitate simţea o durere pătrunzătoare în tot braţul. Se vede că dinţii ciinelui atinseseră vreun nerv. Din rana aceea mică picurau stropi de sînge. Îşi scoase batista, îşi şterse mîna şi spuse:

— Ce pretenţii să ai de la animale, de vreme ce oamenii procedează la fel şi răspund cu dinţii la prietenie şi la bunăvoinţă.

Lucia era îngrijorată.

— Să nu fie pe aci un strop de apă. În orice caz, cum ajungeţi acasă vă rog să dezinfectaţi rana. Trebuie să-mi promiteţi.

Wilczur rise.

— Domnişoară Lucia, e o nimica toată. De altfel pot să-ţi promit că am s-o fac.

— Vă rog.

Au ajuns la şosea şi Wilczur o întrebă:

— Stai mult în oraşel?

— Nu, spuse scuturînd din cap. Cel mult o jumătate de oră. Trebuie să-i schimb micuței pansamentul. Asta-i tot.

Își zîmbiră și se despărțiră. Wilczur porni spre dispensar, Lucia spre Radoliszki. Nu făcu însă nici cîteva sute de pași că se și întîlni cu cei doi polițiști din Radoliszki. O cunoșteau demult și o întîmpinară salutînd-o politicos. Le răspunse cu o înclinare a capului, iar unul dintre ei o întrebă:

— Nu ați văzut pe aici un cîine mare roșcat?

Lucia se opri.

— Ba da, l-am văzut. A luat-o spre cimitir. E cîinele dumitale?

— Da de unde, domnișoară. E un cîine străin, turbat. A mușcat un cal în orășel și trei cîini. Îl căutăm ca să-l împușcăm.

Lucia simți că tot sîngele i se adună în inimă.

— Doamne Dumnezeule! șopti.

Abia acum observă că polițiștii aveau carabinele la ei.

— Prin urmare a luat-o spre cimitir? întrebă al doilea polițist. Mulțumim, domnișoară, și respectele noastre.

Lucia își reveni. Întîi vru să alerge după Wilczur, să-l ajungă și să-i comunice știrea aceea cumplită, dar după o clipă de gîndire se hotărî să alerge cît mai repede la farmacie. Pe drum începu să o chinuie teama că într-o farmacie atît de mică nu o să găsească vaccinul lui Pasteur. Și nu se înșelase.

— Domnișoară doctor, îi spuse farmacistul, singura soluție e să-l duceți pe profesor la oraș. Și asta cît mai repede. Știți și dumneavoastră că în asemenea cazuri nu-i timp de pierdut.

Lucia se uită la ceas. Trenul de seară pleca din Ludwikowo peste o oră. Ca să ajungă la dispensar, apoi cu căruța la gară, nici nu putea fi vorba. Trenul următor pleca a doua zi la unu după amiază. Tocmai ieșea în stradă, cînd farmacistul o opri.

— Domnișoară, după cîte știu eu, domnul doctor Pawlicki și-a comandat vaccin, fiindcă în ultimul timp au fost cîteva cazuri de turbare. Poate i-a mai rămas.

— Vă mulțumesc. Mulțumesc mult, strigă Lucia și porni în fugă spre casa lui Pawlicki.

Nu l-a găsit acasă. Soţia lui Pawlicki a primit-o cu ostilitate evidentă. La început nici nu a vrut să-i spună unde e soţul.

— A plecat la un bolnav. Asta e tot ce ştiu.

— Cum aşa? Şi nu ştiţi încotro?

Ridică din umeri.

— Nu ştiu. Nu mă preocupă aceste lucruri.

— O, Doamne! E vorba de viaţa unui om.

Doamna Pawlicka o măsură pe Lucia cu o privire glacială.

— După cite ştiu, dumneavoastră sinteţi medic. În afară de dumneavoastră mai e acolo şi profesorul Wilczur. De ce mai e nevoie de soţul meu?

— Soţul dumneavoastră, îi explică Lucia, are vaccin antirabic. Profesorul a fost muşcat de un ciine turbat.

— O! făcu doamna Pawlicka pe un ton care putea să însemne atît îngrijorare, cît şi interes pentru senzaţional.

— Doamnă, i se adresă Lucia. Soţul dumneavoastră are sigur vaccinul în cabinetul său. Sînt medic. Mă pricep la aşa ceva. Daţi-mi voie să caut în cabinetul soţului dumneavoastră.

— Să căutaţi în cabinetul lui? se revoltă doamna Pawlicka. Se poate, domnişoară?! Mă scuzaţi, dar aşa ceva e de neconceput. Eu, cu toate că sînt soţia lui, nu aş îndrăzni să fac aşa ceva. Şi apoi soţul meu ţine totul încuiat.

— Şi atunci ce să fac? Ce să fac? Lucia îşi frîngea mîinile.

După o clipă de ezitare, doamna Pawlicka spuse:

— Aşteptaţi puţin, s-o întreb pe servitoare. Poate ştie ea unde s-a dus soţul.

Dispăru în spatele uşii. Fiecare minut de aşteptare i se părea Luciei o oră. Imaginaţia îi aducea în faţa ochilor cele mai cumplite imagini. Vaccinul va fi tardiv, profesorul moare în cele mai groaznice, în cele mai sălbatice chinuri. În chinuri care fac din om un animal sălbatic. În chinuri, în care nu-i poţi aduce nici o alinare.

În cele din urmă doamna Pawlicka se întoarse.

— Soţul meu, spuse, s-a dus la moşia Kowalewo. La familia Jurkowski.

— La Kowalewo?

— Da.

— Nu ştiţi cît e pînă acolo?

— Din păcate, nu ştiu. Cred că puteţi uşor afla de la oamenii din tîrg.

— Mulţumesc, doamnă. Mulţumesc mult de tot.

Lucia ieşi în fugă. În orice caz trebuia să închirieze o trăsură. Cum aproape toţi locuitorii creştini din Radoliszki, se ocupau cu agricultura, credea că nu va fi nici o greutate să închirieze o căruţă care s-o ducă pînă la Kowalewo. Din păcate primul gospodar căruia i se adresă o dezamăgi. Ca de obicei, în zilele de sărbătoare, oamenii duceau caii la păşune destul de departe. A doua surpriză neplăcută era faptul că moşia Kowalewo era situată la aproape şase kilometri de Radoliszki. Drumul era nisipos şi putea fi străbătut cel mult la trap.

— E şi un drum mai scurt, îi explică ţăranul. Dar se poate merge numai pe jos. Şi-i foarte periculos. Nu-s mai mult de trei verste. Două pînă la Muchówka, pe urmă o verstă sau una şi jumătate prin mlaştini. Dacă aţi vrea, pot să-l trimit pe Staś al meu.

— Nu, nu, protestă Lucia.

— Dacă vă grăbiţi, puteţi împrumuta o bicicletă de la Wojdyłło. Ei au două. Ştiţi să mergeţi pe bicicletă?

— Ştiu.

— Ei, atunci pînă la Muchówka puteţi merge cu bicicleta. Pe urmă trebuie să mergeţi pe jos prin luncă şi prin mlaştini. Nu puteţi merge nici cu bicicleta nici cu calul. Şi trebuie să aveţi grijă, fiindcă în fiecare an se îneacă cineva acolo. Uite, chiar luna trecută abia l-au scos pe Kulmaniuk. Îi rămăsese numai capul deasupra. Trebuie să aveţi grijă. Iarna, cînd e ger, se poate trece şi cu căruţa dar acuma nu.

— Dar nu ai putea merge dumneata cu mine? întrebă Lucia în grabă. Îţi plătesc.

Ţăranul se scărpină în cap.

— E, nu-i vorba de plată, domnişoară doctor. Dar e zi de sărbătoare. E duminică. Nu se cade.

Îi mulţumi pentru informaţii şi alergă la Wojdyłło. Aici nu întîmpină nici o greutate. Auzind despre ce e vorba, Wojdyłło aduse numaidecît bicicleta nurorii sale. Bă-

trînul curelar îi datora recunoştinţă lui Wilczur şi era sincer îngrijorat de sănătatea lui.

— Şi nu vă faceţi griji cu bicicleta, domnişoară doctor. Puteţi s-o lăsaţi la primarul Jagdziński din Muchówka. Se duce mîine noră-mea şi-o ia.

Drumul pînă la Muchówka trecea printre nişte pîlcuri de mestecăniş, iar după ploile de curînd rămăseseră băltoace mari de apă tulbure. Nici nu făcuse o jumătate de kilometru şi era toată stropită cu noroi. Drumul era greu şi pentru că roţile se loveau de rădăcinile ieşite din pămînt iar Lucia nu mai mersese pe bicicletă din liceu. Şi se dezobişnuise.

Muchówka, un sat mic, se întindea pe o măgură care o ferea de inundaţiile destul de des prin partea locului. Primăvara, cînd se topeau zăpezile, Liwinia, un pîrîiaş care străbătea mlaştinile, prefăcea lunca şi crîngurile în adevărate lacuri. Acum apa ei era atît de mică, încît Lucia trecînd bicicleta prin vad, se udă numai pînă la glezne. Găsi fără nici o greutate casa primarului la care avea să lase bicicleta.

Cînd îi spuse că are de gînd să se ducă la Kowalewo prin mlaştini, primarul îşi exprimă uimirea:

— Cum aşa? Dumneavoastră vreţi să treceţi pe acolo? E primejdios. Mai cu seamă acuma, cînd se întunecă.

— Trebuie, îi răspunse. Un cîine turbat l-a muşcat pe profesorul Wilczur. Doctorul Pawlicki e la Kowalewo şi numai el are medicamentul care ne trebuie.

Ţăranul îşi plesni palmele.

— Doamne! Un cîine l-a muşcat pe profesorul Wilczur?! Pe profesorul Wilczur, pe vraciul acela?

— Da, da.

— Pe cel care stă la Prokop Mielnik?

— Pe el.

— O, Doamne! Pe un aşa om! Atunci dumneavoastră sînteţi doctoriţa care lucrează împreună cu el?

— Eu sînt.

— Mare nenorocire. Sînt mulţi cîini turbaţi acuma pe-aici. Mare nenorocire! Cum să vă las să plecaţi pe un asemenea drum. Vă înecaţi numaidecît. Am trecut şi eu pe acolo, dar cînd eram tînăr. Atunci cunoşteam locurile.

În fiecare an sînt alte treceri. Înțelegeți, le acoperă apa... Astăzi nu m-aș încumeta.

Căzu pe gînduri, răsucindu-și barba, apoi strigă pe cineva din casă:

— Anuśka! Aleargă repede după Antoni al lui Szuszkiewicz. Fuga! Fuga că se întunecă.

Din tindă ieși în fugă o fetiță de vreo cincisprezece ani, sări cu îndemînare gardul și dispăru în tufișurile de lilieci. Așteptară vreo cincisprezece minute bune pînă cînd se întoarse pe același drum. Din uliță veni și Antoni Szuszkiewicz cel așteptat.

Era un flăcăiandru de vreo cincisprezece ani, cu o chică albă ca inul, destul de sfrijit și cam bleg.

Își scoase șapca în fața Luciei, bolborosi „Lăudat fie" și zîmbi privindu-și picioarele desculțe. Cu toate că era sărbătoare, nu avea pe el decît o cămașă zdrențuită și niște pantaloni din zgrebeni.

Primarul îi puse mîna pe umăr.

— Ascultă, Antoni. Tu cunoști trecerea prin mlaștini?

— Cum să n-o cunosc.

— Treci pînă la Kowalewo?

— Cum să nu trec?

— O treci și pe domnișoara?

— Cum să n-o trec?

— Treceți pînă nu se înnoptează?

— Cum să nu trecem?

Primarul răsuflă ușurat și adresîndu-se Luciei spuse:

— Antoni ăsta e cea mai mare haimana din sat. Nu-i place să învețe, nu-i place să muncească, toată ziua bate mlaștinile după ouă de rață. Așa-i el. În schimb, nimeni nu cunoaște drumul prin mlaștini mai bine ca el. E un drum periculos, dar dacă trebuie să mergeți cu cineva atunci numai cu el. Dar așteptați puțin. Numaidecît vă aduc ceva.

Se duse pînă la șură și se întoarse cu un băț lung de alun.

— El poate și fără băț, îi explică Luciei, dar pentru dumneavoastră e mai bine să-l luați. Dacă se întîmplă să vă scufundați, să puneți bățul culcat, așa vă țineți mai mult la suprafață.

Lucia își exprimă cît mai călduros cu putință recunoștința și-i aminti că dacă se îmbolnăvește cineva din sat, să treacă pe la dispensar și o să primească tot ajutorul. Apoi ieși în urma lui Antoni în ulița satului. De la capătul satului drumul cobora brusc de pe măgură și la cîteva sute de pași începea mlaștina.

— Mai repede, mai repede, îi spunea mereu băiatului, care se vede că nu era obișnuit să se grăbească și abia se tîra.

În fața ochilor Luciei se întindea o adevărată tundră, un pustiu cu smocuri de iarbă deasă și tăioasă, pe alocuri uscată. Ici și colo înverzeau niște mesteceni pitici cu tulpini albe și răsucite, ici și colo lozia mustăcioasă țîșnea în sus cu mănunchiurile ei de ramuri galbene, din loc în loc se zărea verdele închis al desișului de trestie. Capătul mlaștinii nu se vedea. Putea să ți se pară foarte apropiat, ca și foarte îndepărtat, fiindcă era acoperit de aburii ce se ridicau din mlaștină.

Primii pași o speriară pe Lucia. Pămîntul se lăsa sub picioare ca o saltea elastică, lipsindu-te de senzația de echilibru.

Băiatul se opri.

— Mergeți așa cum merg eu, îi spuse flegmatic, scobindu-se în nas. Unde pun eu piciorul, acolo și dumneavoastră. Nu altunde, numai acolo.

— Bine. O să am grijă.

— Și cînd mă opresc eu, vă opriți și dumneavoastră.

Lucia dădu din cap și băiatul porni mai departe.

Dacă pînă atunci Luciei i se păruse că merg prea încet, acum se gîndea cu disperare că înaintează cu pași de broască-țestoasă. De sub iarba deasă mustea apa. Uneori, cînd piciorul neobișnuit cu asemenea marșuri, aluneca, se cufunda în apa aceea caldă, densă, de culoare negru-ruginie. Pe ciorapi îi rămîneau pete ruginii. Plaurii mișcători, acoperiți cu iarbă, i se păreau Luciei o pădure, o pădure deasă, scufundată, din care rămăseseră la suprafață numai vîrfurile copacilor. Iar ei trebuiau să calce pe acele vîrfuri mișcătoare. Să calce cu multă băgare de seamă, pentru că orice pas greșit putea să însemne moarte. Lucia își simți gustul cînd înfigînd bățul între doi plauri constată cu groază că bățul nu întîlnește aproape nici o rezistență

şi cu toate că era lung de doi metri nu atingea fundul, care poate că nici nu exista.

După cîteva minute o cuprinse frica. O frică paralizantă, fiziologică, de animal, în faţa mediului necunoscut. În zadar îşi spunea că însoţitorul ei cunoaşte drumul şi o va trece nevătămată. Teama era mai puternică. Îşi mușca buzele pînă la sînge, ca să-şi înăbuşe ţipetele de frică, să nu-l roage pe băiat să se întoarcă în sat.

— Trebuie să trec! repeta cu îndîrjire. Trebuie să-l salvez.

Ceaţa joasă îi învălui răcoroasă. Acum nu se mai vedea nimic împrejur. Cu greu mai zărea mişcările siluetei în alb a lui Antoni şi cei mai apropiaţi plauri. Mergeau ca printr-o mare lăptoasă. Deasupra capetelor, aburii se roşeau uşor de la asfinţitul soarelui. Din ceaţă se desprindeau uneori mesteceni piperniciţi, bolnavi, care păreau nişte monştri ciudaţi, cu forme înfricoşătoare, monştri care aţineau calea celor îndrăzneţi. Cu toată răcoarea, asudase de-a binelea, iar inima cînd se oprea de oboseală, cînd bătea de să-i sară din piept la cea mai mică alunecare a piciorului.

Băiatul mergea încet şi Lucia putea să jure că se învîrt în loc, că s-au rătăcit. Antoni se oprea din cînd în cînd, se uita după ea, zîmbea prosteşte, se holba împrejur şi alegînd alt plaur apropiat călca pe el.

Lucia avea impresia că tot ce o înconjoară îşi pierduse contururile reale, că este un vis chinuitor şi urît din care nu se poate trezi. Altădată îi trecea prin minte că Antoni e nebun şi că pe neaşteptate o va lăsa singură, neajutorată şi va dispărea în ceaţă.

De aceea, de cîte ori îl pierdea din ochi, striga disperată:

— Antoni, Antoni! Unde eşti?

Apoi simţea o nespusă uşurare cînd auzea în ceaţă vocea lui domoală şi nazală.

— Aici sînt. Aici.

Şi se întorcea cu o răbdare netulburată ca să-i arate drumul.

Puţin a lipsit ca teama aceasta să nu provoace un accident. Cînd călăuza îi dispăruse o clipă din vedere, vrînd să-l ajungă, Lucia sări prea repede şi prea neatentă

pe un plaur mic. Genunchii tremurînzi nu-i mai dădură ascultare și alunecă în apă pleoscăind zgomotos. Avea o senzație îngrozitoare, oribilă, și-a reamintit cît ai clipi tot ce știa despre mlaștini. Era scufundată pînă la brîu în mocirla aceea. Se lipise cu pieptul de plaur înfigîndu-și degetele în iarbă. Era atît de amețită, încît nici nu simțea durerea. Firele tăioase de iarbă îi crestaseră în multe locuri pielea de pe mîini.

Din fericire, în cădere, bățul se sprijinise pe doi plauri și dacă Lucia ar fi fost mai stăpînă pe nervii ei, ar fi înțeles că nu o amenință nici o primejdie directă.

Țipătul ei disperat îl întoarse pe flăcăiandrul flegmatic, care, fără eforturi prea mari, o ajută pe Lucia să iasă din apă. Tremura toată și spunea:

— Nu mai pot merge. Trebuie să mă odihnesc. Trebuie să mă odihnesc.

Băiatul însă scutură din cap.

— Aici nu se poate. Dacă stăm mai mult plaurul se scufundă. Așa-i făcut el. Încă puțin și ajungem la un loc pe care îl știu eu, acolo se poate, pentru că-i pămînt tare.

Lucia se ridică cu greu. Din rochie îi șiroia o apă ruginie și plină de grăsime parcă. I se lipea de picioare, stînjenindu-i mișcările. Din fericire, locul despre care vorbea călăuza se dovedi a nu fi prea departe. Era un loc de vreo cîțiva metri, acoperit cu aceeași iarbă, dar mult mai ruginie din cauza soarelui. Lucia se întinse avînd senzația unei nespuse ușurări. În primul rînd se putea odihni, în al doilea rînd se convinse că băiatul se orientează într-adevăr bine în teren și că nu se rătăcise. O clipă o încercă un gînd ademenitor: de aici pot să nu merg mai departe. Pot să înnoptez aici și să mă întorc mîine pe lumină.

Se mustră în gînd pentru această slăbiciune a spiritului.

— Nu. Trebuie astăzi. Trebuie să ajung cît mai repede la Kowalewo . . .

Deodată o cuprinse neliniștea.

— Și ce se va întîmpla dacă nu-l mai găsesc acolo pe Pawlicki?

Speriată de această perspectivă, cu toată oboseala pe care o simțea, se ridică și spuse:

— Mergem. Păcat de timp.

Băiatul nu se mișcă din loc.

— Odihniți-vă mai bine. Acum drumul o să fie și mai greu.

— Cum și mai greu? întrebă cu o voce abia auzită.

Pur și simplu nu-și putea închipui ca vreun drum să fie mai greu decît cel parcurs pînă aci.

— Păi, plaurii sînt mai rari și trebuie sărit mai departe. Și uitați-vă cum sar eu. Numai că o să vă împiedice fusta. Ridicați-o!

Nu avea altă soluție. La urma urmei prezența acestui flăcăiandru de șaisprezece sau șaptesprezece ani nu o jena deloc. Își ridică poalele rochiei și le prinse în briu, dezvelindu-și coapsele pînă sus. Așa era într-adevăr mai comod. Băiatul o privea zîmbind.

— Să mergem, spuse Lucia pe un ton mai vioi. Se face tot mai întuneric.

În curînd avu ocazia să se convingă că Antoni nu exagerase vorbind de greutatea drumului ce-i aștepta. Cu siguranță nu-i mare lucru să sari dintr-un loc de mărimea unei străchini în altul de aceleași dimensiuni, la depărtare de un metru, dar nu cînd între ele se negrește mocirla fără fund. Luciei i-a trebuit multă voință pentru a îndepărta de ea dorința absurdă și sinucigașă de a închide ochii în timpul fiecărei sărituri. Începu să se roage în gînd. Pentru nimic altceva decît ca de pe următorul plaur să poată sări pe mal. Pe malul tare. Să simtă pămîntul sub picioare.

— Mai e mult, întreba necontenit cu vocea sugrumată.

— Nu mai e, răspundea călăuza cu o liniște imperturbabilă.

Pe Lucia o apucase furia împotriva omului din Radoliszki, care îi spusese că trebuie să meargă prin mlaștini un kilometru. Frumos kilometru. Era convinsă că străbătuseră cel puțin zece.

Deodată băiatul se opri și ridică un deget.

— Auziți?

Într-adevăr, în liniștea care plutea peste mlaștini, la urechile ei ajunseră sunetele unei muzici îndepărtate. Apoi desluși și ritmul. Cineva cînta la armonică o polcă.

— E Kowalewo, îi explică Antoni. La Kowalewo e nuntă. Fata ierarului se mărită cu Mićko cel roşcat, care a fost anul trecut la lucru în Letonia.

Acum plaurii erau tot mai deşi. Îi mai aştepta însă drum greu prin trestia înaltă. Pe marginea aceasta creştea o fişie lată de trestie tare, ascuţită, greu de străbătut. Prin trestie trebuia mers prin apă pînă la genunchi. Picioarele se sprijineau însă cu plăcere pe fundul tare, chiar dacă era denivelat şi acoperit cu rădăcini de trestie. Frunzele ascuţite le biciuiau faţa, crestindu-le pielea.

În sfîrşit, ieşiră la mal. Era o luncă ce urca lin pe o măgură destul de ridicată, neagră de desişul copacilor. Deasupra se întindea vernilul închis al cerului scînteind de stele. Lucia se uită în urmă. O mare de ceaţă albă acoperea mlaştinile acelea înfricoşătoare. Se cutremură. Nu-i venea să creadă că tocmai străbătuse acel infern.

Acum mergeau alături pe o cărare lată, bine bătătorită. Pantofii tari, de sport, ai Luciei se muiaseră de tot şi gîlgîia apa în ei. Printre copaci, sus, se zăreau lumini. Sunetele armonicii se auzeau acum mai tare, şi se deslueşea melodia unui dans vioi. În întunericul tot mai adînc se zăreau două clădiri mari pătrate: construcţiile de pe moşie. Aici, sus, era mult mai cald.

Băiatul se opri.

— Am ajuns şi la conac, domnişoară, spuse arătînd cu mîna şirul de ferestre luminate din spatele copacilor.

Lucia scoase din buzunar tot mărunţişul pe care îl avea. Erau vreo zece zloţi. Îi puse pe toţi în palma băiatului şi spuse:

— Nu e mult, dar cînd o să vii la dispensar la moară o să-ţi dau mai mult. Îţi mulţumesc foarte mult.

— Şi eu vă mulţumesc.

— Şi, rămîi să dormi la argaţi?

— Nu, domnişoară. Mă duc acasă.

— Cum se poate? Tot prin mlaştină?

— Sigur că da.

— Nu-ţi dau voie. Ar fi o nebunie. E o ceaţă atît de deasă şi-i aproape întuneric.

Băiatul ridică din umeri.

— Eu aş nimeri şi cu ochii închişi. Ce, e prima oară? Cunosc fiece plaur. De ce să înnoptez aici?

În zadar încerca Lucia să-l convingă. În zadar îi promitea să-l ia cu trăsura pînă la Radoliszki. Antoni Szuszkiewicz era un flăcăiandru încăpăţînat şi se vede că orgoliul nu-i permitea să renunţe la drumul pe care domnişoara îl socotea primejdios. Poate că voia să o impresioneze, destul că îşi luă rămas bun şi un minut mai tîrziu, dintre trestii ajunse la urechile Luciei clipocitul apei sub tălpile lui.

La conac se ajungea printr-un mic parc. Ciinii erau încă legaţi, fiindcă deşi lătrau ameninţător dinspre clădiri, nici unul nu ieşi în calea Luciei. Avea mare chef să se aşeze pe pajiştea uscată şi să se odihnească dar din nou o cuprinse teama că nu-l mai găseşte pe Pawlicki.

Abia acum începea să simtă pe faţă, pe mîini, pe gît, pe picioare o mîncărime supărătoare. Mii de ţînţari lăsaseră în pielea ei picături microscopice din otrava lor care, iritîndu-i ţesuturile, provoca acum apariţia unui număr imens de umflături. În mlaştini se apărase numai la început de aceste vietăţi înfometate. Pe urmă frica şi osteneala o făcuseră insensibilă la înţepăturile dureroase.

În faţa cerdacului o pereche de cai stăteau înhămaţi la brişcă. Pe capră moţăia un argat. Lucia răsuflă uşurată. Înţelese că brişca îl aştepta pe Pawlicki. Prin urmare l-a găsit aici.

Uşa nu era închisă. Intră într-o tindă încăpătoare şi aici o întîmpină lătratul furios al unui căţeluş mic şi pocit. Lătratul lui aduse din celelalte încăperi pe o doamnă mai în vîrstă, care îi aruncă Luciei o privire mirată.

— Sînt doctor Lucia Kańska. Vă rog să-mi iertaţi înfăţişarea, dar am venit din Muchówka prin mlaştini. Mai e aici doctorul Pawlicki?

Bătrînica îşi împreună mîinile.

— Doamne Dumnezeule! Noaptea prin mlaştini?

— Am avut o călăuză, îi explică Lucia. Aş putea să-l văd pe doctorul Pawlicki?

— Sigur că da. Luaţi loc.

Se uită cu o privire îngrijorată la rochia plină de noroi a Luciei şi la husele albe şi curate de pe mobilă.

— Ştiu eu? Poate că îmbrăcaţi ceva uscat?

Se întoarse și porni cu pași mărunți spre ușa întredeschisă.

— Wicek, Wicek, strigă.

În tindă intră un bărbat înalt, lat în umeri, cu fața roșie și cu păr scurt și blond.

— Dînsa e doctor Kańska, îi explică bătrînica. Închipuie-ți că a venit aici din Muchówka prin mlaștini. Acum, la vremea asta! Îmi permiteți să vi-l prezint pe fiul meu...

Bărbatul se apropie de Lucia, înclină capul și întinse mîna.

— Sînt Jurkowski. Ei, vă felicit pentru acest drum. Cunosc aceste locuri din copilărie și, pe toți dracii, nu mă socotesc un fricos, dar la așa ceva nu m-aș încumeta, mai ales pe întuneric.

Lucia zîmbi.

— Nu e vorba de nici un eroism, ci de o necesitate. De viața unui om. A trebuit să ajung cît mai repede la doctorul Pawlicki. Iar la Radoliszki n-am putut găsi, cu nici un chip, cai.

— Da. Doctorul Pawlicki e aici. Îl chem numaidecît. Mamă, ar trebui să te ocupi puțin de domnișoara. Dar ce v-au înțepat țînțarii. Ticăloșii ăștia nu au nici un respect pentru sexul slab.

Zîmbi și își duse mîna la mustăți, dar dîndu-și seama că în starea ei, Lucia nu era dispusă să primească complimente, spuse:

— Ar trebui să beți imediat un păhărel de votcă. Un păhărel bun de votcă de ienupăr. Altfel o să faceți febră. Mamă, trebuie să-i găsești domnișoarei niște îmbrăcăminte. Ce-i drept, Jadzia e mai înaltă, dar s-o potrivi ceva și pentru domnișoara.

Bătrînica făcu cîțiva pași pe loc.

— Sigur că da, cum să nu.

— Vă mulțumesc foarte mult, răspunse Lucia, dar aș vrea să mă văd întîi cu doctorul Pawlicki.

— Mă duc numaidecît după el, spuse domnul Jurkowski. Stă la căpătîiul surorii mele, Jadwiga. Săraca de ea, are o criză de pietre la vezica biliară. Vezi, mamă, ce bine că și domnișoara e doctoriță. O să vă invităm imediat și o să faceți un consult. Mamă, servește-o pe domnișoara cu votcă. Eu mă duc după doctor.

Dispăru în spatele uşi, iar mama lui aduse între timp o carafă şi un păhărel. Lucia bău cu multă plăcere tot ce era în păhărel. O senzaţie plăcută de căldură se răspîndi pe esofag şi în stomac. Aşa ar fi vrut să se aşeze. Picioarele refuzau să-i mai dea ascultare.

— Încă un păhărel nu strică, încerca să o convingă bătrînica. Nu vă ofer nici un aperitiv fiindcă imediat o să servim cina. Pînă atunci dumneavoastră spălaţi-vă şi aranjaţi-vă. Prin mlaştini! Doamne Dumnezeule. Şi cine v-a trecut?

— Un copilandru din Muchówka, Antoni Szuszkiewicz îi spune.

— A, puşlamaua aceea. Şi unde-i acum?

— A plecat înapoi. Nu am vrut să-l las, dar s-a încăpăţinat. Mă tem să nu i se întîmple ceva.

Bătrînica dădu din mînă.

— Pe omul rău nici naiba nu-l ia, îi spuse confidenţial.

Uşa se deschise şi intră doctorul Pawlicki. Pînă acum se cunoşteau numai din vedere. Lucia cunoştea ostilitatea lui Pawlicki faţă de Wilczur şi implicit faţă de ea, şi faţă de prezenţa lor în zona Radoliszki. Ce-i drept ei nu reprezentau pentru el o concurenţă primejdioasă, fiindcă tratau numai oameni săraci, şi pe gratis, în timp ce el avea pacienţi din sfera marilor proprietari, care nu beneficiau de asistenţa lui Wilczur, din simplul motiv că profesorul consulta numai la dispensar, iar pe la conace nu voia să se ducă. Pînă acum au fost numai două cazuri în care a acceptat să primească pacienţi bogaţi. Era vorba însă de intervenţii chirurgicale complicate şi pacienţii erau trimişi de voie, de nevoie, chiar de doctorul Pawlicki, a cărui specialitate nu era chirurgia. Între Pawlicki şi Wilczur erau vechi conflicte, ce-i drept încheiate, dar care în vremea aceea se sfîrşiseră aproape compromiţător pentru el. Aşa că Lucia nu se aştepta la o primire amabilă.

Şi într-adevăr, Pawlicki intră sobru, cu o înfăţişare impenetrabilă. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, bine făcut, cu tendinţă spre îngrăşare. Purta un costum foarte deschis, excelent călcat. Schiţă o înclinare a capului şi i se adresă Luciei:

— Dumneavoastră mă căutaţi?

— Da domnule doctor. Sînt doctor Lucia Kańska. Colaborez cu profesorul Wilczur.

Pawlicki îi întinse o mînă rigidă.

— Am plăcerea să vă cunosc din vedere şi din auzite. Cu ce vă pot fi de folos?

— Toată speranţa mea e în dumneavoastră. În farmacia din Radoliszki nu există vaccin antirabic şi mi-e teamă că transportarea în oraş poate fi tardivă.

— Pe cine a muşcat ciinele turbat? îşi manifestă curiozitatea.

— Pe profesorul Wilczur.

Pawlicki nu-şi putu ascunde surprinderea.

— Ah . . . Pe profesorul Wilczur? . . .

— Da. La farmacie mi s-a spus că dumneavoastră aţi adus de curînd acest vaccin .

— La ce oră la muşcat?

— Acum vreo cinci ore.

Pawlicki îşi umflă buzele.

— Ei, dacă e aşa, nu e nici o primejdie. Profesorul Wilczur are timp să ajungă în oraş.

— Sînt însă cazuri, interveni Lucia, în care şi o întîrziere minimă este ireparabilă. Iar dacă dumneavoastră aţi avea vaccin, v-aş fi nespus de recunoscătoare.

Pawlicki îşi muşcă buzele şi îşi încruntă sprîncenele. Lucia ştia că ezită, că luptă cu el însuşi. Că nu se poate hotărî.

În cele din urmă Pawlicki spuse:

— Nu-mi amintesc exact. Mi se pare că mi-a mai rămas ceva. În orice caz nu îl am asupra mea, ci la Radoliszki.

— Am fost la dumneavoastră acasă. Soţia mi-a spus că fără dispoziţia dumneavoastră nu-mi poate da nimic. Dacă aţi fi atît de amabil să-i scrieţi un bilet . . .

Pawlicki scutură din cap.

— Nu ajută la nimic. Toate medicamentele specifice le ţin închise, iar cheia, din principiu, n-o dau nimănui.

Lucia îşi frîngea mîinile.

— Şi atunci ce mă fac?

Domnul Jurkowski tuşi tare.

— Altă soluţie nu-i. Doctoraşul trebuie să meargă personal. Ospitalitatea e ospitalitate, cina e pe masă, dar eu înţeleg că nu am dreptul să-l reţin.

— Sigur că nu. Mare păcat, dar ce să-i faci, recunoscu și mama lui.

Pawlicki ridică din umeri.

— Doctorița Kańska mi se pare că exagerează în temerile sale. O oră întîrziere, sau chiar mai mult, nu-i nici o diferență.

— Atunci bine, hotări Jurkowski. Servim cina în ritm de mazur și pe urmă plecarea!

Doamna Jurkowska o conduse pe Lucia în camera sa și acolo o sili de-a dreptul să îmbrace o rochie a fiicei ei și să se ungă cu o doctorie făcută în casă, care zicea ea că e ideală împotriva înțepăturilor de țînțari. Cînd au intrat amîndouă în sufragerie, Pawlicki, gazda și încă un bărbat se și așezaseră la masă. Doctorul nu se adresă deloc Luciei. Era tăcut și morocănos. Cum gazda îi grăbea pe toți, cina luă sfîrșit în mai puțin de o jumătate de oră, iar cinci minute mai tîrziu se urcau în brișcă. Surpriza cea mare a venit cînd domnul Jurkowski și-a făcut apariția în cerdac cu șapca pe cap și tună la vizitiu.

— Coboară, cap sec, de pe capră. Am să mîn eu.

Sărind pe capră, se întoarse spre Lucia și Pawlicki.

— S-ar tîri cu voi dracu-l știe cît. Mie-mi place goana cavalerească.

Izbucni în rîs și plesni din bici deasupra capetelor cailor. Brișca țîșni încît pasagerii se lăsară pe spate. Caii porniră la trap.

Era într-adevăr o goană cavalerească. Cum mijlocul drumului și uneori tot drumul era incredibil de nisipos, încît roțile se afundau pînă la osie, domnul Jurkowski mergea pe marginea drumului iar acolo, unde șanțul nu era adînc, prin șanț, sau pe miriște. Lucia se ținea cu toate puterile ei de rezemătoare, Pawlicki, sărind la fiecare hîrtop, blestema pe sub mustață. Caii mergeau la trap. Pawlicki răsuflă ușurat cînd drumul pătrunse între două ridicături cu pereți abrupți, pe care trebuia mers la pas. Aici nici temperamentul cavaleresc al vizitiului nu ajuta la nimic. Drumul acesta ținea vreo doi kilometri. Domnul Jurkowski începu să converseze cu Lucia, întrebînd-o de dispensar, de ce a determinat-o să părăsească Varșovia, dacă nu intenționează să se întoarcă și, în sfîrșit, dacă e căsătorită.

— Iertați-mă că întreb așa pe șleau, dar eu nu am nici un fel de maniere. Eu sînt un simplu om de la țară, ce am în gușă și-n căpușă. Vă rog să nu mi-o luați în nume de rău.

— Nici vorbă. Nu o iau în nume de rău. Lucia trebui să zîmbească. Tînărul i se părea foarte simpatic. De altfel îi era profund recunoscătoare pentru înțelegerea arătată.

Încerca să intre în vorbă cu Pawlicki. Tremura la gîndul că Pawlicki, chiar dacă are vaccinul, ar putea să nu-și învingă aversiunea față de profesor și să spună că nu-l are. Trebuia să-i cîștige simpatia. Nu era o sarcină ușoară fiindcă el îi răspundea monosilabic. Ședea indispus și inaccesibil.

Cum diplomația nu dădea rezultate, Lucia se hotărî să atace frontal, fără să evite delicata temă.

— Știți, domnule doctor, i se adresă după o pauză, mi se pare ciudat și de neînțeles. Mi se pare că aveți să-i reproșați ceva profesorului Wilczur.

— Nu am nimic să-i reproșez, răspunse ridicînd din umeri.

— Și totuși... Mărturisesc că nu înțeleg ce anume. Vă rog să mă credeți că profesorul Wilczur vorbește întotdeauna despre dumneavoastră cît se poate de frumos. Dumneavoastră nu știți, dar e un om de o bunătate angelică.

— Nu-l cunosc prea bine, mormăi.

— Dar de ce? Credeți că v-ar aduce vreun prejudiciu?

— Dimpotrivă. Onoare, spuse înclinînd ironic capul. O onoare pe care nu o merit.

Lucia lăsă să treacă neobservată ironia din vocea lui.

— La dispensar ne vin foarte des pacienți care s-au tratat și la dumneavoastră. Și aproape întotdeauna profesorul le indică să continue tratamentul prescris de dumneavoastră. Profesorul vă consideră un medic foarte bun. Cînd se construia dispensarul spunea că speră să vă interesați și dumneavoastră cîndva de el.

— Consider că ar fi inutil, răspunse Pawlicki. Prezența domnului profesor și a dumneavoastră cred că e suficientă. De altfel nimeni nu m-a rugat să mă interesez

de dispensar, iar eu nu am vrut să fiu agasant. Nu-mi place să fiu socotit un intrus.

— Vă înșelați, îl contrazise imediat. Nu vorbesc numai de mine dar și profesorul ar primi cu recunoștință colaborarea dumneavoastră.

— Îmi permit să mă îndoiesc, ripostă glacial.

— Dar de ce?

Se întoarse spre ea și o privi drept în ochi.

— Vreți să fiu sincer?

— Vă rog chiar.

— Într-adevăr, am ce să vă reproșez, și profesorului și dumneavoastră. Ați venit aici, unde eu sînt singurul medic. Se înțelege, nu vreau să mă compar cu profesorul. El este un mare învățat, eu un modest medic de țară. Nu vreau să mă compar nici cu dumneavoastră, fiindcă practicînd în instituții spitalicești din capitală ați avut cu siguranță posibilitatea să cunoașteți cele mai noi metode și mijloace de tratament. Dar m-am simțit profund lezat că dumneavoastră m-ați desconsiderat. Puteați să mă desconsiderați, dar trebuia să aveți atîta amabilitate încît să nu mi-o arătați.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Cred că e o neînțelegere! În ce fel v-am arătat desconsiderarea care nici nu ne-a trecut prin minte?

— Foarte simplu. Nu zic că ar fi trebuit să-mi faceți o vizită, dar ar fi fost suficient dacă profesorul mi-ar fi trimis un bilețel cu invitația de a-l vizita eu. Nu. Ați evitat demonstrativ orice contact cu mine. Ah, domnișoară. Am martori cît am așteptat acest gest. De atîtea ori am vorbit despre asta, cu domnul Jurkowski, nu cu altcineva. Poate depune mărturie.

— Acesta-i purul adevăr, recunoscu domnul Jurkowski.

— Am așteptat. Am avut răbdare, confirmă Pawlicki. Am socotit că atîta timp cît locuiește la moară, profesorul își consideră sejurul aici ca neoficial. Cînd s-a răspîndit vestea despre construirea dispensarului, i-am spus soției: Ei, acum cu siguranță mă invită să colaborez. . . Și asta am spus-o tot în prezența dumitale, domnule Wincenty.

— Așa e, așa e.

— Ei şi am aşteptat, am aşteptat săptămîni întregi. În cele din urmă, aud că dispensarul e gata. Că trebuie să fie inaugurat. Şi deodată primesc invitaţia. M-am bucurat sincer, dar mă uit la dată şi văd că inaugurarea e fixată, că domnul profesor a binevoit să o fixeze tocmai în ziua în care eu am consfătuire la judeţ.

Lucia îi luă mîna.

— Vă dau cuvîntul meu că profesorul nu ştia nimic...

— Aş vrea să vă cred, spuse cu amărăciune.

— Trebuie să mă credeţi.

— Dar toată lumea ştia că plec, iar ştirea aceasta ar fi trebuit să ajungă şi la dumneavoastră. Trebuia pentru că înainte de plecare i-am înştiinţat pe toţi pacienţii mei că voi lipsi din Radoliszki o săptămînă şi că în acest timp să se adreseze domnului profesor Wilczur sau dumneavoastră. Şi ca să nu se spună că vorbesc în vînt şi să vă dovedesc că dumneavoastră trebuia să ştiţi cu mult înainte de fixarea datei inaugurării, îmi permit să vă dau şase cazuri în care pacienţii, în lipsa mea, vi s-au adresat dumneavoastră pentru consultaţii. Prin urmare: Jamiołowski, cel cu cazanul din Wickuny, soţia...

— Într-adevăr, aşa a fost, îl întrerupse Lucia. Am crezut însă că dumneavoastră aţi plecat intenţionat, manifestîndu-vă în felul acesta inamiciţia faţă de noi.

Domnul Jurkowski se întoarse pe capră şi izbucni într-un rîs zgomotos.

— Asta-i bună! Ei, eu întotdeauna am susţinut că toate supărările, giumbuşlucurile şi alte marafeturi se datoresc neînţelegerilor.

Îl lovi pe Pawlicki pe umăr încît acesta se aplecă spre Lucia.

— Nu ţi-am spus eu, doctore, de sute de ori: Lasă toate astea, du-te la profesor şi spune-i: Ce-a fost a trecut. Să fie înţelegere şi gata. Eu aşa fac şi, la toţi dracii, n-am ieşit niciodată în pierdere. Ei, dar acum ţineţi-vă bine, pentru că putem iar merge ca lumea.

Într-adevăr, drumul nisipos luase sfîrşit şi caii porniră iar la trap pe un drum plin de hîrtoape dar bătătorit. Trecură de o cotitură şi zăriră luminile din Radoliszki.

Acasă la Pawlicki nu dormea nimeni. Doctorul schimbă cu soţia doar cîteva cuvinte, îşi luă din dulap necesarul, lu-

crurile de care avea nevoie, și se întoarse la brișcă. Cum pînă la moară se mergea pe o șosea excelentă, după cîteva minute ajunseră la fața locului. Lucia începu să-i mulțumească domnului Jurkowski, dar acesta se porni pe rîs.

— Nici nu mă gîndesc să-mi iau rămas bun. Nu scăpați atît de ușor de mine. În primul rînd, după ce terminați, trebuie să-l duc pe doctor în orășel, iar în al doilea rînd, profit de ocazie ca să vă întorc vizita și cu această ocazie să-l cunosc pe profesor.

— Cu multă plăcere. Poftiți, vă rog.

În pofida previziunilor Luciei, Wilczur știa că acel cîine care l-a mușcat era turbat. Polițiștii au reușit să ucidă nefericitul animal chiar pe malul iazului, unde se întorsese de la cimitir. Profesorul l-a văzut și nu avea nici cea mai mică îndoială că e vorba de turbare. Și-a dat seama și că Lucia nu s-a întors, fiindcă a plecat în căutarea vaccinului antirabic.

L-a întîmpinat cordial pe Pawlicki și aflînd că printr-o întîmplare avea acasă vaccinul, îi mulțumi călduros că a binevoit să se deranjeze personal.

După administrarea vaccinului, de care se ocupă Pawlicki împreună cu Lucia, a fost nevoie să i se schimbe pansamentul. Mușcătura nu era deloc ușoară. Brațul stîng se inflamase pînă la cot, palma era foarte umflată iar două degete inerte. Nu exista nici o îndoială că fusese atins un nerv și cîteva vase sangvine.

— Oricum, hotărî Pawlicki, trebuie să vă duceți în oraș. Vedeți și dumneavoastră că în afară de tratamentul cu vaccin antirabic poate să fie nevoie de o intervenție chirurgicală. Colega Kańska e internistă, iar în ceea ce privește calitățile mele de chirurg, și aici se sili să zîmbească, dumneavoastră aveți o opinie formată.

— Nu trebuie să te superi pe mine, colega. Fiecare dintre noi are specialitatea lui. Văzînd rețetele dumitale trebuie să spun că am o deosebită considerație pentru moderația pe care o dovedești în administrarea medicamentelor radicale.

Pawlicki se înroși ușor.

— E o onoare deosebită pentru mine să aud cuvinte de apreciere din partea dumneavoastră, domnule profesor.

Wilczur rîse.

— Colega dragă, să lăsăm onoarea. Dar în ceea ce privește considerația, cea mai bună dovadă e faptul că mă supun indicației dumitale și mîine plec la oraș.

Lucia se duse să se ocupe de ceai. Samovarul mai era cald. Trebuia doar să mai pună niște cărbuni și să-i aprindă cu ajutorul unui mic burduf. În timpul acestei operații simți o ușoară amețeală. Surprinsă de acest simptom, își luă pulsul. Nouăzeci și șase.

— Am febră, își spuse.

Nu avea însă timp să-și măsoare temperatura.

Îndată după ce serviră ceaiul, Pawlicki și Jurkowski începură să-și ia rămas bun.

— Dacă-mi permiteți, în timpul absenței dumneavoastră am să trec pe aici să o ajut pe colega Kańska.

— Vă voi fi foarte recunoscător. Nu numai în absența mea, întotdeauna sînteți binevenit.

— Poate că în felul acesta, spuse Pawlicki rîzînd, mă mai reabilitez și eu. Sînt socotit un lacom și un spoliator. Vreau să dovedesc că nu e adevărat. Vă rog să mă credeți că am mulți pacienți care nu plătesc. Nici nu se poate altfel într-un ținut în care sînt atîția oameni săraci.

După ce au plecat, iar Wilczur s-a dus și el la culcare, Lucia își măsură temperatura. Avea treizeci și opt cu cîteva linii. Drumul prin mlaștini nu putea să nu lase urme. Nu se neliniști însă prea mult. Înainte de culcare luă o doză mare de aspirină și căzu imediat într-un somn adînc, de piatră.

A doua zi se trezi cu febră. Cu toate acestea se sculă. Nu numai că așteptau pacienții, ca de obicei, dar trebuia să se ocupe de cel mai important lucru, de expedierea lui Wilczur la gară.

La șapte dimineața Wańka cel gras era înhămat la brișcă. Îl ducea Zonia, fiindcă nici unul dintre bărbați nu-și putea lăsa treburile de la moară. Lucia pregăti valiza lui Wilczur, care primea bolnavii și cu mîna bandajată. Pe la opt, după micul dejun, profesorul se urcă în brișcă.

— Îmi pare nespus de rău că vă duceți singur, îi spunea Lucia, dar nu-i pot lăsa pe toți acești bolnavi fără îngrijire.

Wilczur o privi atent.

— Dumneata nu ai cumva febră?

Negă cu hotărire.

— Nici vorbă. Sînt emoţionată.

— Ai grijă cel puţin să nu te îmbolnăveşti, spuse sărutîndu-i mîna.

— O să-mi fie dor, şopti Lucia, ca să nu audă Zonia. Şi vă implor să-mi scrieţi.

— Bine, bine.

Dacă nu primesc scrisoare în fiecare zi, nu am să rezist şi vin la oraş. Cred că această ameninţare e destul de grăitoare ca să vă determine să-mi scrieţi.

Zonia, care se răsucea nerăbdătoare lîngă Wilczur, le întrerupse discuţia:

— Dacă trebuie să ne oprim şi în Radoliszki la doctorul Pawlicki ar trebui să plecăm.

— La revedere, strigă Wilczur.

Brişca a trebuit să se mai oprească şi în faţa morii, fiindcă toată familia lui Prokop Mielnik, cu el în frunte, a ieşit să-şi ia rămas bun de la profesor.

— Drum bun, şi să vă întoarceţi sănătos.

Într-adevăr, Wilczur voia să treacă pe la Pawlicki, în primul rînd ca să-i mulţumească pentru amabilitatea de ieri şi într-un fel să-i întoarcă vizita, în al doilea rînd să-l roage să-şi respecte promisiunea şi să treacă pe la Lucia, care nu avea nici un ajutor.

Pawlicki şi soţia lui tocmai luau micul dejun. Abia în timpul discuţiei de aici a aflat el de drumul prin mlaştini pe care l-a făcut Lucia pînă la Kowalewo.

— Ştiu de la localnici că trecerea prin mlaştini e aproape imposibilă, spunea Pawlicki. De altfel astăzi avem şi dovada acestei afirmaţii, o dovadă foarte tristă.

Făcu o pauză şi adăugă:

— Domnişoara Kańska a fost condusă de un tînăr din Muchówka, un anume Szuszkiewicz, socotit cel mai bun cunoscător al terenului. A condus-o cu bine. Pe urmă a pornit singur înapoi pe acelaşi drum. A pornit, dar pînă acum nu s-a întors. Şi nu se va mai întoarce niciodată.

Capitolul XIV

Lucia nu a aflat de moartea lui Antoni Szuszkiewicz nici în ziua aceea, nici în ziua următoare. În timp ce bandaja bolnavii în cabinetul ambulatoriului a simțit din nou amețeală, dar o amețeală mult mai puternică decît cea precedentă. Abia a reușit să acopere rana unui pacient cu tifon și să-i spună Donkăi să-l bandajeze ea. A ajuns în camera sa sprijinindu-se de pereți. Speriată, Donka alergă după Jemioł care, luîndu-i Luciei temperatura, se sperie și el. Mercurul termometrului depășea patruzeci de grade. Se apucă să facă și el ce știa.

În primul rînd îi dădu Luciei să bea o fiertură de plante, pe care profesorul o administra bolnavilor pentru scăderea febrei, pe urmă îi porunci Donkăi să o dezbrace și să o culce în pat. Cunoștințele lui medicale nu mergeau însă mai departe, așa că se așeză lîngă pat și se mulțumi să alunge muștele.

Din fericire, după-amiază devreme, veni doctorul Pawlicki, Jemioł îi ieși în întîmpinare:

— Cinstite esculap, asupra noastră s-au abătut cele șapte plăgi ale Egiptului. Bătrînul meu prieten a fost mușcat de un ciine, la farmacie s-a terminat spirtul, iar domnișoara Lucia zace inconștientă, cu febră mare. I-am administrat un decoct din niște plante contra febrei, dar nu scade sub patruzeci. Vedeți dumneavoastră ce-i cu ea. Sper să nu fie nimic grav, în pofida temperaturii ridicate.

Doctorul Pawlicki consultă bolnava și ajunse la convingerea că febra a apărut pe fondul unei răceli și a epuizării nervoase.

— Domnișoara Kańska are inima sănătoasă, îi explică lui Jemioł, drept urmare, nu cred că vor apărea complicații deosebite. În cîteva zile se va reface. De altfel eu voi trece zilnic pe aici.

Și își respectă promisiunea. Zilnic, după consultațiile lui obișnuite din Radoliszki, venea la dispensar, unde nu numai că se interesa de starea sănătății Luciei, dar se ocupa și de pacienții de aici.

După cinci zile, Lucia își recăpătă cunoștința. A vrut să se ridice, dar era atît de slăbită încît nu reuși nici să se

îmbrace. A făcut-o abia a doua zi. Era într-o zi de duminică şi venise s-o viziteze domnul Jurkowski.

Ştia de la Pawlicki de boala Luciei şi venise cu un buchet uriaş de flori.

— Ah, cred că aţi avut multe necazuri cu florile acestea, îi spuse Lucia mulţumindu-i. E un gest foarte frumos din partea dumneavoastră.

— Ce gest frumos?! Boala dumneavoastră, fir-ar să fie, e în parte şi vina mea. Iar dacă nu a mea, atunci a bunicilor şi străbunicilor mei, fiindcă s-au aşezat în Kowalewo. Dumneavoastră nu ştiţi că mlaştinile acelea mizerabile aparţin de Kowalewo. Mi-am bătut de multe ori capul cum să desec acele mlaştini. Am adus şi ingineri. Au umblat, au dat din cap, au măsurat şi a ieşit un mare fîs.

Se porni pe un rîs puternic, se lovi cu palmele peste genunchi şi adăugă:

— Au luat cîte cinci sute de zloţi şi s-au dus dracului. În schimb, noroiul cum a fost, aşa a rămas.

Vorbea tare, rîdea cu toată gura. Toată casa se umpluse de bubuitul vocii lui baritonale. Cînd se mişca prin cameră se părea că-i gata, gata să răstoarne toate obiectele. Vocea şi persoana lui umpleau dispensarul.

Cum venise direct de la slujba din Radoliszki şi era vremea prînzului, Jemioł se îngriji să nu lipsească votca de la masă. Şi într-adevăr nu a lipsit. Domnul Jurkowski s-a dovedit un bun camarad. Prînzul se terminase de mult, iar ei doi se cinsteau în continuare. Simţindu-se obosită, Lucia îşi luă rămas bun şi se întinse în pat. Îndată ce ieşi, Jurkowski se aplecă spre Jemioł şi-i spuse în şoaptă, de se auzi perfect pe o rază de douăzeci de metri în jurul casei:

— Dom'le, ce femeie extraordinară! Aşa femei ar trebui să se nască şi din piatră seacă.

Jemioł încuviinţă sobru.

— Nu am nimic împotriva acestui gen de naşteri, cinstite agrarian, deşi cred că ele ar prefera să se nască în condiţii mult mai prielnice.

Domnul Jurkowski îşi încruntă sprîncenele curios:

— În condiţii mult mai prielnice?

— Si, signore. În sănătatea cavalerilor.

Băură și domnul Jurkowski întrebă sobru:

— Dumneata ești cavaler?

— Da. Dar nu de la Malta.

— Dar știi dumneata că eu m-am săturat de burlăcie? Mă apropii de patruzeci, e timpul. E timpul.

— Și de ce nu te-ai căsătorit pînă acum?

— Tocmai din cauza timpului. N-am avut timp. E de ris, dar acesta-i adevărul. Fiindcă, uite, domnule dragă: întîi a fost războiul. Omul nu se gîndește la așa ceva. Pe urmă mă întorc eu la Kowalewo și găsesc totul ras. Totul ars pînă-n temelii. Iar Temeliile le-au furat țăranii. Cum se spune, n-aveai de ce te agăța. Cum să te însori? E greu să-ți iei nevastă, s-o așezi, domle dragă, sub păr și să-i spui: stai aici, iubito, și așteaptă pînă clădesc eu casa și-ți scot o bucată de pîine din țelina asta. Cînd m-am apucat să-mi refac gospodăria, apoi din zori și pînă-n noapte n-am mai cunoscut odihna. De bine ce am pus puțină ordine a venit criza. Mă gîndesc eu: ce naiba? Orice s-ar întîmpla, oamenii tot or să mănînce. Pămîntul tot trebuie să dea ceva din el. Cîțiva ani însă nu a dat. Un metru de secară sau un funt de cîlți — totuna. Știi și dumneata.

Jemiol confirmă.

— Știu, știu. Ce-i drept secară n-am cultivat, în schimb am avut plantația de cîlți.

— Cum așa? se miră domnul Jurkowski.

— Foarte simplu. Cîlți pe cap. După cum vezi Cincinatus, plantația nu prea rodește. Crescența-i slabă.

— Ho, ho, ho! pricepu domnul Jurkowski. Adică chelești? Ha, ha, ha! Dar știi că ai haz! Ce ziceam eu? Aha. N-aveam vreme de însurătoare. Și ca să-ți spun drept, pămîntul de pe aici nu-i prea bogat în fete. Cele care au fost s-au măritat. Te duci la un vecin, la altul, toți sînt însurați. Fiecare are în casă femeie, copii...

— Născuți din piatră seacă, răspunse Jemiol.

— Născuți din piatră seacă, repetă automat domnul Jurkowski, apoi dîndu-și seama de păcăleala camaradului său, izbucni din nou în ris. Dar știi că ești un varșovian rău de gură. Bată-te să te bată, dom'le dragă!... Dar dumneata n-ai fost niciodată însurat?

— Niciodată, scutură Jemiol din cap.

— Şi nu te-a tras niciodată să te-nsori?

— Ba da. Odată m-au tras doi tipi să mă-nsor cu sora lor.

Domnul Jurkowski îi făcu cu ochiul un semn complice.

— Chiar aşa te-ai aventurat?

— Dacă asta se poate numi aventură, *carissime*.

Au discutat aşa pînă s-a lăsat întunericul, cînd oaspetele a început să se pregătească de plecare. Cum el îşi tot dregea glasul, întîrziind şi uitîndu-se împrejur, Jemioł îi sugeră:

— Poate că vrei să-ţi iei rămas bun de la domnişoara Lucia?

— Da, exact. Dacă se simte destul de bine şi dacă nu doarme.

Lucia nu dormea, dar şi-a luat rămas bun prin uşa întredeschisă, iar după plecarea lui, i-a spus lui Jemioł:

— Ce om drăguţ. E atîta prietenie în el şi e de o simplitate emoţionantă, cum numai o inimă sinceră şi bună poate fi.

— Adevărat, confirmă cu viclenie Jemioł. Şi apoi frumuseţea, umerii lui Hercule, bicepşii lui Titan, grumazul unui zimbru, fantezia lui Kmicic*! He, he! Sărmanul meu prieten!

Lucia se miră.

— De cine vorbeşti?

— De prietenul meu. De Wilczur. Nefericitul stă în spital, în oraş, şi nici prin minte nu-i trece că Penelopa a uitat să mai destrame noaptea pînza, că, dimpotrivă, noaptea visează, dar nu-l visează pe el, nefericitul de Odiseu!...

Lucia se înroşi uşor şi rise.

— Ce prostii vorbeşti?!

— O, vai ţie, vai Odiseu, se lamenta Jemioł. Adevărat îţi zic ţie, mai puţin primejduit, erai atunci cînd mulţimea de peţitori pîndea inima Penelopei tale, decît acum cînd e numai unul! Unul, dar cine! Statura lui Zawisza Czarny**, mustaţa lui Leszek Biały***, fir-ar să fie, ei, şi

---

* Personaj din romanul *Potopul* de Henryk Sienkiewicz.

** Zawisza Czarny (?—1428) cavaler polonez, simbol al instituţiilor cavalereşti.

*** Leszek Biały (aprox. 1186—1227) principe polonez.

așa mai departe. Se duce acum la Kowalewo acela al lui, șfichiuie caii cu biciușca, fluierînd mulțumit, iar pe urmele lui aleargă gîndurile și suspinele frumoasei Dulcinee din Toboso. Gonește, cavalere, iute, la întrecere cu vîntul! E o întrecere la capătul căreia nu vei fi gonit.

Distrată, Lucia ridea cu poftă.

— Slab profet.

— Slab?... Vreți să spuneți *nemo profeta** în dispensarul lui? De-ar fi mincinoase prorocirile mele!

— Te asigur că nu se pot adeveri, spuse apăsat.

— Iar mie mi se părea că acest agricola v-a cucerit inima de la prima vedere.

— Într-adevăr, mi-a cucerit-o, dar nu în sensul la care te gîndești dumneata.

— Dar știți că în modul cel mai evident el vă trage clopotele. Aceasta e o curte după toate regulile tradiției de la țară.

Lucia dădu din mînă.

— Eu sînt mai convinsă că și de data aceasta te înșeli.

— Pun pariu pe toată averea mea, se încăpățîna Jemioł. Și cine știe dacă nu-și atinge scopul? Cine știe?! Cu răbdare și prin muncă... O să vedeți că ne va vizita tot mai des.

Jemioł nu se înșelase. Într-adevăr, aproape că nu era zi fără vizita domnului Jurkowski. Venea sub diferite pretexte. O dată fiindcă îi era în drum spre niște cunoștințe, o dată peutru că avea de rezolvat niște lucruri în tîrgușor, altă dată ca să aducă niște alimente oferite spitalului de mama sa. Pretextele nu erau nici prea ingenioase, nici prea transparente. O puneau însă pe Lucia în imposibilitatea de a începe o discuție deschisă cu el. Cînd domnul Jurkowski nu a mai avut idei pentru a inventa pretexte, a spus deschis:

— Nu mai am prea mult de lucru și cum am muncit atîta un an întreg, am și eu dreptul să mai respir. Cînd mă duc la vecini, după cum știți, conversația nu e prea variată. Se tăifăsuiește despre treburile vieții cotidiene, despre secară, despre vaci, despre servitori. Așa că ier-

---

* Din latinescul *Nemo propheta in patria sua* (Nimeni nu e profet în țara lui).

taţi-mă că vă calc, dar îmi face plăcere să stau aici măcar o oră.

Ce-i drept ora se întindea la cîteva ore, dar nu era chip să i se spună că deşi vizitele lui îi fac plăcere şi Luciei, ele nu pot duce la ceea ce se aşteaptă el. În discuţiile cu ea, domnul Jurkowski nici nu pomenea de aşa ceva. Se vede că în pofida temperamentului şi sincerităţii sale, nu făcea parte dintre oamenii agresivi şi prefera să cerceteze întîi terenul ca să nu se expună la un refuz jenant.

Aşa stăteau lucrurile pînă cînd într-o zi spre seară, profesorul Wilczur se întoarse pe neaşteptate. Tocmai stăteau la un ceai, cînd au auzit o căruţă apropiindu-se. Înainte ca Jemioł să fi reuşit să iasă în cerdac, Wilczur intră în tindă. Lucia şi domnul Jurkowski îl întîmpinară cu strigăte de bucurie. La lumina lămpii arăta sănătos şi aşa cum îl ştiau.

Poate că mai slăbise puţin şi era mai palid, dar asta se putea pune pe seama trecerii bronzului de la ţară. Abia cînd s-a aşezat la masă, Lucia a observat că profesorului îi tremura mîna stîngă, tremura necontenit, iar tremurul se amplifica ori de cîte ori încerca să ţină cu ea furculiţa sau linguriţa.

Lucia simţi lacrimi în ochi. Ca să şi le ascundă, se ridică şi se duse în camera sa. Aici nu trebuia să-şi înăbuşe plînsul. Fără îndoială că atît Jemioł cît şi domnul Jurkowski observaseră tremurul mîinii, dar numai ea înţelegea tot tragismul situaţiei: chirurgul Wilczur nu mai exista. Cele mai precise mîini, cărora sute şi mii de pacienţi le încredinţau viaţa lor, deveniseră un aparat stricat, un aparat inutilizabil. De-acum înainte nu mai putea face singur nici o operaţie mai dificilă. Ce-i drept, multe dintre ele nu necesitau utilizarea ambelor mîini şi pot fi realizate cu asistenţa altui medic, dar pierderea parţială a controlului asupra mîinilor trebuia să fie pentru Wilczur o lovitură teribilă.

Lucia nu s-a putut stăpîni multă vreme. Doar era medic şi înţelegea că tremurul mîinii nu putea fi o manifestare trecătoare. În cazuri excepţionale asemenea afecţiuni pot fi înlăturate cu ajutorul razelor şi electroterapiei, adică a unor tratamente pe care nu le puteau face aici, fiindcă nu posedau aparatele necesare. Cu siguranţă că

medicii nu i-ar fi dat drumul lui Wilczur dacă ar fi considerat afecțiunea curabilă. El însuși ar fi rămas acolo chiar și pentru cel mai îndelungat tratament, numai să nu-și piardă capacitatea de chirurg. Prin urmare, starea lui era disperată. Se putea bănui că dinții ciinelui turbat au atins unul dintre cei mai importanți nervi și că nu mai era nimic de făcut.

Cînd s-a întors, domnul Jurkowski își luă rămas bun. Apoi se duse și Jemioł la culcare. Au rămas singuri. Wilczur îi zîmbi cu tristețe.

— Vezi, domnișoară?...

Și întinse spre ea mîna tremurîndă. Într-o răbufnire de tandrețe și de compătimire îi luă mîna și începu s-o acopere cu sărutări. Se vede că Wilczur era prea zguduit ca să se mai poată apăra.

— Și închipuiește-ți, domnișoară Lucia, vorbea cu o voce șoptită, închipuie-ți că nu s-a putut constata atingerea nici unui nerv. Nu e nici o întindere musculară... Am încercat acolo totul. Erau specialiști foarte buni. Au apreciat, iar eu înclin spre opinia lor, că nu mai e nimic de făcut. Am observat că în mare măsură depinde de starea psihică. Cu cît sînt mai iritat sau mai nerăbdător, cu atît tremurul este mai puternic. În schimb, noaptea în timpul somnului, dispare complet.

Lucia îi stringea mîna între palmele ei, de parcă ar fi vrut ca prin strîngerea aceea afectuoasă să-i înăbușe tremurul.

— Nu-i nimic. Nu-i nimic. Nu vă întristați. Nu uitați că eu voi fi întotdeauna lîngă dumneavoastră. Nici pînă acum nu ați făcut singur toate operațiile. În atîtea cazuri au fost suficiente diagnosticul și indicațiile dumneavoastră.

Wilczur îi mîngîie părul.

— Știu, știu, dragă domnișoară Lucia. Există infirmități și mai grave decît aceasta. În cele din urmă cine ar putea fi mai obișnuit decît mine cu infirmitățile... O să ne descurcăm noi.

A doua zi dimineața veni doctorul Pawlicki, care aflase de întoarcerea lui Wilczur. Era și el zguduit de starea mîinii profesorului și spuse parcă în treacăt:

— Ce-i drept, eu nu am avut fericirea să beneficiez de cursurile și de clinica dumneavoastră, dar acum, în

marea mea obrăznicie vreau să merg pînă acolo încît să mă folosesc de prezenţa dumneavoastră aici şi să-mi completez săracele mele cunoştinţe din domeniul chirurgiei. Cunoscîndu-vă bunătatea, cred că nu veţi refuza să-mi daţi sfaturi şi să-mi permiteţi să lucrez sub conducerea dumneavoastră.

Wilczur îl privi cu seriozitate.

— Nu, colega. Chiar îţi voi fi recunoscător. De obicei intervenţiile mai dificile le facem dimineaţa. Treci în vremea asta pe aici.

— Mă voi strădui să nu scap nici o ocazie, spuse Pawlicki înclinînd capul.

Într-adevăr, începu să treacă aproape zilnic pe la dispensar şi făcea operaţii sub îndrumarea sau cu participarea lui Wilczur. Cum nu avea prea mulţi clienţi, îşi putea permite să lucreze fără plată. Mai ales datorită căsătoriei, avea o situaţie materială bună şi nu era nevoit să alerge după cîştig.

În afara lui, domnul Jurkowski vizita în continuare dispensarul. Wilczur nu putea să nu observe care este obiectivul principal al vizitelor sale. Şi chiar dacă ştia că Lucia îl priveşte pe acest tînăr moşier doar cu o simpatie obişnuită, o întrebă odată:

— Cum îţi place domnul Jurkowski?

Lucia s-a uitat la el mirată.

— Întrebarea aceasta are vreun sens?

Wilczur se zăpăci.

— Ei, nu. Mi s-a părut că vine aici în primul rînd pentru dumneata.

Lucia ridică din umeri.

— Se poate. Dacă sînteţi nemulţumit, nimic mai simplu decît să i se dea de înţeles că vine prea des.

— Dar de unde! se revoltă profesorul. E un om foarte drăguţ. Şi apoi, dumneata de ce să te plictiseşti? La vîrsta dumitale şi aşa e un mare sacrificiu să stai în pustiul acesta, departe de orice distracţii şi petreceri. Trebuie să ai şi dumneata societatea dumitale.

— Îl privi cu un zîmbet afectuos.

— Dumneavoastră ştiţi cel mai bine că nu duc dorul distracţiilor, iar societatea dumneavoastră mă satisface pe deplin.

Nu era ea chiar atît de sinceră în ceea ce spunea, dar poate că nici nu-şi dădea seama. În fond erau momente cînd se cam plictisea. Dacă atunci nu veneau nici domnul Pawlicki şi nici Jurkowski, se apuca de scrisori, iar scrisorile acestea erau mai lungi ca de obicei. Avea şi motive să poarte o corespondenţă mai întinsă. Kolski îi scria aproape zilnic, iar tonalitatea scrisorilor lui era tot mai tristă. Nu era greu de bănuit, că se lăsase pradă unei melancolii, iar Lucia se considera obligată să-l încurajeze şi să-i trezească pofta de viaţă.

Cu toată simpatia pe care i-o purta domnului Jurkowski, în urma discuţiei cu Wilczur se hotărî să vorbească cu tînărul moşier şi să-i dea clar de înţeles că vizitele lui la dispensar nu pot avea urmările la care el se aşteaptă. Întîmplarea însă a făcut că într-o după-amiază Jurkowski a venit împreună cu sora lui. Era o domnişoară cam trecută, cu o înfăţişare plăcută, dar bolnăvicioasă. Venise cu o invitaţie. De ziua numelui ei, la Kowalewo se organiza un bal iar bătrîna doamnă Jurkowska îi invita cu insistenţă pe Wilczur şi pe Lucia. Profesorul cînd a auzit a rîs copios.

— Dragii mei! Eu şi balul! Eu nu mai ţin minte de cînd nu am mai fost la un bal. Şi nu am mai dansat de pe vremea studenţiei. Ce să fac eu acolo?

— Nu ne puteţi refuza, interveni domnişoara Jurkowska. La bal o să fie multe persoane mai în vîrstă şi care nu dansează... Iar mama vă roagă atît de mult... Ar vrea să vă cunoască. Atîtea a auzit despre dumneavoastră. Şi de la fratele meu, şi de la oameni...

— Dar eu nici frac nu am, se apăra Wilczur.

Se dovedi că nici fracul nu constituia un impediment, fiindcă aici rareori cineva folosea costume atît de festive la petrecerile din vecini.

Wilczur se uita la Lucia, de parcă ar fi aşteptat de la ea ajutor. Surprinzător însă, Lucia se alătură asediatorilor:

— Dacă într-adevăr costumaţia de bal nu e obligatorie, am putea primi invitaţia.

Îi zîmbi domnişoarei Jurkowska şi adăugă:

— Nici eu nu am mai dansat de foarte mult timp, şi atîta îmi place dansul.

— Atunci ce să ne mai răcim gura, spuse domnul Jurkowski izbindu-se cu palmele peste genunchi. Înseamnă că simbătă la şase trimit trăsura după dumneavoastră, şi treaba-i gata.

Wilczur nu se mai opuse. Nu avea dreptul să o lipsească pe Lucia de plăcerea de a dansa, iar fără el ştia că nu s-ar duce. Că pentru ea nu era o plăcere oarecare s-a convins a doua zi, cînd a găsit-o descosînd o rochie. Cu ajutorul Donkăi, Lucia se apucase să-şi transforme rochia de vizită pe care o purtase la Varşovia în ceva ce putea să semene cu o toaletă de bal. Era atit de preocupată, încît abia observase intrarea lui Wilczur.

— Cred că dacă mai luăm de aici vreo trei centimetri, îi spunea absorbită Donkăi, şi dacă o încreţim aici, atunci faldurile o să cadă bine...

Îşi drapa rochia lipind-o de şolduri şi de umeri.

— Cad foarte bine, spuse Wilczur zimbind înţelegător.

— E într-adevăr bine? întrebă cu seriozitate.

— Draga mea domnişoară, dacă eu m-aş pricepe măcar o fărîmă...

Donka îngenunche în faţa Luciei şi trăgînd de rochie în jos, spuse:

— Dacă am mai da drumul la tiv vreo doi centimetri o să fie şi lungimea tocmai bună.

Wilczur îşi drese glasul.

— Hîm. Cînd terminaţi, vă rog să-mi daţi de ştire.

— Bine, bine, spuse visătoare Lucia. Terminăm numaidecît.

Wilczur ieşi şi se aşeză în pridvor alături de Jemioł care era ocupat cu răsucirea ţigărilor. Înainte nu se ocupa de aşa ceva. Wilczur îşi răsucea singur ţigările, iar Jemioł lua din cutia lui atîtea cîte îi trebuiau. După întoarcerea profesorului, tremurul mîinii îl împiedica şi în această activitate. Într-o zi Jemioł a observat acest lucru şi de atunci a preluat el această funcţie.

Înainte, văzîndu-l pe profesor răsucind ţigările, spunea:

— Iată un amănunt caracteristic omului. Grija pentru viitor. Fie el şi cel mai apropiat, dar tot viitor.

— Vezi ceva rău în asta? întreba Wilczur.

— *Naturellement, sire.* Poți să te gîndești veșnic la viitor? Nu vezi consecințele catastrofale ale acestui *standpunkt*?*

— Mărturisesc, prietene, că nu le văd.

— Pentru că nu știi să privești lucrurile din perspectivă filozofică, *darling*. Ia închipuie-ți: oamenii se gîndesc mereu la ziua de mîine. În fiecare zi. Și numai la ziua de mîine. Din cauza aceasta nu sesizează un amănunt ca ziua de astăzi. Nu sesizează prezentul. Trăiesc mereu cu ziua de mîine, iar cînd acest mîine devine realitate, cînd ceasul măsoară un anumit număr de ore și-i transportă în acel mîine, atunci nu-i mai acordă nici o atenție, fiindcă urmăresc, ca nebunii, următoarea zi de mîine. Se scurg pe lîngă ei evenimentele, îi depășesc problemele, pretutindeni se întîmplă ceva. Ei însă nu pot vedea acest lucru, nu văd, nu reușesc să-și concentreze atenția, fiindcă atenția lor este în întregime canalizată spre viitor. Dacă aș scrie monografia vremurilor noastre, i-aș da titlul: „Oameni fără prezent". În aceste condiții omul își observă prezentul abia pe patul de moarte, cînd aude din gura medicului că pentru el nu mai există nici un mîine. Din păcate acest prezent este puțin atractiv. Și cu acest *happy end* la sfîrșit lungul film al vieții ființelor bipede, lipsite de penaj, dar împovărate de nebunia goanei după ziua de mîine. Nu crezi, maestro, că e vorba de o risipă paradoxală?... Nu socotești că acest sistem de existență se bazează pe temeliile neclintite ale cretinismului? Dacă vei afirma că sistemul este un excelent narcotic împotriva conștiinței stenahoriei pestilențiale a zilei de astăzi, îți voi spune că văd în aceasta o morală sănătoasă. Nu în zadar de ani de zile medicii se împotrivesc utilizării narcoticelor la naștere. Trebuie să existe o rațiune. De ce născîndu-și ziua de astăzi, omul trebuie să fie narcotizat cu gîndul febril al zilei de mîine? Nu poți fi înțelept fără să cunoști prezentul, fără să-l vezi și să te vezi pe tine în el. Acum știi de ce sînt eu un înțelept.

---

* Punct de plecare (trad. din lb. germ.).

Găsindu-l pe Jemiol răsucind țigări, Wilczur observă zîmbind:

— He, he, prietene. Unde a dispărut înțelepciunea ta, disprețul tău pentru „sistemul zilei de mîine"?

Fără să-și întrerupă activitatea, Jemiol răspunse:

— Înțelepciunea mea o găsești în privirea luminoasă a frumoșilor mei ochi, iar disprețul în grimasa buzelor gurii mele de aur. Dar dacă îți închipui că mi-am schimbat opinia, te înșeli amarnic. Pur și simplu am constatat că în ultimul timp răsucești țigările cu superficialitate, și cum mie îmi place să fumezi țigări bine umplute, am procedat la un mic compromis cu adversitățile vieții și le-am făcut o concesie măruntă.

Wilczur își privi mîna tremurîndă.

— Da... Cu superficialitate. Ai dreptate, prietene. Încetul cu încetul devin un neajutorat.

Jemiol ridică ușor din umeri.

— Și ce concluzii tragi?

— Triste.

— Nu-ți împărtășesc opinia. Pot afirma cu tot curajul că sînt categoric împotrivă, și cu toată convingerea.

— Ce sofism îmi mai servești? Wilczur zîmbi palid. N-o să mă convingi că pierderea unei mîini sau a unui picior, a auzului sau a vederii este o fericire pentru om.

Jemiol așeza cu băgare de seamă țigările în cutie.

— Fericire e o expresie nepotrivită. Mai nimerit e să-i spui: utilă.

— În ce constă utilitatea ei?

— În gradualitate. Natura înțeleaptă a inventat o regulă tot atît de bună de a dezobișnui viețuitoarele să viețuiască. Cum putea realiza acest lucru mai bine decît limitînd treptat contactele omului cu lumea care îl înconjoară? De cele mai multe ori moartea survine atunci cînd viața nu mai are aproape nici o valoare. Reumatismul i-a deformat mîinile, podagra, ca să mă exprim așa, i-a scos picioarele din circuit, stomacul nu mai primește nici o hrană gustoasă și nu digeră decît hrișca aceea oribilă, rinichii nu vor să lase să treacă nici cel mai mic păhărel de votcă superioară, inima nu-i permite alergări în concurs, urechile nu aud cîntecul privighetorilor și murmurul izvoarelor, nasul nu deosebește mirosul unei pipe vechi

de mirosul lăcrămioarei, ochii nu văd farmecul celei mai frumoase femei, iar dacă le-ar vedea, organismul şi aşa nu ar avea nimic de cîştigat fiindcă este de mult ieşit la pensie... Totul e gîndit frumos şi logic. Încetul cu încetul omul este izolat de treburile acestei lumi. Funcţionează corect numai creierul, care, firește, trebuie să se consoleze cu ceva. De obicei se consolează cu faptul că există şi un univers în care poţi exista foarte bine fără să te foloseşti de asemenea instrumente ca membrele, stomacul, organul olfactiv şi alte ustensile uşor deteriorabile. Aş spune, natura a fost foarte amabilă creînd o trecere atît de lină de la viaţă la moarte. Bătrîneţea, cu toate deficienţele ei, este o binefacere pentru om.

Wilczur îşi încruntă sprîncenele.

— Din anumite puncte de vedere îţi dau dreptate. Numai că toate infirmităţile şi deficienţele despre care ai vorbit tu nu sînt întotdeauna proprii oamenilor în vîrstă. Adeseori se abat şi asupra acelora care se află în perioade unanim socotite drept tinereţe sau maturitate.

Jemioł îşi aprinse o ţigară şi delectîndu-se cu aroma tutunului scutură din cap.

— Nu am în vedere problema vîrstei. Pentru mine vîrsta nu există.

Wilczur rîse.

— Nu-mi rămîne, prietene, decît să-ţi recunosc originalitatea şi sub acest aspect. Cred că eşti unicul caz din lume care nu are în vedere vîrsta.

— Pot să fiu şi unicul. Dar acest lucru infirmă în vreun fel valabilitatea afirmaţiilor mele şi logica raţionamentului? Vîrsta e o chestiune de timp. Şi numai de timp.

— Te înşeli profund. Nu e numai o chestiune de timp, ci şi de evoluţie a individului în timp. O chestiune a împlinirilor interioare şi exterioare. O chestiune a maturizării spirituale şi intelectuale. O chestiune a poziţiei în societate. Trecînd de la abstract la concret, să luăm un exemplu. Un exemplu apropiat şi pe cît posibil verosimil. De pildă: eu. Nu mă simt cîtuşi de puţin ramolit şi cred că aş putea fi mult mai util dacă nu ar exista această afecţiune a mîinii, această infirmitate. În al doilea rînd, te înşeli considerînd că omul trebuie izolat de viaţă, în-

trerupîndu-i treptat contactele cu ea. În acest caz, starea psihică are o influență mai puternică decît deficiențele fizice. Un insucces relativ mărunt creează uneori o totală inapetență pentru viață și indiferență față de moarte. Trei zile de dureri de stomac în cazul unui om tînăr și complet sănătos îl pot face să urască într-atît viața încît să-l ducă aproape de sinucidere. Dar eu am avut și asemenea pacienți care după amputarea ambelor mîini și picioare nu au încetat nici o clipă să se intereseze de tot ce-i înconjoară.

Jemioł se ridică.

— Iartă-mă, împărate. Îmi rezerv dreptul de a continua această dispută, dar o voi face altă dată. Din păcate acum nu pot să-ți stau la dispoziție fiindcă tocmai se apropie timpul procesiunii mele la Radoliszki. Între timp tu asigură-ți argumentele la o societate solidă. Nu ai decît de cîștigat, fiindcă vei primi mari despăgubiri. Ți le voi demola încît nu va rămîne piatră pe piatră.

Își ridică pălăria deasupra capului și se porni să fredoneze cu o voce destul de răgușită:

— Piatră peste piatră, peste piatră piatră, peste piatră altă piatră.

Și se îndepărtă fredonînd, în timp ce Wilczur privea în urma lui zîmbind: știa foarte bine că Jemioł și-a grăbit plecarea la circiumă numai pentru că nu reușea să găsească contraargumente și, din principiu, nu-i plăcea să dea cuiva dreptate.

Cînd Wilczur trecu pe la Lucia, o găsi tot cosînd. În general, gradul de interes al Luciei pentru apropiata petrecere era o surpriză pentru Wilczur. Din cîte își amintea el, la Varșovia, Lucia se ducea foarte rar la baluri sau la dans, nu se dădea în vînt nici după alte distracții ca teatrul sau cinematograful. Lui Wilczur i se părea foarte normal fiindcă corespundea preocupărilor lui. O considera o fată serioasă, care nu s-a dedicat în zadar unei activități atît de responsabile și de importante cum e cea de medic.

Acum era surprins de această transformare, fiindcă interesul ei neașteptat pentru dans îl considera o transformare. Cu numai cîteva zile în urmă ar fi ris dacă cineva i-ar fi spus că Lucia își poate concentra atîtea ore atenția asupra unor mărunțișuri atît de rizibile cum este transformarea unei rochii.

Îl aştepta însă o surpriză şi mai mare. Iată că sîmbătă, cu toate că în ambulatoriu mai aşteptau şase persoane să fie pansate, Lucia i-a dat Donkăi indicaţiile necesare şi a plecat la Radoliszki. Cînd s-a întors după două ore şi Wilczur a întrebat-o ce s-a întîmplat, a răspuns de parcă ar fi fost vorba de un lucru obişnuit:

— Astăzi e balul acela din Kowalewo şi a trebuit să mă duc la coafor.

Abia acum a observat pe capul ei nişte cîrlionţi şi nişte zulufi ciudaţi. Îi stătea chiar bine aşa. Nu a putut spune nimic mai mult decît:

— Ei, fireşte, fireşte.

În adîncul lui însă nu socotea că ar fi un lucru chiar atît de firesc. La masa de prînz a observat că are şi unghiile date cu ojă roz.

— Nu ar trebui să mă mire, îşi spunea. E tînără iar noi ducem aici o viaţă atît de cenuşie. Balul acesta este un eveniment pentru ea.

Lucia însă nu se gîndise numai la ea. S-a convins cînd şi-a căutat costumul negru în dulap şi nu l-a găsit. Abia cînd s-a uitat mai bine prin cameră l-a zărit pe spetează scaunului. Era proaspăt curăţat şi călcat.

La ora şase a sosit şi trăsura.

Aşezîndu-se în brişcă alături de Lucia, Wilczur simţi miros de parfum. Aceasta l-a deprimat complet şi ca să-şi ascundă tulburarea începu să relateze pe larg o operaţie complicată a duodenului, despre care citise într-o revistă mensuală primită de curînd. Această temă îi preocupă pe tot parcursul drumului.

Balurile de la Kowalewo şi de la celelalte conace din părţile acelea se deosebesc mult de petrecerile de acest gen din capitală. Se deosebesc în primul rînd prin aceea că invitaţii nu-şi fac o onoare din a veni cît mai tîrziu, ci sosesc la ora stabilită, uneori chiar şi cu cîteva ore mai devreme. Aşa că atunci cînd Lucia cu Wilczur au coborît în faţa cerdacului din Kowalewo, înăuntru era forfotă şi zarvă. În întîmpinarea lor ieşi în grabă tînărul gospodar, iar în urma lui veni cu paşi mărunţi mama boierului.

Dintre cele cîteva zeci de invitaţi, Wilczur şi cu Lucia nu cunoşteau decît cîteva persoane. În afară de Pawlicki şi de preot, erau, în general, moşieri mai apropiaţi sau

mai îndepărtaţi, împreună cu soţiile, cu surorile, cu fiicele sau cu mamele lor. Aici încă nu ajunsese moda de a se întineri, aşa că mamele arătau într-adevăr a mame, soţiile a soţii, iar fiicele a fiice. Mamele ocupaseră canapelele, soţiile se adunaseră într-un salon alăturat discutînd cu înflăcărare despre treburile gospodăreşti, domnişoarele stăteau în grupuri şoptind, rizînd şi trăgînd cu ochiul spre sufragerie, unde bărbaţilor li se servea votcă şi aperitive.

Domnii, fără deosebire de vîrstă, se adunaseră în jurul mesei. Discuţia era generală. Era perioada vînătorilor şi acest lucru îi preocupa pe toţi, bătrîni şi tineri, vînătorii experimentaţi şi începători.

În acest timp, în salon răzbăteau primele sunete ale instrumentelor pe care muzicanţii le acordau. Orchestra adusă din Radoliszki, ce-i drept, nu era numeroasă, fiindcă era alcătuită numai din trei persoane: un pianist, un violonist şi un acordeonist, în schimb era încercată şi avea căutare în tot ţinutul.

Încet, tinerii ieşeau din sufragerie şi abia acum domnul Jurkowski începu să-i prezinte Luciei şi lui Wilczur. Amîndoi erau de mult cunoscuţi din auzite. Nu numai din această cauză, ci şi datorită frumuseţii Luciei, în curînd în jurul lor se adunaseră numeroşi tineri şi odată cu sunetele primului vals, Lucia a fost invitată la dans. La rîndul lui, Pawlicki o invită pe domnişoara Jurkowski şi salonul se umplu repede de perechi ce se roteau în dans. Aperitivele, sau mai degrabă băuturile influenţaseră pozitiv buna dispoziţie a bărbaţilor şi cheful lor de a se învîrti în ritmul muzicii. Doamnele şi domnişoarele nu mai aveau nevoie de acest impuls, pentru ele dansul era suficient.

Lucia arăta splendid. I-o spunea nu numai oglinda în care îşi controla înfăţişarea după fiecare tur, ci şi privirile tuturor bărbaţilor. Erau aici şi femei mai tinere decît ea şi mai bine îmbrăcate, dar Lucia nu avea a se teme de lipsă de succes.

Neobosită, orchestra aproape că nu făcea pauze, şi cum erau mai mulţi dansatori decît dansatoare, Lucia se aşeza doar pentru cîteva clipe, ca să se mai odihnească, şi iar o invita cineva la dans.

Prin alte încăperi bărbaţii mai în vîrstă se aşezaseră să joace bridge. Wilczur, care nu ştia deloc şi nici nu-i plăcea să joace cărţi, stătea în pragul salonului discutînd cu doamna Jurkowska. Pe cît putea nu-şi lua ochii de la Lucia şi nu putea scăpa de senzaţia ciudată că devenise străină şi îndepărtată. I se părea că strălucirea din ochii ei, îmbujorarea, zîmbetul cuceritor, toate erau artificiale şi indecente. Nu se potriveau cu seriozitatea şi valorile ei interioare, pe care le preţuia atît de mult. Învîrteala aceea într-un spaţiu atît de redus, în înghesuiala aceea a dansatorilor, mlădierea aceea din şolduri, înclinarea aproape cochetă a capului... Aceasta nu era Lucia.

Nu ajuta nici o explicaţie. În zadar încerca să se convingă că totul e în ordine, că aşa trebuie să fie, că Lucia e tînără iar dansul, de veacuri, este privilegiul tinerelor fete, că toate pledează în favoarea ei: ştie să lucreze intens, folositor şi serios, ştie să privească în profunzimea problemelor vieţii şi a obligaţiilor sale şi în acelaşi timp reuşeşte să fie veselă şi naturală, să se distreze aşa cum se distrează alte femei de vîrsta ei. Toate acestea erau adevărate şi convingătoare. Dacă însă creierul lua la cunoştinţă şi accepta acest lucru, undeva în centrii emoţionali împotrivirea era cu atît mai puternică.

Lucia în braţele partenerului său alunecă într-un tango pe lîngă Wilczur şi îi zîmbi cu căldură şi afecţiune. Îi răspunse zîmbind dar întoarse numaidecît capul. Lucia trebuie să fi observat, fiindcă de îndată ce orchestra se opri, se apropie de el.

— Ce plăcut e aici, nu-i aşa? întrebă.

— O, da! răspunse fără convingere.

— Poate că din punct de vedere muzical orchestra nu e cea mai bună, dar pentru dans e suficient numai ritmul. Şi apoi unii dintre aceşti domni dansează excelent.

Wilczur nu răspunse şi Lucia îl privi uimită.

— Mi se pare că sînteţi nemulţumit de ceva?

— Eu? Deloc.

— Vă plictisiţi?

— Dar de unde...

— Ah, îmi pare foarte rău. Eu v-am determinat să venim la acest bal. Ce egoistă sînt...

Se întristă şi adăugă repede:

— Nu se cuvine să plecăm înainte de a se servi masa, dar după aceea ne întoarcem numaidecît acasă.

Wilczur se simţi emoţionat de spiritul ei de sacrificiu.

— Pentru nimic în lume, domnişoară Lucia.

— Dacă dumneavoastră tot nu vă distraţi!

Wilczur desfăcu braţele zîmbind.

— Ei, asta e de-acum vina mea. Dacă nu dansez, ar trebui să învăţ să joc bridge sau să mă pasioneze vînătoarea. Nu-ţi face atîtea scrupule. Trebuie să te distrezi pentru tot timpul...

Nu încheie fraza, fiindcă orchestra cînta din nou iar în faţa Luciei se înclină un alt dansator.

— Îmi acordaţi acest foxtrot?

— Cu plăcere, răspunse Lucia şi abia acum îşi dădea seama că Wilczur nu-şi încheiase fraza. Nu mai putea însă da înapoi. Îi făcu un semn cu capul şi ajunse în braţele unui brunet înalt cu ochi visători. Îl cunoştea numai din vedere, ştia că e moşier undeva în nordul judeţului. Îl chema Nikorowicz şi îl întîlnea uneori în Radoliszki.

Şi Nikorowicz tot de acolo o ţinea minte, fiindcă îi spuse:

— Vă văd pentru a treia oară. Poate că dumneavoastră nu m-aţi văzut. Nu toţi au norocul lui Wicek Jurkowski...

— Cum se manifestă acest noroc? îl întrebă uşor distrată.

— Ei, dacă v-aş putea eu spune?! Wicek însă e o bestie atît de şireată că nu face decît să tuşească şi mormăie pe sub mustaţă. Ştiu însă că vă vede foarte des. Asta nu-i noroc?

— Glumiţi pe seama mea, rîse Lucia. Într-adevăr, domnul Wincenty trece destul de des pe la noi, pe la dispensar, dar un asemenea „noroc" îl poate avea oricine suferă de indigestie sau s-a rănit la un deget.

Dansatorul oftă.

— Ah, în acest caz astă-seară la cină mă voi strădui să fac indigestie, iar dacă nu reuşesc, mîine îmi tai un deget.

— Văd că sînteţi capabil de mari sacrificii, rîse Lucia.

— O, da. De orice sacrificiu. Repet însă că Wicek are un noroc ieşit din comun. Niciodată nu am observat să-i lipsească pofta de mîncare sau vreun deget. Şi cu toate acestea vă vizitează des. Nu aţi putea să-mi spuneţi cum aş putea obţine şi eu un astfel de privilegiu.

— Nu-i nici un privilegiu. Îmi va face mare plăcere dacă ne veţi vizita la dispensar.

— Vă mulţumesc, domnişoară. Şi cu siguranţă am să fac uz de invitaţie cît de curînd.

O clipă dansară în tăcere, apoi Nikorowicz întrebă aparent pe un ton detaşat:

— Cum vă place Kowalewo?

— E foarte frumos şi plăcut aici.

— Iar lipsurile care mai sînt vor fi în curînd completate.

— Despre ce lipsuri vorbiţi? Lucia îl privi curioasă.

Nikorowicz ezită, apoi răspunse:

— De fapt mă refer la o singură lipsă. La una singură: Wicek nu are soţie şi Kowalewo — stăpînă.

Lucia bănui aluzia lui Nikorowicz şi spuse:

— La Kowalewo sînt două stăpîne. Şi nici nu am auzit că domnul Jurkowski ar intenţiona să se căsătorească. Nu mi-a spus nimic despre aşa ceva.

— Ah, da? se miră Nikorowicz. Prin urmare încă nu v-a cerut mîna?

Pentru că Lucia îşi încruntase sprîncenele, se grăbi să adauge:

— Vă rog să mă scuzaţi că mă amestec în treburile altora. Fiţi bună şi iertaţi-mă, dar credeam că e un secret public. În tot judeţul se vorbeşte că Wicek intenţionează să vă ceară mîna.

— Eroare! răspunse apăsat. Pot să vă asigur că nu e nimic adevărat.

— Totuşi... reluă Nikorowicz.

Lucia îl întrerupse:

— Domnul Jurkowski este cunoştinţa profesorului şi-a mea, şi-mi pare rău că vizitele lui la dispensar pot fi atît de eronat comentate.

Discuţia aceasta o revoltă pe Lucia. Nici nu bănuise că vizitele lui Jurkowski la dispensar interesaseră atîta lume. Abia acum din privirile altora, din unele cuvinte şi din

atitudinea față de ea, Lucia putea conchide că e considerată aproape logodnica stăpînului. A ezitat multă vreme în legătură cu modul în care trebuia să dezmintă aceste bănuieli eronate. În cele din urmă se hotărî să discute cu Jurkowski limpede și deschis.

Nu după mult timp se ivi și ocazia: Jurkowski o invită la dans. Fiindcă puteau să-i audă cei care dansau alături și să înțeleagă din frînturile de fraze despre ce vorbesc, de îndată ce tangoul se sfîrși, Lucia îi propuse:

— Aș vrea să vorbesc cu dumneavoastră între patru ochi.

— Cu cea mai mare plăcere, domnișoară Lucia. Mai ales că și eu voiam să vă rog același lucru.

O conduse prin antreu și prin camera în care se juca bridge în cabinetul său. Aici nu era nimeni.

— Domnule Jurkowski, intră ea în subiect, așezîndu-se în fotoliul pe care i-l oferise, am aflat astăzi că prin împrejurimi circulă niște zvonuri aberante, precum că dumneavoastră ați nutri față de mine sau eu față de dumneavoastră intenții matrimoniale.

Jurkowski o privi cu neliniște și întrebă:

— De ce socotiți aceste zvonuri aberante?

— Pur și simplu pentru că se bazează pe niște simple închipuiri. Pe închipuiri absurde.

— Chiar dacă s-ar baza pe închipuiri, nu văd absurditatea lor.

Lucia voia să-l scutească de un refuz și de aceea scutură din cap.

— Absurdul constă în aceea că atît dumneavoastră cît și eu știm foarte bine că nu sîntem destinați unul altuia.

— Eu nu cred deloc așa ceva, ripostă el încruntîndu-și sprîncenele.

— Sînt convinsă că așa credeți, spuse apăsat. În primul rînd dumneavoastră sînteți moșier. Aveți nevoie de o soție potrivită, care să se ocupe de gospodărie, care să conducă o casă întreagă. Eu sînt medic. După cum știți am venit aici ca să muncesc pentru oameni. Habar nu am de gospodărie. Nu mă pricep la asta și aș considera că îmi irosesc aptitudinile, pregătirea de specialitate dacă aș renunța la munca de medic. Consider această muncă o chemare și nu voi renunța niciodată la ea.

Jurkowski tăcu o clipă, apoi spuse aproape furios:

— Dar cine v-a spus că eu aș pretinde să renunțați la ceva? Dar cine v-a spus că eu aș îndrăzni să vă impun să vă ocupați de gospodărie la Kowalewo?... Nu-mi doresc nimic mai mult decît să fiți soția mea și nu intenționez să vă impun nici o restricție. Veți putea face ce vă place. Dacă doriți, vă construiesc aici la Kowalewo un dispensar mai mare decît celălalt. Spuneți că nu sîntem destinați unul altuia. Nu-i adevărat. De cînd v-am cunoscut mi-am dat seama că pînă acum nici una nu mi-a fost destinată, numai dumneavoastră. Bineînțeles, poate că nu merit o soție ca dumneavoastră. Recunosc. În schimb știu că eu pot fi un soț bun, că nu vă veți înșela în privința mea. Fiindcă eu sînt convins de ceea ce spun, iar dacă spun că vă iubesc, atunci nu există nici o fărîmă de minciună în asta. Intenționat nu m-am grăbit cu declarațiile, fiindcă am vrut să mă puteți cunoaște, să vă faceți o părere despre mine. În ceea ce privește gospodăria, slavă Domnului, mama trăiește și se ocupă personal de ea. Sora mea se vede că nu se va mai căsători, fiindcă nici nu prea are chef de asta. Într-un cuvînt, gospodăria nu trebuie să vă preocupe. De aceea, domnișoară Lucia, vă întreb unde-i absurditatea? Unde-i aberația? Nu vă fie teamă, nu sînt un adolescent și înainte de a vă spune toate acestea, m-am gîndit și am cîntărit totul.

Lucia neagă cu o mișcare a capului.

— Nu totul. Îmi pare foarte rău că trebuie să v-o spun. Nu ați luat în considerare sentimentele și intențiile mele. Nu sînt de acord cu ceea ce ați spus despre dumneavoastră. Nu cred că aș putea fi o soție potrivită pentru dumneavoastră. Asta-i una. În al doilea rînd nu aș putea fi soția dumneavoastră pentru că nu sînt liberă. Pentru că am anumite obligații...

— Și nu puteți scăpa de ele?

— Nu vreau să scap.

Jurkowski lăsă capul în jos.

— Asta înseamnă că iubiți pe cineva.

— Da, răspunse scurt.

Jurkowski tăcu vreme de un minut, apoi spuse încercînd să zîmbească:

— Într-adevăr, m-am aruncat înainte cu ochii închiși... Dar cine-și putea închipui... Cum puteam eu să bănuiesc... Nu am auzit ca cineva de pe aici să manifeste asemenea intenții, și nu ați fi plecat din Varșovia, dacă acolo... Vă cer scuze. Nu aș fi îndrăznit niciodată... dacă nu aș fi fost convins că sînteți liberă. Vă rog foarte mult să mă iertați.

În expresia feței lui se vedea o îngrijorare sinceră și tristețe. După o tăcere mai îndelungată, ridică spre ea ochii în care străfulgeră îndoiala.

— Domnișoară... începu. Poate că în felul acesta vreți să mă menajați? Ar fi pentru mine nespus de dureros dacă în schimbul sincerității și sentimentelor mele, dumneavoastră ați uza de un asemenea subterfugiu. Și totuși nu am observat ca cineva să încerce să vă obțină bunăvoința. Pe aici nu se poate ține nimic în secret. Spuneți-mi mai bine sincer și simplu: nu-mi placi și aștept altul mai bun.

Lucia scutură din cap.

— Bănuielile dumneavoastră sînt neintemeiate. V-am spus adevărul. Într-adevăr, iubesc pe altul și voi fi soția lui.

Jurkowski tăcu din nou și stătea în fața ei sprijinit de masă, cu privirile înfipte în pămînt.

— Ați... ați putea să-mi spuneți numele lui?

— Nu cred că ar fi necesar, spuse rece.

— A, dacă e secret... observă cu ironie.

— Nu-i nici un secret. Nu țin însă să fac din aceasta un lucru public, pentru că este o chestiune a mea personală.

— Dumneavoastră mă considerați un birfitor? Întreb pentru mine și numai pentru mine.

— Ei, bine, pot să vă spun. Vorbeam de profesorul Wilczur.

Jurkowski făcu ochii mari.

— Cum se poate?

Lucia se ridică.

— Încă o secundă, o opri. Vreți să spuneți că-l iubiți pe profesor și vreți să deveniți soția lui?

— Da, domnule. Și vă rog să încheiem aici discuția.

Cînd s-au întors în salon, oaspeţii tocmai erau invitaţi la masă. În sufragerie şi în camera de alături era zarvă. Ca de obicei prin părţile acestea, cina era opulentă. Stînd însă alături de Lucia, gazda aproape că nu mînca nimic, în schimb bea mult şi era posomorit, încercînd zadarnic să-şi ascundă starea de spirit. Lucrul acesta fusese sesizat de toţi, fiindcă, mai ales doamnele, curioase, trăgeau cu ochiul spre el, apoi îşi treceau privirile asupra Luciei, bănuind vreo neînţelegere între ei. Pentru a salva situaţia, Lucia, se străduia să fie veselă şi vioaie, discutînd cu celălalt vecin al său.

După cină îl întrebă din nou pe Wilczur dacă nu ar fi mai bine să plece acasă. Acum voia cu adevărat, dar Wilczur socotind în continuare că e vorba de un sacrificiu, refuză categoric.

— Am cunoscut aici doi domni foarte interesanţi şi tăifăsuim excelent, o asigură el. Mîine e duminică aşa că ne mai putem permite cîteva ore de distracţie.

Orchestra cînta din nou, iar Lucia dansa fără o clipă de odihnă. În căutarea celor doi domni interesanţi, Wilczur intră în sufragerie, unde servitorii tocmai strîngeau de pe masă. La capătul uneia dintre mese domnul Jurkowski stătea singur şi bea votcă. Lui Wilczur i se păru că nu-l recunoscuse, fiindcă îl măsurase cu o privire plină de ură. Trebuie să fi fost bine băut. Altfel, întotdeauna fusese foarte prietenos cu el.

La scurt timp se întîlniră din nou într-unul dintre saloanele mici. Cum în salon, domnul Skirwoń, celebru dansator de mazur, tocmai îşi etala măiestria, aici era pustiu.

— A, domnul profesor. Ce bine că vă văd, spuse Jurkowski. Tocmai voiam să vă povestesc o întîmplare amuzantă.

Părea lucid, dar unele dificultăţi de dicţie indicau un consum exagerat de alcool.

Wilczur zîmbi înţelegător.

— O ascult cu plăcere. Deşi vă mărturisesc că nu sînt un cunoscător al umorului.

Jurkowski ridică un deget în sus.

— O, stimate domnule profesor, acest umor îl veţi aprecia cu uşurinţă. Să te ţii cu mîinile de burtă. Vă

spun, dragă domnule profesor, să te ţii cu mîinile de burtă.

Wilczur se arătă curios.

— Ascult, ascult.

— Ei, închipuiţi-vă că am aici un paznic. Ţăran de treabă. Slujeşte de mult la mine. A slujit şi la tata. Să fie vreo patruzeci de ani de cînd e paznic. Şi-a crescut copiii, are şi nepoţi. Acum vreo trei ani a rămas văduv, înţelegeţi? A rămas văduv.

— Înţeleg, confirmă blînd Wilczur.

— Şi fiţi atent, totul ar fi fost în ordine, dar anul trecut i-a luat dracul mînţile. Vine la mine, îmi sărută mîna şi-mi zice că vrea să se-nsoare. Fiţi atent: vrea să se-nsoare! Te-ai prostit, îi zic. Ce nevoie ai tu să te însori?... Stai la fata ta, nu ai nevoie de muiere. Eşti un hodorog bătrîn. Şi cu cine vrei să te însori?... Păi, zice, cu Małkośka a lui Lawończuk. Iar Lawończuk ăsta, trebuie să ştiţi, e sărac lipit pămîntului. Are vreo patru, cinci jugăre de pămînt şi o droaie de copii. Mor de foame. Małgośka asta nu era însă urîtă. De multe ori o lua mama la lucru în grădină şi am observat că nu-i urîtă. Numai că era neîngrijită şi flămînzită... Ei, şi s-au luat. Le-am dat o vacă şi mă gîndesc: ia să vedem ce-o să iasă din asta?... Şi n-am aşteptat mult. Mă uit şi văd că argaţii şi fetele rid de se prăpădesc şi-l arată cu degetul pe paznic. Pînă la urmă vine el la mine. Mă roagă să-l fac paznic de noapte. Am început să-l întreb de ce? El îmi cade la picioare. Nu mai pot s-o scot la capăt, zice. Dacă domnia-ta nu mă salvezi, mă prăpădesc. Am început să-l descos. Şi ce aflu? Cum s-a întremat puţin, nevastă-sa a început să-şi facă de cap. El pe cîmp iar ea cu argaţii. Ştiţi ce i-am spus?

— De unde să ştiu? Wilczur ridică din umeri.

— I-am spus aşa: Totu-i în ordine, prostule. Dar ce-ai crezut tu că o femeie tînără nu trebuie să trăiască? O să se uite toată viaţa la tine, ghiujule, şi n-o să mai vadă lumea din jur? Ai vrut să te însori, trebuia să te însori cu o babă ca tine. Nu cu o fată tînără. Aşa-i legea: tînărul la tînăr trage. Dacă ai fost prost, suferi... Aşa i-am spus. Ha... ha... ha...

Îl prinse pe profesor de nasture şi apropiindu-şi faţa de faţa lui, întreba insistent:

— Am avut dreptate sau nu?... Ce ziceţi, domnule profesor? Am avut dreptate sau nu?...

Wilczur păli. Înţelesese aluzia de pe la jumătatea povestirii lui Jurkowski. La început s-a simţit dureros afectat, pe urmă s-a simţit ruşinat pentru omul care în propria-i casă îşi permite să-şi jignească atît de ordinar oaspeţii. Acum îşi dădea seama că atît starea de ebrietate, cît şi agresivitatea lui trebuiau să aibă o cauză serioasă. Probabil că Jurkowski i-a cerut Luciei mîna şi fiind refuzat a suferit o deziluzie, care l-a împins spre acest act contrar nu numai ospitalităţii, dar şi simplei bune-cuviinţe.

— Ei, domnule profesor, fac pariu pe o pereche de cai cu brişcă cu tot că şi dumneavoastră i-aţi fi spus acelaşi lucru. Nu-i aşa? Sînteţi medic şi înţelegeţi ce cere un organism cînd e tînăr şi ce nu poate oferi cînd e bătrîn.

Pentru că Jurkowski îl ţinea strîns de nasture, şi nu se putea lupta cu el, Wilczur îl privi liniştit şi spuse:

— Dumneavoastră simplificaţi prea mult lucrurile, socotind căsătoria exclusiv o problemă a organismului.

— Dar şi a organismului, se încăpăţîna Jurkowski. Spuneţi-mi ce trebuia să facă Malgośka aceea. Veţi spune că e imorală. De acord şi cu asta. Dar dacă ar fi fost mai morală, ce ar fi făcut?... Poftim?... Păi, l-ar fi părăsit. L-ar fi lăsat dracului şi ar fi plecat cu altul. Dar dacă ar fi fost neprihănită ca un crin, atunci ar fi rămas cu el şi ar fi suferit pînă la sfîrşitul vieţii. Aceasta-i legea, profesore. Şi nimeni n-o poate schimba. Asta e!

Wilczur îşi stăpînea cu greu nervii. Aluzia era mai dureroasă decît îşi putea închipui autorul ei. Amintirea Beatei şi fuga ei reînviaseră cu toată violenţa. Şi deodată se simţi nespus de bătrîn, obosit şi sătul de viaţă. Nu-i reproşa nimic lui Jurkowski. Îl înţelegea. Acum visa un singur lucru: să plece cît mai repede de aici. Folosindu-se de afluenţa oaspeţilor în salonaş, scăpă de gazdă şi porni în căutarea Luciei. O găsi în salon. Dansa. Trecu mai bine de o oră pînă reuşi să schimbe cu ea cîteva cuvinte.

— Cum te distrezi? o întrebă.

Îl privi neliniştită.

— Ce aveţi?

— Ah, nimic, bagateliză el. Mă simt puţin cam obosit. M-am dezobişnuit de marile petreceri, de înghesuială, de zgomot.

— Atunci poate plecăm acasă? îi propuse ea.

— Dacă nu o să-ţi pară rău...

— Nici vorbă, îl întrerupse. Imediat cer să cheme trăsura.

Doamna Jurkowski a încercat să-i oprească, dar în cele din urmă renunţă. Nici nu au aşteptat prea mult trăsura.

Afară ploua. Şezînd în brişca descoperită, cu glugile pe cap, nu aveau chef de vorbă. Au străbătut aproape tot drumul în tăcere. Fiecare îşi măcina gîndurile lui. Lucia îşi reamintea declaraţiile lui Jurkowski. Ştia că a procedat corect. Îl considera un om drăguţ şi de treabă. În nici un caz însă, chiar dacă nu ar fi fost îndrăgostită de Wilczur, nu ar fi devenit soţia acestui tînăr. Nu numai pentru că nu-i convenea ca tip, ci şi pentru că era convinsă de valabilitatea propriilor argumente. Oamenii ar trebui să se căsătorească în sferele cărora le aparţin. Ar trebui să se căsătorească în aşa fel încît preocuparea unuia să fie şi preocuparea celuilalt. El însă nu putea avea habar de munca ei, iar ea de-a lui. Pur şi simplu nu ar găsi un limbaj comun. Ar fi ca doi străini condamnaţi să convieţuiască împreună. De pildă cu un Kolski, cu toate că nu-l iubea, cu toate că adeseori punctele lor de vedere erau diametral opuse, avea întotdeauna ce discuta, nu numai pentru că era medic, ci şi pentru că a crescut şi a muncit în oraş, pentru că amîndoi dispuneau de noţiuni, de reprezentări, de gusturi, de obiceiuri provenite din acelaşi mediu, din acelaşi gen de cultură. Nu se mai văzuseră de atîtea luni. Îi despărţise o distanţă atît de mare şi chiar un alt mod de viaţă. Cu toate acestea corespondau intens şi în fiecare scrisoare aveau ce să-şi spună.

Dar cu profesorul, de exemplu? Putea să se plictisească cu el? Era convinsă că-i înţelege fiecare privire, fiecare mişcare. Şi i se părea că şi el se simte apropiat de ea, că îi cunoaşte toate tainele. Sînt împreună de atîta timp şi fiecare discuţie cu el este o încîntare.

Privind în viitor, într-un viitor alături de acest om, nu întrevedea nici un nor. Nu se îndoia că va fi fericită. Poate că undeva în adîncul conştiinţei sale se auzea pentru o clipă

părerea de rău că acest viitor nu va fi bogat în distracții de tipul celor de astăzi, dar imediat venea reflecția lucidă că doar este capabilă de sacrificii atît de mărunte ca renunțarea la dans.

Cînd au ajuns în fața cerdacului, era întuneric de-a binelea. Wilczur aprinse lampa în tindă și zări primul o hîrtie împăturită, sprijinită de călimara de pe masă.

— Ce-i asta? O telegramă? întrebă luînd hîrtia în mînă.

Într-adevăr, era o telegramă adresată Luciei. Lucia se apropie de lampă și o deschise. Se uită la semnătură. Telegrama era de la Kolski. În timp ce Wilczur intră în salonul bolnavilor, ea începu să citească:

„Mă adresez dumitale cu o mare rugăminte în numele doamnei profesor Dobraniecka. Soțului ei i s-a depistat un neoplasm cerebral periculos. Situația e disperată. Șanse minime la operație. Intervenția e dificilă și complicată. Dobraniecki nu o acceptă fiind convins că nu poate reuși. A declarat că acceptă numai dacă o face profesorul Wilczur..."

Lucia își șterse fruntea cu mîna. Nu putea să-și creadă ochilor.

„Doamna Dobraniecka te imploră, iar eu mă alătur acestei rugăminți, să-l determini pe profesorul Wilczur să nu refuze ajutorarea unui muribund. Știe că nu are dreptul să-l roage așa ceva. Că nu merită această bunăvoință și că profesorul Wilczur îi consideră dușmani. De aceea ți se adresează dumitale prin mine. Avem credința că nu ne vei refuza. Așteptăm răspunsul telegrafic. Kolski."

Lucia mototoli hîrtia în mînă. Știrea căzuse asupra ei ca un trăsnet. Cîtă bucurie și cîtă mîndrie îi umpleau gîndurile. Iată că destinul însuși se răzbuna pe acești oameni răi în modul cel mai crud, iată că fatum-ul i-a pus în situația de a căuta ajutor și salvare la omul pe care l-au nedreptățit atît de cumplit.

— Ah, ticăloșii! De trei ori ticăloși! se gîndea. Îi spuneau în batjocură vraci. Răspîndeau infamii despre el. Susțineau că ar trebui să se lase de chirurgie. Iar acum cînd îi amenință moartea, se gudură ca niște cățel cerșindu-i ajutorul!

Profesorul intră în tindă. Instinctiv, Lucia îl prinse de mînă. Wilczur o privi mirat. În ochii ei străluceau triumful, obrajii îi erau puternic îmbujorați. Respira repede.

— Ce s-a întîmplat? o întrebă. Ești atît de tulburată...

— Da! Da. S-a întîmplat. S-a întîmplat ceva care dovedește că mai există totuși dreptate. Ascultați.

Întinse hîrtia mototolită și începu să citească telegrama cu vocea sugrumată. Wilczur asculta tot mai uimit. Cînd Lucia sfîrși, o vreme tăcură amîndoi. Profesorul privea în pămînt. Pe chipul lui se întipăriseră o mare tristețe. În cele din urmă ridică privirile și spuse încet:

— Dumnezeu mi-e martor. Nu pot... Cum să... Neoplasm cerebral... Și cu o mînă ca asta...

Întinse mîna stîngă, care se vede că sub influența știrii neașteptate tremura mai rău decît de obicei.

— Ce să fac eu cu mîna asta?... E imposibil.

— Dar nerușinarea, izbucni Lucia, nerușinarea acelor tîritoare ordinare! După tot ce v-au făcut mai îndrăznesc!... Oameni fără obraz!...

Wilczur nu răspunse nimic. Își încrucișă mîinile la spate pășind greoi dintr-un colț în altul.

— Am să-i scriu lui Kolski că mă mir cum a putut să-și asume această mijlocire. Și să mă roage și pe mine.

Wilczur se opri în fața ei.

— Nu-i poți reproșa așa ceva, domnișoară Lucia. Nu ai dreptul să uiți că el este în primul rînd medic. Și ca medic e obligat să nu omită nici o măsură, dar absolut nici o măsură care ar putea salva pacientul.

— Chiar și atunci cînd pacientul este un criminal? întrebă iritată.

Wilczur o privi cu gravitate în ochi.

— Chiar și atunci. Chiar și atunci, domnișoară.

Din nou se lăsă liniștea.

— Trimite-i o telegramă, spuse Wilczur. Scrie-i că nu pot. Că nu pot folosi o mînă... Telegrama trebuie trimisă dimineață devreme. Ei așteaptă răspunsul... Și acum noapte bună, Lucia. Îți doresc un somn liniștit.

Lucia îi strînse mîna între palmele sale.

Cînd s-a închis ușa în urma lui, a rămas multă vreme nemișcată. Cît de mult îl admira pe acest om. Doar știa foarte bine că trebuia să nutrească pentru Dobraniecki

dacă nu o dorință de răzbunare, dacă nu ură, în orice caz cea mai profundă repulsie, cel mai îndreptățit dispreț. L-au nedreptățit în modul cel mai josnic, apelînd la cele mai mîrșave mijloace de luptă. I-au întinat bunul renume, l-au jefuit de avere, l-au silit să-și părăsească funcția, să plece din Varșovia. Nu. Ea nu ar avea pentru ei nici un pic de milă. Nu ar reuși să uite nici pentru o clipă nedreptățile îndurate, așa cum știa că și Wilczur le ține minte. Și totuși cînd i-a refuzat, el a trebuit să-l invoce pe Dumnezeu ca martor al sincerității sale.

În această clipă Lucia trebui să-și înăbușe sentimentul de bucurie că acea nefericită întîmplare, care îi producea atîta durere, îl împiedica să-l salveze pe acel netrebnic.

Profesorul spunea că și un criminal trebuie salvat. Da. Da. Există însă crime care exclud mila.

Multă vreme Lucia nu a putut adormi, frămîntată de această întîmplare. Se gîndea la textul telegramei pe care avea să o trimită a doua zi. Voia să o redacteze în cuvinte usturătoare, aspre, dar după ce se mai gîndi ajunse la concluzia că nu ar fi loial față de Wilczur.

A doua zi dimineață se hotărî să ducă telegrama la Radoliszki. Cînd ieșea din dispensar întîlni un călăreț trimis din Kowalewo. Aducea o scrisoare de la tînărul boier. Lucia constată cu uimire că pe plic nu figura numele ei, ci al profesorului. Era intrigată. Ce putea să-i scrie Jurkowski lui Wilczur?... Îi înmînă scrisoarea fără să întrebe ce conține. Wilczur deschise plicul în tăcere, citi și văzînd-o pe Lucia așteptînd, socoti potrivit să-i explice:

— A, nu-i nimic, domnișoară. O nimica toată. Am discutat ieri despre o chestiune pe care domnul Jurkowski a considerat-o atît de importantă încît mi-a trimis niște informații suplimentare.

În realitate scrisoarea suna astfel:

„Stimate Domnule Profesor. Ieri am cam exagerat cu alcoolul și nu am fost pe deplin lucid. Mi se pare că mi-am permis să vă povestesc niște anecdote indecente. Îmi dau seama că nu am nici o justificare. Totuși, vă rog foarte mult să mă scuzați, îmi exprim profundul regret și vă rog, Domnule Profesor, să nu păstrați resentimente față de mine. Cu cel mai profund respect, Wincenty Jurkowski".

Capitolul XV

Cînd profesorul Dobraniecki a fost adus în spital, tot coridorul „B" de la etajul întîi a fost eliberat de pacienți, pentru a asigura bolnavului o liniște absolută. Medicul care intra la el, ca și restul personalului trebuia să încalțe papuci din pîslă și să vorbească în șoaptă.

În ultima cameră, în care a fost instalat Dobraniecki, perdelele acopereau ferestrele și înăuntru domnea semiîntunericul. Bolnavul nu suporta lumina și nici sunetele mai puternice. Și într-un caz și în altul avea dureri mari de cap, dureri care nu încetau nici la cele mai puternice doze de pantopon sau de morfină. Medicii vegheau zi și noapte la căpătîiul lui. În afară de ei, ore în șir stătea aici și soția profesorului.

De îndată ce se depărta, bolnavul începea să o cheme înapoi. Starea lui se înrăutățea brusc, pulsul slăbea, durerile creșteau în intensitate, pe obraji îi curgeau șiroaie de lacrimi, încît trebuiau mereu șterse. Și deodată pe chipul lui își făcea apariția o expresie de ușurare. Auzul lui neînchipuit de ascuțit îi recunoștea pașii din coridor, pe care, nu-i auzea încă nimeni. Cînd se așeza lîngă patul lui, Dobraniecki îi lua mîna, închidea ochii și ori tăcea ore în șir ori îi șoptea cuvinte duioase, spunîndu-i că o iubește, că e frumoasă, că pentru ea a trăit, că nu-i va fi deloc greu să se despartă de lume, dar că pe ea nu poate și nu vrea să o părăsească.

Uneori, și asta cel mai des se întîmpla noaptea, își pierdea cunoștința. Atunci avea convulsii, urmate de vărsături și de dureri cumplite, și începea să delireze.

Doamna Nina era disperată. Nici una dintre vechile ei cunoștințe nu o mai recunoștea. Nefardată, pieptănată neglijent, cu cearcăne mari sub ochi, umbla ca o dementă. Pe cît înainte arăta uimitor de tînără, pe atît de brusc îmbătrînise acum.

— Uitați-vă cum suferă, spuneau toți. Asta înseamnă dragoste.

Se înșelau. Doamna Nina suferea din alte motive. Cunoștea urmările implacabile ale morții soțului ei. De la preluarea conducerii spitalului, după retragerea lui Wilc-

zur, situaţia lor materială se îndreptase simţitor, dar nu reuşiseră să-şi plătească nici măcar o mică parte din datorii. Moartea soţului echivala pentru doamna Nina cu mizeria totală, după care trebuia să vină pierderea poziţiei în societate, a confortului, a garderobei, a însemnătăţii, a frumuseţii şi a succesului. Datorită unor cheltuieli nelimitate şi multor sacrificii îşi menţinea frumuseţea care o făcuse celebră în tinereţe. Acum, cînd se uita în oglindă, o cuprindea disperarea. Înţelegea bine că nu va mai putea începe o nouă viaţă. Că odată cu moartea lui Jerzy, cariera ei s-ar curma parcă tăiată de un cuţit. Putea să se bucure de succes la bărbaţi atîta vreme cît era îngrijită, elegantă şi frecventa înalta societate etalîndu-şi farmecele. Nici un bărbat nu se va uita la o femeie săracă, prost îmbrăcată şi chinuită.

Şi atunci cînd îi spunea soţului pe un ton pasional şi poruncitor: Trebuie să trăieşti!... Ai să trăieşti!... însemna de fapt: Eu vreau să trăiesc, iar moartea ta este şi moartea mea.

Au fost aduşi pe cheltuiala spitalului cei mai renumiţi specialişti din ţară şi din străinătate. Tot la cîteva zile, în jurul patului lui Dobraniecki aveau loc îndelungi consulturi.

Şi nimeni nu-i dădea speranţe. Nu-i putea da. Excrescenţa sub teastă creştea încet, dar continuu, apăsînd asupra creierului. Sfîrşitul era doar o chestiune de timp. Ultimul consult a opinat că din cauza ramificaţiilor neoplasmului, intervenţia chirurgicală este aproape imposibilă. Celebrul medic american Colleman, care şi-a întrerupt concediul pe Riviera grăbindu-se să ajungă la patul colegului bolnav i-a spus lui Dobraniecki, cînd acesta i-a cerut să-i spună adevărul curat.

— Nu m-aş angaja să fac această operaţie pentru că nu-i văd raţiunea.

Dobraniecki şopti:

— Eu sînt de mult de aceeaşi părere... O şansă la o sută.

— Una la o sută de mii, îl corectă Colleman.

Auzind această opinie, în aceeaşi după-amiază doamna Dobraniecka luă hotărîrea: dacă există o şansă la o sută de mii, operaţia trebuie încercată. Atîta l-a rugat pe Colleman pînă cînd acesta a căzut de acord.

— Sînt absolut convins că operația nu va reuși. Am grăbi doar cu o săptămînă sau cu zece zile moartea bolnavului. Dar dacă dumneavoastră doriți categoric acest lucru, pot să încerc. Mă îndoiesc însă că profesorul Dobraniecki va fi de acord. El cunoaște excelent situația și este un chirurg prea bun ca să nu înțeleagă că aici bisturiul nu mai are ce face.

Americanul nu se înșela.

Totul era pregătit. Sala de operații era gata cînd doamna Nina a început să-și roage soțul să accepte intervenția chirurgicală.

Dobraniecki a refuzat imediat și categoric.

N-au fost de ajutor nici insistențele, nici rugămințile ei. Dimpotrivă. În cele din urmă bolnavul s-a enervat și a întrebat-o cu amărăciune:

— Vrei să-mi iei și ultimele zile de viață?...

— Jerzy!

— Ai obosit să stai la căpătîiul meu și vrei să scapi de mine?

Firește, în felul acesta i-a închis gura. A tăcut. Ședea lîngă patul lui zdrobită și resemnată. Bolnavul a avut o noapte liniștită. Dimineața, cînd Nina a venit din nou, a întrebat-o:

— Profesorul Colleman a plecat?

Nina se învioră.

— Da, dar se oprește la Viena. Putem să-l chemăm printr-o telegramă.

— O, nu, nu.

Și după o pauză adăugă:

— Există un singur om pe lume care poate că ar reuși să mă salveze... El însă ar prefera mai degrabă să mă ucidă...

— La cine te gîndești, Jerzy? Nina deschise larg ochii.

— La Wilczur, șopti Dobraniecki.

Inima i se strînse. Spusese adevărul. De la Wilczur nu putea aștepta ajutor. Deși înțelegea foarte bine, deși era convinsă că nu există pe lume comori cu care i-ar putea cîștiga bunăvoința, se agață cu amîndouă mîinile de această speranță.

— Jerzy, ai fi de acord cu operația dacă ar face-o el?

— Da, răspunse după o clipă de ezitare. Dar vorbim în zadar.

Era agitată și plină de încordare.

— Poate că ar merita încercat? Poate că acceptă?

— Nu acceptă.

Nina se agățase însă de acest gînd. Nu putea scăpa de el și de îndată ce ieși din cameră îl întrebă pe primul infirmier întîlnit:

— Doctorul Kolski e în spital?

— E sus, în sala de operații.

— Cum se termină operația, te rog să-l chemi jos. Îl aștept în cabinetul lui.

Kolski ascultă proiectul Ninei cu cea mai mare uimire. Nici el nu credea că Wilczur va fi de acord să-l opereze pe Dobraniecki. Nu credea nici că va veni la Varșovia.

— Și totuși, scrieți-i, insistă ea. Trimiteți-i o telegramă. Eu nu pot. Mă înțelegeți. Nu e vorba de mîndria mea, dar știu că telegrama mea o aruncă fără s-o citească. Doar ține la dumneavoastră.

Kolski scutură din cap.

— Nici rugămintea mea nu ajută la nimic.

— Atunci scrieți-i doctoriței Kańska. El o iubește. Poate că va ceda rugăminților ei. Spuneați că are o inimă atît de bună. Aici e vorba de milă. De milă pentru un muribund. Nu mă puteți refuza!

După o îndelungată ezitare, Kolski acceptă, cu toate că știa că în felul acesta și-o va îndepărta pe Lucia. Au redactat împreună o telegramă lungă.

Acum așteptau răspunsul. Doamna Nina ieșea mereu din camera soțului ca să întrebe dacă doctorul Kolski nu a primit vreo știre. Telegrama a sosit pe la prînz. Kolski a deschis-o și a citit-o cu voce tare:

„Profesorul Wilczur suferă de pareză a mîinii stîngi. Din această cauză nu-și poate asuma operația. Lucia."

Nina căzu neputincioasă în fotoliu.

— Doamne, doamne!...

Deodată sări în picioare.

— Nu-i adevărat! Nu poate fi adevărat! Acesta e un subterfugiu. Nu cred.

Luă telegrama și scuturînd-o vorbea cu febrilitate:

— E clar, că e un subterfugiu. El nu are inimă, Doamne! Ce-i de făcut? Sfătuiți-mă cum să-l înduplec?!...

Cu siguranță e sănătos și se bucură că dușmanul lui e pe moarte. Chestiunea cu mina e o invenție ocazională.

Kolski scutură din cap.

— Nu cred. Domnișoara Lucia nu ar apela la asemenea soluții. Și nici profesorul nu ar avea motive. Puteau să scrie că nu are timp.

— Atunci ce este? Spuneți-mi, ce este?

Kolski ridică din umeri.

— Cred că acesta-i adevărul.

Doamna Nina începu să plîngă. Kolski îi privi părul răvășit, fața inroșită și pleoapele umflate de plins. Era respingătoare. Respingătoare și inconsecventă. Ani în șir și-a înșelat și și-a mințit soțul, iar acum este disperată de parcă ar fi fost cea mai fidelă soție. De parcă l-ar fi iubit mai mult decît orice pe lume. Poate că de aceea s-a înfiripat în Kolski un sentiment de compătimire. Personal era convins că viața lui Dobraniecki nu poate fi salvată. Împărtășea opinia lui Colleman că aici putea fi vorba de o șansă la o sută de mii. Și totuși... Și totuși a văzut atîția pacienți în situații similare. Bisturiul fermecat al profesorului Wilczur reușea să găsească printre cele o sută de mii de șanse pe cea fericită.

Mai citi o dată telegrama.

— Pareză a mîinii, se gîndi. Pareză, prin urmare nu e paralizie totală... Și apoi la această operație e neapărată nevoie să folosească ambele mîini?... Trepanația și așa o face asistentul. E un fleac. Importantă e extirparea neoplasmului. În acest caz ajunge o singură mînă. Sînt de-ajuns numai indicațiile lui.

Kolski știa din experiență că Wilczur poseda un instinct uimitor de a se orienta numaidecît în cîmpul de operație. Un instinct infailibil. O excrescență ramificată și nespus de complicată părea pentru el ceva demult cunoscut...

— Doamnă, se adresă Ninei, care încetă numaidecît să plîngă așteptînd parcă o speranță, cred că și în cazul unei pareze a mîinii, profesorul Wilczur ar putea face operația.

— Ar putea?... O, Doamne! Sigur ar putea?

— Sigur. Firește, mai greu. Dar nu imposibil.

— Dar se va lăsa convins?

Kolski ridică ușor din umeri.

— E chirurg și știe bine că ajutat de asistenți, mai cu seamă de asistenți care îl cunosc demult și au făcut cu el atîtea operații, poate realiza această intervenție.

— Dar cum să-l silim?

— De silit nici nu poate fi vorba. Nu rămîne decît să fie rugat.

— Atunci să trimitem cît mai repede altă telegramă.

Kolski scutură din cap.

— Mă îndoiesc că va da rezultate.

— Atunci ce-i de făcut? Ce-i de făcut?... Își strîngea convulsiv degetele.

Kolski spuse după o lungă meditație:

— Din cîte îl știu pe profesorul Wilczur și din cîte pot bănui, cel mai bine ați face... dacă v-ați duce personal la el. Dacă reușiți să-l impresionați, dacă reușiți să-i obțineți iertarea... poate că va accepta. Firește, nu avem nici o certitudine.

Doamna Nina sări în picioare.

— Dar mai e timp? Să ajung pînă acolo și să mă întorc cu el? Nu va fi prea tîrziu?

Kolski desfăcu brațele.

— Nimeni nu vă poate da asigurări.

— Da, da. Se mișca agitată. Nu putem pierde nici un minut. Nu iau nimic cu mine. Plec așa cum sînt. Mi-e totuna. Aflați cînd am primul tren.

— Cred că ați face mai bine să luați avionul. Mergeți cu avionul pînă la Vilnius iar la Vilnius, luați o mașină, pe care o puteți comanda din Varșovia, și de la aeroport mergeți direct la Radoliszki. Veți ajunge mult mai repede decît cu trenul. Dus-întors veți face mai puțin de o zi și jumătate. Exact, treizeci și opt de ore, inclusiv două ore de stat acolo.

— Cît sînteți de bun, se miră ea. Ați și controlat și calculat totul!

Kolski nu răspunse nimic. Făcuse calculul acesta de multe ori. De atîtea ori, de cîte ori se aștepta ca Lucia să-i permită să-i facă o scurtă vizită.

Doamna Nina nu mai era mirată că el cunoștea și ora decolării avionului și a sosirii la Vilnius, că știa cum să comande un automobil.

— Ce bine e că dumneavoastră știți totul! Singură nu m-aș fi descurcat. Sînt năucită.

Deodată îl prinse de mînă.

— Domnule Janek! Domnule Janek, veniți cu mine!

Kolski păli ușor.

— Asta e imposibil, răspunse. Nu pot pleca acum.

— De ce?

— Spitalul e plin. Colegii sînt sfîrșiți. Nu pot.

— Ah! ce mă privește pe mine spitalul! se revoltă doamna Nina. Vorbesc numaidecît cu Rancewicz și veți fi liber.

Kolski făcu o grimasă.

— Nu e vorba de doctorul Rancewicz și de permisiunea lui, ci de faptul că nu se cuvine să-mi oblig colegii la o muncă suplimentară fiindcă eu am chef să fac o plimbare pînă în ținuturile acelea.

Îl privi cu reproș.

— Dumneavoastră numiți plimbare o călătorie în scopul salvării șefului dumneavoastră?

Kolski lăsă capul și tăcu. În realitate nu voia să o însoțească pe Nina din cu totul alte motive. Știa cît o detesta Lucia. Credea că pe baza propriilor lui scrisori îl putea bănui de relații mai apropiate cu Dobraniecka. Dacă și-ar face apariția acolo împreună cu ea, i-ar întări convingerea că bănuielile sînt întemeiate. Mai mult, față de Lucia și față de Wilczur ar apărea ca aliat al lui Dobraniecki. Și nu voia acest lucru. Numai faptul că a semnat telegrama către Lucia a fost un mare sacrificiu din partea lui. S-a convins din telegrama Luciei. Din telegrama aceea seacă, la obiect, impersonală. Lui nu i-a adresat nici un cuvînt. Nici măcar salutări.

— Vă poate însoți și secretarul profesorului, spuse el.

Nina scutură din cap.

— Nu, nu. Dumneavoastră trebuie să mergeți. Nu e vorba numai de însoțire.

— Dar despre ce mai e vorba?

— Dumneavoastră sînteți în relații bune cu ei. Insistențele dumneavoastră vor fi mai eficiente decît ale mele.

— Nu sînt deloc convins.

— Dar nu trebuie omis nimic ce ar putea contribui la înduplecarea lui Wilczur ca să accepte. Trebuie să mergeți.

Nu-mi sînteţi, îndatorat cu nimic şi nu de aceea vă rog. Aici nu e vorba de mine, ci de soţul meu.

Ajunse la concluzia că nu se mai putea împotrivi.

— În acest caz, spuse, în jumătate de oră trebuie să fim la aeroport. De acolo timitem telegrama.

— Vă mulţumesc. Îi întinse mîna şi în ochii ei apărură iar lacrimi.

În mai puţin de o oră după această discuţie amîndoi erau în avionul care se desprinse uşor de pămînt. Era o zi tipică de toamnă. Deasupra aeroportului atîrnau nori negri. Cernea o ploaie măruntă şi deasă. Avionul descrise un cerc mare şi ridicîndu-se tot mai sus se cufundă în stratul gros de nori. Înăuntru era semiîntuneric. După cîteva minute însă interiorul se umplu deodată de lumină. Deasupra zăriră soarele pe cerul senin şi curat, iar dedesubt o mare încremenită de măguri şi movile albe şi pufoase, o mare nețărmurită, pe care singura pată întunecată era umbra lor, umbra avionului.

În vremea aceasta, la dispensar nimeni nu se aştepta la oaspeţi. Pacienţi erau puţini fiindcă de dimineaţă ploua atît de des încît nici Jemioł nu se încumetase să-şi facă drumul obişnuit pînă în orăşel. Blestema pe sub mustaţă şi umbla posomorît, dar nimeni nu încerca să-l înveselească, fiindcă Donka trebuia să aibă grijă de bolnavi, Lucia era ocupată cu gîndurile ei, iar Wilczur nu trăda nici el vreo intenţie de a discuta. Stătea în camera lui şi citea.

Imediat după cină, se culcă invocînd oboseala. Jemioł îi urmă exemplul. Lucia mai trecu o dată pe la bolnavi, făcu ordine în ambulatoriu şi se apucă de contabilitate. Ca de obicei închisese uşa din faţă. La vremea asta nimeni sau foarte rar se întîmpla să mai vină cineva la dispensar.

În curînd însă lăsă totul şi căzu pe gînduri. Nu-i putea ieşi din minte apatia lui Wilczur. Ce-i drept, astăzi nimeni nu se remarcase prin bună dispoziţie, dar profesorul rareori era atît de abătut. Numai la Varşovia îl mai văzuse într-o stare asemănătoare. Probabil că retrăise nişte amintiri dureroase. Era îndoielnic însă că ar fi fost împrospătate de telegrama de ieri. Intuiţia îi spunea Luciei că mai degrabă era vorba de balul din Kowalewo. Pentru ea, în pofida discuţiei neplăcute cu domnul Jurkowski, balul acesta va rămîne o amintire agreabilă.

Înțelegea însă că Wilczur îl apreciază cu totul altfel. În timp ce dansa simțea clar dezaprobarea lui. Nu era o blamare sau condamnare, ci un fel de nemulțumire. Poate că dansînd procedase greșit. Poate că nici nu trebuia să-l determine să accepte această vizită?...

Nu-și putea însă reproșa acest lucru. Atît de puține plăceri are aici. A renunțat la atîtea distracții, încît are dreptul să se aștepte de la el la puțină înțelegere, dacă o dată, o singură dată după atîtea luni, a vrut și ea să se distreze.

Gîndurile acestea o deprimau și o întristau. Se ridică. Hotărî să lase contabilitatea pentru a doua zi și începu să-și aranjeze hîrtiile în sertar.

Tocmai atunci în fereastră se proiectă un fascicol strident de lumină electrică. Dinspre moară se apropia un automobil.

— Ce poate fi? se miră Lucia.

Prin șopotul de ploaie străbătea clar huruitul motorului. Automobilul se opri în fața cerdacului și o clipă mai tîrziu se auzi o bătaie în ușă. Cum în tindă era întuneric, Lucia luă lampa din ambulatoriu și ținînd-o în mînă, deschise ușa.

În prima clipă nu o recunoscu pe Dobraniecka și întrebă:

— Ați adus vreun bolnav?

— Înseamnă că m-am schimbat foarte mult, se auzi răspunsul. Sînt Dobraniecka.

Lucia făcu un pas înapoi. Sîngele îi zvîcni în obraji. Înainte de a putea spune ceva îl zări în spatele doamnei Dobraniecka pe Kolski. Se stăpîni.

— Poftiți! Vă rog să intrați.

Așeză lampa pe masă și rămase alături, dreaptă, cu maxilarele încleștate. Apariția acestei femei aici însemna un adevărat cinism și trezise în Lucia un val de ură, tot atît de puternic ca și cel de mai înainte.

Doamna Nina se apropie de ea și îi întinse mîna.

— Nu dați mîna cu mine? întrebă umilă.

După o clipă de ezitare, Lucia îi întinse vîrfurile degetelor exprimînd atîta dispreț cît putea avea în ea. Aproape tot atît de indiferentă îi întinse mîna lui Kolski. De teamă,

ca discuția să nu-l trezească pe profesor, îi conduse în ambulatoriu și după ce închise ușa întrebă:

— Nu ați primit telegrama noastră?

— Am primit-o, dar..., începu Dobraniecka.

— Păcat de timpul pierdut. Nu pot decît să vă repet ce scria în telegramă.

— Dar profesorul Wilczur e aici? Cel mai tîrziu peste două ore trebuie să plecăm ca să prindem avionul.

Lucia ridică din umeri.

— Eu nu vă reținu. Cu atît mai mult cu cît nu-l puteți vedea pe profesorul Wilczur. E tîrziu. Profesorul doarme după o zi grea de muncă și nu-l pot trezi.

Dobraniecka tremura toată.

— Vă implor, domnișoară. Vă implor. E vorba de viața soțului meu.

Ochii Luciei se micșorară.

— Dar atunci cînd nu aveați nevoie de Wilczur, dumneavoastră și soțul dumneavoastră ați găsit măcar o fărîmă de sentiment uman? Cu ce drept și cu ce obraz veniți aici la omul pe care l-ați nedreptățit, pe care l-ați jefuit de tot ce avea și aproape că l-ați ucis din punct de vedere moral?! Da, voi ați făcut-o! Soțul dumneavoastră și dumneavoastră personal ați fost sursa tuturor ticăloșiilor în care l-ați terfelit pe profesor. Și acum cereți milă? Da, știu ce să cred despre voi. Știu și eu, știe și profesorul Wilczur. Dacă mă mir de ceva, mă mir că ați fost pedepsiți atît de tîrziu. Înseamnă că nu aveți simțul rușinii, ca după toate cele întîmplate să mai veniți aici, în casa profesorului. Trebuie să fii un animal cinic, nu om, ca să-l rogi să te salveze!

Doamna Dobraniecka își stringea tîmplele cu amîndouă mîinile și repeta în șoaptă:

— Doamne... Doamne...

Kolski, sprijinindu-se de spetează scaunului, stătea tăcut și palid, cu privirile ațintite în ochii scînteind de ură ai Luciei. Nu auzea ce spunea. Savura prezența ei, se delecta văzînd-o.

— Nu sînteți demnă de a trece pragul acestei case. Fiecare atingere a dumneavoastră e o profanare și o insultă. Ați venit în zadar fiindcă mă scîrbește și faptul că vă văd umilită. N-o să-l vedeți pe profesor!...

— Cît de cumplit vă răzbunaţi, şopti Dobraniecka.

— Soarta se răzbună. Soarta, nu eu.

— Atunci de ce nu-mi oferiţi posibilitatea să-l văd pe profesor? Nu cumva răzbunarea vă impune această intransigenţă?

— Nu răzbunarea, fiindcă ştiţi ce a spus profesorul ieri? A spus că nu ar refuza să-l ajute nici pe cel mai mare criminal.

— Atunci de ce ne refuză pe noi?

— Pentru că nu vă poate ajuta. N-am să-l trezesc pe profesor şi nici n-am să-i spun că aţi fost aici. Nu vreau să-i tulbur liniştea. Ah, voi, cu lăcomia şi cu invidia voastră, nici nu puteţi înţelege noblețea înălţimilor, bunătatea neţărmurită, spiritul de sacrificiu care umple sufletul acestui om nedreptăţit de voi. Vă recunosc prin faptul că aţi venit aici. Pentru că sînt convinsă că nu aţi dat crezare cuvintelor mele din telegramă. Aţi crezut că nu e decît o născocire. Nu?... E adevărat?... Aţi crezut că e o minciună. Că profesorul Wilczur a vrut să dea de înţeles că dacă ar putea nu v-ar refuza ajutorul cu toate nedreptăţile suferite. Vă înşelaţi, doamnă! În faţa dumneavoastră nu sînt obligată să dau nici o explicaţie, totuşi vă spun. Nu demult un ciine turbat l-a muşcat pe profesor de mînă şi de atunci, cu tot tratamentul făcut, mîna stîngă îi tremură necontenit. Acum înţelegeţi că profesorul într-adevăr nu-şi poate asuma răspunderea operaţiei?

Doamna Dobraniecka a vrut să spună ceva, dar Lucia o întrerupse cu o mişcare a mîinii.

— Nu. Nu spuneţi nimic. Nu mai spuneţi nimic. Mi-e teamă că o să aud vreo bănuială scabroasă. Pentru că din gura care a dat naştere la cele mai urite defăimări şi calomnii nu mă aştept să aud nimic altceva. Nu mai aveţi de ce rămîne aici. Plecaţi, doamnă. Plecaţi imediat şi lăsaţi-ne să vă uităm şi pe dumneavoastră şi pe soţul dumneavoastră!...

Pe neaşteptate, Dobraniecka se lăsă în genunchi în faţa Luciei.

— Milă... Aveţi milă... gemea şi izbucni în plîns.

Lucia era însă neînduplecată.

— Ridicaţi-vă. E penibil!

Şi adresîndu-se lui Kolski, aproape că-i porunci:

— Ridicaţi-o pe această doamnă.

Kolski o ajută pe Nina să se ridice şi o aşeză pe scaun. Dobraniecka nu se oprea din plîns şi cîteva minute în cameră nu se auzi decît plînsul ei. Plîngînd începu să vorbească:

— Mă judecaţi fără milă... Fără milă... Poate că merit... Suport toate umilinţele... Fiţi însă atît de mărinimoasă... Trebuie să-l văd pe profesor...

— De ce? întrebă scurt Lucia.

— Fiindcă domnul Kolski spune că pareza de care suferă profesorul nu este un impediment de neînvins. Că, ajutat de asistenţi, profesorul ar putea face operaţia cu o singură mînă...

Lucia ridică din umeri.

— Asta nu dovedeşte decît că domnul Kolski este un prost chirurg.

— Iertaţi-mă, domnişoară Lucia, interveni pentru întîia oară Kolski. Într-adevăr am spus aşa ceva, şi după cîte mă cunoaşteţi, ştiţi că nu vorbesc în vînt. Într-adevăr e posibil aşa ceva.

Lucia dădu negativ din cap.

— Nu vă pot da dreptate fiindcă ieri l-am auzit chiar pe profesor spunînd că nu s-ar încumeta la o asemenea operaţie.

— Nici eu nu m-aş încumeta, răspunse liniştit Kolski. Dar dacă aş fi singurul om care ar putea s-o facă, aş risca. Sînt convins că dacă refuzul nu a avut alte motive, profesorul Wilczur mi-ar da dreptate.

Lucia îl străfulgeră cu privirea. Era profund revoltată de apariţia lui. Înţelesese că s-a folosit de venirea doamnei Dobraniecka ca să se înfiinţeze aici, cu toate că nu avea acordul ei.

— Trebuie să-ţi explic şi dumitale, sublinie Lucia, că profesorul nu a avut nici un fel de „alte motive"?

În tindă scîrţîi o uşă şi se auzi tîrşîit de papuci. Toţi tăcură. Paşii se îndreptau spre ambulatoriu. Nici nu era de mirare. Fîşia de lumină arăta că de aici veneau vociferările.

Ușa se deschise și în prag apăru profesorul Wilczur în halat. Își roti privirile prin încăpere și orbit de lumină întrebă:

— Domnișoară Lucia, ce se întîmplă aici?

Înainte de a primi vreun răspuns, privirea lui se opri pe chipul lui Kolski, apoi o recunoscu pe Dobraniecka și instinctiv făcu un pas înapoi.

Dobraniecka întinse mîinile spre el.

— Domnule profesor! Ajutor! Am venit să vă implor ajutorul!

Multă vreme Wilczur nu putu scoate nici un cuvînt. Vederea acestei femei îl cutremurase profund. Într-o clipită în memoria lui reînvie amintirea acelor luni în care ea a dus împotriva lui cea mai crîncenă campanie, cînd asmuțea împotriva lui opinia publică și cînd făcea uz de cele mai josnice calomnii!

— Vă implor, domnule profesor, să-l ajutați. Numai dumneavoastră îl puteți salva. Milă... Aveți milă...

Wilczur își ridică privirile spre Lucia.

— Dumneata nu ai expediat telegrama?

— Am expediat-o.

— Am primit-o, începu Dobraniecka.

— De vreme ce ați primit-o, o întrerupse Wilczur, atunci știți că nu vă pot ajuta.

— Puteți, domnule profesor, puteți.

Wilczur se mișcă nerăbdător.

— Eu înțeleg că stați rău cu nervii. Dar liniștiți-vă și înțelegeți că vorbiți cu un medic. Cu un medic onest. Dacă v-am refuzat ajutorul, se vede că știu că nu sînt în stare să vi-l dau. Înțelegeți? Pentru mine nu are nici o importață cine îmi cere ajutorul. Dacă cineva, încercînd să mă ucidă, s-ar răni el însuși, l-aș salva ca pe oricare altul. Știu că pentru dumneavoastră e greu de crezut, căci concepțiile noastre etice sînt diametral opuse. Dar dacă nu credeți în cuvintele mele, credeți măcar propriilor ochi.

Wilczur întinse mîna stîngă, care tremura acum foarte clar.

— Vedeți, doamnă. Sînt un infirm. Dacă operația e atît de grea încît nu s-au angajat nici cei mai de seamă specialiști, cum îmi cereți mie acest lucru, în starea în care sînt? Nu am fost niciodată un făcător de minuni. Chirurg

fiind, mă puteam mîndri cu cunoştinţele mele de specialitate şi cu siguranţa mîinii, cu toate că unii mi-au contestat-o. Aş fi un descreierat dacă acum, conştient de acest cusur, m-aş lăsa convins.

Ţinu încă un timp mîna tremurîndă în faţa ochilor ei, apoi se întoarse încet, îndreptîndu-se spre uşă.

Dobraniecka îşi înfipse degetele în braţul lui Kolski, strigînd:

— Nu-l lăsaţi să plece, vorbiţi-i dumneavoastră.

— Domnule, profesor, i se adresă Kolski.

Wilczur se opri cu mîna pe clanţă şi privi în urmă.

— Ce mai voiai să-mi spui? Dumneata eşti chirurg şi poţi înţelege cel mai bine.

— Da, domnule profesor. Vă dau dreptate că nu vă puteţi angaja să faceţi o operaţie chiar mult mai uşoară... Dar... aici nu e vorba de o operaţie făcută de dumneavoastră personal. E vorba de prezenţa dumneavoastră, de un diagnostic exact, de pregătire, de indicaţii în timpul intervenţiei chirurgicale.

Pe buzele lui Wilczur apăru un zîmbet.

— Dumneata crezi că o operaţie *per procura** poate să reuşească?

Kolski nu se dădea bătut.

— Am auzit de cazuri în care un mecanic de vas a amputat unui marinar piciorul în largul mării, fără să aibă habar de anatomie, folosindu-se doar de indicaţiile transmise de un chirurg prin radio. Şi operaţia a reuşit...

Doamna Nina repeta întruna printre lacrimi:

— Vă implor, domnule profesor... Vă implor...

Wilczur rămase o vreme cu sprîncenele încruntate.

— Uneori asemenea lucruri pot reuşi, fiindcă sînt cazuri simple. Te întreb însă încă o dată: dumneata crezi că în acest caz poate fi utilizat acelaşi sistem?

Kolski scutură din cap.

— Nu, domnule profesor. Eu, în general, nu cred că această operaţie poate reuşi. După părerea mea starea bolnavului nu lasă nici o speranţă. Profesorul Colleman aprecia că există o şansă la o sută de mii. Dacă însă pacientul

* Prin împuternicire (Trad. din lb. lat.).

declară că în cazul în care il operați dumneavoastră este convins că această unică șansă poate fi găsită, cred că nu veți refuza. Cred că nu ar trebui să refuzați.

Wilczur îl privi în ochi parcă surprins.

— Și de ce crezi că nu ar trebui?

Kolski răspunse hotărît:

— Am fost elevul dumneavoastră, domnule profesor.

În încăpere se așternu tăcerea.

Fără îndoială, cuvintele lui Kolski făcuseră o impresie deosebită asupra lui Wilczur. Se apropie de fereastră privind picăturile de ploaie ce se prelingeau pe geamul negru. Într-o parte, în fața pridvorului se zărea lanterna roșie din spatele automobilului, care lumina slab numărul stropit cu noroi.

Fără să se întoarcă, Wilczur spuse:

— Domnișoară Lucia, ești atît de bună să-mi pregătești valiza?

— Numaidecît, răspunse Lucia în șoaptă.

Înainte de a închide ușa în urma sa, Lucia auzi izbucnirea unui plîns violent. Doamna Nina căzuse în genunchi în fața lui Wilczur.

— Mulțumesc. Vă mulțumesc — spunea, încercînd să-i apuce mîna.

— Liniștiți-vă, doamnă, spuse cu vocea frîntă.

— N-am să vă uit pînă la moarte...

Wilczur zîmbi trist și dădu din mînă.

— Vă rog să vă ridicați și să luați loc.

Și întorcîndu-se spre Kolski, îi arătă raftul din perete:

— Colega, găsești acolo picăturile de valeriană.

Kolski puse alături pălăria pe care o ținuse tot timpul în mînă. Se uită printre flacoane și găsindu-l pe cel potrivit, picură într-un pahar treizeci de picături, și fără să se grăbească adăugă apă din cana ce stătea pe măsuță, apoi oferi paharul doamnei Nina. În tot acest timp Wilczur îl privea cu atenție și parcă se gîndea la ceva. În cele din urmă îi puse mîna pe umăr și-i spuse:

— Într-adevăr, ai fost elevul meu. Și nu mi-e rușine.

Kolski se înroși.

— Vă rog să mă credeți, domnule profesor, că nu am meritat această apreciere atît de elogioasă.

Adîncit în gîndurile sale, Wilczur părea să nu-i fi auzit cuvintele. Gîndurile acestea trebuiau să fie deosebit de importante, fiindcă fruntea profesorului se acoperise cu șiruri verticale adînci. Deodată se uită drept în ochii lui Kolski cu o privire în care se zărea o hotărîre:

— M-ai convins. Și mă duc. Dar cu o condiție.

Kolski se neliniști ușor.

— Cred că doamna Dobraniecka primește orice condiție.

— Da, da, confirmă Nina. Primesc dinainte orice condiție.

Wilczur nu-i acordă nici o atenție și i se adresă lui Kolski:

— Condiția este pentru dumneata, nu pentru altcineva.

— Pentru mine? se miră Kolski.

— Da. Și subliniez că este o condiție *sine qua non*.

— Ascult, domnule profesor.

— Pe timpul șederii mele la Varșovia, dumneata, colega, rămîi aici. Înțelegi și dumneata că nu-mi pot abandona pacienții. Doctorița Kańska nu este chirurg, iar noi avem aici multe accidente în care e nevoie de ajutorul unui chirurg. Rămîi aici pînă mă întorc.

Kolski stătea alb ca varul. Propunerea neașteptată a lui Wilczur căzuse asupra lui ca o fericire atît de mare încît îi depășea imaginația. Să rămînă aici, să fie împreună cu Lucia, să o vadă în fiecare zi. Să lucreze împreună, cum au mai lucrat la Varșovia... Nici cele mai îndrăznețe visuri nu țintea atît de departe. Era gata să spună că e de acord cu condiția pusă de profesor, cînd se opri întrebîndu-se cum o să primească Lucia rămînerea lui aici? Dacă nu va socoti că e un subterfugiu, dacă nu-l va considera un intrus... Mai ales după cele auzite din gura ei în discuția cu Dobraniecka. Din cuvintele ei putea deduce că-l socotește printre dușmanii profesorului, pe care Lucia implicit îi socotea dușmanii săi. Bucuria de a fi alături de ea putea deveni o tortură pentru amîndoi.

— Nu știu, începu pe un ton ezitant, nu știu dacă pot să-mi permit, domnule profesor.

— De ce?

— Am foarte mult de lucru la Varșovia. Spitalul e plin... Apoi mai sînt și pacienții particulari.

— Sînt convins că i-ai lăsat în grija cuiva!

— Da... Dar la spital... Doctorul Rancewicz m-a învoit numai pentru două zile.

Wilczur îl privi cu atenție.

— Colega, consider că în această situație nu e un argument care poate fi luat în seamă.

— Fără îndoială, se bîlbîi Kolski. Totuși...

— Nu vreau să te silesc. Nu credeam că timpul petrecut aici ar fi pentru dumneata atît de dezagreabil. Doctorița Kańska mi-a spus că adeseori ți-ai exprimat intenția de a ne vizita. În orice caz nu pot reveni asupra condiției puse. Te rog să te gîndești.

— Nu avem despre ce discuta. Doamna Dobraniecka se ridică de pe scaun. Firește, doctorul Kolski rămîne aici. Cu Rancewicz discut eu. Ar fi de-a dreptul incredibil dacă Rancewicz ar avea ceva de spus în această chestiune. Nu înțeleg de ce vă opuneți. Mai ales că știu cîtă simpatie...

— Sînt de acord, o întrerupse repede Kolski. Rămîn pînă vă întoarceți.

— Atunci totul e în ordine, spuse Wilczur zîmbind. Nu-i chiar atît neconfortabil aici. Vei locui în camera mea. Și te rog să te folosești de tot ce ai nevoie. Sînt convins că nu ți-ai luat prea multe lucruri cu dumneata.

Kolski scutură din cap.

— Nu mi-am luat nimic.

— Atunci dă-mi telefonul dumitale din Varșovia și îndată ce sosesc telefonez să-ți trimită toate cele necesare.

— Rezolv eu asta, interveni Dobraniecka.

— Nu-ți strică să faci cunoștință cu condițiile și cu oamenii de aici. O scurtă vacanță, deși timpul nu-i atît de favorabil.

După o clipă de meditație, Kolski spuse:

— Domnule profesor, aș vrea să vă rog un singur lucru.

— Ascult.

— Aș vrea să vă rog, ca... să-i comunicați dumneavoastră domnișoarei Lucia că inițiativa rămînerii mele aici a pornit de la dumneavoastră, și că aceasta a fost condiția deplasării dumneavoastră la Varșovia.

Wilczur răspunse ușor mirat:

— Sigur că da. Pot să-i spun.

Doamna Dobraniecka se uita nerăbdătoare la ceas,

— Mi-e tare teamă să nu întîrziem la aeroport. Drumurile sînt pline de noroi și pentru orice eventualitate aș prefera să plecăm cît mai repede. Fireşte, dacă dumneavoastră puteți.

Wilczur confirmă cu o mișcare a capului.

— Mă îmbrac numaidecît. În zece minute sînt gata de plecare.

Trecu în camera sa, în care Lucia tocmai termina de împachetat. O ajută să închidă valiza.

— Ești foarte nemulțumită de mine, domnișoară Lucia? întrebă. Gîndește-te cum ai proceda dumneata într-o situație similară.

— Nu știu, ridică din umeri. Nu știu cum aș proceda în locul dumneavoastră. Dar dacă eu ar trebui să-l salvez pe omul acesta, nu aș mișca nici un deget. Un monstru ca el nu merită să trăiască. Cu cît scapă mai repede lumea de el, cu atît mai bine.

Wilczur zîmbi.

— Ești curajoasă.

— Curajoasă? se miră Lucia.

— Îți arogi dreptul divin de a judeca oamenii. Dar dacă tot o faci, trebuie să-ți arogi și un alt drept: iertarea. Ei, dar nu putem discuta acum, pentru că nu avem timp. Trebuie să mă îmbrac.

— Sper că nu rămîneți prea mult la Varșovia îl întrebă din ușă.

— Ah, nu. Nici o oră mai mult decît e necesar. Aha. Ca să nu te plictisești, și ca să ai un ajutor, doctorul Kolski rămîne aici. Eu l-am rugat. Ba chiar i-am cerut să rămînă pînă la întoarcerea mea. S-a împotrivit cît a putut, dar a trebuit să cedeze fiindcă aceasta a fost condiția plecării mele la Varșovia.

Lucia îl privea cu ochii larg deschiși.

— S-a împotrivit?... Dacă s-a împotrivit nu înțeleg de ce l-ați silit. Mă descurc foarte bine și singură. Mai cu seamă că doctorul Pawlicki trece pe aici aproape în fiecare zi.

— Ei, nu întotdeauna, nu întotdeauna, o corectă blînd Wilczur.

— Și apoi nu înțeleg...

Wilczur o întrerupse:

— Vorbim despre asta altădată. Acum trebuie să mă îmbrac.

După ce Lucia ieşi, Wilczur se îmbrăcă repede şi după cinci minute ieşi în tindă în palton şi cu valiza în mînă. În cîteva cuvinte îi dădu Luciei instrucţiunile privind treburile dispensarului, apoi îi sărută afectuos mîna şi ieşi în pridvor, unde îl aştepta doamna Dobraniecka. Drumul pînă la automobil l-au făcut printr-o ploaie deasă. Era o maşină mare, grea, un model cam învechit, dar confortabil şi cu suspensie bună. Cu tot noroiul de pe drum, automobilul mergea uniform. Şoferul, experimentat, ocolea cu abilitate băltoacele şi hîrtoapele mai mari.

—Doamna Dobraniecka încerca să intre în vorbă cu Wilczur, dar el nu-i răspundea decît monosilabic. Văzînd că nu renunţă, Wilczur îi spuse în cele din urmă:

— Doamnă, sînt obosit. Aş vrea să aţipesc un pic.

Înţelese şi tăcu.

Deocamdată nu putea fi vorba de aţipit, dar după o oră automobilul intră pe şosea şi profesorul Wilczur, adîncit în pernele fotoliului, închise ochii şi adormi. Au ajuns la aeroport cu o oră şi ceva mai devreme. Wilczur îşi consacră timpul liber redactării unei scrisori adresate Luciei pentru a-i aminti cîteva lucruri de care nu-şi adusese aminte la plecare.

Două ore mai tîrziu erau pe aeroportul din Okecie iar de acolo au plecat direct la spital. Cînd automobilul s-a oprit în faţa scărilor, Wilczur nu putu cobori imediat. Deodată îl lăsaseră puterile. Revederea clădirii în care şi-a petrecut atîţia ani, a instituţiei pe care el o înfiinţase îi provocase o strîngere de inimă. Intră cu capul aplecat şi din hol se îndreptă instinctiv spre fostul său cabinet. Doamna Dobraniecka, mergînd înainte, reuşise să înştiinţeze pe cineva de venirea lui. Într-un minut se ştia la toate etajele. Ştiau toţi, dar nimănui nu-i venea să creadă. În întîmpinarea lui Wilczur alergară Rancewicz, doctorul Michalowski, Kotkowski şi alţi medici. Se adunau în jurul lui, îi strîngeau mîinile şi tot nu le venea să-şi creadă ochilor.

Era ceva incredibil de tragic faptul că acest om s-a hotărît să facă un gest atît de mărinimos, un efort suprauman.

Ieri, cînd se aflase că doamna Dobraniecka şi Kolski au plecat la Radoliszki ca să-l roage pe Wilczur să vină, toţi ridicau din umeri. Nimeni, nici o clipă, nu-şi închipuia că Wilczur s-ar lăsa înduplecat. Numai Rancewicz, care îl cunoştea mai demult şi cel mai bine, spusese:

— Oamenii se schimbă. Poate că s-a schimbat şi el. Dar dacă nu s-a schimbat, nu trebuie să ne pierdem speranţa.

Apoi a adăugat:

— Altă chestiune dacă venirea lui mai poate fi de folos. Dobraniecki poate să nu mai trăiască pînă dimineaţă, iar operaţia... Aş compara această operaţie cu o loterie în care nu există nici un număr cîştigător.

Într-adevăr, în ultimele douăzeci şi patru de ore starea lui Dobraniecki se înrăutăţise evident. Bolnavul îşi pierdea mereu cunoştinţa iar cînd şi-o recăpăta pentru scurt timp, horcăia de durere, fiindcă nu mai putea vorbi deloc. S-au petrecut modificări radicale şi în manifestările bolii. Apăruseră tulburări ale auzului şi ale vederii. Acum se plîngea că e întuneric şi cu toate că a sporit iluminaţia nu recunoştea chipurile persoanelor din imediata lui apropiere. Uneori îşi pierdea complet auzul şi cerea să i se vorbească mai tare.

Înainte de a-l vizita pe bolnav, profesorul Wilczur a avut o lungă discuţie cu Rancewicz şi cu ceilalţi medici care l-au îngrijit pe Dobraniecki. Lui Wilczur i s-a prezentat o amplă şi minuţios elaborată descriere a bolii, precum şi toate investigaţiile şi analizele făcute. Trebuia să recunoască cinstit că nimic nu fusese neglijat. Au fost înregistrate toate simptomele, fără să fie omise nici cele aparent lipsite de importanţă, nici cele pe care medicul nu şi le putea explica. Slujindu-se de un material atît de bogat, Wilczur putu să-şi facă o părere cu privire la starea bolnavului şi la tipul maladiei. Puse alături, diagnosticele şi dezbaterile din consult păreau să indice opinia corectă că în regiunea creierului mic (după Colleman între creierul mic şi scoarţa cerebrală) s-a dezvoltat o tumoră ca urmare a degenerării substanţei reticulare sau a meningelui.

Rancewicz înclina şi el spre această ipoteză, adăugînd că însuşi Dobraniecki îşi exprimase părerea că locul de

origine al neoplasmului îl plasează în zona epifizei şi aceasta fiindcă primele simptome ale bolii vizau metabolismul. La început el însuşi, ca şi alţi medici care l-au examinat, puneau totul pe seama proastei funcţionări a ficatului.

— Da, confirmă Wilczur. Mi se pare că Dobraniecki avea dreptate. Tulburările în funcţionarea ficatului sînt manifestări secundare ale insuficienţei secreţiei epifizei. Dacă neoplasmul s-a format într-adevăr acolo, extirparea lui va fi deosebit de dificilă. Se poate spune că şi *corpora quadrigemina* sînt supuse presiunii. Tulburările de auz şi de vedere indică foarte clar acest lucru. Este atacat şi cerebelul. De aici ar rezulta că ramificaţiile neoplasmului merg în diferite direcţii şi sînt complicate.

Wilczur rămase pe gînduri, dar Rancewicz întrebă:

— În această situaţie operaţia mai poate avea vreun sens?

— Nu ştiu. Să văd, răspunse Wilczur. Acum vreau să-l examinez.

Dobraniecki era conştient, dar nu-l recunoscu pe Wilczur, care observă imediat la bolnav o manifestare importantă şi neînregistrată în istoricul maladiei: pupilele mărite. Acest fapt susţinea ipoteza că scăzuse şi secreţia hipofizei, fiindcă pupilele mărite puteau fi numai urmarea secreţiei excesive a glandelor suprarenale, secreţie reglată tocmai de hormonii hipofizari. Aceasta indica la rîndul său faptul că dimensiunile neoplasmului trebuiau să fie într-adevăr impresionante, de vreme ce ajungea să apese asupra hipofizei ceea ce însemna că apeductul lui Silvius este ştrangulat iar legătura între ventriculele trei şi patru întreruptă.

Restul examinării nu a mai adus nimic nou în opinia lui Wilczur. Cum activitatea inimii era destul de intensă şi tensiunea nu scădea sub 10, Wilczur a hotărît că operaţia poate fi făcută.

Ştirea se răspîndi numaidecît în toată clădirea. Avînd în vedere faptul că din cauza mîinii sale stîngi, Wilczur nu putea opera personal, intervenţia urma să o realizeze doctorul Rancewicz asistat de un specialist în chirurgia craniană, doctorul Henneberg din Poznań, care era de o săptămînă la Varşovia.

Operația a fost stabilită pentru ora zece seara. Între timp, Wilczur cu Rancewicz și Henneberg s-au închis în cabinetul de anatomie. Aici, pe un model, Wilczur începu să le explice amănunțit concepția lui asupra poziției și ramificațiilor neoplasmului.

Firește, pînă la deschiderea cutiei craniene, totul se baza numai pe ipotezele lui, dar cei doi se străduiau să nu piardă nici un cuvînt din cele spuse, fiindcă amîndoi erau convinși că ipotezele lui Wilczur sînt rezultatul uimitoarei sale intuiții, o intuiție vecină cu genialitatea.

— După părerea mea, așa se prezintă situația, își încheie Wilczur explicațiile. Recunosc că operația este nespus de dificilă și sînt puține speranțe că va reuși, avînd în vedere faptul că un număr de incizii, mai exact opt sau nouă, trebuiesc executate orbește, pe nevăzute, bazîndu-vă numai pe simțul tactil.

— Frumoasă încurajare, domnule profesor, spuse Rancewicz făcînd o grimasă.

Henneberg se ridică și îndepărtă scaunul.

— Eu votez pentru renunțarea la operație.

— Sînt împotrivă. Wilczur scutură din cap.

— Așa ceva depășește posibilitățile omenești.

— Atunci, spuse sobru Wilczur, trebuie să găsim în noi posibilități supraomenești. După mine, în cazul renunțării la operație pacientul nu va trăi pînă mîine seară. Prin urmare nu există nici un risc. Nu aș fi nici eu pentru operație dacă nu ar exista posibilitatea ca extragerea norocoasă a tumorii să-i salveze cu siguranță viața. Nu numai să-i salveze viața, dar să-i redea și sănătatea. Domnilor, e vorba de extirparea mecanică a unei tumori, ori tocmai aceasta este datoria chirurgiei. Recunosc că în acest caz misiunea este grea. Poate cea mai dificilă din cîte am întîlnit în viața mea. Totuși, socotesc de datoria mea să vă spun că nu aș găsi nici o justificare chirurgului care ar renunța la ea. Mai cu seamă atunci cînd renunțarea echivalează cu moartea sigură a bolnavului.

— Domnul profesor are dreptate, recunoscu Rancewicz, ridicîndu-se și el și privind la ceas. De ce să ascund, încep această operație convins de nereușită, dar trebuie s-o facem.

Îl bătu pe umăr pe Henneberg.

— Hai, colega. Curaj. Nu uita că sîntem în situaţia fericită de a-l avea în rezervă pe profesorul Wilczur. Dacă în timpul intervenţiei vom constata că ceva e altfel decît ne-am închipuit noi, vom primi numaidecît sfatul necesar.

La ora zece fix. Dobraniecki a fost adus în sala de operaţii şi adormit. Începutul operaţiei, adică deschiderea cutiei craniene, l-a făcut docentul Biernacki, ajutat de doctorul Żuk. Cînd trepanaţia se apropia de sfîrşit, în sală a intrat profesorul Wilczur împreună cu Henneberg şi Rancewicz. În jurul lor s-au adunat aproape toţi medicii prezenţi în spital. Profesorul Wilczur s-a apropiat de masă şi s-a aplecat asupra craniului deschis.

Totul părea să confirme corectitudinea diagnozei. În locul oaselor occipitale, creierul prezenta trei convexităţi: două fragmente ale scoarţei cerebrale acoperite de păienjenişul roz şi violet al vaselor sanguine, iar de sub ele ieşea cerebelul cenuşiu şi spongios cu dungi ce duceau clar în interior, spre bulbul rahidian. Convexitatea meningelui indica faptul că un corp neprevăzut de natură în sistemul cerebral împinge lichidul cefalorahidian. Profesorul se îndreptă, îşi potrivi masca şi făcu un semn cu capul spre Rancewicz şi Henneberg, apoi se retrase şi se opri lîngă doctorul Żuk, care ţinea mîna pe pulsul pacientului. De aci putea vedea exact cîmpul operator şi putea urmări mişcările mîinilor lui Rancewicz şi Henneberg.

Se auzi primul zăngănit al instrumentelor nichelate pe tava de sticlă. Operaţia începuse.

În mijlocul unei linişti mormîntale, degetele lui Rancewicz, lungi şi subţiri, se mişcau cu precizie, făcînd nichelul instrumentelor să scînteieze în lumina puternică a reflectoarelor. Asupra acestor degete era concentrată atenţia tuturor celor prezenţi. Minutele treceau.

În sfîrşit, în spaţiul dintre cele trei convexităţi apăru capătul violet şi pe alocuri galben al tumorii.

Acum mîinile lui Henneberg, acoperite cu mănuşi de cauciuc ţineau marginile inciziei, lărgind-o treptat, pe măsură ce înainta lanţeta lui Rancewicz. Pînă acum ipotezele profesorului Wilczur se confirmau cu exactitate. Într-adevăr, neoplasmul apăsa asupra cerebelului, dar apăsa printr-o ramificaţie care se îngroşa pe măsură ce

pătrundea în adîncime. Devenise cert că principalul focar al neoplasmului se găsea în spațiul dintre scizura interemisferică, cerebel, epifiză și cele patru perniță cenușii *corpora quadrigemina*. Nu se putea ști încă dacă ramificațiile nu se întind sub emisfera stîngă și cea dreaptă.

Din cînd în cînd, ochii lui Rancewicz se ridicau și întîlneau privirea lui Wilczur. Atunci se auzea vocea înăbușită a profesorului:

— Bine.

Și operația mergea mai departe. Aici nu-și puteau permite nici o grabă, iar fiecare mișcare necesita o atenție incredibilă. În minutul al treizeci și doilea, trupul nemișcat al pacientului tresări brusc. O mișcare neatentă a lui Rancewicz produsese o reacție reflexă a musculaturii. O clipă în ochii tuturor pîlpîi neliniștea, iar Rancewicz, enervat, întrerupse operația. Nu se produsese nici o leziune a creierului și de fapt acest accident minor nu avea nici o însemnătate. Influențase însă în mod fatal siguranța și precizia chirurgului.

Era vizibil pentru toți. Mișcările lanțetei care separa tumora erau tot mai puțin sigure, tot mai încete. Pe sprîncenele și pe pleoapele lui Rancewicz apăruseră mici broboane de sudoare. Tot mai des ezita, tot mai des se oprea.

Și se apropia faza cea mai dificilă a operației. Vizibilitatea cîmpului operator devenea tot mai redus. Toți înțeleseseră că operația nu poate avea decît un deznodămînt fatal.

Doctorul Henneberg îi aruncă lui Wilczur o privire îngrozită. Pe suprafața cenușie și vărgată a cerebelului se lăfăia excrescența neoplasmului, ce semăna cu limba unei reptile. A unei reptile ascunse undeva înăuntru. Trebuia ajuns la ea aproape orbește.

Pe neașteptate, Rancewicz se îndreptă și desfăcîndu-și brațele, spuse:

— Nu pot. Nu reușesc...

— Totul decurge perfect, interveni liniștitor Wilczur. Acum desprinde-i partea superioară de emisfera dreaptă și vei avea acces la scizura interemisferică.

Se vede că tonalitatea vocii lui i-a redat echilibrul nervos lui Rancewicz, care luă din nou lanţeta în mînă. Două minute mai tirziu însă o nouă tresărire a pacientului, ca urmare a unei mişcări neatente a lui Rancewicz îi spulberă şi bruma de siguranţă pe care o mai avea. Se retrase şi scutură tăcut din cap. Era limpede că nu poate duce operaţia pînă la sfîrşit.

— Nu are nici un rost, spuse unul dintre medici.

— Da, confirmă cu o mişcare a capului Henneberg. Craniul trebuie închis.

— Ţine! se auzi vocea aspră şi poruncitoare a lui Wilczur.

Şi înainte ca cei de faţă să-şi dea seama de intenţiile lui, Wilczur trecu în locul lui Rancewicz, luă lanţeta şi se aplecă asupra craniului deschis. Toţi erau uluiţi. Cu puţin timp în urmă văzuseră cum îi tremura profesorului mîna. Acum prinse cu siguranţă capătul neoplasmului în timp ce cu cealaltă, apucase lanţeta între degetele acelea mari şi aparent neîndemînatice, executînd mişcări rapide şi exacte.

Se vede că sub influenţa unei mari solicitări a voinţei, tremurul mîinii încetase.

Aproape toţi cei care asistau la operaţie îl cunoşteau pe Wilczur de multă vreme şi nu o dată îl văzuseră la lucru. Acum îl recunoşteau, era aşa cum fusese mai înainte. Mîinile lui mari păreau că acoperă tot cîmpul operator, păreau că se bălăcesc în masa aceea albă şi cenuşie, o îndeasă şi o frămîntă. Era incredibil cum putea să atingă creierul cu atita uşurinţă şi grijă încît aproape că nici nu se simţea.

Minutele se scurgeau unul după altul, fiecare lung cît un veac. Privirile celor din jur treceau de la mîinile lui Wilczur la ochii lui pe jumătate închişi şi la sprîncenele lui încruntate de încordare.

Undeva se auziră unsprezece bătăi ale ceasului. O chiuretă mică de metal pătrunse adînc, cercetînd terenul cu mişcări abia vizibile. A durat foarte mult. În cele din urmă căzu zăngănind pe tava de sticlă şi locul ei îl luă un bisturiu mic şi îngust, cu lamă scurtă.

Cei prezenţi îşi opriră respiraţia. Pe neaşteptate între circumvoluţiile albe se iviră cîteva picături de lichid

transparent, uşor tulbure. Văzînd aşa ceva, Henneberg era convins că Wilczur va întrerupe operaţia. Era evident că undeva se produsese o leziune a meningelui.

Profesorul însă nu a întrerupt-o.

— Să nu fi văzut? Să nu fi observat? se întrebară în acelaşi timp Henneberg şi Rancewicz care stăteau în spatele lui.

Dogoarea reflectoarelor devenea insuportabilă.

Deodată Wilczur introduse două degete între emisfere şi încet scoase din interior ceva ce semăna cu o stea de mare de culoare vineţie, cu margini gălbui.

Docentul Biernacki îi oferi imediat lupa şi Wilczur cercetă atent, milimetru cu milimetru, neoplasmul extirpat. În unele locuri prezenta cîteva leziuni, dar putea fi sigur că fusese scos în întregime, că înăuntru nu rămăsese nimic.

— Puteţi închide, spuse Wilczur cu vocea răguşită.

O soră se apropie de el ţinînd un borcan cu formalină. Profesorul întinse mîna ca să arunce în el neoplasmul, dar nu nimeri şi bucata de carne vineţie căzu pe duşumea. Mîna îi tremura din nou.

Biernacki şi Żuk se apucară de lucru. Wilczur se îndreptă tăcut spre garderobă şi aici se lăsă greoi pe scaun. Era nespus de obosit şi de epuizat nervos. Operaţia durase o oră şi cincizeci şi opt de minute. În garderobă intrară Henneberg, în urma lui Rancewicz şi alţii. Nu schimbau nici un cuvînt. Îşi scoteau în tăcere halatele, mănuşile şi măştile. Henneberg îl ajută pe Wilczur să se îmbrace.

Abia după ce se mai odihni puţin, Wilczur coborî în fostul lui cabinet. În scurt timp s-au adunat aici toţi. Abia acum Biernacki îl întrebă:

— După părerea dumneavoastră, domnule profesor, va trăi?

— Nu ştiu, răspunse Wilczur.

— Doar operaţia a reuşit.

— Teoretic, da. Nu pot fi sigur însă că nu s-au produs leziuni ale creierului, în interior. Asta în primul rînd. În al doilea rînd nu ştiu dacă operaţia nu a fost tardivă. Vom şti numai după ce va înceta efectul narcozei.

I se adresă lui Rancewicz:

— Cred că ai dat dispoziții să i se administreze injecții de întărire?

— Se-nțelege, domnule profesor.

Wilczur se ridică.

— Ei, deocamdată aici nu mai am nimic de făcut, spuse. Sînt flămînd. La revedere, domnilor.

Atît Biernacki, cît și Rancewicz, începură să-l roage să accepte ospitalitatea lor, dar Wilczur refuză categoric.

— Mulțumesc foarte mult, dar am alte planuri.

Nu avea nici un plan. Pur și simplu voia să rămînă singur. Intră într-un mic restaurant, mîncă acolo și se duse la cel mai apropiat și mai ieftin hotel, la care își trimisese dinainte valiza. Înainte de a se duce la culcare, află de la portar că trenul de Vilnius pleacă a doua zi la ora zece dimineața. Cel mai comod, pentru că e accelerat. Wilczur însă nu se grăbea nicăieri, și de aceea se hotărî să plece cu personalul de la douăsprezece la amiază.

Nu avea intenția să rămînă mai mult la Varșovia. Nici intenția și nici chef. Trebuia însă să-l viziteze a doua zi pe Dobraniecki și să constate starea lui. Știa bine că dacă Dobraniecki nu va muri în noaptea aceasta, atunci nu va mai exista nici o teamă.

A doua zi, după obiceiul de la țară, s-a sculat foarte devreme, a luat micul dejun pe care i l-a adus o cameristă somnoroasă, și a plecat la spital. Medicul de serviciu îl întîmpină cu o veste îmbucurătoare.

— Domnule profesor, Dobraniecki trăiește. Sincer să fiu nu știu cum să vă felicit. Lucrez aici de cincisprezece ani, dar la o asemenea operație n-am mai asistat. Dumneavoastră, domnule profesor, sînteți un făcător de minuni.

— Lasă, colega. O experiență îndelungată și ceva aptitudini înnăscute. Nici una nici alta nu sînt meritul meu. Mai bine spune-mi care-i starea bolnavului.

Medicul îi făcu o relatare amănunțită, încheind cu știrea că acum Dobraniecki doarme. În timpul acestei discuții sosi și Rancewicz, și amîndoi, împreună cu Wilczur, au pornit spre etajul întîi.

Dobraniecki într-adevăr dormea. La căpătîiul lui stătea o soră medicală. Dobraniecki respira liniștit, ritmic.

Fața lui slăbită în timpul bolii indica o totală epuizare a organismului. Cînd Wilczur îi atinse pulsul cu degetele, bolnavul ridică pleoapele. Era conștient. Îl recunoscu numaidecît pe Wilczur. Pe obrajii lui verzui apăru o roșeață abia simțită.

— Și totuși ați venit, spuse cu o voce abia auzită. Îmi dau seama cîtă bunătate aveți... Sînt atît de bolnav, mi-e greu să-mi adun gîndurile. Mi se pare că nu mai am nici o salvare... Numai în dumneavoastră cred... Hotăriți dumneavoastră dacă operația e posibilă și dacă merită făcută.

Rancewicz zîmbi.

— Operația s-a făcut.

Pleoapele lui Dobraniecki filfîiră.

— Cum așa?... S-a făcut?...

— Da. Domnul profesor Wilczur v-a operat ieri seară și, slavă Domnului, operația a reușit.

Bolnavul închise ochii, iar Rancewicz adăugă:

— Veți trăi.

De sub pleoapele închise, lui Dobraniecki începură să-i curgă lacrimi. Trecu o bucată de vreme pînă cînd deschise ochii și privi spre Wilczur de parcă ar fi așteptat confirmarea lui.

— Vei trăi, confirmă cu o mișcare a capului. Autodiagnosticul dumitale a fost corect. Neoplasmul a apărut într-adevăr în zona epifizei, dar ramificațiile lui se întindeau asupra cerebelului și sub ambele emisfere. Am reușit să extirpăm totul. După toate probabilitățile, peste trei săptămîni vei fi complet sănătos.

După o clipă de tăcere, Dobraniecki spuse:

— N-am știut... N-am știut că omul poate fi capabil de atîta mărinimie.

Buzele lui Wilczur se mișcară. În ochii lui se ivi o licărire, dar se stinse imediat și Wilczur nu răspunse nimic.

— Nu știu cum să-mi exprim recunoștința pe care o simt, spuse după o pauză Dobraniecki. Nici... Nici de la dumneavoastră nu m-am așteptat la așa ceva.

Wilczur își drese glasul.

— Ei, e timpul să plec. Îți urez o convalescență ușoară și rămas bun.

Înclină capul, se întoarse și ieși din cameră. La intersecția coridoarelor, îl aștepta doamna Nina. Se aruncă asupra lui bolborosindu-și mulțumirile. Îl prinse de mînă și stringîndu-i-o cu putere cînd plîngea, cînd rîdea și-i povestea haotic desfășurarea operației de parcă din conștiința ei dispăruse faptul că el putea ști cel mai bine ce s-a întîmplat. În cele din urmă se mai liniști și îl întrebă:

— E adevărat, domnule profesor, că Jerzy va trăi?

— E adevărat. Nu-l mai amenință nimic.

— Ah, domnule profesor... Cînd m-au anunțat astănoapte, am crezut că înnebunesc de fericire. Și abia atunci am înțeles ce suflet mare aveți. Dumneavoastră sînteți un înger.

Wilczur scutură capul.

— Nu. Dar sînt om.

Intenționat, coborî pe scara laterală, ca să evite alte despărțiri, și ieși neobservat din spital. Trecu pe la hotel, plăti și porni pe jos, spre gară. Aici, în sala de așteptare, se așeză pe o bancă. Alături era un chioșc cu ziare. Fără să vrea, privirea i se opri asupra unui titlu scris cu litere mari:

„Senzațională operație pe creier. Profesorul Wilczur la Varșovia. Și-a părăsit sihăstria ca să salveze viața prietenului și colegului său."

Wilczur întoarse capul spunîndu-și:

— Acesta-i orașul. Orașul cu țipătul lui, cu adevărul lui, cu pustiul lui...

Capitolul XVI

De îndată ce zgomotul motorului se risipi în susurul ploii, iar ultimele fascicole de lumină a farurilor se stinseră de pe mestecenii ce mărgineau drumul, Lucia spuse:

— Imediat îți pregătesc camera profesorului.

— Pot să te ajut, întrebă sfios Kolski.

— Nu. Mulțumesc, răspunse ferm și glacial. Mă descurc și singură.

— Dar nu te deranjez dacă stau şi eu cu dumneata?

— Aa, mi-e absolut indiferent.

În timp ce ea închidea uşa, Kolski îi spuse:

— Nu credeam că v-aţi aranjat atît de bine. Aici e un dispensar în toată legea. Dar ce e în camera cealaltă?

— Acolo zac bolnavii, răspunse scurt Lucia.

Schimbarea temei nu contribui la spargerea gheţei şi Kolski adăugă:

— Mi se pare că eşti foarte supărată pe mine. Îmi reproşezi că l-am convins pe profesor să se ducă.

— Te înşeli. Nu-ţi reproşez nimic.

— Atunci nu poţi să-mi ierţi faptul că am rămas aici. Dar te rog să mă crezi că profesorul mi-a cerut acest lucru.

— Ştiu. Mi-a spus. Mi-a spus şi că perspectiva rămînerii aici, te-a speriat într-atît încît te-ai apărat cu mîinile şi cu picioarele.

— Ştii bine de ce. Îmi era teamă că vei fi nemulţumită. Nu voiam să fiu nepoliticos. Să rămîn aici ca să fiu socotit un intrus...

— Cine ţi-a spus dumitale că te socotesc un intrus?

— Dacă ar fi fost altfel, spuse încet, mi-ai fi permis demult să te vizitez.

— Asta-i altceva, răspunse după o pauză. Dar de vreme ce eşti aici... Am şi eu ocazia să fac dovada vechii şi cunoscutei ospitalităţi poloneze.

O impresionase jena lui Kolski şi, într-o dispoziţie mai bună, se apucă să schimbe aşternutul patului. Scoase din sertar o pijama de-a lui Wilczur şi spuse rîzînd:

— O să arăţi în ea ca într-un costum de scafandru. Ţi-aş da-o pe a mea, dar nu încapi. Doamne, cîte necazuri am eu cu dumneata. Ei, şi acum, noapte bună. Pacienţii mei vin devreme şi nu sînt întotdeauna prea liniştiţi. Nu ţi-a rămas prea mult timp pentru odihnă.

I-a întins mîna, pe care Kolski o sărută, şi ieşi. Cîteva minute o mai auzi umblînd prin camera alăturată. Apoi se lăsă liniştea. Se dezbrăcă şi se culcă. Deşi în locul unei saltele moi avea un strajac umplut cu paie adormi numaidecît.

La şapte dimineaţa, l-au trezit vocile de sub fereastră. S-a sculat şi s-a aşezat pe pat. Afară oamenii vorbeau aespus de tare, obişnuiţi pesemne, să se strige în pădure.

Se uita pe fereastră. Ploaia se oprise, dar cerul era în continuare acoperit cu cojocul gros al norilor. Se culcă și încercă să adoarmă din nou. Alături, în tindă, însă începu să plîngă un sugar, iar de departe, probabil din ambulatoriul în care fusese astă-noapte, țipătul înfricoșător al unei femei. Se vede că Lucia bandaja cuiva o rană dureroasă.

Ieri îi spusese Luciei că e entuziasmat de dispensar. Nu-i spusese adevărul. Tinda goală și posomorită, dușumeaua grosolană, ferestrele mici, țărănești, cu geamuri strîmbe, totul făcuse asupra lui o impresie deprimantă. I se rupea inima la gîndul că ea se condamnase de bună voie la această viață primitivă, că renunțase la controlul pe care i-l oferă civilizația, și la toate plăcerile de care ar beneficia într-un centru cultural. Că doar în aceste locuri uitate nu puteau fi nici teatru, nici cinematograf, nici biblioteci, nici oameni care să-i fie pe potrivă prin nivelul intelectual și evantaiul de preocupări.

Acum se uita prin cameră. Obiecte simple, înjghebate din scînduri de pin, pereții goi, unde și unde împodobiți cu cîte un chilim ieftin. Afară o zi cenușie, mohorîtă și plescăitul picioarelor de noroi. Alături, plînsul monoton și iritant al sugarului.

Totul era deprimant, apăsător, înrobind energia. Și trist. În primul rînd trist.

Începu să se îmbrace încet. Pe spălătorul de tablă găsi instrumentele de bărbierit, alături — două căni cu apă. Apa era verzuie și lui Kolski i se părea că miroase a pește sau a plante de apă.

— Sărmana Lucia, își repeta în gînd. Sărmana Lucia.

După ce s-a îmbrăcat, a așternut cum a putut mai bine patul și a ieșit în tindă. Aici îl izbi în nări o duhoare de mucegai și de îmbrăcăminte umedă. Pe lavițele de lîngă pereți ședeau vreo douăzeci de persoane, femei și bărbați. Cîțiva copii murdari se jucau pe dușumea. Ieși în pridvor. Și aici țăranii ședeau pe bănci. În fața pridvorului, în bătătura întinsă erau vreo zece-douăzeci de căruțe sărace, trase de niște căluți mici și burtoși. Ceva mai jos se zăreau acareturile morii. Împrejur, un peisaj trist și monoton se întindea pînă la drumul mărginit de copacii pe jumătate desfrunziți.

Păşind prudent pe pietrele aruncate în noroi, înconjură clădirea. Aici cel puţin era mai uscat. Găsi o cărare bătătorită ce ducea spre iaz. Ajuns acolo, privi îndelung oglinda liniştită a apei pe care alunecau lenevos, abia vizibil, nişte fire de iarbă, frunze îngălbenite şi crenguţe mărunte.

— Sărmana Lucia, îşi spunea. Să-ţi închizi viaţa aici... În acest univers fără orizont, în acest cenuşiu cotidian...

Se întoarse spre casă cu pasul greoi. Îşi aduse aminte că ar fi trebuit s-o ajute pe Lucia la primirea pacienţilor. Bătu în uşa ambulatoriului şi intră. Pe scaun şedea o băbuţă cu capul dat pe spate. O singură privire îi fu de ajuns lui Kolski să-şi dea seama că suferă de conjunctivită granuloasă. Aplecată asupra ei, Lucia îi punea picături în ochi. Fără să se oprească, îi aruncă o privire lui Kolski şi întrebă:

— Te-ai sculat? Te-au trezit, nu-i aşa? Du-te în camera mea, ţi-am pregătit acolo micul dejun.

— Mulţumesc. Nu sînt flămînd. Aş vrea să-ţi dau o mînă de ajutor. Pentru dejun am timp şi mai tîrziu.

— Nu, nu, protestă ea, întîi trebuie să mănînci.

În cameră intră Donka într-un halat alb şi Lucia i se adresă ei:

— Donka, condu-l pe domnul doctor în camera mea. Domnişoara Donka e asistenta mea, îi zîmbi Lucia lui Kolski.

Kolski îi întinse mîna şi îşi spuse numele.

Camera Luciei arăta mai frumos decît dormitorul profesorului. Era mai mică, dar se vedea că locuieşte în ea o femeie. Pe măsuţă, pe dulăpior şi pe fereastră erau ulcioare cu crenguţe de pin, pe pereţi erau întinse prosoape brodate, pesemne capodopere ale vreunei paciente de-a Luciei, erau şi fotografii în rame modeste, negre. Printre ele o găsi şi pe a lui, şi cu mîhnire constată că era undeva în margine. În mijloc era o fotografie mare a profesorului Wilczur.

— Poate doriţi lapte fierbinte? întrebă Donka.

— Nu, mulţumesc. Prefer rece.

— Atunci, poftă bună. Înclină capul şi ieşi.

Pe o pînză albă de cînepă era pregătit micul dejun. Pe masă erau puţine obiecte: un vas mare de lut, cu

lapte, o cană de tablă emailată, o pîine neagră, cuțitul și untiera plină cu unt. Într-adevăr, nu era flămînd. Bău doar două căni cu lapte și se întoarse în ambulatoriu. Zărindu-l, Lucia spuse:

— Lîngă ușă e agățat halatul profesorului. Îmbracă-l repede pentru că acest tînăr cetățean are nevoie de ajutorul dumitale.

Și încheie în latină:

— Sînt sigură că e o apendicită acută. Nu știu însă dacă e neapărată nevoie de operație.

Pe o masă lungă și îngustă stătea întins un băiat de vreo cincisprezece-șaisprezece ani care gemea încet.

— O să vedem imediat, mormăi Kolski pe un ton „oficial".

Diagnosticul Luciei era corect. Într-adevăr, era o apendicită acută. Termometrul indica 38,5. Durerile din partea dreaptă și în interiorul pîntecului indicau faptul că nu era timp de pierdut. Bolnavul a fost dus în sala de operații.

— E de-ajuns ajutorul Donkăi? întrebă Lucia. Donka a asistat de multe ori la operații.

Kolski privi nehotărît spre fată.

— Nu cunosc suficient condițiile de aici, așa că de data aceasta aș prefera...

— Bine. Donka face toate pregătirile, pe urmă vin și eu. Între timp extrag un dinte unui om cumsecade, care se zvîrcolește de durere.

Lucia înclină capul.

Kolski rămase uimit.

— Cum așa? Dumneata faci și stomatologie?

— Ah, rîse Lucia. De toate. Cel mai apropiat dentist e la vreo treizeci de kilometri de aici.

Douăzeci de minute mai tîrziu Lucia își făcu din nou apariția și Kolski începu operația, blestemînd în sufletul lui o muscă întîrziată și rea, care îl agasa.

— E îngrozitor, se gîndea, să operezi în aceste condiții. În orice clipă musca se poate așeza pe rana deschisă.

— Ghicindu-i parcă gîndurile, Lucia spuse:

— Muștele sînt cea mai mare plagă la noi. Nici nu-ți închipui cît ne chinuim să le izgonim din această încăpere. Parcă ar intra prin pereți.

— Din punctul de vedere al antisepsiei nu e lipsit de primejdie, observă Kolski.

— Da, dar nu avem altă soluție.

Lui Kolski îi stătea pe limbă să-i spună că există o soluție: să plece de aici, dar se stăpîni la timp.

— Cu toate acestea, slavă Domnului, pînă acum nu am avut nici un caz de infecție și toate operațiile au reușit, continuă Lucia.

A reușit și această operație. Datorită ajutorului lui Kolski, pînă la ora patru, toți pacienții au fost consultați. Așa că doctorul Pawlicki, care a venit cu cîteva minute mai tîrziu, nu a mai avut nimic de făcut și i-a reproșat în glumă lui Kolski că-l lasă fără pîine. Au stat de vorbă îndelung la un ceai. Pawlicki întrebîndu-l pe Kolski despre relațiile din lumea medicală a Varșoviei, despre noile metode de tratare a unor boli și, în sfîrșit, despre Dobraniecki și despre starea lui. Cum nu era la curent cu conflictul dintre Dobraniecki și Wilczur, Pawlicki primi știrea despre plecarea profesorului la Varșovia ca pe un lucru cu totul natural. Și-a exprimat chiar și o bănuială:

— Cine știe, dacă acolo, în capitală, nu-l vor convinge pe profesor să se întoarcă definitiv. La drept vorbind nu e în folosul societății că un eminent om de știință ca el și-a limitat cîmpul de acțiune într-un tîrg de provincie.

Lucia scuturâ din cap.

— Fără îndoială. Dar profesorul a făcut atîta pentru omenire încît are dreptul să se gîndească și la el. Iar el aici se simte cel mai bine.

După plecarea lui Pawlicki, Kolski reveni la discuția anterioară:

— Nu mi se pare deloc convingătoare afirmația dumitale făcută cu atîta aplomb.

— Că profesorul se simte aici cel mai bine?

— Exact, confirmă Kolski cu o mișcare a capului. A părăsit Varșovia pentru că era dezgustat. Și, serios, nu m-aș mira dacă l-ar opri acum acolo.

Lucia surise.

— Îl cunoști prea puțin, dacă poți vorbi așa. Te asigur că imediat după operație va pleca din Varșovia. Nu va rămîne nici o zi mai mult decît e necesar.

Kolski rămase pe gînduri şi spuse după o pauză mai lungă.

— Poate că ai dreptate... Poate. Asta s-ar explica şi prin vîrsta profesorului. Dar dumneata... Acum, cînd văd acest mediu, condiţiile de muncă şi viaţa aceasta cotidiană, cenuşie şi tristă, nu înţeleg cum poţi rezista dumneata aici.

— Nu-i chiar atît de rău răspunse Lucia ridicînd din umeri.

— Seamănă, continuă Kolski dus pe gînduri, cu o antecameră a Nirvanei. Cu o intrare în cimitir. Aici totul moare copleşit de linişte, de o linişte lenevoasă, prelungă, monotonă... Nu, să nu crezi că vreau să te sperii, să trezesc în dumneata repulsie faţă de tot ce-i aici. Nicidecum. Mi se pare însă o risipă de neînţeles să-ţi laşi aici cele mai proaspete forţe, cei mai frumoşi ani ai vieţii.

— Dumneata uiţi un lucru, domnule Janek, faptul că există sentimente care pot preface monotonia cenuşie în cel mai colorat basm, care pot preface ceea ce dumneata numeşti tristeţe şi linişte ucigătoare într-o bucurie plină de seninătate.

Kolski ridică din umeri.

— De acord. Înţeleg acest lucru.

— Nu înţelegi. Asta poate înţelege numai cel care e el însuşi capabil de aşa ceva. Cel care e capabil să simtă şi să trăiască asemenea bucurii. Cel pe care ele îl pot satisface. Uite, dumneata ai fi în stare să renunţi la Varşovia, la carieră, la bani, la plăceri, la distracţii pentru fiinţa pe care o iubeşti şi să te stabileşti undeva în provincie, să zicem aici?

Kolski simţi că tot sîngele i se adună în inimă şi spuse:

— Aş fi în stare.

Lucia scutură din cap.

— Nu cred.

Kolski o privi drept în ochi şi spuse apăsat:

— Încearcă. Spune un singur cuvînt. Un cuvînt. Ajunge un cuvînt al dumitale.

Lucia se simţi stînjenită. Nu se aştepta la un asemenea răspuns. Aştepta mai degrabă o explicaţie lungă, susţinută cu argumente rezonabile, lămuriri în stilul propriu

al gîndirii lui din vremea cînd ea era la Varşovia. Ştia că spune adevărul, că ar fi capabil să rămînă aici pentru ea, că nu şi-ar retrage cuvîntul. Firește, nu avea de gînd să facă uz de afirmaţia lui, dar era emoţionată de cele spuse de el şi de schimbarea lui. Abia acum zări ridurile din jurul ochilor lui, obrajii supţi şi multe fire de păr cărunt la tîmple. Grijile pe care le găsea în scrisorile lui, lăsaseră urme şi pe chipul lui Kolski. Nu numai pe chip, ci şi în suflet. Bietul de el, trebuie să fi trecut prin multe.

Şi deodată Lucia ajunse la concluzia că trebuie, că se cuvine să-i recompenseze suferinţele, că fusese prea aspră şi indiferentă, că pentru marea lui iubire, fiindcă numai o mare iubire este capabilă de sacrificii, l-a răsplătit cu răceală, că intenţionat a evitat să se intereseze de trăirile lui interioare. Ori ştia că ar fi putut să-i potolească grijile, să-i aline suferinţele. Chiar fără să-i ofere nimic mai mult decît un cuvînt cald, o privire prietenoasă, un interes binevoitor.

Îi atinse uşor braţul cu mîna şi-i spuse:

— Domnule Janek, dumneata ştii că n-am să spun acel cuvînt, că nu-l pot spune. Dar te rog să mă crezi că-ţi preţuiesc foarte mult sentimentele şi-mi dau seama că nu le-am preţuit îndeajuns.

Kolski îi luă mîna şi îşi lipi buzele de ea.

— De asemeni, vreau să ştii, că te consider un om foarte apropiat, că mă interesează cu adevărat problemele, tristeţile şi bucuriile dumitale, şi că întotdeauna poţi fi sigur de prietenia mea cu adevărat profundă şi afectuoasă.

După această discuţie, în relaţiile dintre Lucia şi Kolski s-au schimbat multe. Au devenit sincere şi mai apropiate. Erau aproape toată ziua împreună, fiindcă Jemioł, care înainte stătea adeseori în dispensar purtînd discuţii lungi cu Wilczur, acum, în lipsa lui, venea aici numai noaptea. Majoritatea timpului şi-l petrecea în tîrg, la cîrciumă, sau la moară, fiindcă în ultima vreme se împrietenise cu Prokop, spre necazul întregii familii. Acum, la bătrîneţe, Prokop a început să tragă cu ochiul la sticlă. Ce-i drept, nu bea atîta cît bea Jemioł, dar nici asta n-o bucura nici pe nevasta lui, nici pe celelalte fe-

mei. Ştirea o adusese la dispensar Donka, iar Lucia a rîs copios, poveştindu-i lui Kolski despre temerile femeilor de la moară. Ea personal nu vedea nici o primejdie. În schimb Kolski glumea:

— Dar nici nu trebuie bagatelizată chestiunea. Să ne aducem aminte de străbunicul Noe, care la o vîrstă foarte înaintată s-a apucat de vin.

Trecuseră trei zile de la plecarea lui Wilczur şi Lucia începu să se neliniştească.

— Mă tem să nu i se fi întîmplat ceva, îi spunea Donkăi.

Din delicateţe, în faţa lui Kolski nu-şi trăda temerile. Se hotărîse că dacă nici mîine profesorul nu va da nici un semn, va trebui să telegrafieze la Varşovia.

Dar a doua zi de dimineaţă, Wasyl, care se întorsese din Radoliszki, aduse o scrisoare. Scrisoarea era adresată de Wilczur, dar nu era trimisă din Varşovia, ci din Vilnius. Mirată, Lucia deschise plicul. Profesorul scria:

„Dragă domnişoară Lucia. La întoarcere din Varşovia m-am oprit la Vilnius. Va trebui să rămîn aici cîteva zile în legătură cu unele probleme. Poate şi mai mult. Cum doctorul Rancewicz nu are nimic împotrivă ca doctorul Kolski să mai zăbovească la mine, îi voi fi recunoscător pentru ajutor şi pentru înlocuire. Cred că va considera şederea sa în dispensarul nostru un fel de odihnă. Mi-a făcut plăcere cînd am constatat la Varşovia că se bucură de cele mai frumoase aprecieri. Aşa cum l-am apreciat şi eu întotdeauna. E un băiat de nădejde. Sînt convins că mă înlocuieşte foarte bine. M-am oprit la Vilnius la colegul Rusiewicz, care m-a tratat după accidentul cu cîinele. Mă simt aici bine, aşa că te rog să nu te miri că nu mă prea grăbesc să mă întorc. Salutări tuturor şi sărutări de mîini dumitale. Rafal, Wilczur."

În josul colii era un postscriptum:

„L-am operat personal pe d. Dobraniecki. Din fericire operaţia mi-a reuşit. Pacientul va trăi."

Pentru Lucia scrisoarea lui Wilczur era o adevărată surpriză. A trebuit s-o citească de cîteva ori şi tot nu înţelegea ce s-a întîmplat. În primul rînd, a surprins-o ştirea despre intenţia neprevăzută de a se opri la Vilnius. La aşa ceva îl putea determina numai boala. Dar

asta nu concorda cu cealaltă ştire şi mai ciudată: profesorul scria clar că l-a operat el însuşi pe Dobraniecki. Asta ar însemna că într-un fel oarecare a reuşit să-şi stăpînească tremurul mîinii stîngi. Toate acestea i se păreau Luciei foarte enigmatice. De vreme ce a intervenit la Ramcewicz ca să-l poată reţine pe Kolski, înseamnă că ştia încă de la Varşovia că nu se va întoarce imediat şi că va rămîne cîteva zile la Vilnius.

Prin urmare, dacă era sănătos, ce-l putea determina să rămînă în oraş? Aici putea fi vorba numai de probleme familiale. Să-i fi sosit fiica sau ginerele?... Dar de ce nu aminteşte nimic despre asta?...

Lucia se pierdea în ipoteze. În cele din urmă se hotărî să-l întrebe pe Jemioł ce crede el. Se gîndea că poate înainte de plecare, profesorul a vorbit cu el despre planurile lui enigmatice.

Jemioł însă nu ştia nimic. A citit scrisoarea şi a dat din umeri.

— Dacă-i place atît de mult la Vilnius, se vede că a cunoscut vreo fată cînd a fost la tratament.

— Vorbeşti prostii, spuse Lucia cu oroare.

— Fiindcă vezi dumneata, continuă Jemioł cu un calm imperturbabil, dacă-i vorba de mine, ai putea fi sigură că mă impotmolesc undeva pe drum fiindcă am descoperit o circiumă nespus de tentantă. El însă nu-i un adept al lui Bacchus. Ori trebuie să ştii că pe lîngă Bacchus numai Venus mai conduce lumea. Ei, să-l mai adăugăm şi pe Mercur. Aşa că gîndeşte şi dumneata căruia dintre cei doi, lui Mercur sau Venerei, îi datorăm frivola escapadă a prietenului nostru.

Firește, Lucia nu luă nici o clipă în serios insinuările lui Jemioł şi se hotărî să stea de vorbă cu Kolski. Problema era cu atît mai simplă cu cît avea prilejul să-i arate scrisoarea profesorului, scrisoare plină de cuvinte de măgulire la adresa lui.

— La drept vorbind, domnule Janek, nu ar trebui să-ţi arăt această scrisoare. Ai putea deveni un încrezut, glumi ea. Se pomeneşte despre un fel de concediu pentru dumneata, aşa că citeşte-o.

Într-adevăr, Kolski se simţi puţin jenat de superlativele lui Wilczur la adresa lui. Totuşi, îl miră hotărîrea

profesorului de a se opri la Vilnius. Cu privire la operație spuse:

— Nu văd nimic extraordinar în asta. Asemenea lucruri se pot face cu o singură mînă cînd ai ajutorul calificat al altor două persoane. Iar acolo nu lipseau chirurgii obișnuiți să lucreze cu profesorul. Fără să mă laud, am fost și eu de multe ori ajutorul lui, știam bine, cu toată exactitatea, ce înseamnă fiecare mișcare a lui, sau ce îmi cere să fac. În ceea ce privește oprirea la Vilnius, cred pur și simplu că a vrut să se mai odihnească. Poate că are șanse să obțină de acolo ceva fonduri pentru dispensar. Și apoi fiecare om are problemele lui personale, despre care nu vorbește nici celor mai apropiate persoane.

— Nu crezi, domnule Janek, că ar trebui să-i scriu la Vilnius?

Kolski făcu un semn nehotărît cu mîna.

— Cred că nu.

— De ce?

— Pentru că dacă profesorul ar fi așteptat vreo scrisoare de la dumneata, ți-ar fi dat adresa medicului la care s-a oprit. Dumneata cunoști adresa lui?

— Nu, negă Lucia. Dar e ușor de aflat. Cred că doctorul Pawlicki are lista medicilor. Și apoi știu în ce spital lucrează doctorul Rusiewicz.

— Eu însă cred că profesorul nu așteaptă să-i scrii. În caz contrar nu ar fi uitat să-și dea adresa. Profesorul nu uită niciodată nimic.

— Asta așa e, recunoscu Lucia și astfel problema a fost încheiată.

Timpul petrecut de Kolski la dispensar putea să-i pară într-adevăr un concediu. În primul rînd se îndreptase vremea. Ploaia se oprise și primele geruri ușoare din acest an înghețaseră drumurile și cărările noroioase. Acum puteau face plimbări lungi prin împrejurimi. Lucia îl duse în pădure, la cimitirul în care era înmormîntată Beata Wilczur, în orășel și în alte cîteva locuri pitorești. În timpul plimbărilor purtau discuții îndelungate.

Deprimarea lui Kolski dispăruse fără urmă. Se petrecuseră mari schimbări în înfățișarea lui. Îi revenise

vechea energie, capacitatea de a se interesa de mărunțișuri, risul vesel la orice glumă.

— E aici chiar atît de cenușiu și de plictisitor cum ți se părea la început? îl întreba Lucia nu fără o ironie binevoitoare.

Ca răspuns se uita în ochii ei și-i spunea din priviri cît de mult își schimbase părerea.

Într-o zi, Lucia spuse parcă în treacăt:

— Vezi, domnule Janek, orice se poate uita.

— Fără îndoială, recunoscu el. Dar sînt și excepții. Timpul pe care l-am petrecut aici îmi va rămîne pentru totdeauna în memorie.

— Așa ți se pare. Cu timpul și în anumite condiții îți va zbura din minte așa cum ți-au zburat și trăirile care te chinuiau la Varșovia. Fiindcă mi se pare că ți-au zburat complet.

— Slavă Domnului, complet. N-a mai rămas nici urmă din ele.

Lucia riscă o întrebare:

— Dar ea?

— Ce-i cu ea?

— Ei, femeia aceea. Și ea te-a uitat la fel de ușor?

Kolski izbucni într-un ris sarcastic.

— Incomparabil mai ușor. Sînt convins că la un ceas după despărțirea noastră nu se mai gîndea la mine.

— Asta înseamnă că nu te iubea.

Kolski își încruntă sprîncenele.

— Femeia aceasta nu înțelege deloc ce înseamnă cuvîntul iubire, cu toate că-i apare pe buze mai des decît altele.

— De ce mai des?

— Din simplul motiv că face parte din... metoda ei. Înțelegi? Dacă trebuie să-l spui unui singur om... Și dacă trebuie să-l spui altor zece...

— Ah, da, șopti Lucia.

— De altfel, abia acum îmi dau seama că nu aveam dreptul să-i cer nimic, fiindcă nici eu nu-i dădeam nimic. Vezi dumneata, domnișoară Lucia, a fost din partea mea o eroare ridicolă. Credeam că iau un medicament, dar el nu era nici măcar un narcotic, ci o otravă ordinară.

Mergeau în tăcere, apoi Kolski continuă:

— Din fericire nu a lăsat urme.

Lucia îl întrebă:

— Nu înțeleg însă ce te-a împins spre această aventură penibilă.

— Tocmai goana după un narcotic.

— De acord. Puteai însă face o alegere mai bună.

— În această privință am atît de puțină experiență, încît... Dar de fapt acum totul aparține trecutului, unui trecut de care prefer să nu-mi aduc aminte.

— Totuși, interveni Lucia după o pauză, cunoscîndu-te, nu pot să cred că nu te-a legat de femeia aceea măcar o fărîmă de afecțiune.

Kolski confirmă cu o mișcare a capului.

— Fără îndoială. Afecțiunea aceasta era însă o iluzie. Era rezultatul unei autosugestii. Și a sugestiei. Vezi dumneata, omul care se înecă se agață și de un fir de pai. Din fericire urmările nu au fost primejdioase. M-au învățat să fiu atent în viitor.

Lucia bănuia de mult că era vorba de doamna Dobraniecka. În primul rînd în scrisorile lui Kolski din perioada aceea întîlnea uneori expresii, care în nici un caz nu puteau fi ale lui, ci erau exact în stilul doamnei Dobraniecka. Așa că acum se bucura de repulsia pe care Kolski o nutrea față de fosta sa amantă. Lucia a considerat-o întotdeauna pe Dobraniecka o femeie rea, vicleană, capabilă de cele mai josnice fapte. Cu siguranță că ea a fost inspiratoarea campaniei împotriva lui Wilczur.

În adîncul sufletului însă, Lucia se simțea jignită de faptul că, în același timp, Kolski a putut să fie îndrăgostit de ea și să aibă o aventură cu cealaltă. Nu suferea de megalomanie, dar se considera mult mai frumoasă decît Dobraniecka, și apoi era mai tînără, nemaivorbind de diferența sub aspect etic. Se simțea jignită de așezarea ei alături de cealaltă și cu toate că nu și-ar fi mărturisit-o nici ei însăși, îi reproșa lui Kolski acest lucru.

— Într-un cuvînt, ai devenit antifeminist? îl întrebă.

— O, nu. Ar fi o exagerare. În orice caz prefer să nu mai umblu după narcotice.

— Și nici nu vei avea nevoie. Suferințele trec.

Kolski scutură din cap.

— Nu, domnişoară Lucia. Nu trec niciodată.

— În cuvintele „niciodată" şi „întotdeauna" e mult patos şi rareori adevăr.

— Ce să fac dacă acest caz rar mi se întîmplă tocmai mie?

— Mă mir, adăugă Lucia după o pauză, că dumneata, care ştii să priveşti viaţa atît de lucid, nu reuşeşti să te debarasezi de un lucru incomod, să scapi de ceva ce-ţi provoacă numai necazuri.

— Domnişoară Lucia! Eu nici nu vreau să scap de aceste necazuri.

— Asta-i lipsit de logică.

— Se poate, recunoscu.

Au mers o vreme în tăcere.

— Spune-mi ceva despre ea, îl interogă pe neaşteptate Lucia. Ce te-a atras la ea? De ce ai ales-o pe ea şi nu pe alta?

Kolski ridică din umeri.

— Nu ştiu. Şi eu m-am întrebat. N-am găsit nici un răspuns. Poate că singura constatare corectă ar fi că nu am ales-o eu pe ea, ci ea pe mine.

— Şi dumneata ai cedat fără să încerci să te aperi?

— Da, domnişoară. Nu aveam ce apăra. Dumneata trebuie să înţelegi că oferind totul şi neposedînd nimic, eram şi eu mirat că mai pot reprezenta o atracţie pentru cineva. Pentru cineva şi mai ales pentru ea.

— Mai ales? De ce mai ales?

— Ah, de fapt aceste cuvinte sînt nepotrivite. Voiam să spun că femeia aceea se bucura de mult succes, în jurul ei roiau admiratorii, era renumită prin farmec şi frumuseţe...

— Foloseşti dinadins timpul trecut? îl întrebă privindu-l atent.

— Dinadins, răspunse.

— Asta înseamnă că nu mai are nici farmec şi nici admiratori?...

— Da, răspunse scurt.

Acum era cert că a avut o aventură cu doamna Dobraniecka şi fără să vrea spuse cu răutate:

— Nu trebuie să-ţi pierzi speranţele. Mai poate să-şi reciştige farmecul şi să te întorci la ea.

Kolski îşi încruntă sprîncenele. Se simţea profund jignit de cuvintele Luciei. Nu avea nici un drept să aştepte de la ea vreo favoare, dar nici nu merita atîta dispreţ.

— De ce vrei să mă nedreptăţeşti? întrebă cu tristeţe în glas.

— Departe de mine acest gînd. Cred însă că dacă tot o cunoşti, nu te mai aşteaptă din partea ei nici o dezamăgire. Nu rişti nimic.

Simţea o ciudată şi neînţeleasă plăcere să-l sicîie.

— Nu glumesc deloc, continuă luînd o înfăţişare naivă. Alegînd alta ai risca noi surprize. Şi apoi noua aleasă ar putea să nu fie înconjurată de un roi de admiratori şi să nu fie renumită prin frumuseţe.

Kolski îşi plecase capul şi tăcea. Nu o mai recunoştea pe Lucia. Începea să-i pară rău că i se destăinuise. Lucia îşi dădea seama ce simte Kolski, dar o anumită îndărătnicie nu-i permitea să se retragă de pe poziţia adoptată. Îşi spunea:

— Aşa-i trebuie! Aşa-i trebuie!

La întoarcere, cît a ţinut drumul, n-au schimbat nici un cuvînt. În timp ce urcau în cerdac, Kolski spunse:

— Poate că mîine se întoarce profesorul...

— Nu trebuie să te preocupe atîta întoarcerea profesorului. Îţi sînt profund recunoscătoare pentru ajutorul oferit, dar dacă ţi-e incomod, nu vreau să te reţin.

Kolski strînse din dinţi şi răspunse:

— Da, ştiu foarte bine că dumneata nu vrei să mă reţii. Şi te rog să mă crezi că nu aş rămîne nici o oră în plus, dacă nu mi-aş fi asumat această obligaţie în faţa profesorului Wilczur.

— Din anumite puncte de vedere ai o conştiinţă exagerat de sensibilă, observă rece Lucia.

— Da, domnişoară. Mă bucur că ai găsit totuşi ceva sensibil în mine. Fiindcă dumneata consideri că am o piele atît de groasă şi de insensibilă, încît poţi s-o transformi într-o pernuţă pentru ace.

Luciei îi dispăruse complet buna dispoziţie. Era foarte nemulţumită de ea însăşi. În modul cel mai deplasat îi spusese lui Kolski atîtea lucruri neplăcute, poate că îl

şi jignise. Şi asta ca răspuns la încrederea lui, la destăinuirile lui. Nu-şi putea explica propriile-i porniri.

— Ce mi s-a-ntîmplat? se întreba, ce mi s-a-ntîmplat?

A fost chiar nepoliticoasă cu el. Ultimele ei cuvinte din pridvor însemnau o invitaţie de a părăsi casa. E adevărat că el a început. El a adus vorba de întoarcerea profesorului. Şi totuşi s-a comportat deplorabil. Acum, sărmanul de el, stă şi se frămîntă. Cum a putut fi atît de rea cu el?! Chiar şi numai faptul că a făcut uz de avantajul ei asupra unui om care o iubeşte i se părea acum odios. Şi apoi fără nici un rost. Doar ţinea la el foarte mult, era bucuroasă de prezenţa lui în dispensar, societatea lui era pentru ea o adevărată destindere şi ar fi vrut să-l reţină cît mai mult.

A meditat îndelung la această problemă pentru ca a doua zi să-l recompenseze pe Kolski pentru supărările de astăzi. Trebuie să-i arate cît mai multă simpatie. Da. Şi să-şi ceară scuze. Să-şi ceară, simplu, scuze, fiindcă a greşit.

Nu a ajuns să-şi ceară scuze. Şi nu a ajuns din următoarele motive:

A doua zi dis-de-dimineaţă a fost adus din Nieskupa un argat, care găsise în pîrîu un şrapnel din timpul războiului şi s-a apucat să-i deşurubeze focosul ruginit. A fost adus sfîşiat îngrozitor şi Kolski, fără să-şi termine micul dejun, începuse, cu ajutorul Donkăi, să-l cîrpească pe bietul băiat. Cînd operaţia s-a terminat şi rănitul a fost transportat în pat, Kolski şi Donka s-au întors în sala de operaţii ca să facă ordine. Peretele dintre sala de operaţii şi ambulatoriu era făcut din scînduri subţiri şi în ambulatoriu se auzea fiecare cuvînt rostit mai tare în sala de alături. Şi mai clar se auzea rîsul. Ori, Kolski şi Donka rîdeau în continuu, rîdeau vesel şi nestînjenit. În vocea Donkăi se simţea clar o anumită cochetărie. Discutau despre dans. Pe urmă Kolski o lăudă pe Donka pentru zelul depus în dereticarea camerei lui şi la un moment dat îi spuse:

— Cînd o să plec la Varşovia, am să te împachetez într-un geamantan şi te iau cu mine.

— Credeţi dumneavoastră că Wasyl va fi de acord?

— O facem în tăcere şi nici n-o să observe.

Lucia era revoltată. Chicotea acolo cu prostuța aceea de fată. Se comporta ca un licean. Și ce fac ei atîta vreme acolo? Mucoasa aceea îi face ochi dulci iar lui se vede că-i place. Asta-i indecență.

Un nou rîs zgomotos o făcu să sară în picioare.

— Am s-o învăț eu minte, își spuse în șoaptă.

La prînz a schimbat doar cîteva fraze convenționale cu Kolski, apoi a chemat-o pe Donka în farmacie și pironind-o cu o privire aspră i-a spus:

— Draga mea. Trebuie să-ți atrag atenția că te comporți foarte nepotrivit. Astăzi am auzit discuția ta cu domnul doctor în sala de operații. Dispensarul, categoric, nu-i un loc potrivit de flirtat. De flirtat și chicotit. Iar domnul doctor nu e cel mai potrivit partener pentru tine. Ar trebui să-ți fie rușine să te legi de bărbați, cînd ești logodită. Dacă ar afla domnul profesor s-ar supăra pe tine rău de tot.

Donka la început făcuse niște ochi mari și se cam speriase de tonul aspru al Luciei, dar acum se gîndi că oricine putea să se supere, dar profesorul în nici un caz. El de atîtea ori glumise cu ea așa ca doctorul Kolski. Nu se simțea deloc vinovată.

— Dar, domnișoară, eu nu... începu să se apere.

Lucia o întrerupse.

— Și te rog să nu se mai repete. Nu înseamnă că dacă ești frumușică trebuie să-i faci ochi dulci domnului doctor. Am observat asta și mai devreme. Da. Iar acum adună plantele acelea. Domnul Jemioł nu pune nimic în ordine. Aici trebuie să ai nervi de oțel...

Spunînd asta, intră în camera sa, își aruncă paltonul pe umeri și plecă la plimbare singură. Trecu intenționat pe sub ferestrele lui Kolski, ca s-o poată vedea.

Și nu se înșelase. Kolski o văzuse într-adevăr și cu toate că nu-i trecuse supărarea de ieri, își propuse s-o ajungă ca să-i ceară iertare și pentru greșelile pe care nu le-a comis. Nu putea să suporte răceala ei.

Cînd ieși în tindă, o zări pe Donka plîngînd. Stătea sprijinită de pervazul ferestrei și plîngea de se scutura cămașa pe ea.

— Ce ai, domnișoară? o întrebă mirat.

În loc de răspuns, fata se porni pe un plîns cu hohote. A trecut mult timp pînă a reuşit să scoată de la ea primele cuvinte:

— Domnişoara Lucia... m-a certat... că nu ştiu cum... Ca pe cea mai...

— Pentru ce te-a certat?

— Pentru dumneavoastră...

— Pentru mine? Cum pentru mine?

— Pentru că domnişoara Lucia... zicea... că eu, că eu...

— Că ce?

— Că eu flirtez cu dumneavoastră, reuşi să spună Donka şi izbucni iar în plîns.

— Hai linişteşte-te. Ce stupizenie!

— Bhuu... plîngea Donka. Că eu vă fac ochi dulci... Bhuu... Eu nici gînd. Doamne fereşte...

Încetul cu încetul se linişti şi-i repetă lui Kolski, mai mult sau mai puţin exact, toată admonestarea administrată de Lucia. Kolski nu era atît de surprins, cît era de jignit. Nu se aştepta ca Lucia să meargă pînă acolo încît să-l bănuiască de nişte încurcături chiar aici, sub acest acoperiş. Probabil că îşi pusese în gînd să-i facă imposibilă şederea în dispensar. Fiindcă nu putea gîndi serios că el ar flirta cu fata aceasta. Nu putea fi vorba nici măcar de aparenţe. De la bun început Donka i s-a părut drăguţă şi simpatică, aşa că glumea cu ea cum glumea la Varşovia cu surorile la care ţinea. În acest caz cel mai neplăcut era faptul că Donka suferea fără să fi avut vreo vină. O îmbărbătă cum putu şi-i promise că va lămuri el totul cu domnişoara Lucia. Se hotărî să discute cu ea numaidecît.

Bănuia că se îndreptase spre pădure, aşa că porni şi el în aceeaşi direcţie. După mai bine de un sfert de oră o ajunse la cotitura drumului. Auzind paşi în spatele ei, Lucia se opri şi spuse:

— O, văd că şi dumneata eşti amator de plimbări solitare.

— Nu solitare. Tocmai te căutam. Dumneata ai plecat singură şi nici nu m-ai întrebat dacă vreau să te însoţesc.

— Nu bănuiam că ţi-ar face plăcere. Asta — în primul rînd. În al doilea rînd, credeam că-ţi găseşti o însoţitoare mai plăcută.

— De cine vorbeşti? o întrebă.

— Ah, Doamne! Oare nu-i totuna? De o femeie. De o femeie oarecare. Văd că ai devenit un afemeiat.

— În ce vezi asta?

— Ei, fie şi în flirtul cu Donka.

— Cum poţi vorbi aşa ceva? întrebă cu o voce aproape disperată.

— Fii însă atent, continuă de parcă n-ar fi auzit întrebarea deznădăjduită a lui Kolski. Wasyl e un bărbat voinic. Nu-ţi va fi chiar atît de uşor să-i împachetezi logodnica în geamantan.

Lucia izbucni în rîs.

— Cît romantism. Un tînăr medic varşovian fură logodnica unui fiu de morar şi o duce în capitală la bagaje.

Kolski o privi de-a dreptul neliniştit.

— Domnişoară Lucia! Ce s-a-ntîmplat cu dumneata?

Lucia se îmbujoră şi fără să-l privească în ochi spuse puţin prea tare:

— S-a întîmplat că flirtul dumitale cu fata aceasta mi se pare o indecenţă. Poţi să-ţi îndrepţi aspiraţiile de seducător spre altcineva şi altundeva. În orice caz nu aici. Înţeleg că te plictiseşti, dar aş prefera să-ţi găseşti alte distracţii decît să-i sucească capul Donkăi.

Era de-a dreptul uluit de ceea ce auzea.

— Ce s-a-ntîmplat cu dumneata, domnişoară Lucia? întrebă din nou şi îi trecu prin minte că acestea sînt manifestări clare ale unui început de isterie. Stînd în această văgăună, vorbind numai cu ţăranii şi plictisindu-se, are cu siguranţă nervii zdruncinaţi.

După o pauză mai lungă şi în faţa tăcerii ei, Kolski începu să vorbească, să-i explice întreaga absurditate a bănuielilor ei.

— Cum poţi să-ţi închipui măcar, că iubindu-te pe dumneata şi avînd fericirea să stau cu dumneata sub acelaşi acoperiş ar putea să mă intereseze, fie şi în cel mai mic grad, altă femeie. Domnişoară Lucia!

Argumentele lui şi mai ales ultimul au convins-o. Nu exista nici o îndoială că prea repede şi dintr-un material

prea inconsistent trăsese concluzii false. Îi nedreptăți pe amîndoi, și pe sărmana Donka, și pe Kolski. Lucia se simți apăsată de un sentiment de rușin stînjenitoare. Nici ea nu știa cum să-i explice lui Kolski comportarea absurdă. În cele din urmă ajunse la convingerea că orice tertip ar fi mai prejos de demnitatea relațiilor dintre ei și urmindu-și firea care-i impunea să procedeze întotdeauna direct și sincer, întinse amîndouă mîinile spre Kolski.

— Te rog foarte mult să mă ierți. S-ar putea să fi fost numai o impresie. Nu fi supărat pe mine.

Kolski îi luă mîinile și i le acoperi cu sărutări.

— Supărat?... Dar eu nu pot fi supărat pe dumneata! Eram doar atît de mîhnit, atît de mîhnit... Că dumneata nu mă crezi, că mă învinovățești de ceva, ceea ce și eu aș numi... sacrilegiu.

Avea lacrimi în ochi. Sentimentul propriei vinovății spori și mai mult emoția Luciei și dorința ei de a-i da satisfacție. Nu știa însă ce formă să dea căinței sale. În orice caz, voia să fie cît mai bună cu el.

— Domnule Janek, spuse, poate că nu mi-aș fi permis să-ți fac acest scandal dacă nu te-aș socoti foarte apropiat. Ar trebui să mă ții mai din scurt. Am cam luat-o razna.

— Să nu mai vorbim de asta acum. Totul s-a terminat cu bine. Iar dacă îți face plăcere, te rog să țipi la mine douăsprezece ore pe zi, numai să am pe urmă un sfert de oră ca acesta.

Lucia scuturâ capul cu o tristețe de ștrengar.

— Văd că nu există nici o salvare și de azi înainte mă vei considera o eumenidă *.

Restul serii îl petrecură în cea mai bună înțelegere. După cină, au stat încă mult de vorbă, iar Lucia nu-și drămuia eforturile pentru a-i răsplăti necazurile prici-nuite. De fapt, nici nu-i venea greu. Era cu adevărat fericită că ajunseseră la înțelegerea deplină. Furtuna trecătoare adîncise și mai mult simpatia și atașamentul Luciei față de acest băiat atît de drăguț și o făcuse să înțe-

* În mitologie una dintre furii, geniu răzbunător.

leagă că în orice caz iubirea lui merită o înaltă prețuire. Dacă nu-i putea răspunde cu sentimente la fel de puternice, nu însemna că sentimentele lui trebuiau nesocotite. Dimpotrivă, chiar și numai conștiința că există pe lume un om capabil de orice sacrificiu pentru ea, un om pe care se poate oricînd bizui, îi oferea un sentiment de siguranță. Pe scurt, sesizase o schimbare neașteptată în ea însăși: dacă înainte considera iubirea lui Kolski un fel de povară, de obstacol în viața ei, acum îi era recunoscătoare.

Chiar înainte de a adormi, Lucia se întoarse cu gîndul la acel incident neplăcut. Și-a amintit ce cuvinte aspre folosise la adresa Donkăi și a lui Kolski. În cameră era întuneric, dar se simți că se îmbujorează.

— M-am comportat ca o școlăriță, își spuse în șoaptă.

Deodată o străfulgeră un gînd:

— Ca o școlăriță geloasă...

Această descoperire era atît de neașteptată, încît se așeză pe pat cuprinsă de neliniște. Se-nțelege, nici nu putea fi vorba de gelozie. Ce absurditate! Dar cine știe dacă doctorul Kolski nu interpretează exact așa. Toate aparențele pledează pentru gelozie. Și încă pentru o gelozie neîntemeiată. Pur și simplu i-a făcut o scenă!

Multă vreme nu a putut adormi, încercînd să-și amintească toate amănuntele comportării lui Kolski, liniștindu-se că în felul lui de a fi nu sesizase nimic ce putea indica faptul că o bănuiește de gelozie. În cele din urmă, obosită, Lucia adormi, hotărîtă să-i facă șederea în dispensar cît mai plăcută. Doar au mai rămas cîteva zile și se vor despărți, poate că se vor despărți pentru totdeauna. Doar dacă doctorul Kolski va vrea să vină în vacanță la Radoliszki. N-ar fi deloc o idee rea.

Capitolul XVII

Profesorul Wilczur nu-și anunțase întoarcerea din două motive: În primul rînd, nu voia să se facă nici un fel de pregătiri pentru primirea lui și în al doilea rînd, trebuia să se gîndească la bani. Ce-i drept, în ultimul

timp primise de la editorul lucrărilor sale științifice o sumă importantă, dar o folosise pentru achiziționarea multor medicamente necesare la dispensar. De fapt și cele trei săptămîni petrecute la Vilnius îl costaseră mult. Îi mai rămăsese atît cît să-și cumpere biletul de tren și să închirieze o căruță la Ludwikowo.

Mai era și al treilea motiv. Poate cel mai important, dar pe care Wilczur nici nu voia să și-l mărturisească. Ținea să apară la dispensar pe neprevăzute, să nu-l aștepte nimeni pentru ca dintr-o privire să se orienteze cum stau lucrurile între Lucia și Kolski. Într-o asemenea întoarcere, fără prevenire exista și o senzație neplăcută, aceea de surprindere, dar Wilczur prefera să o pună pe seama economisirii banilor pentru telegramă. În ceea ce privește însă fondul problemei, Wilczur nu se mințea deloc. Doar de aceea rămăsese trei săptămîni la Vilnius, ca să înlesnească apropierea dintre Lucia și Kolski, ca în lipsa lui să le ofere posibilitatea să-și revizuiască propriile sentimente, dorințele și intențiile.

Rațiunea îi spunea că procedează corect. De la balul din Kowalewo, din seara aceea de neuitat, cînd cuvintele brutale, dat atît de adevărate rostite de Jurkowski zguduiseră conștiința lui Wilczur și-i dărîmaseră toate planurile, îi minaseră toate speranțele, în sufletul profesorului se născuse o nouă hotărîre. Venirea neașteptată a lui Kolski i-a înlesnit realizarea acestei hotăriri. La început, Wilczur intenționa să o trimită pe Lucia, sub un pretext oarecare, la Varșovia, pe o perioadă mai îndelungată. Nu se gîndea în mod special la Kolski, dar lua în considerare și persoana lui. Se gîndea că aflîndu-se în atmosfera marelui oraș, în alte condiții, în mijlocul altor oameni, avea posibilitatea să-și confrunte sentimentul pe care ea îl numea iubire, cu starea reală a psihicului său. Se gîndea că putea întîlni un bărbat tînăr de care să se apropie pentru ca în felul acesta să constate că sentimentele pe care le nutrește pentru Wilczur nu vor putea în nici un chip rezista timpului.

Din fericire, venirea lui Kolski i-a oferit lui Wilczur posibilitatea evitării unor mașinațiuni. Situația se prezenta cît se poate de bine, iar Wilczur nu se îndoia că încercarea la care o supunea pe Lucia, lăsînd-o mai bine

de trei săptămîni singură cu Kolski, va fi eficientă. Fiindcă existau două posibilităţi: ori Lucia nu se va schimba deloc şi atunci Wilczur va avea dovada trăiniciei sentimentelor ei, ori prietenia pe care o nutrea de atîta vreme pentru Kolski va lua o nouă turnură, se va adînci, se va întări, într-un cuvînt, va deveni ceea ce oamenii numesc iubire.

După părerea profesorului Wilczur, pentru cea de a doua eventualitate pledau multe. Principalul ei argument era tinereţea celor doi, comuniunea gusturilor şi preocupărilor precum şi dragostea lui Kolski. Lui Wilczur i se părea imposibil ca aceste argumente să nu precumpănească în situaţia creată, în condiţiile în care amîndoi tinerii erau obligaţi de împrejurări să stea zile întregi împreună.

S-ar înşela cel care ar crede că Wilczur se întorcea cu inima uşoară. Deşi lua în considerare faptul că va trebui să se despartă de Lucia, că va trebui să renunţe la toate speranţele sale, nu se bucura cîtuşi de puţin. Socotea că îşi face datoria, că procedează cinstit, dar ştia tot atît de bine că în felul acesta încheie de fapt ultimul capitol al vieţii sale. Că renunţă conştient şi definitiv la propria-i fericire.

În gară, la Ludwikowo, a găsit căruţa unui evreu din Radoliszki. Mîrţoaga abia îşi tîra picioarele, aşa că ajunse la moară cînd se lăsase uşor întunericul. La răscruce, îi plăti evreului şi luîndu-şi valiza, porni pe jos spre dispensar. Uşa nu era închisă. Apăsă pe clanţă şi intră. În tindă nu era nimeni. În toată casa domnea o linişte deplină, în care paşii lui răsunau zgomotos. Deodată din camera de „spitalizare" se auzi vocea Donkăi:

— Hei, cine-i acolo?

— Ce mai faci, Donka? Eu sînt.

— Doamne sfinte! îi răspunse un strigăt vesel. V-aţi întors, domnule profesor?

Şi Donka cea bună intră în fugă în tindă, bucuroasă şi emoţionată. După ce-i ură bun venit, îl ajută să-şi scoată paltonul şi pălăvrăgind tot timpul, se apucă în grabă să facă un ceai.

— Dar unde-i domnişoara Lucia? întrebă Wilczur.

— La plimbare. În fiecare zi se duce la plimbare cu domnul doctor Kolski şi se întorc abia la cină. Se duc tare departe. Cîteodată pînă la Wickuny.

— Ei, dar doctorul Kolski nu se plictiseşte aici?

Donka izbucni în rîs.

— Cum să se plictisească! Eu cred că el ar sta aici şi un an de zile.

— E un om foarte drăguţ, interveni Wilczur pe un ton în aparenţă indiferent. Cum îţi place, Donka?

Fata ridică din umeri.

— Ce să-mi placă sau să nu-mi placă? E el pentru mine? Eu îl am pe Wasyl al meu şi nu-mi trebuiesc alţii. Iar dacă unora li se năzare că eu îi fac ochi dulci doctorului, nu-i adevărat.

— Dar cui i se năzare? întrebă curios Wilczur. Lui Wasyl?

— Nu lui Wasyl, domnişoarei Lucia.

— Dar de unde ştii tu că i se năzare?

— Pentru că aşa m-a certat o dată. M-a şi ameninţat că vă spune dumneavoastră. Că eu aş cocheta cu domnul doctor. De el am eu nevoie?! Să şi-l ţină. Eu nu sînt pentru el, nici el pentru mine. Dar pentru întîia oară aud că nu-i voie să rîzi. Dumneavoastră de atîtea ori rideţi de mine.

Wilczur îşi drese glasul şi spuse gînditor:

— Sigur că e voie.

— Tocmai. Ştiam eu că dumneavoastră nu vă supăraţi pe mine.

— Eu nu mă supăr niciodată pe nimeni, copilă dragă, oftă Wilczur, aşezîndu-se să-şi bea ceaiul. Ei, şi ce mai e nou pe aici. La Prokop toţi sînt sănătoşi?

— De ce să nu fie sănătoşi? Bunicul mă întreabă în fiecare zi dacă n-avem vreo ştire de întoarcerea dumneavoastră.

— Trece pe aici în fiecare zi?

— La început trecea, dar în vremea din urmă se uită cam chioriş la domnişoara Lucia şi nu mai trece.

Wilczur se miră.

— De ce se uită chioriş?

— Fiindcă nu-i place doctorul Kolski. Zice că nu ştie de ce l-aţi lăsat dumneavoastră aici. Nu-i pe gustul lui.

Nici eu nu știu de ce, fiindcă e un om foarte simpatic. Săptămîna trecută, cînd a vrut domnul doctor să închirieze niște cai, nu i-a dat.

— Dar ce nevoie avea de cai?

— Să călărească. Domnul doctor și domnișoara Lucia merg deseori călare. Acum închiriază caii de la un starovieret din Nieskupa, iar șeile de la curelarul Wojdyllo din tîrg. Uite-le, zac acolo, îi arătă în colțul tindei.

Wilczur se uită și dădu din cap.

— Ai dreptate.

— Acum însă cred că doctorul trebuie să se întoarcă la Varșovia, fiindcă nici loc nu mai e. Doar dacă o dormi aici în tindă sau în sala de operații. Mi se pare mie că din onomastica aia nu iese nimic, încheie Donka nu fără o anumită răutate.

— Ce onomastică?

— Onomastica doamnei Pawlicka. Trebuiau să se ducă poimîine la moșia ei. Doamna Pawlicka a fost luni personal aici și i-a așteptat. O să fie mare bal. Domnișoara Lucia își face și rochie nouă. Una albastră îmbrăcată în voal. Ah, dacă aș putea eu să-mi fac una așa!

Profesorul își bău ceaiul și stătea tăcut. Donka se învîrtea prin cameră și, uitîndu-se pe fereastră, strigă:

— Se-ntorc. Se-ntorc de vreme astăzi. Uitați-vă! Trec gardul.

Wilczur se apropie de fereastră. Într-adevăr, Kolski sări gardul ce despărțea curtea de cîmp și întinse brațele, ajutînd-o pe Lucia. Nu se auzea convorbirea lor, dar se vedea că sînt veseli și bine dispuși. Obrajii îmbujorați ai Luciei radiau de veselie. Rîdeau privindu-se în ochi, apoi încet porniră spre casă, ținîndu-se de mînă. Tot la cîțiva pași se opreau și acum rîsul lor se auzea clar.

Wilczur se retrase de la fereastră. Nu avea nici cea mai mică îndoială cu privire la rezultatele pe care le-a dat încercarea pusă la cale de el. Bucuros s-ar fi închis în cameră, ca să nu-i vadă. Era însă imposibil.

Ușa se deschise și intră întîi Lucia, iar în urma ei Kolski. În prima clipă se opriră surprinși la vederea lui Wilczur. Lucia strigă:

— Domnule profesor! V-ați întors!

Wilczur se sili să zîmbească.

— Cum vă simțiți, dragii mei?!

Cu toată cordialitatea întîlnirii, în cameră plutea un aer de jenă. Cînd s-au așezat la cină, Wilczur începu să relateze exagerat de amănunțit tot ce făcuse la Vilnius, care sînt relațiile în lumea medicilor, iar cînd a epuizat această temă a trecut la descrierea, tot atît de amplă, a operării lui Dobraniecki.

Îndată după cină, Wilczur spuse:

— Fă-mi plăcerea, dragă colega, și mai rămîi cîteva zile. N-am să te clintesc din loc, eu îmi aștern în sala de operații.

— Ah, nici gînd, domnule profesor, ripostă stînjenit Kolski. Nu știu dacă nu vă deranjez rămînînd aici, dacă-mi permiteți, dar în nici un caz nu pot să vă ocup în continuare camera. Pentru mine sala de operații este suficient de comodă.

Îndată după ce se pregăti locul de culcare pentru Kolski și după mutarea lucrurilor lui, invocînd oboseala de pe urma călătoriei, profesorul le spuse noapte bună și se duse să se odihnească.

După snopul de lumină care s-a zărit pînă noaptea tîrziu prin fereastra ambulatoriului, se putea bănui că Lucia și Kolski nu s-au dus imediat la culcare, ci au stat de vorbă.

Despre ce discută?... Au ajuns la înțelegere? Lucia i-a acceptat declarațiile?... Dacă-i așa, atunci discută cum să se elibereze de obligațiile față de bătrînul și onestul profesor. Cum să-i comunice schimbarea sentimentelor sale?...

Lui Wilczur așa ceva i se părea imposibil. Deși tot ce găsise aici dovedea apropierea Luciei de Kolski, nu-și putea închipui ca fata aceasta, cu un caracter puternic și hotărît, să bată în retragere, să-și renege obligațiile. Mai degrabă trebuia să se aștepte la ceva opus. Se putea bănui că Lucia chiar iubindu-l pe Kolski nu va recunoaște acest lucru și nu-și va mărturisi nici ei înșăși. Va considera că e de datoria ei să-și mențină hotărîrea, să-și respecte obligațiile, să nu-și trădeze prin nimic schimbările care s-au produs. Wilczur era aproape sigur de asta.

Închisese ochii și stînd în întuneric analiza comportarea de astăzi a Luciei. Fără îndoială a fost puțin sur-

prinsă de sosirea lui, dar îl întîmpinase cu cordialitatea de altădată. Pe urmă, seara, nu a fost, ce-i drept, atît de degajată, dar nu-i evita privirile și întreba totul cu interesul de altădată. Wilczur nu observase nimic deosebit. Poate doar faptul că Lucia nu i s-a adresat niciodată lui Kolski. Iar Kolski se adresa și el numai profesorului. Păreau că nu se observă reciproc, ceea ce era în contrast strident cu veselia de dinainte, cînd încă nu știau de întoarcerea lui, și trebuia să-i dea de gîndit.

Și-a adus aminte de șeile din colțul tindei. Se-nțelege, acum călăresc, iarna vor schia sau vor patina, vara vor face excursii în munți. Sînt tineri, au gusturi asemănătoare și suficiente forțe fizice pentru realizarea lor.

În ograda lui Prokop Mielnik cîntau cocoșii cînd a adormit Wilczur.

A doua zi dimineața, ca de obicei, au luat micul dejun în camera Luciei. Starea de spirit nu s-a îmbunătățit, doar Jemiol vorbea fără încetare, spre satisfacția tuturor celorlalți, care datorită lui puteau să tacă. Revenind la operația făcută lui Dobraniecki, perora:

— I-ai scos tumoarea din creier, *darling*. Dar te-ai gîndit vreodată că tot creierul nostru, sau mai exact, toată scoarța cerebrală, în care sînt localizate autoritățile superioare ale sistemului, adică ale spiritului, este cea mai primejdioasă tumoare cu care divagația naturii ne-a umplut cutiile craniene? Dacă nu mă înșel acolo își are locul gîndirea, adică lucrul cel mai inutil și mai primejdios din lume. Cumpănește, stăpîne, cît de frumoasă ar fi viața dacă nu am gîndi, îndeplinindu-ne cu smerenie funcțiile de nutriție și de reproducere pe care ni le-a rezervat natura. Cu cît am fi mai fericiți dacă n-am repeta după Descartes: *cogito, ergo sum*, ci după primul imbecil întîlnit: *Coito ergo sum*. Logica naturii a fost deformată de gîndirea noastră, pentru că în natură totul are o finalitate. În clipa în care a apărut însă în ea gîndirea umană, ne-am convins că nu știm la ce e bună gîndirea. Dacă am fi rămas niște animale de cavernă, ar fi fost evident că sîntem doar una dintre formele de existență ale materiei, că într-un anumit număr de ani destinat vieții noastre infecte avem ca misiune să consumăm o anumită cantitate de oxigen din aer, de apă din izvor,

de produse vegetale şi animale, pentru a lăsa un anumit cuantum de acid carbonic, de excremente pitoresc împrăştiate în ţărînă şi în cele din urmă stîrvul nostru. Totul e în ordine. Ne îndeplinim rolul în lanţul evoluţiei. Dar ce-i cu gîndirea? Ce-i cu *Iliada*, cu *Hamlet*? Ce-i cu binomul lui Newton, cu teoria relativităţii şi cu cuantele lui Planck? De ce dracu-i nevoie de toate astea? Încotro ne duc ele? *Gentlemen and ladies*, dacă-mi veţi spune, că datorită lor se dezvoltă civilizaţia şi că se impune o creştere proporţională a sporului natural al speciei *Homo sapiens*, atunci eu vă întreb dacă în planurile naturii-mumă era prevăzută îngrăşarea excesivă a pămîntului cu amintitele excremente şi hoituri? Asta poate deregla întreaga ordine a lucrurilor şi poate duce la catastrofe neprevăzute.

Oraţia lui Jemioł a fost întreruptă de sosirea primilor pacienţi şi cei trei medici au trecut la lucru. Abia în jurul orei trei s-a lăsat iar liniştea în dispensar. Folosindu-se de prilejul că Lucia mai făcea pansamente în camera de spitalizare, Wilczur îl invită pe Kolski la el şi servindu-l cu o ţigară, îl întrebă:

— Cum e, colega? Mă blestemi rău că te-am sechestrat aici atîta vreme?

— Ah, nu, domnule profesor. Pentru mine a fost o adevărată odihnă.

— Am auzit că la Varşovia ai foarte mult de lucru. Ai tot mai mulţi pacienţi. M-am bucurat sincer. Acum, după întoarcere, te aşteaptă multă muncă. Ia loc, te rog.

— Mulţumesc, mormăi Kolski, aşezîndu-se pe un taburet.

— Şi îţi cresc şi veniturile?

— Nu mă plîng.

— Un singur lucru nu înţeleg, spuse Wilczur după o clipă de gîndire, de ce ai rămas un adept al celibatului? Ar trebui să te căsătoreşti. Nu trebuie să întîrzii prea mult... O ştiu din proprie experienţă.

Kolski se înroşi.

Din păcate, e imposibil.

Wilczur ridică din sprîncene.

— Chiar imposibil?... Iartă-mă, colega, că mă amestec în treburile dumitale particulare, dar cred că îmi dă

acest drept îndelungata noastră cunoştinţă şi vîrsta mea. Ai putea să-mi spui în ce constă această imposibilitate?

Kolski nu răspunse imediat.

— Iubesc pe cineva...

— Acesta-i cel mai mic obstacol, zîmbi Wilczur.

— Femeia pe care o iubesc nu e liberă, îi explică el.

— Ah, da?... Căsătorită?...

— Nu. E logodită cu altul.

— Asta e într-adevăr neplăcut. Şi îl iubeşte pe acel altcineva?

— Cel puţin aşa spune ea.

— Dar probabil că nu te urăşte nici pe dumneata?

— O, nu, negă repede Kolski.

Wilczur îl privi o clipă zîmbind.

— Ciudat, dragă colega. Nu arăţi a fi un mototol, dar te porţi ca o domnişoară speriată. Cu femeile trebuie să te porţi dur, dragă colega. Hotărît. Bărbăteşte. Dacă îţi este favorabilă, atunci atacă. Ţine minte, nu te lăsa speriat de aparenţe. Sînt lucruri care uneori par inspăimîntătoare. În faţa noastră se înalţă o stîncă şi ni se pare inaccesibilă, dar ajunge puţină iniţiativă şi insistenţă pentru a ajunge în vîrful ei.

Kolski îşi frămînta nervos degetele. La început i se păruse că profesorul îşi rîde de el. Pe urmă îi trecu prin minte că vrea să-l descoase. Acum nu mai ştia ce să creadă.

— Da, da, spunea Wilczur. La căsătorie, colega, trebuie să te gîndeşti din timp şi să baţi fierul cît e cald. Omul nici nu-şi dă seama cînd îmbătrîneşte. Cîţi ani ai?

— Treizeci şi cinci, domnule profesor.

— Ei, vezi? E timpul. Cînd m-am căsătorit eu aveam prea mult. Între mine şi soţie era o diferenţă de vîrstă prea mare. Şi bineînţeles, o asemenea căsnicie nu putea fi fericită.

Kolski se înroşi din nou şi făcu ochii mari. Oare profesorul voia să-i dea de înţeles că nu-i trece prin minte să se căsătorească cu Lucia?

Wilczur continuă:

— Se-nţelege, problema anilor nu are importanţă în sine, nu e vorba de aspectul sexual. Ştii foarte bine că asta nu e întotdeauna în funcţie de vîrstă. E vorba de alt-

ceva. De problema preocupărilor și gusturilor. Acestea trebuie să fie mai mult sau mai puțin aceleași, ca să fii fericit cu o femeie și să o faci fericită. Un bărbat nu poate săvîrși o greșeală mai mare decît căsătorindu-se cu o fată mai tînără cu peste zece ani decît el.

Kolski înghiți în sec și întrebă:

— Serios, sînteți de această părere?

— Cît se poate de serios. Așa că nu mai întîrzia, să nu ți-o ia altul înainte. Și să nu-ți fie frică de nici un rival. Pentru o femeie trebuie să lupți. Ea nu e un porumbel fript care-ți cade singur în gură. Iar cînd o ai, ține minte, să-i acorzi mai mult timp decît muncii profesionale. E extrem de important. Și asta o știu tot din trista mea experiență. Cîndva, cînd vei mai vrea să mă vizitezi, am să-ți spun toată povestea. Fiindcă nu mă îndoiesc că vara vei mai trece pe aici măcar pentru cîteva zile.

— Cu cea mai mare plăcere, domnule profesor. Kolski se înclină încurcat.

În cameră intră Lucia. Își scoase halatul și rămase într-o rochie din lînă de culoare închisă. Venise cu un lucru de mînă.

— E, e, domnișoară Lucia, i se adresă Wilczur, presimt o petrecere. Pun pariu că-ți faci o rochie nouă.

— De unde știți? se miră Lucia.

— Am viziuni, răspunse Wilczur ridicînd enigmatic un deget. În zadar mă socotesc pe mine țăranii vrăjitor? Am viziuni.

Își încruntă sprîncenele și își mijì ochii.

— Stai... stai... Văd... O mulțime de perechi dansînd... Orchestra... Uite-o pe stăpîna casei... pe soțul ei... Înalt, prezentabil... Aș face prinsoare... Sigur că da. E medic... Doamne! E doctorul Pawlicki!

Lucia și Kolski se priviră uimiți. În cele din urmă Lucia spuse rîzînd.

— Bineînțeles! L-ați întîlnit pe Pawlicki în Radoliszki și ați aflat de la el de bal.

Wilczur făcu un semn violent cu mîna.

— Nu-mi întrerupe viziunea: nu e în Radoliszki. Văd... văd... E un conac. Un bal la țară... Toasturi... Da... Se închină în sănătatea stăpînei casei... Onomastica... Te văd pe dumneata... Alături pe doctorul Kolski... Dumneata

parcă ești înconjurată de niște nori din ceva transparent... Da... E voalul... Un voal albastru... Și toată rochia e albastră...

— Nu, e incredibil! De unde puteți ști că rochia va fi într-adevăr albastră?! Doar nu după cordonul acesta pe care-l fac. Cordonul e negru. Domnule profesor, nu ne mai chinuiți atita!

Wilczur o privi amenințător.

— Văd că dumneata îndrăznești să nu crezi în puterile mele supranaturale!

— Îndrăznesc! răspunse Lucia înclinînd capul.

— Ei, atunci nu-ți mai prorocesc nimic.

— Mai prorociți-ne doar dacă nu vedeți la bal și un celebru chirurg, pe profesorul Rafal Wilczur?

Wilczur negă categoric cu o mișcare a capului.

— Categoric nu-l văd. Formele lui opulente mi se conturează în fața ochilor sufletului meu întinse comod, în acest pat și cufundate într-un somn tonifiant.

— În acest caz nici noi nu mergem, hotări Lucia.

— Nici să nu-ndrăzniți! Dacă nu vă duceți, voi trata acest lucru ca pe o jignire personală. M-aș convinge că prin întoarcerea mea v-am stricat toate planurile plăcute. Cine știe dacă în acest caz nu mă întorc la Vilnius?!

După o scurtă controversă, Lucia căzu de acord să meargă la bal la Pawlicki. De fapt dorea foarte mult acest lucru. Știa că-l va întîlni acolo pe Jurkowski și voia să i se arate însoțită de Kolski, ca să-i poată dovedi că are și adoratori tineri și prezentabili. Dacă însă l-a ales pe Wilczur, a făcut-o pentru că profesorul este cu mult mai valoros decît cei mai prezentabili și mai tineri.

Cu toate că lucrurile fuseseră hotărîte, în clipa plecării, Lucia avu remușcări și era cît pe-aci să renunțe la bal. Nu a procedat astfel poate numai pentru faptul că profesorul părea să nu fie deloc afectat că-și va petrece seara singur. (Jemioł plecase la circiumă și nu lăsase să se întrevadă că s-ar întoarce repede). În comportarea profesorului se putea vedea mai degrabă mulțumirea că are timp liber pentru el. Glumind vesel, i-a condus pînă la brișcă. Din singurătate s-a ales însă praful. Îndată după plecarea Luciei și a lui Kolski a venit Prokop. Îl salută pe Wilczur

în tăcere, cum îi era obiceiul, şi intră în casă. Cînd s-au aşezat în cameră, îl întrebă:

— Şi ce se mai aude în lumea largă?

— Ca-ntotdeauna, dădu din cap Wilczur. Oamenii se încaieră pentru o bucată de pîine, cum se încaieră cîinii pentru un os. Aleargă înnebuniţi de treburi. Nimic nou în lumea largă.

— Ai lipsit cam multă vreme, observă Prokop. Şi asta nu-i bine.

— De ce nu-i bine? Wilczur îl privi atent.

— Păi, vezi tu, după mintea mea-i aşa: cînd cineva are un lucru, e mai bine să-l păzească. Laşi casa singură şi nu încui uşa, te fură. Cei de pe aici, se ştie, nu se ating, dar puţine haimanale umblă prin ţară? Nici nu-ţi dai seama, cînd îţi iau tot.

Wilczur scutură din cap.

— Înţelept vorbeşti, Prokop. Atît de înţelept că mi-e greu să te înţeleg. Uite că m-am întors şi nu lipseşte nimic. Spune mai limpede, la ce te gîndeşti.

— Ce să-ţi spun, se burzului Mielnik şi se apucă să-şi răsucească cu băgare de seamă ţigara.

— Am găsit toate la locul lor, continuă Wilczur. Toate sînt aşa cum trebuie să fie. Nimeni n-a păţit nimic, bolnavii au fost îngrijiţi.

— Şi nu numai bolnavii.

— Ce înseamnă asta?

Prokop îşi încruntă sprîncenele şi îşi trecu de cîteva ori mîna liberă peste barba căruntă.

— Eu îţi spun ceva: tu dă-l de-a berbeleacu pe doctoraşul ăsta tînăr. Nu-i nevoie de el aici. A stat trei săptămîni sau şi mai mult, ajunge. Ducă-se la naiba. S-a zbenguit, s-a-nvîrtit, gata. Călăreşte pe-aici şi alte lucruri din astea. Ducă-se de unde a venit. Bine a fost cînd n-a fost el aici. Tu ia-l de guler şi azvîrle-l! Asta e!

Pe măsură ce vorbea, bătrînul începuse să respire greu de atîta înfierbîntare. Sfîrşise, dar tot mai mormăi vreo cîteva minute.

Wilczur se prefăcu mirat.

— Nu pot să-mi cred urechilor. Îl cunosc de mult pe doctorul Kolski. E un medic foarte serios şi un om drăguţ.

Nu pot să-i reproşez nimic. A făcut vreun rău cit am lipsit eu?

Prokop ridică din umeri.

— Rău, nerău. Dar tu făceai mai bine dacă nu-l lăsai aici.

— Oamenii pe care i-a tratat nu s-au plîns de el...

Prokop dădu din mînă.

— Tratarea-i tratare, dar el se uită mai mult la cei sănătoşi decît la bolnavi. Am crezut că tu o să vezi singur şi că o să-i pui capăt. Tu însă îi mai şi trimiţi împreună la petreceri.

Wilczur se sili să rîdă şi-l bătu pe Prokop pe umăr.

— Dar ce să fac, bătrînul meu prieten? Sînt tineri, amîndoi sînt tineri, lasă-i să danseze. Pentru noi e taifasul, cuptorul cald, pentru ei — distracţia. Şi totu-i în ordine.

Prokop clătină din cap.

— Ciudate lucruri spui. Eu n-aş lăsa-o pe femeia mea şi mai cu seamă dacă ar fi tînără.

— Pe femeia mea?... Wilczur dădu din mînă. Dar poate fi o femeie a mea, prietene? A mea poate fi casa, a mea poate fi scurta, vaca, dar femeia? Doar şi ea gîndeşte, şi ea simte la fel ca mine. Are aceleaşi drepturi ca mine. S-o ţin împotriva voinţei ei? Asta ar fi o închisoare. Şi ce folos ai avea de pe urma unei femei care stă cu tine împotriva inimii ei şi nu gîndeşte decît cum să scape şi se plînge de soarta ei.

— Aşa-i voia Domnului, spuse aspru Prokop.

— Eh, prietene. Tocmai ca să fie aşa trebuie să te gîndeşti bine înainte de a lega o femeie de tine. Legătura poate fi trainică numai atunci cînd întăreşte ce s-a hotărît în amîndouă inimile.

Prokop căzu pe gînduri şi spuse:

— Eu credeam că la voi e hotărît.

— Slavă Domnului că nu era hotărît, răspunse trist Wilczur şi începu să vorbească despre alte lucruri, dîndu-i lui Prokop de înţeles că tema abordată e dureroasă pentru el.

În vremea aceasta, în casa primitoare a familiei Pawlicki, oaspeţii erau întîmpinaţi cu căldură şi zgomotos. Lucia nu se înşelase. Într-adevăr, domnul Jurkowski părea surprins că nu venise însoţită de Wilczur. Îl cerceta cu

atenție pe Kolski, mai cu seamă atunci cînd Lucia dansa cu el. Domnul Jurkowski nu dansa demonstrativ, în schimb vizita des bufetul, pentru ca întorcîndu-se în salon să sprijine ușorul ușii.

Lucia dansa mai mult cu Kolski. Era un partener excelent și în ziua aceea mai drăguț decît oricînd. Îi dispăruseră complet stările de meditație, era vesel, senin, mulțumit și făcea impresia unui om care cu greu se stăpînește să nu dezvăluie un secret nespus de îmbucurător. Lucia se simțea excelent. Nu o speriase nici părerea unui domn mai în vîrstă care arătîndu-i partenerei sale pe Lucia și pe Kolski, spusese intenționat ca să se audă:

— Uite, ce pereche potrivită.

La scurt timp după ce s-a servit cina, domnul Jurkowski o invită pe Lucia la un tangou. Firește, nu avea motive să-l refuze. S-a dovedit însă că a procedat nechibzuit. Jurkowski trebuie să fi fost bine afumat, fiindcă imediat după primul tur, o întrebă cu intenție vizibilă:

— Și ce mai face profesorul Wilczur? L-ați lăsat acasă?

— Profesorul s-a simțit obosit, i-a răspuns ea simplu. Nu-i plac petrecerile zgomotoase.

— Dar și-a găsit pentru petreceri un înlocuitor demn...

Lucia lăsă fără răspuns această observație.

— Iar înlocuitorul nu pare deloc nemulțumit de misiunea sa. Poate că profesorul nu ar fi chiar atît de satisfăcut. Ce părere aveți?

În vocea lui răsună o notă evident ironică. Lucia ridică ușor din umeri și vrînd să schimbe tema, spuse:

— Doctorul Kolski este un vechi elev și prieten al profesorului. Dar dumneavoastră de ce nu dansați?

— Ah, eu nu dansez pentru că am o priveliște, cum n-am avut în viața mea. Trebuie să mă uit, pentru ca în viitor să știu...

— Ce să știți? se miră Lucia.

— Ei, să știu cum arată o femeie îndrăgostită. Dumneavoastră vă uitați la Kolski ăsta ca la o minune. Iar el la dumneavoastră ca la o bucată de slănină. Fir-ar să fie! Nu-și pot lua ochii unul de la altul! Și ce-mi vorbiți mie de profesor cînd dumneavoastră sînteți îndrăgostită de doctorașul ăsta!

Lucia simțea că pălește. Cuvintele lui Jurkowski au surprins-o și au neliniștit-o într-atît, încît nici nu se mai gîndea în ce măsură depășise el bunele maniere amestecîndu-se în treburile ei particulare.

— Vă înșelați, răspunse. Eu și doctorul Kolski sîntem colegi și vechi prieteni. Nimic mai mult.

— Cucu, cucu, bau, bau! Frumoasă colegialitate. Radiați toată spre el. Pînă și un orb ar vedea. Desigur puteți crede că vorbesc din gelozie. Fie și așa. Sînt gelos. Dar gelozia nu mă împiedică să observ că sînteți îndrăgostită de el. Nu înțeleg doar de ce m-ați mințit atunci la Kowalewo, vorbindu-mi de profesor. Ori poate că profesorul e pentru căsătorie, iar tînărul doctor pentru prietenie?... N-am ce zice, bună glumă!

Lucia se dezmetici.

— Dumneavoastră nu sînteți treaz. Fiți amabil și conduceți-mă înapoi.

— Firește, vă conduc. Vă și așteaptă cu dor... Cum aș putea să vă expun la o despărțire atît de îndelungată de omul iubit!

Se opri în fața lui Kolski și înclinîndu-se cu eleganță Luciei, adăugă:

— Vă înapoiez comoara împrumutată...

Fără să bănuiască ce s-a întîmplat, Kolski răspunse zîmbind:

— Puțini sînt astăzi oamenii care înapoiază atît de conștiincios comorile împrumutate. Atît de conștiincios și de repede....

Jurkowski mai făcu o plecăciune exagerat de galantă.

— Hotărîrea a fost luată chiar de comoară, care nu a mai putut răbda despărțirea de proprietar.

Spunînd aceste cuvinte, Jurkowski se întoarse și părăsi salonul. Abia acum Kolski observă revolta Luciei.

— Ce ai, Lucia? Ce-i cu dumneata? întrebă neliniștit.

Lucia scuturâ din cap.

— Ah, nimic, nimic. E zăpușeală aici, răspunse, și apoi acest domn era beat și spunea prostii.

— Sper că nu te-a jignit?!

— Nu, nu. Ferească sfîntul. Să ieșim de aici.

Încuviință numaidecît.

Ieșind, îl întîlniră pe Pawlicki, care-i opri.

— V-a obosit dansul?

— Nu, îi explică Kolski. Domnişoara Lucia nu se simte prea bine. Ar vrea să se odihnească puţin.

— Să se odihnească? Dar, vă rog, spuse Pawlicki. Vă conduc în camera soţiei. Puteţi, domnişoară, să vă întindeţi puţin pe canapea.

— Nu am nimic, protestă Lucia.

Nu se cuvenea să se împotrivească prea categoric şi Pawlicki îi introduse într-o cameră spaţioasă, care era ceva între un dormitor şi un cabinet de lucru. Pe birou stătea o veioză aprinsă. Nu era nimeni aici.

— Aici o să vă odihniţi şi o să prindeţi puteri pentru restul petrecerii, spuse Pawlicki. Pe mine vă rog să mă iertaţi, dar trebuie să mă întorc la oaspeţi.

— Mulţumim frumos. Kolski înclină capul, apoi cum se închise uşa în urma lui Pawlicki, se adresă Luciei:

— Poate că ar fi bine să te întinzi puţin?

Lucia scutură din cap şi se întoarse. Nu putea privi spre el. Cuvintele brutale rostite de Jurkowski spărseseră ca o lovitură de pumn tot eşafodajul ridicat în ea cu atîta trudă, cu atîta migală şi precizie, în spatele căruia voia să ascundă, să ascundă de ea însăşi sentimentele înfiripate.

— Nu-i adevărat, nu-i adevărat... repeta cu febrilitate în gînd, dar cuvintele nu mai puteau răsturna ceea ce devenise limpede, înspăimîntător de limpede.

Cît de clar vedea acum totul. Totul! De la început. Aşa. Fusese geloasă pe Dobraniecka, pe urmă şi pe micuţa Donka. O bucura fiecare zi de prelungire a şederii lui Kolski în dispensar şi se temea, da, se temea de clipa în care va trebui să plece. Iar întoarcerea profesorului... e josnic, e nedemn... Întoarcerea profesorului a speriat-o.

Cîte eforturi a făcut ca să se convingă pe ea însăşi că tot pe Wilczur îl iubeşte, că vrea să fie soţia lui. Cu cîtă înverşunare refuza să vadă bătrîneţea lui! Cît de recunoscătoare i-a fost că nu i-a permis lui Kolski să plece imediat. Ascundea acest lucru în ea, îl ascundea de ea, dar se vede că nu-l putea ascunde de alţii. Totul împietrea în ea la gîndul că şi profesorul a putut să observe. Cît dispreţ simţea faţă de ea însăşi! Îşi trădase toată micimea sufletului şi slăbiciunea caracterului. Cedase senti-

mentelor, pe care ar fi trebuit să le înăbuşe, pe care ar fi putut să le smulgă din vreme. Cît de josnic şi de nedemn procedase permiţîndu-le să se dezvolte, apărîndu-le sub diferite pretexte, tolerîndu-le exuberanţa în inima ei. În inima pe care o promisese altuia.

— Am promis şi-mi voi ţine promisiunea. Chiar de s-ar scufunda pămîntul! Chiar de-ar fi să mor!

Cuvintele acestea i se întipăreau cu tot mai multă claritate în minte. Ah, dacă ar fi vorba de altcineva! De Jurkowski, spre exemplu, şi nu de profesor. N-ar ezita deloc. Dar ea ştia cît de însingurat era Wilczur. A-l părăsi însemna o crimă. Nerespectarea promisiunii ar fi o infamie.

— Trebuie să rămîn cu el şi rămîn... rămîn!...

Iată că în balanţă a căzut ultimul cuvînt, cuvîntul pe care nimic nu-l va mai schimba. Se întoarse şi privi spre Kolski. Inima i se strînse într-un spasm brusc. Îi spuse cu voce tremurătoare:

— Trebuie să pleci cît mai repede, mîine trebuie să te întorci la Varşovia. Neapărat.

— De ce, domnişoară Lucia? Ce s-a-ntîmplat? întrebă speriat.

Lucia scutură din cap.

— Nimic. Nimic. Dar dacă nutreşti pentru mine cît de cît un sentiment bun, pleacă imediat.

— Dar de ce?

Lucia nu mai putea rezista. Ochii i se umplură de lacrimi, plînsul îi cutremură pieptul. Surprins, Kolski o luă în braţe şi o strînse puternic la piept.

— Iubita mea, repeta, liniştește-te, iubita mea.

Ea însă nu-şi putea stăpîni plînsul. Simţea braţele care o ţineau, dar nu avea putere să se smulgă din strînsoarea lor. Simţea în păr sărutările lui blînde, calde şi atît de dorite. Şi cu atît mai mult se trezea în ea conştiinţa că trebuie să renunţe la ele pentru totdeauna, pînă la sfîrşitul vieţii.

Kolski o aşeză în fotoliu şi lăsîndu-se în genunchi lîngă ea o ruga cu cele mai duioase cuvinte să se liniştească. Treptat îşi recăpătă glasul. Kolski îi ştergea ochii şi obrajii cu batista lui.

— N-am să te las, iubito, spunea. N-am să te dau nimănui.

— Janek... Janek, şopti Lucia petrecîndu-şi braţele în jurul gîtului lui.

Într-o pornire bruscă Kolski o strînse la piept.

— Mă iubeşti! Ştiu că mă iubeşti!

— Numai pe tine!

— Ei, vezi, ce fericire! Ce fericire mare, spuse cu vocea plină de emoţie. Ne luăm şi nu ne mai despărţim niciodată. Nimic nu ne va despărţi. Scumpa mea!...

Lucia îşi muşcă buzele, îl îndepărtă de ea şi scuturâ din cap.

— Nu, Janek... Nu... Te iubesc, dar ştii bine că nu sînt liberă, că nu pot dispune de mine. Trebuie să ne împăcăm amîndoi cu gîndul acesta. Nu există altă soluţie...

Kolski o privi cu teamă.

— Ce înseamnă că nu eşti liberă? Ce vrei să spui!

— Că am obligaţii pe care nu le pot abandona.

O prinse de încheietura mîinii.

— Lucia, asta înseamnă că tu eşti... că te leagă de el...

Lucia înţelese întrebarea pe care el nu o putea rosti şi negă vehement:

— Ah, nu, ferească sfîntul. Sînt însă obligaţii de o sută de ori mai mari decît...

— Nici o obligaţie, izbucni Kolski, nu poate fi mai mare decît simţirea adevărată.

Lucia negă cu o mişcare a capului.

— Prea simplist. Nu. Nu pot. Nu aş şti cum să încep discuţia cu el. Nu aş putea rosti aceste cuvinte. Ah, e de-ajuns să te gîndeşti ce viaţă tragică a avut acest om, cîte nedreptăţi s-au abătut asupra lui, cîte nefericiri au căzut asupra lui, asupra celui mai bun om, cu cea mai sensibilă inimă, cu cele mai de preţ valori spirituale. Nu, Janek. Din păcate m-am îndrăgostit de dumneata prea tîrziu. Acum nu pot, nu mai pot să dau înapoi. M-aş dispreţui pe mine însămi dacă ar trebui să mă număr şi eu printre oamenii care l-au nedreptăţit. Nu, Janek. Nu aş putea trăi cu conştiinţa că am săvîrşit o mîrşăvie... Mi-e greu, cerul mi-e martor cît îmi este de greu, dar nu am ce face.

— Lucia, începu Kolski, dar ea îl întrerupse:

— Să nu mai vorbim despre asta. De ce să ne distrugem nervii în zadar.

— Dar ascultă-mă. Sînt absolut convins, știu bine, că profesorul nu intenționează să-ți ceară respectarea promisiunii făcute.

— De unde poți ști tu asta? întrebă mirată.

— El mi-a spus-o.

— Cum așa?... Ai vorbit tu cu el despre asta?! E imposibil!

— Nu despre asta. Dar sînt convins că intenționat a vrut să-mi dea de înțeles să nu-mi pierd speranțele.

— Ah, să-ți dea de înțeles?! spuse cu un zîmbet trist.

Kolski își pierdu răbdarea.

— Atunci îți repet discuția noastră. Așa, pe neașteptate, m-a întrebat cîți ani am și de ce nu mă însor. Pe urmă a început să mă îndemne să mă însor și mi-a spus cît se poate de clar că un bărbat nu trebuie să se însoare la o vîrstă înaintată și că nu trebuie să se însoare cu o femeie mult mai tînără decît el. Asta suna limpede ca o declarație: dacă o iubești, ia-o. Din partea mea nu trebuie să te aștepți la nici un obstacol, fiindcă eu nu mă însor cu ea.

O clipă în ochii Luciei străluci bucuria. Nu se putea îndoi de adevărul cuvintelor lui Kolski. Cu siguranță Wilczur i-a spus așa ceva și poate că i-a spus-o cu această intenție. Dar asta nu-i dezlega Luciei mîinile, nu-i dădea cale liberă.

Situația trebuia înțeleasă în felul următor: după întoarcerea de la Vilnius, profesorul a ajuns la convingerea că în lipsa lui, în sentimentele Luciei s-a produs o schimbare. La fel ca Jurkowski, ca acel domn în vîrstă care-i socotise o pereche potrivită, Wilczur își dăduse seama de dragostea ei pentru Kolski. Și acest om nobil, a cărui viață a fost un nesfîrșit lanț de renunțări pentru binele altora, s-a hotărît să procedeze și de data aceasta la fel. O nouă renunțare și încă o filă dureroasă în jurnalul vieții lui. Lucia însă nu putea și nu avea dreptul să semneze această filă. Pentru nimic în lume. Firește, el are dreptul să facă un gest mărinimos și poate cel mai sincer cu putință, dar ea ar fi o ființă lipsită de onoare și de conștiință dacă ar primi acest dar din partea unui om care a dat totul și căruia i s-a răpit totul. E alături de el și trebuie să rămînă alături de el.

Acum știa cum trebuie să procedeze. Trebuie să-l trimită cît mai repede pe Kolski la Varșovia, să-și stăpînească nervii, și zi de zi să-i dovedească lui Wilczur, cu fiecare cuvînt, cu fiecare gest, că nu s-a schimbat deloc, că singura ei dorință rămîne de a fi soția lui.

Se ridică și aranjîndu-și părul în oglindă, spuse liniștită:

— Nu, domnule Janek. Asta nu schimbă cu nimic situația.

— Cum n-o schimbă? se miră Kolski. Doar e limpede că el îți redă libertatea. Lucia, ce spui?

— Mi-o redă, dar de ce? Care sînt motivele după care se conduce?

— Asta-i mai puțin important.

— Deloc. Renunță numai pentru că socotește că eu... te iubesc.

— Dar asta e adevărat!

— Dacă nu ar bănui acest lucru, sînt convins că nu ar renunța la mine.

— Dar dacă și-a dat seama, interveni Kolski, problema a devenit clară pentru el. Ce poți face dumneata?

— Am să-l conving că se înșală.

Kolski se revoltă.

— E o aberație. O crimă împotriva propriei simțiri!

— Și mai mare crimă ar fi condamnarea lui la singurătate, călcarea în picioare a sentimentelor lui, răpirea ultimelor speranțe. Nu, domnule Janek. Nu-mi poți cere așa ceva. Dacă aș proceda așa, asta mi-ar otrăvi toată viața. Ne-ar umbri fiecare clipă fericită. Nu, domnule Janek. Nu avem dreptul să procedăm așa.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnișoară Lucia, dar nu-ți dai seama că rămînînd cu el îngropi și fericirea dumitale și fericirea mea?

Scuturâ din cap.

— Știu. Dar pînă acum toți au îngropat fericirea profesorului. Soția l-a părăsit pentru un mucos, ani în șir a trăit într-o mizerie cumplită, umilit, azvîrlit, în închisori, pentru ca în cele din urmă, cînd și-a redobîndit memoria, să fie ținta celor mai mîrșave calomnii, a celor mai josnice sforării, a celor mai oribile intrigi. L-a uitat pînă și propria lui fiică. Nu, domnule Janek. Nu. Aș prefera să mor

decit să mă număr printre oamenii care l-au răsplătit cu mirşăvie pentru mărinimia, pentru bunătatea lui neţărmurită şi pentru nobleţea lui. Dacă nu înţelegi acest lucru, atunci mă conving că ai o inimă seacă şi că niciodată nu vom găsi un limbaj comun. În vocea ei se simţea amărăciune iar Kolski îşi lăsă capul în jos şi spuse după o pauză:

— Înţeleg. Cum să nu înţeleg. Dar nu reuşesc să mă împac cu acest gînd.

În cameră intră Pawlicki.

— Ei, cum vă simţiţi? Mai bine? întrebă cordial.

— Ştiţi, îmi pare rău că vă fac neplăceri, dar nu prea bine. Se vede că am lucrat prea mult în ultimele zile.

— Ah, e şi vina mea, spuse Pawlicki. În ultimele zile am neglijat dispensarul. Promit solemn să mă îndrept. Păcat că vă simţiţi rău, fiindcă urmează cotilionul.

Lucia surise palid.

— Îmi pare rău că nu pot participa. Dacă sînteţi atit de bun, v-aşi ruga să porunciţi să înhame caii.

După o scurtă discuţie, Pawlicki acceptă şi se duse să dea dispoziţii.

Un sfert de oră mai tirziu şedeau în brişcă înveliţi în şube călduroase. Era o noapte întunecoasă. Cercurile de fier ale roţilor se izbeau dur de bulgării de pămînt îngheţat. Învîrtind din cînd în cînd biciul, vizitiul zorea în zadar caii, care şi aşa mergeau la trap.

Nu vorbeau deloc. Numai Kolski îşi strecură mîna în mîneca burcii Luciei şi îi strîngea palma.

În dispensar era întuneric, doar flăcăruia mică a lămpii cu untdelemn lumina palid fereastra camerei de spitalizare. Străduindu-se să păşească cit mai uşor, intrară în tindă şi aici îşi scoaseră burcile.

— Noapte bună. Lucia îi întinse mîna.

Kolski încercă să o îmbrăţişeze şi să o sărute, dar ea îl opri cu o mişcare hotărîtă.

— Nu. Nu trebuie... Şi te rog să pleci mîine.

Şoapta ei părea că răsună cu totul natural, dar în ochi îi apărură lacrimi.

— Lucia, Lucia... Kolski îi strîngea mîna.

— Noapte bună. Ia lampa. Eu nimeresc pe întuneric.

Intrînd în cameră, Kolski se aşeză şi căzu pe gînduri. Prea bine o cunoştea pe Lucia ca să nu priceapă că ea

nu-şi va schimba atît de uşor hotărîrea. Ascultîndu-i de fapt argumentele, îşi dădea seama că nu va putea s-o convingă. Făcuse cu bună ştiinţă o nebunie, se condamnase pe ea şi-l condamnase şi pe el la abandonarea fericirii, la o viaţă cenuşie, incoloră, la o suferinţă veşnică. Dar nu reuşea să găsească cuvinte şi argumente destul de convingătoare, pentru a-i schimba hotărîrea.

Fumînd ţigările una după alta, şi-a petrecut toată noapte gîndindu-se la această situaţie disperată. Cînd se crăpa de ziuă, se ridică şi începu să-şi împacheteze lucrurile. Trebuia să îndeplinească rugămintea Luciei. Înţelegea şi el că trebuia să plece cît mai repede. După micul dejun se va duce la morar şi-l va ruga să-l ducă cu căruţa pînă la gară. Nu mai putea sta în această cameră, aşa că aruncîndu-şi paltonul pe umeri, ieşi să se plimbe.

Aerul era rece şi totul în jur, copacii, gardurile şi pămîntul, era acoperit cu un strat gros de brumă. Pe partea de răsărit, pe cerul albastru se zăreau primele raze purpurii. Ziua se anunţa senină şi geroasă. Kolski coti spre iazuri. Încă nu îngheţaseră. Abia ici şi colo, la maluri, unde apa era mai mică, se contura sticloasă o pojghiţă de gheaţă. Ajunse pînă la capătul celui de al doilea iaz, iar cînd se întoarse zări fuiorul alb de fum ce se ridica din coşul dispensarului. Pesemne venise Donka şi pregătea micul dejun.

În pridvor îl întîlni pe profesor.

— Bună dimineaţa, colega, îl întîmpină **Wilczur**. Superb răsărit de soare! Văd că şi dumitale **îţi plac plimbările** solitare de dimineaţă. Am bătut la uşa **dumitale şi** m-am uitat înăuntru. Ce înseamnă asta? De **ce ţi-ai îm**pachetat lucrurile?

Kolski îi răspunse fără să-l privească

— Trebuie să plec. Trebuie. Am stat prea **mult aici**.

— Nici vorbă. Nu te las. Dacă-i vorba de spital, nu te nelinişti. În cele din urmă, domnul profesor Dobraniecki îmi datorează puţină recunoştinţă, iar dacă te mai reţin nu poate fi supărat, mai ales că şi dumitale îţi este îndatorat moral.

— Ştiu asta, dar din păcate, cu toate că e atît de plăcut aici, nu mai pot rămîne.

Wilczur îl luă de braţ.

— Ei, mai vorbim despre asta. Acum spune-mi cum v-aţi distrat ieri la Powlicki. Dacă mă gîndesc că v-aţi întors atît de devreme, înseamnă că nu a fost prea vesel acolo.

— Ba da, spuse Kolski. S-au adunat mulţi oaspeţi, masa a fost excelentă, s-a dansat mult...

Wilczur îl privi cu atenţie.

— Dar ai o mină colega, de parcă nu te-ai fi întors de la bal, ci de la înmormîntare.

Kolski zîmbi strîmb şi răspunse:

— Poate că aveţi dreptate, domnule profesor.

Wilczur îşi drese glasul şi amîndoi rămaseră tăcuţi. Kolski se gîndea cu înfrigurare dacă n-ar fi bine, în pofida Luciei, să-i spună numaidecît şi deschis profesorului tot ce s-a-ntîmplat, să-i repete discuţia avută cu ea şi să-i ceară ajutorul. L-a costat mult ca să-şi impună tăcerea.

Primul rupse tăcerea Wilczur:

— Uite ce superb răsare soarele. Aici şi toamna tîrzie e întotdeauna frumoasă. În aerul acesta proaspăt plăminii respiră altfel decît în oraş. Mai cu seamă plăminii bătrîni.

Făcu o pauză şi adăugă:

— Deşi dumneata ai plămini tineri, nu-ţi dau drumul atît de uşor.

— Dar, domnule profesor... începu Kolski.

— N-avem ce discuta, îl întrerupse Wilczur. Ce înseamnă indisciplina asta?! Să mergem. Cred că au şi pregătit micul dejun.

Într-adevăr, în camera Luciei îi aştepta micul dejun... Lucia turna lapte în căni. Donka se învîrtea în jurul mesei.

Lucia îl întîmpină pe Kolski degajată, arăta însă cam palidă.

— Cum te-ai distrat, domnişoară Lucia, la Pawlicki? o întrebă Wilczur sărutîndu-i mîna.

Lucia îmi zîmbi veselă.

— Ah, excelent, domnule profesor. Numai lipsa dumneavoastră mi-a stricat distracţia. Toţi întrebau de ce nu aţi venit, iar gazdele erau sincer dezolate. Eram atît de fericită auzind cum se exprimau toţi la adresa dumneavoastră. Săptămîna viitoare trebuie să mergem neapărat la ei.

Kolski se uita la Lucia pe sub sprîncene cu o uimire pe care cu greu reușea să și-o ascundă. Era într-o vervă cuceritoare. În timpul micului dejun se adresase numai profesorului, îi zîmbea, îl servea cu pîine și cu unt, vorbea mult și degajat.

Cînd se ridicară de la masă i se adresă lui Kolski pe un ton indiferent:

— Ai fost la Prokop să închiriezi căruța?

— Încă nu, răspunse Kolski plecîndu-și privirile.

— Dacă vrei să ajungi la tren, trebuie să pleci înainte de nouă.

— Bine. Mă duc imediat.

Wilczur tuși.

— Colegul Kolski nu pleacă astăzi. L-am rugat eu să mai rămînă. Trebuie să mă ajute. Vom avea astăzi două operații serioase și mă îndoiesc că după bal Pawlicki are chef să treacă pe la noi. Cred că e obosit și se lăfăiește în pat.

Nimeni nu mai spuse nimic.

În tindă așteptau pacienții. Nu erau mulți. Trei băbuțe înfășurate în broboade groase, un lituanian din Bierwinty, doi copii din Nieskupa — cu hernie. În afară de ei mai era și Witalis roșcatul, argatul de la moară, care alunecase de dimineață la stăvilar și în cădere își scrîntise piciorul.

Pînă la douăsprezece, Wilczur și Lucia i-au rezolvat pe toți. Numai Kolski mai era ocupat în sala de operații cu o complicată fractură de braț. Pacienta avea inima slabă și intervenția chirurgicală trebuia făcută fără narcoză. Mereu se auzeau țipetele ei.

Profesorul își scoase halatul și spălîndu-se pe mîini spuse:

— Acum te rog să treci pe la mine, domnișoară Lucia. Am să-ți arăt ceva.

— Ah, da, strigă ea. Bănuiesc ce. Ieri trebuia să sosească pachetul cu aparatele pe care le-ați cumpărat.

— A venit într-adevăr, confirmă Wilczur, dar am mai primit ceva. Ceva foarte interesant.

— Sînt foarte curioasă.

— Știi că în timpul șederii mele la Vilnius am intrat în contact cu doctorul Jóźwiński, profesor la universitatea

de acolo. Un om foarte luminat şi simpatic. Ştia de dispensarul nostru şi se interesa de el. I-am vorbit despre munca de aici, iar acum mi-a trimis o scrisoare. Vreau să ţi-o arăt.

Trecură în camera lui Wilczur şi profesorul îi întinse o coală de hîrtie împăturită. O despături şi citi:

„Stimate Profesore şi dragă colega. Ieri am primit ilustrata dumitale şi m-am bucurat că-ţi pot fi de folos. Eu şi pupilele mele. Am şi vorbit cu cîţiva. Majoritatea au primit iniţiativa dumitale cu entuziasm. Să nu ne ascundem după deget, a lucra sub îndrumarea dumitale e o onoare pentru orice medic, nu numai pentru un începător. Nu sînt în totalitate de acord cu dumneata că ar trebui aleşi candidaţii care posedă oarecari venituri. Deocamdată am trei. Din primul foc ţi-l trimit pe cel mai înzestrat dintre ei, pe doctorul Szymon Jasiński. E un tînăr dintr-o familie bună, muncitor, conştiincios şi cu perspective de a deveni un medic excelent. Sînt convins că sub mîna dumitale va deveni cu adevărat. Un stagiu de o jumătate de an în dispensarul dumitale îi va prinde foarte bine. După şase luni ţi-l voi trimite pe următorul. Am vorbit şi cu decanul şi, firește, fără nici o obiecţie, a fost de acord să le recunoască practica făcută la dumneata. Poţi fi sigur, dragă Profesore, că te vom ţine minte şi nu te vom lăsa nici o zi singur, fără ajutor. Doctorul Jasiński pleacă poimîine. Cele mai cordiale salutări şi urări de noi succese în muncă îţi transmite al dumitale sincer. F. Jóźwiński".

Lucia sfîrşi de citit şi ridică ochii spre profesor.

— Cum îţi place? întrebă Wilczur.

— În principiu... începu Lucia, în principiu e o idee foarte frumoasă. Dar...

— Ce dar?

— Nu înţeleg un lucru: de ce se spune în scrisoare că nu vă lasă singur? Dacă dumneavoastră le-aţi povestit despre dispensarul nostru, cred aţi amintit şi de mine?

Vocea Luciei tremura uşor. Presimţea ce o să audă de la Wilczur. Profesorul dădu din cap.

— Ah, nu numai că am amintit. Ţi-am ridicat în slava cerului dăruirea, domnişoară Lucia. Nu-mi închipui un

ajutor mai bun decît cel pe care l-am primit de la dumneata.

Lucia își mușcă buzele.

— De ce folosiți timpul trecut?

Wilczur îi răspunse liniștit:

— De aceea pentru că, din păcate, trebuie să renunț la el.

— Domnule profesor!

— Domnișoară Lucia, înțelegem amîndoi acest lucru.

Wilczur își încruntă sprîncenele.

— Eu... nu înțeleg, răspunse Lucia cu convingere. Nu înțeleg și nu voi înțelege niciodată. Dacă ați fost mulțumit de mine, și sînt convinsă că da, atunci de ce vreți să scăpați de mine? Domnule profesor! Cum puteți, fără să vorbiți cu mine, să ștergeți cu buretele toate planurile noastre comune?!

Wilczur zîmbi și în ochii lui licări tristețea.

— Nu eu le-am șters. Le-a șters soarta. Destinul. Și le-a șters pentru că nu aveau rațiunea de a exista.

— Nu-i adevărat, protestă ea violent.

— E cel mai adevărat adevăr. Profesorul dădu din cap.

— Am să vă dovedesc că nu e.

— Cum?

— Foarte simplu. Rămîn cu dumneavoastră. Rămîn pentru totdeauna. Vă jur că nu-mi doresc nimic altceva, că aș fi profund nefericită, dacă m-ați îndepărta, dacă m-ați îndepărta acum. Mi-am gîndit tot viitorul și viitorul meu îl văd alături de dumneavoastră. Nu vreau alt viitor. Nu pot accepta alt viitor. De acord, dacă dumneavoastră doriți să vină aici medici tineri în practică, nu am nimic împotrivă. Dar rămîn și eu. Rămîn ca ajutor al dumneavoastră, ca soție. Altfel nu se poate.

Obrajii Luciei se îmbujorară strident. Mîinile îi tremurau.

— Nu știu ce v-a determinat să reveniți asupra hotărîrilor luate de atîta vreme. Și nici nu vreau să știu. Probabil că ați fost influențat de niște năluciri, dar vă înșelați dacă vă închipuiți că voi renunța atît de ușor la drepturile mele.

Wilczur îi luă cu blîndețe mîna.

— Domnișoară Lucia. Să discutăm liniștit.

Lucia sări în picioare.

— Ah, nu, nu. În chestiunea aceasta nu avem ce discuta. M-aţi rănit dureros.

Lucia vru să iasă, dar Wilczur nu-i lăsa mîna.

— Dragă domnişoară Lucia, ia loc şi ascultă-mă.

O aşează aproape cu forţa pe scaun. Tremura toată şi avea ochii în lacrimi.

— Vezi dumneata, spuse Wilczur cu o voce liniştită. Ai săvîrşit o greşeală. În calculele dumitale nu ai ţinut seama şi de persoana mea. Nu iei deloc în considerare faptul că exist şi eu. Că şi eu gîndesc, că şi eu simt. Dumneata vrei să mă tratezi ca pe un lucru abstract. Dar eu sînt un om viu. Foarte bătrîn, dar viu. De ce nu vrei să ţii seama că aş putea avea şi eu o părere?

— Nu vă înţeleg.

— Dumneata vrei să rămîi. Vrei să rămîi ca soţie a mea. Şi crezi că eu ar trebui să fiu fericit. Nu-ţi dai seama că eu aş putea fi cu totul de altă părere.

— Cîndva... începu Lucia.

Wilczur o întrerupse:

— Cîndva puteam şi eu gîndi aşa. Dar astăzi sînt de altă părere.

— De ce astăzi? Lucia îl privi curajoasă.

— Fiindcă astăzi ştiu că iubeşti pe altul.

Lucia strînse din dinţi. Inima îi zvîcni în piept. Se stăpîni însă şi spuse cu toată convingerea:

— Nu vreau să iubesc pe nimeni. Vreau să vă iubesc pe dumneavoastră şi numai pe dumneavoastră.

Wilczur se porni pe rîs.

— Ah, dragă domnişoară Lucia. Acesta-i unul dintre acele domenii în care a vrea nu înseamnă a putea. În care cea mai puternică voinţă nu ajunge. Din păcate nici un om nu este stăpîn pe inima lui. Domnişoară Lucia, chiar şi atunci cînd ţi se părea că nutreşti pentru mine sentimente de dragoste, chiar şi atunci eram convins că îţi apreciezi greşit sentimentele. Ţi-am fost întotdeauna recunoscător şi-ţi voi fi recunoscător pentru prietenia, pentru bunăvoinţa afectuoasă, pentru bunătatea şi căldura pe care le-am simţit din partea dumitale. Dar aceasta nu era iubire. Te-ai convins şi dumneata acum cînd te-ai îndrăgostit de

Kolski. Nu, nu nega. Acest sentiment nu trebuie să-l ascunzi, ba mai mult, nu poți să-l ascunzi.

Lucia scutură din cap.

— Sînt închipuirile dumneavoastră.

— Nu, domnișoară Lucia. Acesta este purul adevăr. Iar acum te rog să înțelegi, să iei în considerare și situația mea. Împotriva inimii vrei să rămîi cu mine. Cum îți închipui dumneata rolul meu?... Crezi că nu va fi pentru mine cea mai mare povară să văd că am devenit pentru dumneata un obstacol în calea fericirii, că ești cu mine numai pentru că dai o falsă interpretare sentimentului datoriei?... Nu aș avea nici o zi, nici o noapte liniștită. M-aș simți un ingrat, o piedică. Nu, domnișoară Lucia. Prezența dumitale aici și sacrificiul dumitale nu ar aduce nimic bun, ci mult rău. Și dumitale, și mie, și lui Kolski. Ar fi o nebuie să condamni trei oameni pentru un principiu lipsit de sens.

Lucia își acoperise fața cu palmele și plîngea.

— Nu vă pot lăsa. Nu pot.

— Să-ți mai spun ceva. Un asemenea sacrificiu din partea dumitale pur și simplu m-ar jigni. Ar însemna că mă socotești drept un bătrîn neputincios, care nu se poate descurca. Ar fi un sacrificiu din milă. Și sper să nu crezi că am nevoie de milă.

— Aveți dreptate, interveni Lucia plîngînd. Dar de ce trebuie să vă sacrificați dumneavoastră întotdeauna.

Wilczur ridici din umeri.

— Aici nu poate fi vorba de sacrificiu din partea mea. Eu nu renunț la dumneata, dragă Lucia, în primul rînd pentru că dumneata nu ești, nu ai fost și nu poți fi proprietatea mea. Nu poți, pentru că dumneata nici nu-ți aparții. Inima dumitale este proprietatea altuia. Da, dragă Lucia. N-am să ascund că va fi trist aici fără dumneata, că-mi va fi dor uneori, că-mi voi aduce aminte, dar cel puțin voi avea bucuria că nu am stat în calea fericirii voastre, că nu v-am stricat viitorul.

Lucia nu se putea liniști.

— De ce a venit aici? De ce a venit?

— Foarte bine că a venit. Închipuie-ți, Lucia, că ar fi fost mult mai rău dacă el sau altul ar fi apărut peste un an sau peste doi. Pentru că era inevitabil. Mai devreme

sau mai tîrziu trebuia să se întîmple. E mai bine că s-a întîmplat mai devreme. Şi pentru dumneata şi pentru mine.

Lucia plîngea în continuare. Wilczur se ridică şi mîngîindu-i părul spuse:

— Asta-i soarta, dragă Lucia, şi nu trebuie luptat împotriva ei. Cei cîţiva ani, care mi-au mai rămas de trăit, îi voi trăi aici în linişte şi pace, iar dumneata ai în faţă toată viaţa. Soţ, copii, casă. Kolski e un băiat de ispravă. De ispravă şi cinstit. O să vă înţelegeţi bine. Şi cu cît vă veţi înţelege mai bine, cu atît mai mare va fi şi bucuria mea. Pentru că vă iubesc pe amîndoi, iar pentru dumneata, dragă copilă, voi avea întotdeauna cele mai calde sentimente.

Lucia îi luă mîna şi îşi lipi buzele de ea. Wilczur nu se apăra şi spuse:

— Sper că din cînd în cînd vei veni să mă vizitezi. O să fie pentru mine o adevărată sărbătoare... Ei, şi acum trebuie să te liniştești. Totul s-a terminat. Te rog să-ţi ştergi ochii. Îndată o să vină şi Donka fiindcă e vremea prînzului. Nu trebuie să ştie oamenii treburile noastre. Te rog, şterge-ţi ochii.

Wilczur îşi aprinse o ţigară şi tăcu. Încetul cu încetul Lucia îşi recăpăta echilibrul. După o lungă tăcere spuse:

— N-am să mi-o iert niciodată. Niciodată.

— Ce, copilă dragă? Iubirea aceasta? Iubirea aceasta norocoasă, care te-a salvat şi pe dumneata şi pe mine de la un pas greşit?... Ar trebui s-o binecuvîntăm? Să discutăm acum aspectele practice. Într-adevăr, Kolski ar trebui să se întoarcă la Varşovia. Cel mai înţelept ar fi dacă aţi pleca împreună. Cred că pînă deseară reuşeşti să-ţi împachetezi lucrurile. Şi mîine dimineaţă plecaţi.

Lucia izbucni din nou în plîns.

— De ce... de ce vreţi să scăpaţi atît de repede de mine? Dumneavoastră mă disprețuiți!...

— Ce prostie! se revoltă Wilczur. Cum poţi spune asemenea aberaţii, dragă Lucia?! Pur şi simplu vreau să vă puteţi uni cît mai repede şi cu cît plecaţi mai repede cu atît e mai bine. Pentru că atît dumneata, cît şi Kolski, chiar şi eu trebuie să avem puţin timp pentru a ne

obișnui cu noua situație, pentru a medita asupra ei. Plecați mîine...

— Cred că-mi va plesni inima cînd voi pleca de aici! spuse Lucia cu disperare.

Stătea în mijlocul camerei, plînsă, distrusă. Wilczur o cuprinse cu brațul o strînse la pieptul lui spunîndu-i:

— Liniștește-te, copilă... Liniștește-te. Nici pentru mine nu va fi ușoară această despărțire. Dar ce să-i faci! Așa trebuie.

Se auzi o bătaie în ușă. Donka întrebă dacă poate servi prînzul. Wilczur îi spuse să mai aștepte și se duse în ambulatoriu, unde îl găsi pe Kolski. Fără să-l privească în ochi, începu să-i vorbească.

— Te-am rugat, colega, să mai rămîi. Cred că ai bănuit de ce am făcut-o.

— Da, răspuse încet Kolski.

— Domnișoara Lucia pleacă împreună cu dumneata... Știu că vă iubiți și vă urez sincer multă fericire...

Tăcu. Kolski stătea palid ca ceara și nu reușea să scoată nici un cuvînt.

— Ne-am înțeles, continuă Wilczur, după o lungă pauză, că plecați mîine dimineață. Așa va fi cel mai bine. Și acum dă-mi voie, colega, să te felicit. Vei avea o soție deosebită. Domnul...

Și nu putut sfîrși. Ieși din ambulatoriu și se întoarse în camera sa. Lucia nu mai era acolo. Se lăsă greu pe pat și sprijinindu-și capul în palme rămase ore în șir nemișcat.

În ziua aceea nimeni nu a mîncat la prînz. Lucia începuse să-și împacheteze lucrurile cu ajutorul Donkăi. Cina s-a servit în tindă. Wilczur a trebuit s-o aducă pe Lucia aproape cu forța. Domnea o atmosferă posomorită. Numai Jemiol își depăna lungile sale monologuri, prefăcîndu-se că nu observă nimic. Spre sfîrșit, Lucia a izbucnit în plîns și a fugit în camera ei. N-a închis ochii toată noaptea. Nu a dormit nici Wilczur. Dimineața, cînd a apărut, arăta de parcă se sculase după o boală grea.

La opt, o căruță cu loitre trase în fața pridvorului. Wasył cu Wilczur încărcară lucrurile Luciei. Deși vestea plecării ei ajunsese încă de ieri la moară, nimeni în afară de Wasył, care trebuia s-o ducă la gară, nu venise să-și ia rămas bun.

Cînd totul a fost gata, Wilczur o mai îmbrăţişă o dată pe Lucia şi-i ură fericire. Nici unul nu-şi putu opri lacrimile. Kolski şedea în căruţă şi se uita nerăbdător la ceas. Wasyl îi ajută Luciei să urce lîngă el, apoi sări pe capră, învîrti biciul deasupra capetelor cailor şi căruţa porni spre drum.

În pridvor rămăseseră numai Wilczur şi Jemioł. Cînd căruţa dispăru la cotitură, Jemioł spuse:

— Ei, au plecat....

— Au plecat, spuse Wilczur după o clipă de tăcere. Toţi pleacă... Toţi... Şi tu o să pleci.

Jemioł scutură din cap.

— Nu voi pleca. Rămîn. Ce vrei? Te-am îndrăgit. Te-am îndrăgit pentru că eşti prost, împărate.

Wilczur zîmbi.

— Prost... repetă.

— Da. În vremurile de astăzi, cînd mintea există numai pentru a face rău, ce este prostia dacă nu cel mai de preţ bun? Şi ce este binele dacă nu înţelepciune? Viaţa devine un paradox. Atunci poate înţelept e şi faptul că tu, *carissime*, trăieşti pentru a aduce fericire altora.

— Poate că pentru asta am fost făcut, spuse Wilczur dus pe gînduri.

— Tu trăieşti pentru alţii, alţii pentru ei înşişi, numai eu nu ştiu pentru cine şi pentru ce trăiesc... De ani de zile caut răspunsul, îl caut pe fundul fiecărei sticle. Şi nu-l găsesc.. Se vede că nu nimeresc sticla potrivită. Dar nu-ţi fie teamă! Vine şi rîndul ei... Am s-o găsesc şi în ultima înghiţitură voi afla adevărul...